3.

İqtisadiyyat və İdarəetmə Sahəsində Magistr və Doktorantların Beynəlxalq Elmi Konfransı

Nizami Gəncəvi və Davamlı İnkişaf

4 - 7 İYUN 2021, GƏNCƏ / AZƏRBAYCAN

XÜLASƏLƏR KİTABI
ABSTRACTS BOOK

Baş sponsor
PASHA Holding

UNEC
AZƏRBAYCAN DÖVLƏT İQTİSAD UNİVERSİTETİ

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI GƏNCƏ ŞƏHƏR İCRA HAKİMİYYƏTİ

UNEC
BEYNƏLXALQ MAGİSTRATURA VƏ DOKTORANTURA MƏRKƏZİ

www.conferences.az

"İQTİSADİYYAT VƏ İDARƏETMƏ" SAHƏSİNDƏ MAGİSTR VƏ DOKTORANTLARIN BEYNƏLXALQ ELMİ KONFRANSI

INTERNATIONAL POSTGRADUATE CONFERENCE ON ECONOMICS AND MANAGEMENT

Redaktorlar

Dos, i.ü.f.d. Fariz Əhmədov

Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti

İlkin Məmmədov

Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti

Editors

Assoc. Prof. Dr. Fariz Ahmadov

Azerbaijan State University of Economics

Ilkin Mammadov

Azerbaijan State University of Economics

BAKI - 2021

Honorable Committee / Konfransın Fəxri Sədri

Prof. Dr. Adalat Muradov, Azerbaijan State University of Economics

Head of Conference / Konfransın Sədri

Asst. Prof. Dr. Fariz Ahmadov, Azerbaijan State University of Economics

Coordinator of Conference / Konfransın Kordinatoru

İlkin Mammadov, Azerbaijan State University of Economics

Organizing Committee/Konfransın Təşkilat Komitəsi

- Səməd Tomuyev - Gəncə Şəhər İcra Hakimiyyəti
- Müşfiq Cəfərov - Gəncə Şəhəri üzrə Millət Vəkili
- Naqif Həmzəyev - Gəncə Şəhəri üzrə Millət Vəkili
- Pərvin Kərimzadə - Gəncə Şəhəri üzrə Millət Vəkili
- Azamat Maksudunov - Kırgız – Turkish Manas University
- İlqar Seyfullayev – UNEC
- Aytən Hüseynli – UNEC
- Sevinc Məmmədova - The George Washington University
- İlhan Ege - Mersin Üniversitesi
- Samirə Şamxalova – UNEC
- Samirə Şamxalova – UNEC
- Mirzana Pašić Kodrić - University of Sarajevo
- Nigar Məmmədova - Gəncə Şəhər İcra Hakimiyyəti
- Afət Məmmədova - Bakı Dövlət Universiteti
- Bobir Tursunov - Tashkent State University of Economics
- Logaiswari Indiran - Azman Hashim International Business School Universiti Teknologi Malaysia
- Abdülmecit Nuredin - International Vision University
- Nəsimi İsmayılov – UNEC
- Fərid Əbdülzadə - Gəncə Şəhər İcra Hakimiyyəti
- Vasif Cənnətov - Gəncə Şəhər Mədəniyyət İdarəsi
- Kəmalə Nəcəfova – UNEC
- Aygün Abdulova - UNEC
- Otar Abesadze - Gürcüstan Milli Universiteti
- Yuriy Danko - Sumi Milli Aqrar Universiteti

- Qənirə İbrahimova - Universität Siegen
- Cəbrayıl Vəliyev – UNEC
- Oruc Məhərrəmli - National Research University Higher School of Economics
- Adilə Abdullayeva – UNEC
- Fərid Cabbarlı - Azərbaycan Turizm və Menecment Universiteti
- Rəna Hüseynova - UNEC
- Qələndər Məmmədli - Anadolu Universiteti
- Sevinc Məmmədova - Gəncə Avropa Gənclər Paytaxtı
- Jalə Heydərova - UNEC
- Elvin Əlirzayev - Dövlət Gömrük Komitəsinin Akademiyası
- Darshana Gurung - Bussiness Management at M S Ramaiah College of Arts
- Fatimə Əliyeva - Akdeniz Universiteti
- Şəhriyar Muxtarov - Bakı Mühəndislik Universiteti
- Ramil Cabbarov – UNEC
- Rashed Jahanger - Center for Management and Development Research
- Nərmin Məsimli - Azərbaycan Dövlət Aqrar Universiteti
- Təhmasib Əlizadə - UNEC
- Etimad Rəhimli - İstanbul Universiteti
- Vüqar Mustafayev - Mingəçevir Dövlət Universiteti
- Leyla Yusifova - UNEC
- Aliq Bağırov - UTECA -Azərbaycan Texnologiya Universiteti
- Elnarə Məmmədova – UNEC
- Ebrima Gomez - University of Illinois Springfield
- Şəhriyar Hacıyev - Gəncə Avropa Gənclər Paytaxtı
- Sənnur Əliyev – UNEC
- Faiza Bashir - Government College for Women Township
- Səidə Xəlil - Dokuz Eylül Üniversitesi
- Elnur Həsənov - AMEA - Gəncə Bölməsi
- Cavid Süleymanlı – İstanbul Universiteti
- Məmməd Məmmədli - Martin Luther Universität Halle Wittenberg
- Mommena Mehdi – UNEC
- İsa Şəfiyev - Azərbaycan Dövlət Aqrar Universiteti
- Elvin Məmmədli - Central University of Finance and Economics
- Adil Salih – UNEC
- Mahugnon Ahouandjinou – UNEC
- Davud Məmmədov – İstanbul Universiteti
- Bibek Tiwari – UNEC
- Yalçın Hüseynli – Dokuz Eylül Universiteti

Editorial Board/ Scientific Committee/Elm Komitəsi

- Prof. Yashar Kalbiyev - Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti - Azərbaycan
- Prof. David Crowther-De Montford University - Böyük Britaniya
- Prof. Recai Coshkun - Bakircay University - Türkiyə
- Prof. Stephen P. Harmon - Georgia State University - ABŞ
- Prof. Ali Tas - Sakarya University - Türkiyə
- Prof. Michele Biasutti - Padova University - İtaliya
- Prof. Lütfihak Alpkan - İstanbul Technical University - Türkiyə
- Prof. William W. Cobern - Western Michigan University - ABŞ
- Prof. Yadulla Hasanli - Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti - Azərbaycan
- Prof. Mehmet Marangoz - Muğla Sıtkı Koçman University - Turkey
- Prof. Remzi Altunisik - Sakarya University - Türkiyə
- Prof. Carlos Sousa de Reis - Coimbra University - Portuqaliya
- Prof. Cemal Zehir - Yildiz Technical University - Türkiyə
- Prof. Becet Broshori - Prishtina University - Kosova
- Prof. Rasim Hasanov - Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti - Azərbaycan
- Prof. Adalberto A. Fischmann - Sao Paulo University - Braziliya
- Prof. Muhsin Halis - Kocaeli University – Türkiyə
- Prof. Sakit Yagubov - Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti - Azərbaycan
- Prof. Ege İlhan - Mersin University - Türkiyə
- Prof. Zahid Mammadov – Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti - Azərbaycan
- Prof. Murat Tash - San Antonio College - ABŞ
- Prof. Serdar Altinok - Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi - Türkiyə
- Prof. Yurii Danko - Sumy National Agrarian University
- Prof. Elnur Sadigov - Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti - Azərbaycan
- Prof. Haldun Soydal - Selçuk Üniversitesi - Türkiyə
- Prof. Jae-Woong Byun - Keimyung University – Cənubi Koreya
- Prof. Osman Titrek - Sakarya University - Türkiyə
- Prof. Ayshe Tansel Cetin - Yalova University - Türkiyə
- Prof. Malcolm Hoare - Leicester Castle Business School – Böyük Britaniya
- Prof. Ahmet Ay - Selçuk Üniversitesi - Türkiye
- Assoc. Prof. Anar Rzayev - Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti - Azərbaycan
- Assoc. Prof. Mohamed Johdi Salleh - International Islamic University - Malaziya

- Assoc. Prof. Mahmut Hiziroglu - Istanbul University
- Assoc. Prof. Geray Musayev - Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti - Azərbaycan
- Assoc. Prof. Christer Ohlin - University of Kristianstad - İsveç
- Assoc. Prof. Mikayıl Zeynalov - Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti - Azərbaycan
- Assoc. Prof. Elsevar Guliyev - Azərbaycan Dövlət Aqrar Universiteti - Azərbaycan
- Assoc. Prof. Fariz Huseynli - North Dakota University - ABŞ
- Assoc. Prof. Asiman Guliyev - Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti - Azərbaycan
- Assoc. Prof. Luisa Esteban - University of Zaragoza - İspaniya
- Assoc. Prof. Shahin Bayramov - Mingəçevir Dövlət Universiteti - Azərbaycan
- Assoc. Prof. Aliagha Ismayilzade - Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti - Azərbaycan
- Assoc. Prof. Pablo García Sempere - University of Granada - İspaniya
- Assoc. Prof. Adil Huseynov - Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti - Azərbaycan
- Assoc. Prof. Arslan Bayram - Artvin Coruh University - Turkey
- Assoc. Prof. Hamid Hamidov - Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti - Azərbaycan
- Assoc. Prof. Hana Myslivečková - Palacky University – Çexiya
- Assoc. Prof. Aytan Huseynli - Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti - Azərbaycan
- Assoc. Prof. Begahmet Abuseytov - Ahmet Yesevi University - Qazaxıstan
- Assoc. Prof. Ragif Gasımov - Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti - Azərbaycan
- Assoc. Prof. Ogtay Guliyev - Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti - Azərbaycan
- Assoc. Prof. Davranbek Yuldashev - University of Economy and Enterprise - Kyrgyzstan
- Assist. Prof. Nurhodja Akbulayev - Azerbaijan State University of Economics - Azerbaijan
- Dr. Habibullah Habib - Kabul University - Afghanistan
- Dr. Neman Muradli - Azerbaijan State University of Economics - Azerbaijan
- Dr. Slawomir Krzychala - University of Lower Silesia - Poland
- Dr. Adil Ahmadov - Azerbaijan State University of Economics - Azerbaijan

Katiblik / Secretary

- Sevda Hüseynova – UNEC
- Röya Sultanova – UNEC
- Vəfa Şəfiyeva – UNEC
- Samir Ağayev – UNEC
- Bəsirə Babayeva – UNEC
- Şəbnəm Ələsgərzadə – UNEC
- Asiman Məmmədli - Dizayner
- İlqar Kamilov – Web Proqramçı
- Gülnar Məmmədova – UNEC
- Aytac Gözəlzadə – UNEC
- Ramilə Qasımova – UNEC
- Ülkər Zeynalova – UNEC
- Ülkər Bayramova - UNEC

MÜNDƏRİCAT

Müəlliflər	Məruzənin Adı	Səhifə
Murad Qaraşov	Azərbaycanda Nəqliyyat Daşınmalarının Analizi və Proqnozlaşdırılması	1
Əddin Muştaqov	Ali Təhsil Müəssisələrində Keyfiyyətin Təmin Edilməsində Keyfiyyət Təminatı Sistemi və Akkreditasiya Amili	2
Yhlas Gylychdurdyyev	The Effects Of Foreign Direct Investments On The Economies Of Developing Countries: The Case Of Turkmenistan	3
Zülfiyyə Sadıqova	Yerli Özünüidarəetmə Orqanlarında Rəqəmsal Transformasiya	4
Tahirə Qarabəyli	Uşaq Hüquqlari İqtisadi Münasibətlər Kontekstində	5
Fidan Əhmədzadə	Dünya Ölkələrində Elektron Ticarətin Vəziyyəti və E-Ticarətdə Xidmətlər Təqdim Edən Nəhəng TMK-Lar	6
Abdulxaliq Məmmədli	Təşəbbüskar Universitetlər və İnnovasiyanin Üçqat Modeli (Tripple Helix Model)	7
Xəyalə Əhmədova	Pandeminin Gümrük Kurumlarının Faaliyetine Etkisi ve Istatiksel Verilerle Yorumlama	8
Джамиля Гасымова	Система Развития Персонала Как Фактор Обеспечения Эффективной Деятельности Организации	9
Kevin Van Hove	Drivers and Impact of Migrant Entrepreneurship on Socioeconomic Integration from a Mixed Embeddedness Perspective	10

Emel Əhmədova	Azərbaycanda İşsizliyin İqtisadi Artıma Təsirinin Qiymətləndirilməsi	11
Zeynəb Səfərli	Beynəlxalq Mərkəzi Bankların COVID-19 Böhranına Qarşı Tədbirləri	12
Saqib Məmmədov	Makroiqtisadi Sabitlikdə İqtisadiyyatın Diversifikasiyasının Rolu: Azərbaycanda İqtisadiyyatın Diversifikasiyası İstiqamətində Mövcud Vəziyyət və Perspektivlər	13
Şahin Məmmədov	Maliyyə Hesabatlarının Tərtib Olunması Zamanı Bəynəlxalq Standartların Tələblərinin Gözlənilməsinin Əhəmiyyəti	14
Назрин Каримова	Анализ Современного Состояния Системы Финансового Менежмента В Отечественной Индустрии Туризма	15
Cavid Asadzade	Tüketici Etnosentrizmi ve Köken Ülke Faktörünün Satın Alma Üzerine Etkisinde Algılanan Kalitenin Moderatör Rolü	16
Elşad Nəbizadə	Azərbaycan Sənayesində Dövlət İnvestisiyalarının Mövcud Vəziyyətinin Təhlili	17
Sara Muxtarova	Əmək Prosesində Yaranan Münaqişələr və Onların Həlli Problemləri	18
Aytac Şirinova	Dünya Bankının Xüsusi İnvestisiya Kreditləri (SIL)	19
Anar Abdiyev	Reporting and Valuation of Financial Derivatives under Quantum Mechanics	20
Qahraman Ahmed Ibrahim Artoshi	The Impact of Macroeconomic Variables on Economic Growth in Greece, Georgia, Pakistan and Tunisia	21

Səbinə Süleymanova	Azərbaycan Respublikasında Dövlət Proqramlarının və Layihələrin Həyata Keçirilməsinin Müasir Vəziyyətinin Təhlili	22
Derya Ersoy	Pandemi Sürecinde Uzaktan Çalışma	23
Nərgiz Həsənova	İctimai İaşə Müəssisələrində Biznes Fəaliyyətinin Mühasibat Uçotunda Əks Etdirilməsi Məsələləri	24
Müjgan Qafarova	"Kapital" Bankda Müştəri Məmnuniyyəti Tədbirləri və Mövcud Problemlərin Aşkarlanması Məsələlərinin Təhlili	25
Zeynəb Səfərli	Pandemiya Dönəmində Elektron Ticarət Tendensiyası: Elektron Ticarətdə Rəqəmsal Marketinqin Üstünlükləri	26
İsrafil Hacıyev	Azərbaycanda Birbaşa Xarici İnvestisiyaların İqtisadi Artıma Təsirlərinin Analizi	27
Elnarə Veyisova	Azərbaycanın Yanacaq-Enerji Kompleksinin Qlobal Enerji Sisteminə İnteqrasiyasının Əsas İstiqamətləri	28
Afaq Kərimli	Universitet və Sənaye işbirliyi: Universitet, Sənaye və Dövlət	29
Məhəmməd Kərimli	Azərbaycanda Məhsulların Reklam Mövuzlarının Rəqəmsal Marketinq Kontekstində Təhlili	30
Mehmet Selçuk Akbaş **Muhsin Halis**	Aile Ortamının Öğrencilerin Okul Kültürüne Uyumu Üzerindeki Etkisi: Bir Ortaokuldan Bulgular	31
Nərmin Mustafayeva	Azərbaycanda E-bələdiyyənin Formalaşması və İnkişaf Perspektivləri	32

Anar Yaqubov	Müasir Əmək Bazarı və Məşğulluq	33
Leyla Süleymanova	"Covid-19" Pandemiyası İlə İnnovativ Mübarizə	34
Fərrux Rəhimov	Regional İnkişafın Klaster Modeli: Yuxarı Qarabağ və Kəlbəcər-Laçın İqtisadi Rayonlarının Misalında	35
Aydan Sadigbayli Jasur Karimov	The Entrepreneurial Ecosystem in Azerbaijan and Uzbekistan, Cross-Country Analysis	36
Xətimə Bağırova	Təşkilatlarda Sosial Münaqişələrin İdarə Olunmasında Yaranan Problemlərin Aradan Qaldırılması İstiqamətləri	37
Василий Иусиумбели	Восстановление Российского Рынка в Условиях Промышленного Рынка	38
Mehriban Rüstəmli	İstehsal Müəssisələrində Pul Vəsaitlərinin Uçotu və Maliyyə Hesabatlarında Əks Olunması Prosedurlarının Təkmilləşdirilməsi	39
Nargiz Hajiyeva	Violation of IPR in The Process of Illicit Activities During The Occupation of Azerbaijani Territories	40
Nigar Eminova	Təchizat Zənciri Konsepti ilə Müəssisələrin Maliyyə Menecmenti Arasında Əlaqənin Xüsusiyyətləri	41
Asiya İsayeva	Pərakəndə Ticarət Şəbəkələrində Müştəri Məmnuniyyətinə Təsir Edən Amillər	42
Laura Maulenova	Analysis of The Contributions of Tourism to Socio-Economic Development	43
Əligül Ağayev	Göygöl Rayonunun Turizm Klasteri kimi Problemləri və İnkişaf Perspektivləri	44

Aqil Nəsibov	Azərbaycanda Yerli Məhsulların Reklam Mövzuları və Sloqanlarının Təhlili və Təkmilləşdirilməsi	45
Улькяр Мамедова	Основные Пути Совершенствования Учета, Аудита и Анализа Запасов в Производственных Организациях	46
Ülviyyə Məmmədova	Azərbaycanda Əmək Bazarının Vəziyyətinə Ümumi Baxış	47
Əbdülrəhim Dadaşov	Qlobal Koronavirus Pandemiyasının və Xüsusi Karantin Rejiminin Yaratdığı Məhdudiyyətlərin Kənd Təsərrüfatının İqtisadiyyatına Təsiri	48
Рза Абдулазизов	Необходимость Разработки и Совершенствования Системы Управления Охраной Труда (СУОТ) в Азербайджане	49
Aytac Yusifova	Distant Təhsilin İdarə Edilməsi	50
Ali Karimli	The Energy Factor as the Main Mechanism of Azerbaijan's Domestic and Foreign Policy	51
Низам Бабаев	Актуальные Вопросы Совершенствования Учета, Контроля и Анализа Материальных Ресурсов на Промышленных Предприятиях	52
Evgeny Dongak	The Role Of SME`s In Russian Economy After Transition	53
Зульфия Аллахвердиева	Тенденции Инновационного Развития Деятельности ТНК в Международном Бизнесе	54
Musa Kərimli	İşçilərin Xidməti Fəaliyyətinin Qiymətləndirilməsində Əsas Motivasiya Vasitələri və Metodların Tətbiqi Üsulları	55

Zaur Aslanov	Qloballaşma Şəraitində Ailə Biznesinin Formalaşması və İnkişafı	56
Toğrul Hüseynov	Biznes Prosesi və Onun İnformasiya Texnologiyaları ilə Uyğunlaşdırılması	57
Aqşin Qurbanov	Azərbaycanda Pandemiya Dövründə Vergi Gəlirlərin Təhlili	58
Али Мансуорв	Организационный Конфликт и Его Влияние на Эффективность Организации	59
Elməddin Abdullayev	Azərbaycanda KOB Klasterlərinin İnkişafında Vergi Güzəştlərinin Rolu	60
Turqut Nemətzadə	İdarəetmə Fəaliyyətlərinin Təşkil Olunmasında İnformasiya Texnologiyalarının Əsas Xüsusiyyətləri	61
Janna Aika Deja Bhavana Malve	How Digital Transformation Affects Entrepreneurship in India	62
Novruz Ağayev	Brendləşmə Sahəsində Dünya Təcrübəsi	63
Aytaj Suleymanova	Measuring and Modelling the Risk of Liquidity	64
Ülvi Məmmədov	Azərbaycan Respublikasında Dövlət İdarələrinin Fəaliyyətinin Vəziyyəti və Makroiqtisadi Göstəricilərlə Əlaqəsinin Statistik Tədqiqi	65
Hasan Aliyev	Classification of Intangible Assets as a Basis of Analytical Accounting	66
Nərmin Əlizadə	İstehsal Müəssisələri Aktivlərinin Qiymətləndirilməsi	67
Andzelika Lukomska	Employee Motivation in The Competency-Based Human Resource Management System	68

Pərvanə İsmayılova	Müasir İqtisadiyyatda KOB-ların İdarəedilməsində İnnovasiya Problemləri	69
Tamara Yagublu	The Ways to Improve Accounting Auditing and Cost Analysis to Ensure Product Quality	70
Elnur Mursudlu	Central Bank Monetary Policy Transmission Mechanisms and Assessment of Azerbaijan's Experience	71
Ismayil Alizada	How do Changes in Macroeconomic Environment Affect Company's Financial Management and Financial Decisions Making Strategy	72
Nərmin Mirzəyeva	Azərbaycanda İstehlakçı Baxımından İnternet-Reklamın Əsas Xüsusiyyətləri və İnkişaf Perspektivləri	73
Əli Osmanlı	Biznesin Maliyyə-Kredit İnfrastrukturunun Mövcud Vəziyyəti	74
Yusif Gurbanzade	Principles and Methods of Developing the Operational and Financial Strategy of the Enterprise	75
Sara Razazi	Chinese Entrepreneurship in The Transition Period : A Systematic Literature Review	76
Фируза Ахмедова	Место и Роль Корпоративных Рисков В Системе Управления Компанией	77
Ceyhun Eyvazlı	Respublikamızda Maliyyə Sisteminin Tənzimlənməsində Dövlət Maliyyə Nəzarəti Rolunun Təhlili	78
Регина Гасанова	Проблемы и Перспективы Кластеров	79

Elay Zeynallı	Maliyyə Təhlilində İstifadə Olunan Manipulyasiya Modelləri	80
Zərniyar Hüseynova	Ölkəmizdə İdarəetmə Kadrlarının Hazırlanmasının Əsas Xüsusiyyətləri	81
Lamiə Nağıyeva	Azərbaycanda Dövlət Gəlirlərinə Təsir Edən Amillər	82
Samirə Əlizadə	Xidmət Müəssisələrində Maliyyə Hesabatlarının Tərtibi, Təsdiq və Təqdim Olunması Qaydası	83
Pərvin Hacıyeva	Azərbaycanda İnşaat Sektoruna Təsir Edən Daxili və Xarici Amillər	84
Asheera Husniyah Mahamoodally	The Extent of Financial Crisis' Impact on The Dividend Distribution Behavior of Selected Listed Financial Sector Firms	85
Səbinə Məmmədova	Topdansatış Müəssisələrində Anbarların İnnovativ İdarə Edilməsi Yolları	86
Fərid Abdullayev	Kiçik Sahibkarlıq Subyektlərində Mühasibat Uçotunun Köhnə və Yeni Qaydalarının Təhlili	87
Səyyarə Yunusova	Beynəlxalq Marketinq Fəaliyyətində Yaranan Çətinliklərin Həll Olunmasında Yeni İstiqamətlər	88
Kənan Zeynallı	İstehsal Sferasında Fəaliyyət Göstərən Kiçik və Orta Sahibkarlıq Subyektlərində Gəlirlərin Formalaşması və Uçotunun Bəzi Məsələləri	89
Gülər Əliyeva	Liderlik Xüsusiyyətləri və İş Yaşam Keyfiyyətinin Psixoloji Sahiblik və İş Stresinə Təsiri	90
Рашид Мамедов	Цифровизация Экономики на Примере Банковской Сферы Азербайджана	91

Tofiq Məmmədov	Ölkəmizdə Turizm Xidmətləri Marketinqinin Müasir Vəziyyətinin Təhlili və Qiymətləndirilməsi	92
Magdalena Szczepaniak	Green Consumers in Poland	93
Sanan Isagov	How The Users of Financial Statements Can Benefit From The Implementation of Fair Value Accounting?	94
Maya Qocayeva	Neft Qaz Sahəsində Müasir İnnovasiya Texnologiyasına Əsaslanan Sənaye Sahələri	95
Ziya Agayev	Corporate Management System and Risk Relationship in Banks	96
Haydar Abdurahmanov	Azerbaycan`da Şirket Akademileri Uygulamalarının Değerlendirilmesi	97
Törə Əliyeva	Covid-19 Pandemiyası Dövründə Dövlət Qurumlarında İnsan Resursları Siyasəti	98
Toğrul Rüstəmov	Sığorta Təşkilatlarının Gəlir və Xərclərinin Təhlili	99
Гюлтекин Рахимли	Направления Совершенствования Внутреннего Финансового Контроля в Акционерных Обществах	100
Ruslan Qasımov	Pərakəndə Ticarət Müəssisələrində Auditin Təşkili	101
Ülkər Eminaliyeva	Azərbaycanda Kommersiya Banklarında Korporativ İdarəetmənin Əsas Problemləri və Həlli İstiqamətləri	102
Сабина Ахмедова	Оценка Факторов Эффективности и Качества Финансового Менеджмента в Коммерческих Банках	103

Нармин Аллахвердиева	Роль Интеграционных Тенденций в Мировой Экономике в Развитии Компаний	104
Serap Gümüş Kallevig	Comparison of The Theory of Dutch Disease and Hot Money Through Examples of Norway and Turkey	105
Vefa Şafiyeva	Öğrencilerin İstatistik Dersine Yönelik Tutumlarının Ölçülmesi: Türk Dünyası İktisat Fakültesi Örneği	106
Javid Suleymanli Ilkin Mammadov	Performance of Box-Jenkins Estimation Method in Covid-19 Predictions	107
Məlahət Mahmudova	Dünya Bazarında TMK-ların Bazar Payı və Covid-19 Pandemiyasının Onların Fəaliyətinə Təsirləri	108
Nazpəri Səmədova	Xarici Borclanmanın İqtisadi İnkişafda Rolu. Azərbaycan Kontekstində	109
Ganira Ibrahimova	How Institutions Affect Our Economic Behavior?	110
Chinara Valikhanova	Cost Accounting Under The “Direct Costing” System and Calculation of The Cost of The Product	111
Рафигаханум Байрамлы	Основные Направления Повышения Экономической Эффективности Системы Подготовки и Переподготовки Персонала	112
Tural Bayramlı	Kiçik və Orta Sahibkarlıq Subyektlərində Mühasibat Uçotu və Maliyyə Hesabatlarının Normativ Tənzimlənməsi Xüsusiyyətləri	113
Айтан Алиева	Цифровизация Финансового Надзора С Помощью Надзорных Технологий (Suptech)	114

Sara Alfares	Crisis Management During the Arab Spring: Cases of an Egyptian and Two Tunisian Companies	115
Gülnur Kərimova	Azərbaycanda Bələdiyyələrin İnkişaf Problemləri və Həlli Üsulları	116
Айтадж Яверли	Совершенствование Механизма Стимулирования Инновационно-Ориентированного Развития Экономики	117
Алия Аббасова	Оценка Эффективности Человеческих Ресурсов и Вопросы Мотивации	118
Elmar Heydərov	Müasir Dövr Üçün Öhdəliklərin Uçotu Metodikası və Onun Formalaşdırılma İstiqamətləri	119
Şəbnəm Sadıqova	Kommersiya Banklarında Kapital Ehtiyatlarının Uçotunun Təkmilləşdirilməsi İstiqamətləri	120
Aysun Əliyeva	Nəticə Əsaslı Büdcə Sisteminin Nəzəri Əsasları və Tətbiqi Problemləri	121
Чинара Агаева	Финансы и Финансовые Ресурсы Строительных Организаций	122
Güllər Əliyeva	Mənfəətin Formalaşmasında Gəlir və Xərclərin Qarşılıqlı Əlaqəsi, Onların Tanınması və Hesabatda Əks Etdirilməsi	123
Gismet Ibrahimov	“Preparatıon and Applıcatıon of Fınancıal Statements in Small and Medıum Enterprıses”	124
Эльгюн Фаталиев	Приоритеты Развития Ненефтяного Сектора и Привлечение Инвестиций	125
Nərgiz Nəbiyeva	Təşkilati Mədəniyyətin Mahiyyəti	126

Belal Mahmoud	Operators Influencing Customer Satisfaction Levels in An E-Commerce Platform	127
Rabil Ələkbərov	Dövlət Tərəfindən Müxtəlif Vergi Növlərin Tətbiqinin Zəruriliyi	128
Günel Ataxəlilli	Müasir İqtisadi Şəraitdə Maliyyə Planlaşdırılmasının Təşkilinin Yeri və Rolu (Nəzəri Aspektdə)	129
Səadət Məmmədbağırova	Vergi Planlaşdırması və Onun İqtisadi Subyektlərin Maliyyə Vəziyyətinə Təsiri	130
Anar Majmullayev	Types of Securities in Circulation in Azerbaijan	131
Нармин Нуралиева	Теоретико-Методологические и Практические Основы Учета и Анализа Активов	132
Səyyad Babayev	İdarəetmənin Avtomatlaşdırılmasında İstifadə Olunan Elektron İş Modellərinin Formaları və Tətbiqi	133
Konul Agayeva **Kanan Hasanov**	Digital Technologies and Their İmpact on The Quality of Human Resources in Azerbaijan (in The Case of The Education System)	134
Gülnar Qarayeva	Ərzaq Təhlükəsizliyi: Problemlər və Perspektivlər	135
Kamil Budaqov	Azərbaycanda Maliyyə Sektoru Timsalında Qeyri-sabitlik Şəraitində Risklər və Onların Xüsusiyyətləri	136
Гюльнара Шарифова	Анализ и Оценка Эффективности Современных Инвестиционных Проектов	137
Pənah Məmmədov	ÜTT-yə Üzvlük Prosesi Dövründə Azərbaycanın Milli İqtisadi Maraqlarının Qorunması Yolları	138

Gülay Tınmaz Mahmut Hızıroğlu	Örgütsel Çift Yönlülük Becerisi İle KOBİ'lerin Uluslararasılaşma Hızı Arasındaki İlişkide Küme Kaynaklarının Düzenleyici Rolü	139
Ульви Зейналов	Организация Бухгалтерского Учета и Налогового Контроля в Азербайджане в Соответствии с МСФО Для Малого и Среднего Предпринимательства	140
Nurtaj Adilli	Financial Intermediaries in Azerbaijan Before, During, After the Oil Boom	141
Zohra Azizli	The Accounting of Expenses, The Calculation and The Budget Planning at The Manufacturing Enterprise (by Industry)	142
Orxan İsayev	İstehsal Potensialından İstifadə Səmərəliliyinin Qiymətləndirilməsinin Nəzəri-Metodoloji Aspektləri	143
Aytən Quliyeva	Mikrosığorta Mikromaliyyə Aləti Kimi	144
Aynur Mirzəzadə	İdarəetmə Sistemlərində Rəqəmsal Vasitələrin Rolu: 1C Proqram Təminatı Nümunəsində	145
Ramilə Qasımova	Azərbaycanda Geyim Sektorunda Rəqəmsal Marketinqin İnkişaf Perspektivlərinin Qiymətləndirilməsi	146
Chen Christiana Lau Ka Hei Carrie	Hong Kong's Entrepreneurial Ecosystem An analysis of its effects on the People's Republic of China	147
Güllü Əmirəlizadə	Məsuliyyət Sığortası və Onun Əhəmiyyəti	148
Elvin Ajdarli	The Role Of Investment In Ensuring Employment And Its Sustainability In The Construction Sector	149

Orkhan Zulfugarov	Analysis of Implementation of IFRS 15 in Different Sectors in Azerbaijan	150
Zeynəb Ağayeva	Təhsil Müəssisələrində Gəlir və Xərclərin İdarəetmə Uçotunun Xüsusiyyətləri	151
Sümeyya Akyıldız Muhsin Halis	Çalışma Hayatında Dezavantajlı Grup Olarak Kadınlar	152
Vidadi Ağamirzəyev	İnnovasiyaların Müəssisələrə Təsiri. Müəssisələrdə İnnovasiya Mədəniyyətinin Formalaşdırılması	153
Aysun Qəmbərova	SOCAR-da Yeni İqtisadi Münasibətlər Şəraitində İnsan Resurslarının İdarə Edilməsi Məsələləri	154
Наргиз Гасанова	Ведение Бухгалтерского Учета Лизинговых и Арендных Операций Согласно МСФО	155
Fatima Charkazova	Economic Bases of Credit Operations	156
Francis Mumuluh Veuphuteh	The Effect of Food Quality, Health Consciousness and Price Sensitivity on Fast-Food Purchase Intention	157
Yeganə Əsgərli	Qlobal Koronavirus Pandemiyasının Müasir Məşğulluq Sistemində Yaratdığı Təsir və Qeyri – rəsmi Məşğulluqdakı Fəsadları	158
Kənan Qarayev	Reklam və Marketinq Strategiyaları	159
Şəbnəm Ələsgərzadə	Azərbaycanda Özəl Sektorda Menecerlərin Məsuliyyətinin Ölçülməsi	160
Murad Əliyev	Pandemiya Dövründə Sosial Sahibkarlıq və Korporativ Sosial Məsuliyyət: Qlobal Çağırışlar və Real İmkanlar	161

Saira Mohammad Samim	Structure of Azerbaijan Tourism Sector and Problems Faced in The Sector	162
Нигяр Фарзалиева	Значение Корпоративного Менеджмента в Деятельности Современных Банков	163
Samir Kovsarov	The Ways of Increasing Investment Attractiveness of Azerbaijan Enterprises	164
Фидан Джалилова	Инвестиции – Как Фактор Влияния на Экономическое Развитие Стран Мира в Условиях Глобализации	165
Husan Pirmuradov	The Relationship Between ERM And Financial Performance in Organizations	166
Sevinc Əliyeva	Azərbaycanın Rəqabət Qabiliyyətlilik İndeksinin Fomalaşması Xüsusiyyətləri	167
Səma Kazımova	Aqrar Sənaye Müəssisələrində İstehsal və Satışın İdarə Olunmasında Logistik Yanaşma	168
Səid Məmmədov	Azərbaycanda Sosial Media Marketinqinin İstehlakçı Davranışlarına Təsiri: Gender və Yaş Qruplarının Moderator Rolu	169
Вусаля Рзаева	Определение Потребностей Потребителей на Основе Нетрадиционных Методов Сегментации Рынка Одежды в Азербайджане	170
Aqşin Şirinov	Xidmət Sferasında Fəaliyyət Göstərən Kommersiya Təşkilatlarında Strategiya Dəyərləndirilməsi	171
Исмаил Назарли	Экономическая Сущность Инвестиционной Привлекательности Регионов	172

Şəfa Əlizadə	Təhsil Xərclərinin İstifadəsinin Səmərəliliyini Xarakterizə Edən Göstəricilər Sistemi və Onların Təhlili	173
Fidan Əhmədova	Rəqəmsal İqtisadiyyat: Müasir Çağırışlar və Real İmkanlar	174
İbrahim Məmmədov	Azərbaycanda Sosial Media Tətbiqlərinin İş Modelinin Təkamülünə Təsir İstiqamətləri	175
Besarta Ademaj Stella Gardizi	A comparative Analysis of Economic Performances of Transition countries A closer look at the Baltic States	176
Ruqiyyə Bağmanova	Azərbaycan Respublikasında İnvestisiya Cəlbediciliyinin Yüksəldilməsi Məsələləri	177
Sevinc Hüseynova	İş Məmnuniyyəti və Ona Təsir Edən Faktorlar	178
Ali Sadigov	Key Trends in The Global Labor Market	179
Maya Mirzayeva	Documentatıon and Accountıng of Credit Transactıons and Repayments	180
Narmin Manafli	Analysis and Evaluation of Working Capital Management of Walmart Inc.	181
Расим Мусеибли	Международный Опыт Создания и Функционирования Свободных Экономических Зон Как Важный Стимул Для Развития Совместного Предпринимательства	182
Nuru Sailov	İcarə Əməliyyatlarının Uçotunun Əsas Prinsipləri və Başlıca Funksiyaları	183
Emin Allahverdiyev	Yetenek Yönetimi ve İşletmelerde Performans Üzerindeki Etkisi	184
Kamran Hasanov	Business Lending Analysis in the Banking System	185

Zəkəriyyə Buğdaliyev	Azərbaycanda Nəqliyyat Sektorunun İqtisadiyyatı və Statistikası	186
Вюгар Амирбеков	Анализ Маркетинговой Среды Предприятий Пищевой Промышленности	187
Natiq Seferli	Özel Sektörde Engelilerin Çalışma Hayatına Katılımda Yaşadıkları Sorunlar	188
Zümrüd Həsənova	Bələdiyyələrin Müasir Dövrdə Maliyyə Təhlili	189
Mübariz Əmraslanov	Azərbaycanda İKT Sektoru Üzrə Əsas Makro Göstəricilərin Statistik Təhlili	190
Zahra Baghirova	Challenges of Risk Management in Islamic Banks	191
Ayxan Salıfov	Vergi Borclarının Yaranma Səbəbləri və Onların Qarşısının Alınması Yolları	192
Fuad Selamzade Özgür Yeşilyurt	Kamu Hastanesinde Servis Etkinliklerinin Stokastik Sınır Analizi ile Değerlendirilmesi	193
Kamil Ibishov	Study of Production Cost Accounting and Auditing Procedures in Mobile Communications Enterprises	194
Лейла Раджабова	COVİD - 19 и Его Влияние на Туристический Сектор	195
Tural Qəhrəmanzadə	Törəmə Maliyyə Alətlərinin Tədbiqinin İqtisadi Əsasları	196
Ulduz Qarayeva	Yükseköğretimde Dengeli Puan Kartı Yönteminin Uygulanması: Unec (Azerbaycan Devlet Ekonomi Üniversitesi) Örneği	197
Momeena Mehdi	Optimizing Marketing Activities through Digital Technologies	198

Fəridə Məmmədova	Azərbaycan Respublikasında Qeyri-Neft Sənayesinin İxrac Potensialı	199
Yashar Eskandari	Data Analysis of Supply Chain Strategies in Small Companies: A Case of a Canadian Company	200
Günel Novruzova	3D – Texnologiyası ilə Təhsildə Müxtəlif Problemlərin Həlli	201
Ali Jahangirzade	Formation of the Internal Audit Service Market in the Republic of Azerbaijan	202
Əli Axundzadə	İşgüzar Təşkilatlarda Strategiyanın Reallaşdırılması Prosesinin İdarəedilməsi	203
Emin Mirzəyev	Azərbaycanda Dövlət Büdcəsinin Vəsaitlərinin Səmərəli İstifadəsində Cari Büdcə Nəzarətinin Rolu və Onun Təkmilləşdirilməsi İstiqamətləri	204
Айдан Мамедли	Проблемы и Перспективы Кредитной Системы Азербайджана в Современном Этапе	205
Yuliana Hrytsai	The Place and Importance of Accounting Information System in Manufactoring Companies	206
Nərgiz Babayeva	Nizami Gəncəvi İrsində İqtisadi Fikirlər: Nizami Gəncəvinin "Sirlər Xəzinəsi" Poemasında Yaratdığı İdarəetmə Modeli	207
Babək Babayev	Sosial Medianın İstehlakçı Davranışlarına Təsirinin Tədqiqi	208
Dennis Ojike **Modesta Uchenwa**	Analysis of Entrepreneurial Role in African Economic Transition (Nigeria, South Africa, and Botswana)	209

Farid Aliyev	Fundamentals of the Organization of Public Financial Control in Azerbaijan	210
Шамхал Аббасов	Роль ПИИ в Экономике Азербайджана в Пост Военный Период	211
Ramal İsayev	Reklam Kompaniyasının Səmərəliliyinin Qiymətləndirilməsi	212
Fidan Mammadova	The Analysis of Outcomes of COVID-19 on The Economy and Opportunities of Sustainable Economic Strategies	213
Laman Guliyeva	Impact of Accounting to Organizational Employment	214
Pravin Paulmony Manisha Magendiran	Digital Entrepreneurship: A Digital Approach for Transformation Towards Smart City	215
Nigar Məlikzadə	İnsan Resurslarının İdarə Edilməsinin Milli Xüsusiyyətləri və Onların Azərbaycan Müəssisələrində Tətbiqi Perspektivləri	216
Сеидсамин Сеидхарраф	Исследование Влияния Поведенеческих Финансов на Финансовый Рынок	217
Fidan Mikayilzade	Economic Bases of The State Regulation of The Credit Market	218
Ayaz Taghiyev	Content of Agrobusiness and Its Role in The Economic System	219
Agshin Valiyev	Formation of the Legislative Base of the Cashless Payment System in Azerbaijan	220
Sərxan Aslanzadə	Müəssisələrdə Mənfəət Menecmentinin Təkmilləşdirilməsi Məsələləri	221
Emin Yusifov	Nağdsız Ödənişlərin İqtisadi Əhəmiyyəti	222

Tabriz Aliyev	Derivatıve Financial Instruments in Fund Markets Theoretıcal Basis of Application	223
Sevil Abdullayeva	Azərbaycan İqtisadiyyatına Yönəldilən Birbaşa Xarici İnvestisiya Meylləri və Qloballaşan Dünyada Rəqabət Siyasəti	224
Shakhrinisa Kholibekova	Definition, Valuation and Presentation Principles of Stocks According to International Accounting Standards	225
Nurlan Jafarli	The Role of Virtual Currencies in Money Laundering	226
Эльдар Сейфеддинов	Перспективы Внутреннего Аудита в Коммерческих Организациях а Также Влияние Пандемии на Ведение Аудита	227
Khagani Alyarov	Analysis of Qualitative Features of Financial Statements	228
Riyad Aliyev	Facing Challenges in an Omnichannel World	229
Hamran Amirli **Zeki Zümrüt**	Çalışanlarının Sosyal Girişimcilik Düzeylerinin Çeşitli Demografik Değişkenler Açısından İncelenmesi: Türkiye'de Belediyeler Üzerine Bir Araştırma	230
Rəşad Ələkbərov	Azərbaycanda Müəssisə İmicinin İşçilərin İşə Cəlbedilməsində və İşdə Saxlanılmasının Rolunun Yüksəldilməsi İstiqamətləri	231
Полад Валиев	Цифровизация Банковской Деятельности в Современных Условиях	232
Aygul Aliyeva	Trade Wars in The World Oil Market and Their Impact on The Export Potential of Azerbaijan	233
Elnur Tarverdiyev	Devletin Tarım Sektörüne Yönelik Siyaseti	234

Həmid Məmmədzadə	Azərbaycan İqtisadiyatında Mundell-Fleminq Trilemmasının Yoxlanılması	235
Xəyal Cümşüdlü	Covid-19 Pandemiyası Dövründə İkiqat Vergitutma və Beynəlxalq Əməkdaşlıq	236
Mushfiqa Namazova	Theoretical Foundations of Bank Supervision Organization	237
Vitus Chidozie Anyanwu Ángela Darinka Yepez Fernández	Innovation inside Emerging Economies Entrepreneurial Ecosystems: Estonia's Path Towards Technological Revolution	238
İmran Eyubov	İqtisadiyyatın Müasir İnkişaf Mərhələsində Sənaye İnkişafının Trnsformasiyası	239
Shams Abbasova	The Impact of Governance Quality and Financial Stability Risk Over FDI Flow: Evidence From South Caucasus	240
Emil Baghirli	Covid-19 and its Effect on Turkey's Economy	241
Ümid Abbaszadə	Beynəlxalq Ticarətdə Proteksionist Tədbirlər və Türkiyədə Tətbiq Edilən Proteksionist Tədbirlər	242
Maria Abdollahi Tasrin Tamanna Barna	Development of Innovative Entrepreneurship in Kazakhstan	243
Ulker Habiyeva	Economic Basis of Formation of Tax Administration in the Republic of Azerbaijan	244
Şəhla Həsənli	Müasir Şəraitdə Mühasibat Uçotunun Avtomatlaşdırılması: Bulud Texnologiyasından İstifadə	245
Təbriz Mirzəliyev	Azərbaycanda Ərzaq Məhsulları ilə Təminatın Müasir Vəziyyətinin Təhlili	246

Hussein Eyvazli	Methodological Assessment of the Economic Basis of the Credit Market	247
Bəyim İmanova	Təşkilatdaxili Yadlaşmanın Yaratdığı Problemlər, Həlli Yolları və İş Məmnuniyyətinə Təsiri	248
Kamran Keytiyev	Theoretical Methodological Basis of Anti-Crisis Management of the Banking System	249
Teymur Əmirov	Sosial Medianın İstehlakçı Davranışının İdarə Olunmasına Təsiri	250
Nərgiz Mahmudova	Avtomobil Nəqliyyat Logistikasında İnnovativ Texnologiyaların Tətbiqi İstiqamətləri	251
Orxan Mahudlu	Azərbaycanda Kiçik Sahibkarlıq Subyektlərinin Rəqabətinin Formalaşması və İnkişafı	252
Samir Mammadov	Analysis of Retail Enterprise Financial Statements	253
Qudrat Shamiyev	Impact of Tax Exemptions and Exemptions on Economic Development	254
Eliza Wati	The Work Ethic Values Of Ethnic Chinese And Ethnic Minangkabau In Indonesia	255
Ülvi Əlizadə	Müştəri Münasibətlərinin İdarə Edilməsinin Müştəri Sədaqətinə Təsiri Mövzusuna Dair Bank Sektorunda Araşdırma	256
Rəhim Qocazadə	Kiçik və Orta Biznesin İnkişafına Təsir Edən Amillərin Qiymətləndirilməsi Mexanizmləri	257
Samir Musayev	Amortizasiya Olunan İqtisadi Aktivlərin Uçotunun Hesabatda Təsnifatı və Prinsipləri	258
Elvin Samedzade	Analysis of the Current Situation of Electronic Services in Azerbaijan	259

Rustam Ulvi	Analysis of the Impact of the Quality of Financial Statements on the Development of Credit Institutions in Azerbaijan	260
Səlimə Cəfərova	Azərbaycanda Hedonik İstehlaka Təsir Edən Səbəblər	261
Гусейн Ахмедов	Человеческие Ресурсы и Проблемы Их Занятости	262
Fazil Muzaffarov	Theoretical Basics of Risk Insurance in Banking Organizations	263
Buksukpaeva Raushaniia Fedorovich Svetlana	Entrepreneurship Ecosystem of Russia	264
Alipasha Hasanov	Theoretical Basics of Auditing Commercial Banks' Funds	265
Maleyka Bakhshaliyeva	Mechanisms of Formation of Local Self-Government Bodies in The World Practice	266
Mirsadiq Talibzade	Theoretical Basics of Small and Medium Enterprise Financing	267
Səma Əmrahova	Postneft Mərhələsində İnsan Kapitalının Formalaşması	268
Gültac Rəhimli	Banklarda Maliyyə Sabitliyinin Qiymətləndirilməsi: Z-skor	269
Səbinə Salahova	Kənd Təsərrüfatı Məhsullarının İxrac Potensialının Artırılmasında İnnovasiyaların Rolu	270
Əli Mürsəlov	Dünya Təcrübəsi Əsasında İnnovasiya Fəaliyyətinin Formalaşdırılması Xüsusiyyətləri	271

M. Bachirou Djibril Issoufou	The Relationship Between Personal Levels of Economic Returns and Education Indicators	272
Elvin Batiyev	Rəqəmsal Marketinqin Alıcıların Alış Davranışına Təsiri: Cins Faktorunun Rolu	273
Aynur Abdullayeva	Covid 19 və Onun İqtisadiyyata Təsiri	274
Reşad Əbilzadə	Dördüncü Sənaye İnqilabı: Şəhər Səviyyəsində Perspektivləri və Problemləri	275
Gülnar Məmmədova	Azərbaycanda Sosial Media Reklamlarının Plansız Satınalma Davranışına Təsirində Sosial Media Şəbəkələrinin Rolu	276
Irada Nabiyeva	Modern Labor Market: Problems and Solutions	277
Samir Rzayev	Qarabağın İqtisadi İnkişafinda “Ağıllı Şəhər” və Süni İntellekt İmkanlarının Dəyərləndirilməsi	278
Pərviz Rüstəmov	Faizsiz Maliyyə Bazarlarında İdarəetmə Prinsiplərinin Yeri və Rolu	279
Eltun Tağıyev	Korporativ Mədəniyyətin İdarəolunmasında Aktual Problemlər və Müasir Yanaşmalar	280
Xıdır Cəfərov	Müəssisədə İnvestisiya Prosesinin və Onun Uçotunun Təhlili Məsələlərinin Tədqiqi	281
Mehmet Marangoz Tuğçe Merve İnak Özberk	Türkiye’de Deniz Turizmi Açısından Marina İşletmeciliğinin Yeri ve Önemi	282
Zaur Həbibov	İşğal Nəticəsində Yaranan Zərər və İtkilərin İqtisadi Qiymətləndirilməsi Standartları	283
Yetər Xəlilova	İstehlakçı Davranışı Modellərinin Təhlili və Azərbaycanın İstehlak Məhsulları Bazarına Tətbiqi	284

Tural Abdurəhimov	Qlobal İstiləşmənin Qlobal ÜDM-ə Təsiri	285
Hüseyn Həşimli	Daxili Audit və Daxili Nəzarətin Formalaşmasının Nəzəri Aspektləri	286
Кянан Алиев	Формирование и Развитие Стратегического Маркетинга в Азербайджанских Банках	287
Fuad Selamzade Alig Bağırov	Belediye Etkinliğinin Stokastik Sınır Analizi: Azerbaycan Örneği	288
Emil Novruzov	Azərbaycanın Maliyyə Bazarlarının Müasir Vəziyyətinin Təhlili (Nəzəri Aspektdə)	289
Zhanar Mutayeva	Applicatıon of Financial Analysis Techniques in Insurance Companies: Example of Eurasian Insurance Company	290
Günel Əliyeva	Turizm İqtisadiyyatı və Turizm Siyasəti	291
Ayten Mekhraliyeva	Main Directions for Improving And Increasing The Financing Efficiency of Small and Medium Enterprises in Azerbaijan	292
Cavad Zərgərli	Bank Sistemində Maliyyə Menecmentinin Təkmilləşdirilməsində Strateji İdarəetmənin İstiqamətləri	293
Surac Bayramov Edip Örücü	İşletmelerde Psikolojik Sözleşme İhlalinin İşten Ayrılma Niyeti Üzerindeki Etkisi	294
Möhübəli Əliyev	Yerli Özünü İdarəetmədə Beynəlxalq Təcrübə və Onun Əsas İnkişaf İstiqamətləri	295
Jalə Hüseynova	Konsolidə Edilmiş Maliyyə Hesabatlarinin Formalaşdirilma Mərhələlərinin Əsas İstiqamətləri	296

Elçin Cahangirzadə	Azərbaycanda Lisenziyası Ləğv Olunmuş Banklar və Onların Bağlanma Səbəbləri	297
Röya Sultanova	Naxçıvan MR-da ilk dəfə Olaraq Aqrar İslahatlara Başlanması və Onun Ölkə Miqyasında Davam Etdirilməsi	298
Mirlazım Dadaşov	COVID-19 Pandemiyasının Təhsil Xidmətlərinə Sosial-İqtisadi Təsirləri	299
Ayoufu Dilina	Marketing Strategies in The Education Sector And A Research In The Chinese Market	300
İlham İlyasov	Azərbaycan Respublikasının Sosial-İqtisadi İnkişafında Peşə Təhsili Müəssisələrinin Rolu	301
Rəna Rüstəmova	Azərbaycanda Keçirilən Beynəlxalq Tədbirlərdə Milli Mədəniyyət Nümunələrinin Turizm Baxımından Tanıdılmasının Vacibliyi	302
Kamran Əhmədov	Ölkə İqtisadiyyatının İnkişafında Yüngül Sənayenin Yeri və Rolu	303
Leyla Sultanli	Research on Emotional Labor Perception: An Implementation in Azerbaijan	304
Yusif Ibayev	Accounting of the Lending Process in the Banking System	305
Səma Tanrıverdili	Sığortanın Yaranma və İnkişaf Tarixi	306
Günay İbrahimova	Azərbaycanda Keçirilən Beynəlxalq Tədbirlərdə Milli Mədəniyyət Nümunələrinin Turizm Baxımından Tanıdılmasının Vacibliyi	307
Dilavar Karimli	The Importance of Strategic Management Activities in Times of Crisis	308
Şahnaz Şahverdiyeva	İstehsal Müəssisələrində Pul Vəsaitlərinin Uçotu və Auditi Məsələləri	309

Mohammed Wasim Dilawar	The Effect of Perceived Value in Service Marketing On Customer Loyalty	310
Fuad Memmedzade	Yeni Dünyanın Parası Kripto Paralar (Vechain örneğinde)	311
Lalə Məsimova	Hadisə Turizmi Daxili Turizm Siyasətində Prioritet Kimi	312
Nərgiz Sadıqova	Maliyyə Bazarlarında Sığorta Şirkətlərinin Formalaşmasının Dünya Təcrübəsi	313
Vüsalə Kərimova	Azərbaycanda Korporativ Qiymətli Kağızlar Bazarının Müasir Dövrdə İnkişa Yolları	314
Günay Safarzade	Pazarlamada Yeni Bir Yaklaşım: Nöropazarlama. Nöropazarlama Teknikleri ile Tüketici Kara Kutusunun İncelenmesi	315
Aygun Javadova **Tofiga Huseynova**	Hizmet Sektöründe Hizmet Kalitesinin Servqual Yöntemi ile Ölçülmesi: Mado Restoranı Üzerine Bir Araştırma	316
Ayten Habibbeyli **Fariz Hasanov**	Blockchain Teknolojisinin Pazarlamaya Etkisi ve Kullanım Olanaklarının Araştırılması	317
Amil Şirinov	İkinci Qarabağ müharibəsinin Azərbaycan iqtisadiyyatına potensiyal təsirləri	318
Maqsud Quliyev	Yuxarı Qarabağ İqtisadi Rayonunda Son İllər Üzrə Kənd Təsərrüfatının Mövcud Vəziyyətinin Təhlili və Post Konflikt Dövrü İnkişaf Perspektivləri	319
İsmayıl Hüseynli	Azərbaycan Sənaye Müəssisələrində Beynəlxalq Standartların Əsasında Cavab Verən Milli Uçot Sisteminin Yenidən Təşkilinin Mövcud Vəziyyətinin Təhlili və Qiymətləndirilməsi	320

Altay Ismayilov Farida Babayeva	US-China Trade War: Impact of Covid-19 Pandemic	321
Adila Tuerxun	Chinese Global Competitiveness's Evaluation With the Method of Revealed Competitive Advantages	322
Səbail Qarayev	Dövlət Maliyyə Nəzarətinin Təşkili Məsələləri	323
Anar Eyyubov	The Impact of COVID-19 on the Economic Security of World Economies and Azerbaijan	324
Aysun Çetin Magsud Mirzayev	İş Umudu ve Kariyer İyimserliğinin Bireysel Kariyer Planlamasına Etkisi: Yabancı Uyruklu ve Türk Öğrenciler Üzerine Bir Araştırma	325
Umid Karimov	Some Aspects of The Activities of Islamic Banks	326
Məlahət Mahmudova	Dünya Bazarında TMK-ların Bazar Payı və Onların Qiymətləndirilməsi	327
Kamran Abdullayev	Müasir İqtisadi Şəraitdə Rəqəmsal İqtisadiyyatın İnkişafının Əsas Perspektivləri	328
Tural Rahimli	Çevrimiçi Alışveriş Deneyimleri ve Tüketici Tepkisi	329
Musa Utku Yalnızoğlu	Askeri Karar Vermede Yöntem Bilimin Önemi ve Geleceği	330
Gunel Usubova	Human Resources and Employment Issues	331
Isgandarbay Huseynov	Green Cities as One of The Factors of Sustainable Development	332
Ruslan İsrafilov	Azərbaycanda Universitet-Sənaye İşbirliyinin İnkişafına Təsir Göstərən Doktorantura (Dissertantura) Yolu İlə Kadr Hazırlığının Təhlili	333

Govhar Karimova	Exchange Rate "Devaluations" in The Context of Trade War	334
Elsevər Quliyev **Nərmin Məsimli**	İslam Ticarət Müqavilələri	335
Rəşad Nəsirzadə	Covid 19 Pandemiyası Qlobal Enerji Sektoruna Təsirləri	336
Turgay Isgandarli **Chinedu Ejike**	Impact of COVID 19 to Petroleum Industry and Forecasting of Oil Prices in 2021	337
Hüseyn Talıbov	Azərbaycanda Reklam Biznesinin İnkişaf Etməsinin Mühüm İstiqamətləri	338
Günay Musayeva	Qarabağ Regionunda Ağıllı Kənd və Şəhər Layihələrinin İqtisadiyyata Verəcəyi Tövhələr	339
Ульви Рзаев	Инновационные Пути Повышения Квалификации и Переподготовки Кадров	340
Rəşad Əmənov	Azərbaycan Respublikasının Dövlət Büdcəsinə Vergi Daxilolmalarının Artırılması İmkanları	341
Təranə İsmayılova	Azərbaycanda Kiçik və Orta Biznesin İnkişaf İstiqamətləri	342
Gəray Musayev **Kamran Ağazadə**	Qiymətli Kağızlar Bazarının Dövlət Tənzinlənməsi Mexanizminin Tətbiqi	343
Zaka Akbarov	Trade and Trade Policies in The Eurasian Economic Union Countries: Advantages, Disadvantages, Challenges in Member Countries	344
Nail Mikayılov	Azərbaycandakı Təhsil Xidməti Sektorunun Mövcud Vəziyyətinin Təhlili	345
Aydin Aghayev	International Efforts to Expand Universal Access to Education in The Global South	346

Jeyhun Musayev	Development of Agrotourism Application in Ganja-Gazakh Economic Circle	347
Əhilman Xəlilov	Müsir Şəraitdə Auditor Fəaliyyətinin Nəzəri və Metodoloji Əsasları	348
Woohee Park	Effect of the Internal and External Factors on E-Impulse Buying	349
Mətanət Əliyeva	İdarəetmə İnformasiyasının Mahiyyəti, Mənbəyi və Məqsədi	350
Hacıəli Vüsal	Müəssisənin Satış Fəaliyyətinə Marketinq Kommnikasiyalarının Tətbiqi Xüsusiyyətləri	351
Fatimə Mustafayeva	Müəssisənin Kredit Reytinqi və Onun Təchizat Zənciri Qərarlarına Təsirinin Tədqiqi	352
Эльнара Мамедзаде	Основные Направления Инновационного Совершенствования Экономических Методов Разработки Системы Менеджмента Качества Непродовольственных Товаров	353
Fərid Cəfərov	Loqistik Reqressiyanın Azərbaycanın Maliyyə Bazarları və Banklarında Kredit Dəyərləndirilməsi Modellərinə Tətbiqi	354
Nurlan Rəsulov	Azərbaycan İdarəetmə Sistemində Yapon İdarəetmə Fəlsəfəsinin Tətbiqi İmkanlarının Tədqiqi	355
Fuad Jafarli	Improving the Economic Efficiency of the Use of Land and Water Resources in the Agricultural Sector	356
Aytac Hüseynova	Azerbaycanda Yüksek Eğitim Kurumlarında Kıyaslama Perspektiflerinin Belirlenmesi	357

Nurlanə Salamova	Mövzu: “Kapital bank”ın Balansının və Maliyyə Nəticələrinin Müqayisəli Təhlili	358
İlkin Əliyev	Ölkə Ərazilərinin İşğalı Nəticəsində Azərbaycanın Dövlət Büdcəsinə Azalan Daxilolmaların İqtisadi Cəhətdən Əsaslandırılması	359
Şəfiqə Rəsulzadə	Müəssisələrdə Resursların Planlaşdırılması (ERP) Sisteminin Tətbiqinin Mümkünlüyü və İnkişaf Yolları	360
Farid Mammadov	Potential Challenges in Valuation of Financial Performance of Manufacturing Companies in Azerbaijan	361
Aysən Fərəcova	Covid-19 Epidemiyasında İqtisadiyyatın Vəziyyəti	362
Səltənət Oruclu	İşğaldan Azad Olunmuş Ərazilərdə İqtisadi İnkişaf Potensialının Araşdırılması	363
Nicat Əliyev	Vergilərin İqtisadi İnkişafa Təsirinin Tədqiqi: Nizami Gəncəvi İrsindən Baxış	364
Emil Gurbanzade	Finansal Performans Analizi ile İflas Tahmini	365
Yusif Yusifli	Dördüncü Sənaye İnqilabı – Sənayenin Rəqəmsallaşması	366
Vüsal Bayramov	Audit Sahəsində Əhəmiyyətli Təhrif Riskinin Qiymətləndirilməsi	367
Ələddin Ağakişiyev	Azerbaycanda Perakende Sektörü Şirketlerinin Tedarik Zinciri Yönetimi Faaliyeti (“Rahat Market” üzerinden araştırma)	368

So Young Lee	Transformation of Rural Areas And Peasantry During The Development Process of Turkey And South Korea: A Comparative Analysis	369
Анар Асланов	Пути Реформирования Налоговой Системы Азербайджанской Республики	370
Cavid Babayev	İntellektural Tərəqqi və İnnovasiyalı İqtisadiyyata Keçid	371
Aysel Semedzade	Optimal Nakit Yönetimini Sağlayarak İkiden Fazla İkame Edilebilir Ürünler İçin Ekonomik Sipariş Miktarı Modelinin Oluşturulması	372
Adil Talıbov	Koronavirus (COVID-19) Pandemiyasının Əmək Bazarına Təsiri	373
Xalıqverdi Hüseynov	Elektron Ticarətdə Marketinqin Tətbiqi Problemləri və Həlli Yolları	374
Məqsəd Surxayev	Covid-19 və İqtisadi Təsirləri	375
Айтекин Мамедова	Влияние Инфляции на Доходы Населения	376
Aziz Aghayev	Problems and Challenges of IFRS Adoption	377
Джахангир Рзабеков	Фьючерсы – Один Из Важнейших Инструментов Финансового Бизнеса	378
Arife Hüseynova	Sürdürülebilir Büyüme Oranı ve Hisse Senedi Değeri Arasındakı İlişki: Enerji Sektöründe Uygulama	379
Nusrat Munzarin Methila **Khasan Fazliddinov**	The Impact of Economic Transition and Entrepreneurship in Poland	380
Aynurə Məmmədzadə	Azərbaycanda Hazır Geyim Markalarına İstehlakçı Tələbinin Təhlili	381

Aliyə Həsənli	Restoran Sektorunda Qəbul Edilən Xidmət Keyfiyyəti və Müştəri Məmnuniyyəti Üzərinə Bir Araşdırma: Demoqrafik Dəyişkənlər Üzrə Qrupların Müqaisəsi (Bakı Nümunəsi)	382
Fidan Babayeva **Aygün Hacıyeva**	Ölkəmizdə Keçirilən Sosial İslahatlarin Əsas İstiqamətləri	383
Nuranə Abbasova-Zeynalova	İşğaldan Azad Edilmiş Rayonların İnkişaf Perspektivləri	384
Afsana Huseynova	The Impact of International Trade on Inequality Among Different Countries	385
Hasan Gül **Azamat Maksüdünov** **Aysuluu Beyşenova**	Küresel İnovasyon Endeksine Göre Orta Asya Türk Cumhuriyetlerinin Mevcut Durumu	386
Ülviyyə Rəsulova	Sənayedə İnnovasiya Fəaliyyətini Məhdudlaşdıran Amillər	387
Abbas Babayev	Young People's Labour Market Transition in Azerbaijan: An Analysis of the Youth Employment Support Programs	388
Ötər Əlizadə	Qiymətli Kağızlar Bazarında Maliyyə İnstitutları və Sahibkarlığın Qarşılıqlı Fəaliyyəti Mexanizmlərinin Təkmilləşdirilməsi	389
Yasər Novruzov	Sosial-Demoqrafik Amillərin İş Məmnuniyyətinə Təsirinin Tədqiqi	390
Мехин Гулузаде	Влияние Пандемии на Рынок Труда	391
Rəşidə Əliyeva	Azərbaycanda Universitet-Sənaye İş Birliyində Mövcud Problemlər və Həlli Yolları (Dövlət Universitetləri Timsalında)	392

Hanife Saygı **Serdar Orhan**	İşsizlik Sigortası: Türkiye ile Danimarka Karşılaştırması	393
Natiq Cavadov **Seymur Məmmədov** **Ayşən Məmmədova**	Azərbaycanda Kiçik Sahibkarlığa İnvestisiyaların Cəlb Olunması Yolları	394
Seymur Guliyev	COVID-19 Impact on Brand Preference in Consumer Purchasing Decisions on Food Products in Azerbaijan	395
Нубар Ибадова	Взаимосвязь Кластеризации Экономики Карабаха и Экономического Роста Страны	396
Fərid Mehdiyev	Ağıllı Şəhərlər və Tətbiqetmə Sahələri	397
Aynur Səfərli	Nizami Gəncəvi “Xəmsə”sində İqtisadi Fikirlər	398
Baba Məmmədov	Qarabağ İqtisadiyyatının Klasterləşdirilməsi ilə Ölkənin İqtisadi İnkişafı Arasındakı Əlaqə	399
Rüxsarə Seyfullalı	Azərbaycanın Emal Sənayesinin Dövlət Tənzimlənməsi Zərurətinin Nəzəri Əsaslandırması	400
Paşa Mahmudov	Avropa Birliyində Siyasi Populizmin İqtisadi Səbəbləri	401
Ali Rzayev **Gafar Shamilov**	Covid-19 Salgınının Birinci Döneminde Ülkelerin İnsanların Yaşam Kalitesini Artırıcı Tedbirleri: Azerbaycan ve Türkiye Değerlendirmesi	402
Günel Kazımova	Dövlət Dəstəyi ilə Formalaşan Rəqabət	403
İlahə Əlibəyli	Kiçik və Orta Sahibkarlıq Subyektlərində Klasterlərin Rolu və Turizm Sektoru üçün Uyğunluğunun Araşdırılması	404

Elnurə Məmmədova	Azərbaycanda Qastronomik Turizmin İnkişaf Prespektivləri	405
Ahmet Akalın	Karabağ'ın Yumuşak Güç Unsuru Olarak Turizm	406
Vəfa Balakişiyeva	Nizami Gəncəvi Əsərlərində İqtisadi Fikirlər	407
Natiq Şixizadə	Azərbaycan İqtisadiyyatında Transmilliləşmə Səviyyəsinin Qiymətləndrilməsi	408
Firuzə Sadıqova	Nizami Gəncəvi Yaradıcılığında İqtisadi-Nəzəri İdeyalar	409
Judith Cristina Espinoza	Differential Item Functioning Analysis of Pisa 2015 Reading Items: Singapore, Australia and USA	410
Orxan Sadıqov	Səmərəli Büdcə İdarəçiliyi və Nəticəəsaslı Büdcənin Tərtibi	411
Gülü Tağıyeva	İşğaldan Azad Edilmiş Ərazilərimizin Bərpasında Beynəlxalq Təcrübədən İstifadə Edərək Biznes Mühitinin Formalaşdırılması	412
Gunesh Ragimova	Activity Based Costing and its Implementation in The World Practice	413
Gülnarə Tağıyeva **Təranə Byramova**	Dahi Mütəfəkkir Nizami Gəncəvinin Əsərlərində İqtisadi Fikirlər	414
Fidan Rüstəmli	Süni İntellekt Sistemləri və Onun İnsan Hüquqlarına Təsiri	415
Alfusainey Touray	The Impact of The Stock of Foreign Direct Investment Inflows and Domestic Investment on Income: Empirical Evidence From Australia, Germany, Brazil, and Turkey	416

Günel Həmidova	Biznes Proseslərinin Optimallaşdırılmasında Modelləşdirmənin Tətbiqi Zəruriliyi və Əhəmiyyəti	417
Christopher Herchen **Svenja Weber**	The Development of Former Satellite States of the Post Soviet Union after the Fall of the Communism	418
Bağış Əhmədov **Sadıx Əsgərli**	Azərbaycanda İnfrastruktur Sahələrin İnkişafının Emal Sənayesinin Rəqabətqabiliyyətliliyinə Təsiri	419
Elxan Məmmədli	Turizminin İnkişafında Marketinqin Tətbiqi və Rolu	420
Афет Касумова	Изучение Питательной Ценности Некоторых Дикорастущих Ягод	421
Shehla Eyvazova	Covid 19-un Ülkeler Üzerindeki Ekonomik Etkileri	422
Ceyhun Abbasov **Firuzə Məmmədova**	Müəssisələrdə Kapital Ehtiyatlarının və Əməyin Ölkə İqtisadiyyatında Rolunun Təhlili	423
Gülnar Əhmədova	Elektron Ticarətin Müəssisələr üçün Əhəmiyyəti	424
Elgiz Seyidov	Müasir Vergi Sisteminin Nəzəri-Konseptual Məsələləri	425
Şeyma Ece Dinler **Muhsin Halis**	Toplumsal Cinsiyetin Sosyal Temsilleri	426
Səlimə Əliyeva	Dövlətin Maliyyə Siyasətinin Tənzimlənməsinə Dair Beynəlxalq Təcrübənin Azərbaycan Respublikasına Tətbiqi İmkanları	427
Mahir Şəkərov	Qarabağın İqtisadiyyatı və İnkişaf Potensialı	428
Sanan Babishov	The Ways of Eliminating Market Risks That Will Emerge in The Liberated Karabakh Territories	429

Ved Pal Singh Deswal	A Paradıgmshıft of Teachıng From Blackboard to Vırtual Board: An Experıence of Legal Educatıon in Indıa	430
Leyla Tahirzade	Ortalama-Varyans Modeli ile Portföy Optimizasyonu: COVID-19 Pandemisinin ABD ve Çin Üzerindeki Etkilerinin Kıyaslanması	431
Vusala Rahimova Nigar Babayeva	Azerbaycan'ın Eğitim Sistemi ve Rekabet Gücü	432
Lyaman Dunyamaliyeva	The Role of Women Entrepreneurs in Small And Medium Entrepreneurship	433
Zeynəb Ayazlı	Əhali Gəlirləri, Onların Növləri və Yaranma Mənbələri. Gəlirlərin Bərabərsizliyi	434
Jason Salim	A Game Theoretic Analysis for Communities Satisfaction on PPP Infrastructure Projects	435
Samir Paşayev	Azərbaycanda Külək və Günəş Enerjisindən İstifadə İmkanları	436
Röyal Məhərrəmov	Xidmət Sektorunun İnkişaf Etdirilməsində Turizmin Həlledici Rolu	437
Mirşahin Ağayev	Debitor Borclarının Mahiyyəti, Təsnifatı və Müəssisələri Debitor Borclarından Qorumağın Üsulları	438
Muşfiq Cəfərov	Azərbaycanda Özünüməşğulluq Proqramları: Problemlər və Həlli Yolları	439
Нигяр Тагиева	Пути Развития Азербайджана на Южно-Кавказском Регионе	440
Orxan Məmmədov	Rəqəmsal İqtisadiyyata Baxış	441
Aygün İsmayılova	Nizami Gəncəvinin İrsində İqtisadi Fikirlər	442

Ülviyyə Verdiyeva	Nizami Gəncəvi Əsərlərində Tərbiyəvi Fikirlər Kompotensiyalara Əsaslanan Təlimin Əsası Kimi	443
Mercan Dolu	Energy Factor in European Union - South Caucasus Relations	444

Azərbaycanda Nəqliyyat Daşınmalarının Analizi və Proqnozlaşdırılması

Murad Qaraşov
Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti

Xülasə
Məqalənin əsas məqsədi Azərbaycanda nəqliyyat daşınmalarının həcminin son on illiklər ərzində baş verən trendlərini təhlil etmək və növbəti dönəmlər üçün illik proqnozları hazırlamaqdır. Bazar münasibətləri şəraitində Nəqliyyatın inkişaf etdirilməsi və təkmilləşdirilməsində problemlərinin öyrənilməsi həmişə olduğu kimi aktual mövzu olaraq qalmaqdadır. İqtisadi şəraitin yeni tələblərinə uyğun olaraq, iqtisadi islahatlar nəqliyyat daşımalarının daha da təkmiləşdirilməsini, onların yeni əsaslar üzərində qurulması tələbini qoyur. Rəqabətli bazarda iştirak edən fərdi bir logistika şirkəti üçün qısamüddətli nəqliyyat tələbini dəqiq proqnozlaşdırmaq qısa müddətli əməliyyat qərarları vermək üçün vacibdir. Bu məqalədə, Azərbaycanın son 30 illik dövrdə nəqliyyat daşınmaları incələnmiş və bir sıra proqnoz modelləri qurulmuşdur. Əsasən ARİMA, Sürüşkən Orta kimi Zaman sıraların metodologiyalarına istinad edilmişdir. Modelin gücünü artırmaq üçün və daha yaxşı nəticələr almaq üçün avtomatlaşdırılmış parametr axtarışından istifadə edilmişdir. Nəticədə təklif olunan modelləşdirmə yanaşması nəqliyyat daşımalarının növbəti illər üçün proqnozunu asanlaşdırmaqda və makro prosesləri analiz etməkdə dövlət və özəl təşkilatlara faydalı olacaqdır. Bu modelləşdirmə üsulu fərdi bir logistika şirkətinin qısamüddətli nəqliyyat tələbini təhlil etmək üçün önəmli həlldir.

Açar sözlər: Şəhərlərarası nəqliyyat tələbi, qısamüddətli proqnoz, zaman sırası analizi.

Ali Təhsil Müəssisələrində Keyfiyyətin Təmin Edilməsində Keyfiyyət Təminatı Sistemi və Akkreditasiya Amili

Əddin Muştaqov
Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti

Xülasə
XXI əsrin tələblərinə uyğun olaraq qloballaşan dünyamızda təhsildə, xüsusən də ali təhsildə milli və beynəlxalq səviyyədə keyfiyyət təminatı ən vacib hətta öndə gələn faktordur. Keyfiyyət anlayışı II Dünya Müharibəsi zamanı və daha sonra E.Deming, M.Juran və K.Ishikawa kimi məhşur elm adamları tərəfindən inkişaf etdirilən keyfiyyət idarəetmə yanaşmalarına və bu yanaşmaların xüsusilə istehsal sektorunda ilk tətbiqlərinə əsaslanır. İnsanlar həmişə daha yaxşı xidmət tələb etmişlər və tələbatlarının ödənilməsi üçün fərqli məhsul və xidmətlərə ehtiyac duymuşlar. Həmin məhsul və xidmətlərin tələbata uyğun şəkildə olması bu gün hər sahədə, o cümlədən təhsildə də yeni metod və anlayışların inkişaf etdirilməsinə ehtiyac yaratmışdır. Ona görə də keyfiyyət təminatı faktoru ümumiyyətlə istehlakçının tələbatlarını ödənilməsi və gözlədiyindən daha yaxşı xidmətin göstərilməsi kimi də başa düşülür. Keyfiyyət anlayışının inkişaf etmədiyi və keyfiyyət mədəniyyətinin formalaşmadığı mühitlərdə isə keyfiyyətin təmin olunması qeyri-mümkündür. Keyfiyyət təminatı – təhsil xidmətinin keyfiyyət standartlarında göstərilən tələbləri yerinə yetirdiyinə kifayət qədər inam yaratmaq və həmin tələblərə cavab verdiyini müəyyənləşdirmək üçün icra edilən planlı, sistemli fəaliyyətlər məcmusu və onların qiymətləndirilməsidir. Bu tədqiqatımızda ali təhsildə keyfiyyət təminatından, akkreditasiyadan, onların universitetlərə qazandırdıqları üstünlük və faydalardan və keyfiyyət təminatı sisteminin qurulması ilə bağlı görüləcək işlər haqqında tövsiyələrdən bəhs edilmişdir.

Açar sözlər: Akkreditasiya, ali təhsil, ali təhsil müəssisəsi, keyfiyyət təminatı.

The Effects Of Foreign Direct Investments On The Economies Of Developing Countries: The Case Of Turkmenistan

Yhlas Gylychdurdyyev
Gazi University

Abstract

In recent years, foreign direct investment has become an important source of foreign financing for developing countries and it has played an important role in the economic growth process. The lack of private sector in Turkmenistan, which gained its independence in 1991 with the disintegration of the Soviet Union, led to the dominance of the state in many fields of production. Therefore, in the process of economic transformation, foreign investors entered into cooperation with the state and the investments went to the priority areas of the government. Most of the investments were directed to textile, construction, oil and natural gas sectors. In particular, foreign investments in the oil and natural gas sector contributed significantly to the country's exports. For this purpose, the relationship between foreign direct investment and export is investigated. In the study, the cointegration test and Granger causality test based on vector error correction model were performed by using data from the 1993-2017 periods.

Key Words : Foreign direct investment, market economy, foreign investment law, causality test.

Yerli Özünüidarəetmə Orqanlarında Rəqəmsal Transformasiya

Zülfiyyə Sadıqova
Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti

Xülasə
Qloballaşma və texnologiyanın inkişafı həm vətəndaşlara dövlət xidmətləri göstərən ən yaxın vahid olan yerli özünüidarəetmə orqanlarına olan marağın artmasına, həm də bələdiyyələrin özlərini inkişaf etdirərək rəqəmsal transformasiyasına səbəb olur. XXI əsrin rəqəmsal çağı ilə yanaşı, ölkələr də yerli hökumətlərini bu yeni sistemə uyğunlaşdırırlar. Bu çərçivədə bütün dünyada vətəndaşların siyasi qərar vermə proseslərində iştirak etmələrini təmin edən bir çox mexanizm tətbiq olunur. Sosial həyatda yerli özünüidarəetmə orqanları, vətəndaşların dövlət xidmətlərinə çıxışını asanlaşdırmaq, dövlət xidmətlərindən səmərəli və effektiv istifadəni təmin etmək, vətəndaşları siyasi qərar qəbul etmə proseslərində iştirak etməyə təşviq etmək, vaxta və resurslara qənaət etmək üçün rəqəmsal vasitələrdən istifadə edirlər. İnternetin həyatımızın hər sahəsinə nüfuz etməsi, ağıllı telefonların və rəqəmsal cihazların inkişafı rəqəmsal bələdiyyənin bələdiyyə binası olmadan mövcud olub-olmaması sualını doğurur. Tədqiqatımızda Hollandiyanın Molenwaard bələdiyyəsinin nümunəsi əsasında bu suala cavab axtarmağa çalışmaqla yanaşı ilk olaraq rəqəmsal bələdiyyə anlayışına, yerli özünüidarəetmə orqanlarının transformasiyasının faydalarına toxunulmuşdur. Digər tərəfdən, bütün bələdiyyələrə istiqamət vermək baxımından dünyada ilk rəqəmsal bələdiyyə olan Molenwaard bələdiyyəsinin rəqəmsal bələdiyyə tətbiqi araşdırılmış və bələdiyyələrin rəqəmsal transformasiyasının nəticələri ortaya çıxarılmışdır.

Açar sözlər: Bələdiyyə, Molenwaard, rəqəmsal transformasiya, yerli özünüidarəetmə.

Uşaq Hüquqlari İqtisadi Münasibətlər Kontekstində

Tahirə Qarabəyli
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında Dövlət İdarəçilik Akademiyası

Xülasə

Tarixən uşaq hüquqlarına, hətta uşaqlarına özlərinə münasibət fərqli olmuşdur. İnsanların müxtəlif dövrlərdə həm öz övladlarına, həm də ümumiyyətlə, "uşaq", "uşaq hüququ" anlayışına münasibətinin fərqliliyi yalnız cəmiyyətin ümumi intellektual səviyyəsi və onda hökmran olan mənəvi dəyərlərdən deyil, eyni zamanda mövcud iqtisadi münasibətlərdən, ictimai-iqtisadi formasiyadan da asılı olmuşdur. Məqalə müxtəlif iqtisadi-ictimai dövrlərdə uşaqların cəmiyyətdəki mövqeyi və rolu, həmçinin formalaşan yeni iqtisadi münasibətlərin mövcud ənənələrə və cəmiyyətdə kök salmış dəyərlərə təsirindən bəhs edir. Günümüzdə uşaqlara münasibətin və uşaq hüquqlarına münasibətdə formalaşmış və adi qəbul olunan fikirlərin müasir dövrdə hakim iqtisadi münasibətlərlə birbaşa əlaqəsi vardır. Bu gün cəmiyyətdə formalaşmış "uşaq" anlayışı və uşaqlara münasibət fonunda tarixən müxtəlif dövrlərdə mövcud olan "uşaq" anlayışını və uşaqlara münasibəti dərk etmək asan deyil. Lakin müvafiq dövrlərin mənbələrinə istinad etməklə, bununla bağlı müəyyən təsəvvür formalaşdırmaq mümkündür. Mövzu üzrə aparılan araşdırmalardan bu qənaətə gəlmək mümkündür ki, uşaq öz valideynlərinin və nəslinin yetirməsi olmaqdan daha çox, yaşadığı, böyüdüyü cəmiyyətin, orda mövcud olan iqtisadi sistemin, rifahın, yaxud yoxsulluğun, iqtisadi münasibətlərin formalaşdırdığı dəyərlərin məhsuludur. Məqalədə Avropa ölkələrində müxtəlif iqtisadi-ictimai formasiyalarda uşaqlara münasibəti geniş araşdırılmaqla yanaşı, kapitalizm cəmiyyətinin həqiqətləri və kapitalist münasibətlər fonunda "xoşbəxt uşaq" formulunun nədən ibarət olduğu aydınlıq tapır.

Açar sözlər: Uşaq hüquqları, iqtisadi münasibətlər, fabrik, məktəb.

Dünya Ölkələrində Elektron Ticarətin Vəziyyəti və E-Ticarətdə Xidmətlər Təqdim Edən Nəhəng TMK-Lar

Fidan Əhmədzadə
Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti

Xülasə
21-ci əsrdə texnologiya sahəsində baş verən inkişaflar artan bir tempdə olub, bir çox mövzuda inqilablar adlandırıla bilən yenilikləri ortaya qoyur. Bu işin əsas mövzusu ticarət ilə texnologiyanın birləşdiyi elektron ticarətdir. Texnologiya və internet sahəsində baş verən inkişaflar və yeniliklər bir çox mövzuda olduğu kimi ticarət mövzusunda da fərqliliklər yaratmışdır. Bu məqalədə texnoloji inkişafla yanaşı, elektron ticarətin də sürətli bir şəkildə inkişafı aparılmış araşdırılmalara əsasən, bu inkişafın ölkə iqtisadiyyatlarına təsirindən danışılacaqdır.
Korona virus dünyada bir pandemiya ölçüsü aldığından, bir-birimizlə təmasda olduğumuz bir çox fəaliyyət rəqəmsal mühitə keçməyə başladı. Təhsil və Ünsiyyət kimi sahələrə böyük təsir göstərən korona virusun iqtisadiyyata təsiri ilə Elektron Ticarətin yüksəlməsi qaçılmaz bir nöqtəyə gəldi. Bu yazıda sizə Korona virusun İqtisadiyyata və E-Ticarət proqramına təsiri və yüksəlişi haqqında məlumat verəcəyik.
Korona virus dünyaya təsir etdikdən dərhal sonra bir çox ölkə pandemiya vəziyyətinin daha da böyüməməsi üçün kiçik müəssisələr üçün tədbirlər görməyə başladı. Kiçik müəssisələr bu tətbiqetmələrdən mənfi təsirlənməyə başlasa da, elektron ticarət xidmətləri göstərən müəssisələrin sıxlığının artdığını söyləmək mümkündür. Bir sözlə, bu məqamda Korona virus epidemiyasının e-ticarət şirkətləri üçün xidmətlərini düzgün idarə etdikləri təqdirdə gəlirlərini artırmaq üçün bir fürsət olduğunu söyləyə bilərik. Çünki, bu dövrdə evlərində qalan insanların əksəriyyəti ailələrini və özlərini Korona virus təhlükəsindən qorumaq üçün ərzaq, mebel, kosmetika, geyim kimi ehtiyacları internet üzərindən almağa başladılar. Bu gün elektron ticarət çox sürətlə inkişaf edir, yeni ticarət modelləri və bir çox yeniliklər ilə alıcıların qarşısına çıxır.

Açar sözlər: Elektron ticarət, Covid-19, Nəhəng TMK-lar, B2C, B2B.

Təşəbbüskar Universitetlər və İnnovasiyanin Üçqat Modeli (Tripple Helix Model)

Abdulxaliq Məmmədli
Azərbaycan Respublikasının Təhsil İnstututu

Xülasə
Bugün biliyə verilən dəyər artdıqca dünyanın ən ən güclü iqtisadiyyatına sahib ölkələri təhsil sahəsində atılan yenilikçi addımları iqtisadi və sosial tərəqqinin inkişafetdirici amili kimi qəbul edirlər. Biliyin tədrisində müstəsna rola sahib universitetlər isə dövlət və sənaye firmaları ilə əməkdaşlığı genişləndirərək həm öz fəaliyyətlərini şaxələndirir, həm də sözügüdən inkişafı sürətləndirirlər. Ölkəmizdə ali təhsil müəssisələri qurulduğu gündən bəri təhsilin öyrənənlərə ötürməyə və tədqiqatçılıq fəaliyyəti aparmağa əsaslanan prinsiplər əsasında fəaliyyət göstərmiş, ancaq çox təəssüf ki, tədqiqat nəticələrini biznes imkanlarına çevirmək və müəssisənin müstəqil maliyyə strukturunu formalaşdırmaq onlar üçün çox çətin olmuşdur. Bu səbəbdən də düşünürük ki, ölkəmizdə universitetlərdə təşəbbüskarlıq fəaliyyətlərinin çoxaldılması həm onlara arzu edilən müstəqil maliyyə bazası formalaşdırmağa kömək edəcək, həm ölkə iqtisadiyyatına, həm də bütövlükdə ölkəmizin yerləşdiyi bölgədə sosial iqtisadi sferaya müsbət təsir göstərəcəkdir. Bu məqalədə biz təşəbbüskar universitetləri, onların xarakterik xüsusiyyətlərini, bu universitetlərin idarəçiliyinin əsaslandığı İnnovasiyanın Üçqat Modelini (Tripple Helix Model) və bu modelin əsas üzvləri olan dövlət, universitet və sənaye arasındaki əlaqələri tədqiq edəcəyik. Sonra isə bu modelin tətbiqində universitetlərin rolunun nə olduğuna ətraflı izah verəcik.

Açar sözlər: Təşəbbüskar universitet, innovasiya, innovasiyanın üçqat modeli, sənaye.

Pandeminin Gümrük Kurumlarının Faaliyetine Etkisi ve Istatiksel Verilerle Yorumlama

Xəyalə Əhmədova
Azerbaycan Devlet İktisat Üniversitesi

Özet

Çin'in Wuhan kentinde ortaya çıkarak tüm dünyaya yayılan Covid-19 salgını, 11 Mart 2020 tarihinde Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) tarafından pandemi olarak ilan edilmiş ve küresel bir sorun haline gelmiştir. Tüm dünyayı saran bu salgın hem dünyadaki tüm ülkeleri hem de Azerbaycan`ı hayatın tüm alanlarında (sağlık, sosyal, ekonomik, psikolojik, vb.) etkilemiştir. Bu sektörlerden biri de devlet kurumu olan Devlet Gümrük Komitesinin gümrük kurumlarıdır.

Ülkemizin ekonomik hayatında gümrüklerin küçümsenemez yeri vardır. Bildiğimiz gibi, cumhuriyetimizin ulusal ekonomisi dış ekonomik ilişkilerin gelişmesine bağlıdır. Gümrük politikası, gümrük işbirliğini genişletmeye odaklanır ve Azerbaycan Cumhuriyeti'nin ekonomik çıkarlarını ve yetkisi dahilinde ekonomik güvenliği sağlamaktır. Buna ek olarak, Azerbaycan Cumhuriyeti'nin gümrük politikası, malların ve nakliyenin gümrük ve gümrük işlemleri, gümrük vergilerinin tahsil edilmesi, gümrük kontrolünün güçlendirilmesi, kaçakçılık üzerindeki kontrolün güçlendirilmesi ve bu tür sorunların uygun şekilde çözülmesine dayanmaktadır.

Bu makalede, ilk olarak COVİD-19 ve ülkemizin gümrük sistemi incelenmiş ve pandeminin diğer alanlara olduğu gibi gümrük kurumların faaliyetine etkisi ve pandemi öncesi ve döneminde dış ticaret üzerindeki faklılıkların nedenlerinin pandemiyle bağlılığı araştırılmışdır.

Anahtar kelime: Covid-19, koronavirüs, gümrük, gümrük ödemeleri.

Система Развития Персонала Как Фактор Обеспечения Эффективной Деятельности Организации

Джамиля Гасымова
Азербайджанский Государственный Университет

Резюме

На предприятиях и в организациях существует большая потребность в этом разделе для решения различных проблем, связанных с персоналом при выполнении его основных функций, таких как управление человеческими ресурсами, поиск, развитие, обучение, оценка, предоставление заработной платы и вознаграждений для удовлетворения потребностей фирмы.

В целом, для достижения целей фирмы или предприятия необходимо держать на предприятии хорошо спланированных, отобранных и специализированных людей и целенаправленно направлять их. Эти мероприятия - одно из важнейших условий управления персоналом. Руководители бизнеса уже осознали важность некоторых элементов при формировании кадровой политики. К ним относятся, например, защита сотрудников, их надлежащая оценка, выплата заработной платы в соответствии с уровнем жизни, сдача некоторых творческих экзаменов, равное отношение к каждому сотруднику и создание комфортных условий труда. Смена руководства демонстрирует управленческую деятельность, которая позволяет незамедлительно реализовать проактивные стратегии и планы.

Очевидно, что потребности человека вышли на первый план. В результате появились профсоюзы. Это движение было слабо развито до 1950-х годов, а в 1970-х годах оно стало поворотным моментом в его деятельности. Причина этого изменения - повышение ценности, придаваемой людям на предприятиях и в организациях. Человек - это уже ресурс, инвестиция для предприятия. Это имеет большое влияние на деятельность предприятия. Поэтому человек - ключевой фактор в достижении целей предприятия. В этом контексте следует усилить влияние каждого сотрудника на деятельность предприятия, чтобы добиться более эффективного и продуктивного режима работы.

Ключевые слова: Управление персоналом, система развития, эффективная работа.

Drivers and Impact of Migrant Entrepreneurship on Socioeconomic Integration from a Mixed Embeddedness Perspective

Kevin Van Hove
Ghent University

Abstract

The European Commission's Entrepreneurship 2020 Action Plan stated that to make entrepreneurship the growth engine of the EU's economy, Europe needs a 'thorough, far-reaching cultural change'. To create 'more entrepreneurs for Europe' it i.a. formulated to reach out to specific groups such as migrants. Yet, to achieve this the issues of drivers and entrepreneurial success are crucial.

Applying a mixed embeddedness perspective, this case study of Turkish entrepreneurs in the Belgian city of Ghent reveals that the continuing presence of enabling factors for starting a business since 1974 have been the availability of a Turkish customer market and the accessibility of markets without the necessity for large human and financial capital. Present- day Turkish entrepreneurs are primarily driven by the wish for independence. Findings of the similar median wage level to the median monthly net income per taxable person in Ghent indicate that entrepreneurship enables socioeconomic integration in the host society. Yet, the perception of social mobility is higher than the actual socioeconomic mobility which entrepreneurship has generated. Among 20 variables, long-term entrepreneurship, perceived easiness of administrational barrier to set up the business, absence of an unemployment push, large native Belgian customer share, motivation by extrinsic rewards and market opportunities; and large social network showed a clear correlation to higher median net income values. Despite the evolution towards an ethnic mosaic, findings on the wage level demonstrate that entrepreneurs with material incentives for setting up a business can equally opt for a location in the ethnic enclave.

Keywords: EU, Belgium, Euro turks, (migrant) entrepreneurship, migrant ıntegration, mixed embeddedness, socioeconomic ıntegration, social mobility, opportunity structure, ethnic economy, entrepreneurship policy.

Azərbaycanda İşsizliyin İqtisadi Artıma Təsirinin Qiymətləndirilməsi

Emel Əhmədova
Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti

Xülasə
Dövlət gənclər siyasəti gənclərin öz savad, bilik və bacarıqlarının, potensialının səmərəli şəkildə həyata keçirilməsinin , cəmiyyətdə layiqli yer tutmasını təmin edən əlverişli şəraitin yaradılması məqsədi ilə müəyyənləşdirilmiş, prioritetlər və reallaşdırılan tədbirlər sistemidir. Əsetibarı ilə gənclərin hər baxımdan inkişaf etməsi ölkənin sosial-iqtisadi, elmi və mədəni inkişafıyla sıx şəkildə bağlantılıdır, onun qlobal rəqabətə davamlılığının, milli təhlükəsizliyinin vacib şərtlərindəndir. Qeyd etməliyik ki, Ulu öndər Heydər Əliyev ilk dəfə 1969-cu ildə hakimiyyətə gəldikdən sonra gəncləri tanınmış ali təhsil müəssisələrinə oxumağa göndərirdi. (3, ss 224-226) Bu da təsadüfi deyildi. Müdrik şəxsiyyət gəncliyi böyük qüvvə hesab edirdi və deyirdi ki, "gənclər bizim gələcəyimizdir". Elə bu səbəbdən də gənclərimizin SSR-nin aparıcı təhsil müəssələrində təhsil almaları məqəsdi ilə bütün imkanlardan istifadə edirdi. Azərbaycanın müstəqillik qazanmasının ardınca, demək olar ki, bir müddət sonra ölkədə yaranmış hakimiyyətsizlik, özbaşınalıq, anarxiya və xaos bütün sahələrdə olduğu kimi, gəncliyin də həyatında öz mənfi təsirini göstərdi. Amma ulu öndər Heydər Əliyevin xalqın təkidli xahişindən sonra ölkəyə rəhbərliyə qayıdışıyla digər sahələr kimi gəncliyin də inkişafında əsaslı dönüş yaratdı. Ulu öndərimiz Heydər Əliyev ölkə rəhbərliyinə qayıtdığı ilk gündən etibarən bu məsələyə müdrik yanaşaraq, gənclərin necə böyük bir qüvvəyə malik olduğunu nəzərə almış və onların inkişafı, yüksək səviyyədə təhsil ala bilməsi məqsədi ilə əlverişli şəraitin yaradılmasına yönələn gənclər siyasətini həyata keçirirdi.

Açar sözlər: Gənclərin sosial-iqtisadi problemləri, problemlərini öyrənilməsi metodları, müasir Azərbaycan gəncliyi.

Beynəlxalq Mərkəzi Bankların COVID-19 Böhranına Qarşı Tədbirləri

Zeynəb Səfərli
Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti

Xülasə
COVID-19 virusunun yayılması və iqtisadi fəaliyyətə təsiri ilə bağlı narahatlıqlar, 2020-ci ilin fevral ayının ortalarından aprelinədək tarixdəki maliyyə bazarının ən qarışıq dövrlərindən birini yaratdı.Bəzi cəhətdən bu epizod, 2007-09 Qlobal Maliyyə Böhranı (GFC) dövründə 2008-ci ilin sentyabr ayında baş verən hadisələrə bənzəyirdi.Corona virusu epidemiyası səbəbindən qlobal iqtisadi fəaliyyətdə böyük bir yavaşlama və qlobal bazarlarda tarixi çöküşlər yaşanarkən, mərkəzi banklar tərəfindən fövqəladə addımlar atılır.Tədqiqatın əsas məqsədi potensial davamlılıq risklərini azaltmaq üçün təcrübə əsaslı bir seçim qutusu təqdim etmək üçün hazırlanmışdır. Bu məqalədə Federal Rezerv, Avropa Mərkəzi Bankı, İngiltərə Bankı və Yaponiya Bankının COVID-19 pandemiyasının yaratdığı maliyyə və makroiqtisadi qarışıqlığa son siyasət reaksiyaları nəzərdən keçirilir və izah olunur. Tədqiqatın praktiki əhəmiyyəti kriz dövründə inkşaf etmiş ölkələrin mərkəzi banklarının atdığı addımlardan və həyata keçirdikləri siyasət modellərinin spesifik xüsusiyyətlərindən yararlanaraq, digər ölkələrin mərkəzi banklarının iqtisadi inkişaf modellərinin təkmilləşdirilməsidir. Yayılmış koronavirus, iş fəaliyyətini pozdu və böyük bir qeyri-müəyyənlik yaratdı, bu da dünya səviyyəsində aktiv qiymətlərini endirdi və investorları riskli aktivlər satmağa və daha etibarlı aktivlər almağa çağırdı. Tədqiqatın məhdudiyyətləri daha geniş praktik informasiya tələb etməsidir.

Açar sözlər: Covid-19, mərkəzi banklar, faiz dərəcəsi, likvidlik.

Makroiqtisadi Sabitlikdə İqtisadiyyatın Diversifikasiyasının Rolu: Azərbaycanda İqtisadiyyatın Diversifikasiyası İstiqamətində Mövcud Vəziyyət və Perspektivlər

Saqib Məmmədov
Mingəçevir Dövlət Universiteti

Xülasə

İqtisadi diversifikasiya bir ölkənin daha müxtəlif istehsal quruluşuna keçdiyi, xarici şoklara qarşı dayanıqlığının artırdığı və bərabər böyüməyə yol açdığı inkişafın əsas elementidir. İqtisadiyyatın diversifikasiyası əksər inkişaf etməkdə olan ölkələr üçün əsas problem olaraq qalır. Diversifikasiya problemi iqtisadiyyatında əmtəə və ya mineralların üstünlük təşkil etdiyi ölkələr üçün ən böyük problemdir. Bu ölkələr üçün iqtisadi şaxələndirmə, iqtisadiyyatlarının struktur çevrilməsi və iqtisadi qaynaqların hərəkəti nəticəsində daha yüksək məhsuldarlıq səviyyəsinə çatması ilə ayrılmaz şəkildə bağlıdır. İqtisadi diversifikasiyanın olmaması əksər hallarda uzunmüddətli iqtisadi böyümə perspektivlərini poza biləcək xarici təsirlərə qarşı həssaslığın artması ilə müşahidə olunur.

Hal-hazırda bir çox kiçik və coğrafi baxımdan əlverişsiz həmçinin, aqrar bölmədən və mineral resurslardan asılı ölkələr çətinliklərlə qarşılaşırlar. Bu kənd təsərrüfatında hava ilə əlaqəli hadisələr baş verdikdə və ya təbii resusrlar üçün ani qiymət şokları kimi sektora xas zərbələrə məruz qalma baxımından hadisələrdə özünü daha aydın göstərir.

Diversifikasiya dəyişkənliyi idarə etməyə, bərabər böyümə və inkişaf üçün daha sabit bir yol təmin etməyə kömək edir. Müvəffəqiyyətli diversifikasiya qeyri-müəyyən qlobal situasiyada bir çox inkişaf etməkdə olan ölkələrdə iş yerlərinin sayını və keyfiyyətini artırmağın vacibliyi fonunda əsas istiqamət kimi tanınır.

Açar sözlər: İqtisaiyyatın diversifikasiyası, makroiqtisadi sabitlik, ixracın stimullaşdırılması.

Maliyyə Hesabatlarının Tərtib Olunması Zamanı Beynəlxalq Standartların Tələblərinin Gözlənilməsinin Əhəmiyyəti

Şahin Məmmədov
Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti

Xülasə
Qloballaşmanın təsiri ilə ölkələrin qarşılıqlı şəkildə iqtisadi əlaqələr qurması fonunda hər sahədə olduğu kimi maliyyə sahəsində də yeni trendlər formalaşır və tətbiq olunması zərurəti yaranır.Belə ki, iqtisadiyyatın qloballaşması fonunda biznes münasibətləri də beynəlmiləl forma alır. Bu da öz növbəsində biznes əməliyyatlarını özündə əks etdirən maliyyə informasiyalarının da qloballaşmasına yol açır. Belə olan halda bu informasiyaların təqdim olunmasında istifadə edilən maliyyə hesabatları da dəyişikliyə məruz qalır və onların hazırlanmasında və dərc olunmasında ümumdünya səviyyəsində qəbul edilmiş standartlara uyğunlaşdırılması üçün zərurətə yaranmış olur. Son illərdə mühasibat (maliyyə) uçotu və hesabatının qarşısında duran mühüm problemlərdən biri də hesabat formalarının beynəlxalq standartlara uyğun olaraq təkmilləşdirilməsidir. .(Cəfərov və Abbasov,2011). Maliyyə hesabatı formalarının beynəlxalq standartların tələəblərinə uyğun şəkildə təkmilləşdirilməsi üçün mövcud standartlarda nəzərdə tutulan konseptual əsaslara, daha dəqiq desək mühasibat (maliyyə) uçotu və hesabatının ümumi prinsiplərinin gözlənilməsi beynəlxalq standartlara harmonizasiyada qarşıda duran ən önəmli vəzifələrdən biri sayılır. Maliyyə hesabatlarının tərtib olunması zamanı Beynəlxalq standartların tələblərinin gözlənilməsi həm mikro həm də makro səviyyədə əhəmiyyətlidir.

Açar sözlər: Maliyyə, maliyyə hesabatları, maliyyə hesabatlarının əhəmiyyəti.

Анализ Современного Состояния Системы Финансового Менежмента В Отечественной Индустрии Туризма

Назрин Каримова
Азербайджанский Государственный Экономический Университет

Резюме

Статья посвящена управлению финансовыми ресурсами и финансовыми отношениями хозяйствующих субъектов в процессе движения финансовых ресурсов. Финансовый менеджмент - это управление активами и пассивами предприятий с целью поддержания платежного баланса и обеспечения необходимой ликвидности предприятия и напрямую связано с управлением финансовым состоянием предприятия. Финансовый менеджмент включает в себя процесс отслеживания целей финансового менеджмента и влияния на них с помощью методов и средств финансовых механизмов. Финансовый менеджмент сочетает в себе стратегии и тактику управления. Стратегия означает общее направление и методы, используемые для достижения цели. Этот метод подчиняется ряду правил и ограничений для принятия решений. Как только цель достигнута, стратегия перестает существовать как направление и средство ее достижения. Новые цели ставят цели для разработки новой стратегии.

Что касается сферы услуг в целом и туристических услуг в частности, существует ряд специфических особенностей функциональности, которые необходимо учитывать при разработке системы финансового менеджмента для предприятий и организаций в этой сфере.

Принципы и методы финансового менеджмента универсальны, но характеристики туристических услуг влияют на формирование системы финансового менеджмента в туристической отрасли. Поскольку эффективность управления любым направлением деятельности предприятия достигается с учетом реальных условий хозяйствования, необходимо искать специальные методы и приемы финансового управления предприятиями туристической отрасли.

Ключевые слова: Финансовый менеджмент, туристическая отрасль, финансовая система, ситуационный анализ.

Tüketici Etnosentrizmi ve Köken Ülke Faktörünün Satın Alma Üzerine Etkisinde Algılanan Kalitenin Moderatör Rolü

Cavid Asadzade
Azerbaycan Devlet İktisat Üniversitesi

Özet
Günümüzde faaliyetini sürdüre bilen şirketlerin olumlu sonuçlara ulaşması müşterilerin gereksinimlerini en iyi şekilde belirlenmesi ve tanımlanması ile ortaya çıkmaktadır. Firmaların müşterileri tanıması, alıcılar tarafından ürün seçimlerinin hangi kriterlere uygun yapıldığı, satın alma kararlarından hangi faktörlerden etkilenmesi ile ilgili araştırmaların yapılması ve yeterli kaynakların bulunması buna uygun stratejilerin belirlenmesi şirketleri rekabet üstünlüğü sağlamaktadır. İşletmelere göre tüketicilerin neler istediklerini ve beklentilerinin neler olduğunu bilmek onların gereksinimlerini karşılamak ve tatmin etmek için bir fırsat oluşturmaktadır. Bu durum pazarlama anlayışı içerisinde tüketici davranışlarının önem kazanması olarak yansımaktadır. Günümüzde pek çok tüketici davranış modelleri geliştirilmiş ve tüketicilerin satın alma eğilimlerine etkisi bulunan faktörler incelenerek araştırılmıştır. Halen önemini koruyan bu çalışmalar devamlı olarak yapılmakta ve etkisi bulunan faktörler araştırmalara konu olmaktadır. Çalışmada bu faktörlerden olan tüketici etnosentrizmi ve köken ülke anlayışlarının satın alma üzerine etkisi araştırılacak ve bu değişkenler arasındakı ilişkide algılanan kalitenin moderatör rolü incelenecektir. Çalışmanın temel amacı tüketici etnosentrizmi ve köken ülke faktörünün satın alma niyetine olan etkisinin araştırılması ve bu değişkenler arasındaki ilişkide algılanan kalite anlayışının moderatör rolünün incelenmesidir. Diğer amaç ise Bakü'de tüketicilerin tüketici etnosentrizmi düzeylerini belirlemek ve tüketici etnosentrizminin aynı zamanda köken ülke faktörünün demografik özelliklere göre fark göstermesini incelemektir.

Anahtar kelimeler: Tüketici etnosentrizmi, köken ülke faktörü, algılanan kalite, Cetscale ölçeği.

Azərbaycan Sənayesində Dövlət İnvestisiyalarının Mövcud Vəziyyətinin Təhlili

Elşad Nəbizadə
Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti

Xülasə
Dövlət iqtisadiyyatının inkişafı üçün ilkin şərt investisiya fəaliyyətində sabit inkişaf və yüksək investisiya aktivliyidir. İqtisadi tənəzzül şəraitində müstəqillik qazanan ilk illərdə Azərbaycan Respublikasında investisiya bazarının formalaşması prosesi başladı. Yüksək inflyasiya səviyyəsi ilə müşayiət olunan SSRİ-nin təmsil etdiyi vahid iqtisadi məkanın dağıdılması gəlirlərin və buna görə əhalinin ödəmə qabiliyyətinin azalması ilə nəticələndi. Həmçinin, Dağlıq Qarabağda hərbi əməliyyatların başlaması səbəbindən Azərbaycan torpaqlarının işğalı ölkədəki iqtisadi vəziyyəti daha da gərginləşdirdi.
İnvestisiya fəaliyyətinin tənzimlənməsinin zəruriliyini nəzərə alaraq, Azərbaycan Respublikasının Prezidenti H.Əliyev yalnız investisiya fəaliyyətinin deyil, həm də xarici investisiyanın hüquqi və iqtisadi prinsiplərinə uyğun gələn "İnvestisiya fəaliyyəti haqqında" və "Xarici investisiyaların qorunması haqqında" qanunları təsdiqlədi. Nəticə etibarilə, ölkə iqtisadiyyatındakı xarici investisiyaların payının artması hələ də Azərbaycanın iqtisadi inkişaf strategiyasının zəruri hissəsidir.
Bu mövzunun aktuallığı bir tərəfdən sənayedə yatırılan sərmayələrin miqyası və digər tərəfdən - investisiya fəaliyyətinin dövlət tənzimlənməsi mexanizmlərinin məlumatsızlığı ilə əlaqədardır.
İnvestisiya fəaliyyəti əvvəllər iqtisadçıların metodiki işlərində və elmi araşdırmalarında nəzərə alınmışdır. İnvestisiya tərifləri çoxdur, lakin hər biri bu konsepsiyanın əsas məqsədini və mahiyyətini müxtəlif yollarla açmağa kömək edir.
"İnvestisiya" termini Latın dilindəki investire - geyinmək sözündən gəlir. Feodalizm dövründə investisiyanı bir vassalın düşmənçiliyə daxil etməsi adlandırmaq adət idi. "İnvestor" (indi ümumi olaraq "sərmayəçi" adlanır) "sərmayə qoyma" həm yeni torpaqlar, həm də mülklər əldə etmək və bu mənbələrə çıxış əldə etmək, ərazilərin idarə olunmasında iştirak etmək, yəni ərazini artırmaq imkanı verdi.

Açar sözlər: Azərbaycan sənayesi, dövlət investisiyası, görülən tədbirlər.

Əmək Prosesində Yaranan Münaqişələr və Onların Həlli Problemləri

Sara Muxtarova
Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti

Xülasə
Əmək prosesində yaranan münaqişələr sırf həyat təcrübəsi və sağlam düşüncə əsasında təsirli bir şəkildə idarə edilə bilən bir proses deyil. Münaqişə vəziyyətinin həllinə konstruktiv yanaşma üçün münaqişələri dəqiq təsnif etməli və onların baş verməsinin səbəbini müəyyənləşdirməliyik. Müasir situasiyalardakı əmək münaqişələrin həlli bu problemin həm nəzəri, həm də praktik tədqiqatları ilə məşğul olan bir çox yerli və xarici alim üçün aktualdır və maraq doğurur. Tətbiqi aspektlər münaqişələrin idarə edilməsi siyasətində getdikcə daha çox əhəmiyyət qazanır. Münaqişə çox mürəkkəb bir sosial və psixoloji fenomendir, problemin həlli yolunda əldə ediləcək müvəffəqiyyət əsasən istifadə olunan ilkin metodoloji və nəzəri əsasların və metodların keyfiyyətindən asılıdır.Münaqişəsiz hər hansı bir cəmiyyətin və təşkilatın işləməsi qeyri-mümkündür və buna görə də hər hansı bir təşkilatın uğurlu idarə olunması üçün hər şeydən əvvəl bu münaqişənin mahiyyətini və təbiətini anlamağımız lazımdır.Münaqişələrin düzgün idarə edilməsi, təşkilatlarda əmək prosesində meydana gələ biləcək mənfi təsir ehtimalını azaltmaqla yanaşı, fəaliyyətinin səmərəliliyinin artırılmasına da kömək edir. Buna görə də müasir idarəetmədə münaqişələri idarə etmək bacarığı menecer üçün ən vacib keyfiyyətlərdən biri hesab olunur.Tədqiqat işi bu gün təşkilati səviyyədə ən vacib münaqişələrin həllinə yönəlmişdir. Son on ildə idarəetmə konsaltinqi, münaqişələrin idarəedilməsi və sosial ünsiyyət sahəsindəki tədqiqatların əhatə dairəsi sosial-metodoloji və ümumi nəzəri problemlərin inkişafından təşkilatlardakı spesifik münaqişə vəziyyətlərinin həlli üçün texnologiyaların inkişafına qədər xeyli genişlənmişdir.

Açar sözlər: Əmək prosesi, təşkilati münaqişə, inkişaf.

Dünya Bankının Xüsusi İnvestisiya Kreditləri (SIL)

Aytac Şirinova
Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti

Xülasə
Dünya Bankı, üzv ölkələrində davamlı iqtisadi inkişafı dəstəkləyərək yoxsulluğu azaltmaq olan bir inkişaf institutudur. İnkişaf bütün cəmiyyəti dəyişdirən uzunmüddətli bir prosesdir. Bu proses iqtisadi və maliyyə siyasətini əhatə edir. Bununla birlikdə, əhalinin inkişafı, yol tikintisi, qanunun aliliyi, qadın hüquqlarının tanınması, qadınlar üçün təhsil, korrupsiya ilə mübarizə və ətraf mühitin qorunması da inkişafla əlaqələndirilir. Dünya Bankının investisiya kreditləri uzunmüddətlidir və sosial-iqtisadi tərəqqi layihələrini maliyyələşdirir. Layihə fondları investisiya layihələri ilə bağlı regional və yaxud xarici xərclərin maliyyələşdirilməsində daha çox istifadə olunur. İnvestisiya kreditlərinin əksəriyyəti Xüsusi İnvestisiya Krediti və İnvestisiya və Sahə Qoruma Kreditidir. Dünya iqtisadiyyatının institusional quruluşu çoxsaylı beynəlxalq təşkilatlardan ibarətdir. Bəziləri beynəlxalq pul və maliyyə münasibətlərini tənzimləyir, digərləri pul və maliyyə siyasətlərinə dair hökumətlərarası müzakirə və tövsiyələrin hazırlanması üçün bir forum təmin edir, digərləri mövcud pul və maliyyə problemləri barədə məlumat toplama, statistik və tədqiqat nəşrləri təqdim edirlər. Bu təşkilatlar ümumiyyətlə beynəlxalq maliyyə qurumları adlanır.

Açar sözlər: Dünya Bankı, kredit, iqtisadiyyat, layihə.

Reporting and Valuation of Financial Derivatives under Quantum Mechanics

Anar Abdiyev
Azerbaijan State University of Economics

Abstract
The paper is focused on financial derivatives and the evolution of the price of underlying assets derivatives based on. Initially, basic information related to financial derivatives is given as followed by examples. The information regarding reporting of the financial derivatives and its evolution after the "2008 financial crisis" is introduced. After naming the 2 most well-known existing valuation models and the breakdown of Blacks- Scholes model which is a lot more popular, the relationship between quantum mechanics and evolution of option price is related to introduce a later coming built model. The artificial neural network which is the linkage between nodes and its compatibility alongside similarity is related to quantum mechanics. Built network and its plot with statistical significance and visualization are placed to deliver the core message of the paper. In the end, adjustments are involved to improve the model, and a sample of results is introduced.

Keywords: Financial derivative, option, fair value, quantum mechanics, neural network.

The Impact of Macroeconomic Variables on Economic Growth in Greece, Georgia, Pakistan and Tunisia

Qahraman Ahmed Ibrahim Artoshi
University of Gaziantep

Abstract
This study examines the impact of macroeconomic variables on economic growth in selected four countries. Variables of the models are GDP, Current Account surplus/ deficit, money supply (M2), government expenditure and exchange rate. An annual data for the period Hausman test was used because it has an asymptotic chi-square distribution, the results of Hausman test indicated that the Random (FEM) was the most appropriate model for the study. The empirical results of the study indicated a significant and positive impact of macroeconomic indicators such as Current Account Surplus Deficit, Government Spending and Money supply are a significant and positive relationships on GDP, but Real Exchange Rate is a significant and negative relationships on GDP (economic growth proxy) in four selected countries.

Key words: GDP, Panel-Data Models, Ordinary Least-Square (OLS), Fixed-Effects and Random-Effects Models.

Azərbaycan Respublikasında Dövlət Proqramlarının və Layihələrin Həyata Keçirilməsinin Müasir Vəziyyətinin Təhlili

Səbinə Süleymanova
Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti

Xülasə
Bizim ölkəmiz kimi suverenliyini bərpa etmiş hər bir dövlət, xalq ölkəsinin iqtisadi, sosial, siyasi və digər sahələrində bir sözlə öz dövlət quruculuğunda əsas hədəf olaraq müasir və effektiv iqtisadi sistemi qurmağa çalışır. Müstəqillik əldə etdikdən sonra təbii ki Azərbaycanda iqtisadi və siyasi vəziyyət qaçılmaz zərurət olaraq deyil də, arzu olunan gələcək kimi dəyişməyə başladı. Mövzuya iqtisadi cəhətdən yanaşdıqda İqtisadiyyatın bu proqram və layihələr vasitəsilə necə inkişaf etdiyinə və ya itkilərlə üzləşdiyinə baxa bilərik. İlk öncə mövcud vəziyyəti nəzərdən keçirib, ona uyğun olaraq tədbirlər planı hazırlanmalıdır. Beləliklə, bu işdə bizə düzgün qurulmuş proqram və layihələr kömək edəcəkdir, iqtisadiyyatı daha səmərəli inkişaf etdirmək üçün. Amma, düzgün tərtib edilməyən və ya səhv şəkildə idarə edilən layihələr, proqramlar həm maliyyə cəhətdən, həm də vaxt cəhətdən bizi geri sala bilər. Sosial cəhətdən isə bildiyimiz kimi, ölkə olaraq çətin dönəmlər yaşayırıq. Covid-19 pandemiyası və yenicə bitmiş olan müharibə vəziyyəti. Çoxlu sayda işini itirmiş olan insanlar və ya şəhid ailələri. Bütün bunları müəyyən qədər həll etmək üçün dövlət şəhid ailələri üçün nəzərdə tutulan ev, işsizlər üçün yeni yaradılacaq iş yerləri nəzərdə tutur. Müasir, eyni zamanda effektiv olan iqtisadi sistemin fəaliyyətini təşkil etmək üçün müəyyən hərəkətlər ardıcıllığı ilə tədbirləri həyata keçirmək gərəklidir. Silsilə islahatlar, proqramlar və layihələr vasitəsilə daha müasir, innovativ, dünyaya açıq, sərbəstlik və sahibkarlığı daha da həvəsləndirən bazar yönümlü sistemin formalaşması təmin edilə bilər. Ölkə əhalisinin həyat səviyyəsinin yüksəldilməsinə nail olmaq, hazırlanan proqram və layihələrin, dövlətin reallaşdırdığı iqtisadi siyasətin əsas və son məqsədidir.

Açar sözlər: Proqramlar, innovasiya, proqram-hədəf metodu.

Pandemi Sürecinde Uzaktan Çalışma

Derya Ersoy
Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstütisü

Özet

Uzaktan çalışma kavramı farklı şekillerde uzun zamandan beridir iş yaşamında var olan bir uygulamadır. Özellikle internetin hayatımıza girdiği yakın tarih itibariyle bu çalışma şekli daha da artmıştır. Bireyin hayatına olan olumlu ve olumsuz etkileri ve yarattığı farklılıklar ile birlikte uzaktan çalışma, bireyin içinde bulunduğu tüm ortamlarda etkisini göstermektedir. 2019 yılının son günleriyle birlikte yayılmaya başlayarak kısa süre içinde tüm Dünya'da etkisini gösteren pandemi ile birlikte uzaktan çalışmanın da önemi ciddi derecede arttırmıştır. Bu dönemde çalışanların önemli bir kesiminin evden çalışma usulüne geçiş yapmasıyla birlikte özellikle çalışma hayatı dinamiklerinde, iş düzenlerinde ve işçi işveren ilişkilerinde değişimlere sebep olmuştur. Bu önem çerçevesinde çalışmanın amacı pandemi süreciyle birlikte oluşturulan yeni normal düzende Borusan Lojistik'in nasıl uyum sağladığının incelenmesidir. Araştırma yöntemi olarak birebir görüşme yapılmıştır. Birebir görüşme Borusan Lojistik İnsan Kaynakları departmanı yetkilileri ile online olarak gerçekleştirilmiştir. Bu çerçevede ilgili personellerle yapılan görüşmelerden elde edilen bilgiler doğrultusunda elde edilen bilgiler yorumlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Covid-19, işe alım, oryantasyon, pandemi.

İctimai İaşə Müəssisələrində Biznes Fəaliyyətinin Mühasibat Uçotunda Əks Etdirilməsi Məsələləri

Nərgiz Həsənova
Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti

Xülasə

Məqalədə ictimai iaşə müəssisələrində mühasibat uçotunun bir sıra önəmli məsələlərindən bəhs olunur. Burada mühasibat uçotunun hüquqi və normativ tənzimlənməsi, ictimai iaşə fəaliyyətinin əsas göstəriciləri, məhsul istehsalı, mal əməliyyatları və biznes fəaliyyətinin digər sahələrinin uçotunun elektron işlənməsi imkanları araşdırılaraq, onların müasir dövr üçün əhəmiyyətli olan xarakterik xüsusiyyətləri şərh edilmişdir. İctimai iaşə müəssisələrində müasir qanunların və mühasibat uçotu standartlarının tətbiq edilməsi xüsusiyyətləri, xidmət sferasının bu sahəsində mühasibat uçotunun dövlət tərəfindən tənzimlənməsi məsələləri, müəssisənin biznes fəaliyyətinin və iaşə xidmətlərinin göstərilməsi proseslərinin normativ sənədlərlə tənzimlənməsi qaydaları araşdırılmış, ictimai iaşə xidmətlərinin göstərilməsində kiçik və orta sahibkarlıq subyektlərinin daha çox xüsusi çəkiyə malik olması müəyyən edilmişdir. Əhaliyə ictimai iaşə xidmətlərinin göstərilməsi proseslərinin tənzimlənməsi qaydalarına əsaslanmaqla, xidmətin təşkili və göstərilməsi (satışı) proseslərinin sənədləşdirilməsi və həmin sənədlərin mühasibat uçotu işləmələrində istifadə edilməsi məsələləri araşdırılmışdır. Azəarbaycan Respublikasının Dövlət Statistika Komitəsinin mətbuatda yayımladığı statistik məlumatlar əsasında ölkə üzrə ictimai iaşə xidmətlərinin həcmi və bu xidmətlərin göstərilməsi ilə məşğul olan subyektlərin tərkibi təhlil edilərək, ölkənin istehlak bazarının tərkibində ictimai iaşə xidmətlərinin tutduğu mövqe müəyyən edilmiş, eləcə də müasir dövrdə bu xidmətlərin, əsasən, qeyri-dövlət sektoruna aid olan sahibkarlıq subyektləri tərəfindən yerinə yetirildiyi aydınlaşdırılmışdır. İctimai iaşə müəssisələrində “1C:Бухгалтерия 8 для Азербайджана” adlanan mühasibat uçotu proqramı təminatının istifadə edilməsi şəraitində elektron mühasibat uçotunun işlənməsi imkanları araşdırılaraq, həmin proqram təminatının xarakterik xüsusiyyətləri göstərilmiş və onun tətbiqi zamanı mühasibat uçotu proseslərinin yerinə yetirilməsi əməliyyatlarına dair imkanlar qiymətləndirilmişdir.

Açar sözlər: Xidmət sferası, ictimai iaşə xidməti, menyu, kalkulyasiya.

“Kapital” Bankda Müştəri Məmnuniyyəti Tədbirləri və Mövcud Problemlərin Aşkarlanması Məsələlərinin Təhlili

Müjgan Qafarova
Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti

Xülasə
Müştərinin istək və ehtiyaclarını təmin etməyin ən yaxşı yolu əvvəlcə müştərini təmin etməkdir. Bu baş verərsə, müştəri şirkətə bağlanır və şirkətin daimi müştərisi olaraq qalır. Bir şirkət tərəfindən göstərilən yaxşı xidmət müştəri məmnuniyyətini artırır və bu müsbət inkişaf istər-istəməz müştərilər arasında xoş xəbərlərin yayılmasına səbəb olur. Narazı bir müştəri xidmətdən narazılığını görüşdüyü bütün insanlara izah edir. Bu fikirləri eşidən insanların çoxu bu problemi ən azı 10-20 nəfərə izah edir və beləliklə bu proses davam edir. Heç bir reklam kampaniyası bu mənfi sözləri düzəltməyə kömək edə bilməz və düzəltsə də onları düzəltmək asan olmayacaq.
Son vaxtlar iqtisadiyyatda rolu və artan əhəmiyyəti xidmətlər sahəsində araşdırma, xidmətlərin təsnifatı və marketinqin bu sahədəki xüsusiyyətlərinin dəqiq müəyyənləşdirilməsini tələb edir. Xidmət sektorunda marketinq yaxın vaxtlarda xarici ölkələrdə tətbiq olunmağa başlamış və ölkəmizdə müstəqil bir mövzu və ya fəaliyyət sahəsi olaraq hələ tam formalaşmamışdır. Çünki xidmət sahələri müxtəlifdir və xüsusiyyətləri bu sahədəki marketinqə həlledici təsir göstərir.
Bank xidmətlərinin reklamı bank işinin əsas hissəsidir, çünki məhz potensial müştərilərə həm bankın varlığı, həm də bank məhsulunu almağın rentabelliyi barədə məlumat verməyə imkan verir. Bu gün bir çox bank reklam büdcələrini azaldıb, amma bu göstəricinin dəyərini artıra bilənlər var. Bu vəziyyətdə ən son texniki rabitə vasitələrindən istifadə edərək üz-üzə əlaqə, telefon danışığı kimi əlaqələr mümkündür.
Məqalədə bank xidmətlərinin inkişafı üçün əsas vasitələrdən bəhs olunur və eyni zamanda Azərbaycanda fəaliyyətdə olan aparıcı bankladan biri Kapital bankın tərəfindən istifadə olunan marketinq strategiyaları metodlarının qısa təhlili verilir.

Açar sözlər: Bank sistemi, Kapital bank, müştəri məmnuniyyəti, xidmət marketinqi, bank xidmətləri.

Pandemiya Dönəmində Elektron Ticarət Tendensiyası: Elektron Ticarətdə Rəqəmsal Marketinqin Üstünlükləri

Zeynəb Səfərli
Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti

Xülasə

Çində başlayan və qısa müddətdə bütün dünyaya yayılan Covid-19 virusu,2020-ci ildən etibarən dünyada qlobal bir sağlamlıq mübarizəsinın başlamasına səbəb oldu.Sosial məsafə qaydası,fərdi təcrid və karantin tətbiqetmələrini vurğulayan tədbirlər dünyadakı cəmiyyətlərin sosial-iqtisadi dəyişiklikləri yaşamasına səbəb oldu. Covid-19 pandemiyası ilə artan onlayn xərclər e-ticarət və rəqəmsal reklam investisiyalarına da təsir etdi. .Covid-19 pandemiyasının, iş dünyasına təcili ekoloji və sosial problemlərin öhdəsindən gələ biləcək real və dürüst marketinqə keçmək üçün əla bir fürsət təklif etdiyini iddia edirik.Tədqiqat, pandemiya prosesi dövründə dəyişən istehlak təcrübələri, e-ticarət xərcləri və rəqəmsal reklam investisiyaları mövzularında, müvafiq sahədəki müxtəlif milli və beynəlxalq tədqiqatları araşdıraraq hazırlanan nəzəri bir məqalədir. Prosesdən ən çox təsirlənən sektorların başında;turizm, səyahət, əyləncə mərkəzləri, restoran və kafelər gəldiyi müddətdə araşdırmalar bazar-qida sektorunda "ehtiyac əsaslı" istehlak xərclərinin əhəmiyyətli dərəcədə artdığını göstərdi. Rəqəmsal marketinqin artdığı Covid-19 pandemiyasında, bir çox sektordakı müvəqqəti dayandırmalar, elektron ticarət xərclərindən fərqli olaraq reklam investisiyalarının azalmasına səbəb oldu. Pandemiyanın istehlakçı etik qərar qəbuletməsinə necə təsir edə biləcəyinə dair bəzi gələcək yolları da araşdırırıq.Elektron ticarət üçün rəqəmsal marketinq, perspektivlərə çatmaq üçün etibarlı bir yoldur. Doğru rəqəmsal marketinq strategiyası, e-ticarət uğurunun açarıdır

Açar sözlər: Elektron ticarət, Covid-19, rəqəmsal marketinq, reklam xərcləri.

Azərbaycanda Birbaşa Xarici İnvestisiyaların İqtisadi Artıma Təsirlərinin Analizi

İsrafil Hacıyev
Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti

Xülasə
Dünya iqtisadiyyatı son illərdə xüsusilə texnologiyanın inkişafı, mal və xidmətlər bazarının liberallaşdırılması ilə sürətlə inkişaf etmişdir. İnkişaf etməkdə olan ölkələrin kifayət qədər kapitala sahib olmamaları, onları daha çox xarici mənbələrlə böyüməyə aparır. Öz mənbələri çatışmayan ölkələr birbaşa xarici investisiyaları (BXİ) ölkələrinə yönəltməyə və xarici borcla investisiya qoyuluşunun dəyəri yüksək olduğu üçün onları investisiyaya yönəltməyə çalışırlar. Bu səbəbdən xarici investisiyalar getdikcə inkişaf etməkdə olan ölkələr üçün ən vacib inkişaf vasitələrindən birinə çevrilir. Kapital yığımının olmaması inkişaf etməkdə olan ölkələrin tərəqqisi üçün ən vacib maneədir. İnkişaf etməkdə olan ölkələr xarici kapitalı bu çatışmazlığın həlli kimi gördülər. Rəqabət səviyyəsində daha güclü mövqe əldə etmək üçün infrastrukturun yaxşılaşdırılmasında birbaşa xarici investisiyalar daha çox nəzərə çarpır. Xarici borc əvəzinə birbaşa xarici investisiyalar cəlb edərək, ölkələr kapital axını təmin edirlər. Eyni zamanda birbaşa xarici investisiyaların texnologiya ötürülməsini təmin etmək, məşğulluq yaratmaq və ixracı təşviq etmək kimi bir çox üstünlükləri var. Bu tədqiqatda Azərbaycanda birbaşa xarici investisiyaların iqtisadi artıma təsirlərinin statistik məlumatlardan istifadə etməklə 2000-2017-ci illəri əhatə edən dövr üzrə təhlil edilmişdir. Beləliklə, aparılan təhlil əsasında deyə bilərik ki, Azərbaycanda birbaşa xarici investisiyaların iqtisadi artım üzərində müsbət təsiri vardır.

Açar sözlər: Birbaşa xarici investisiyalar, neft və qeyri-neft sektoru, Azərbaycan iqtisadiyyatı.

Azərbaycanın Yanacaq-Enerji Kompleksinin Qlobal Enerji Sisteminə İnteqrasiyasının Əsas İstiqamətləri

Elnarə Veyisova
Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti

Xülasə
Müasir dövrdə Azərbaycanın yanacaq-enerji kompleksinin qlobal enerji sisteminə inteqrasiya prosesləri əhəmiyyətli dərəcədə artmışdır. Son illər ərzində ölkəmiz tərəfindən həyata keçirilən layihələr həm regionda, həm də Cənub-Şərqi Avropa ölkələri içərisində Azərbaycanın rolunu əhəmiyyətli dərəcədə artırır. 2012-ci ildə Azərbaycan və Türkiyə arasında müqavilə imzalanıb və 2014-ci ildə Cənub Qaz Dəhlizinin təməli qoyulub. Cənub Qaz Dəhlizinin hissələrinə- Şahdəniz qaz-kondensat yatağının tammiqyaslı işlənilməsi, Cənub Qafqaz Boru Kəmərinin genişləndirilməsi, Trans-Anadolu Boru Kəməri layihəsi, Trans-Adriatik Boru Kəməri layihəsinin həyata keçirilməsi aiddir. Uzunluğu 3500 km olan Cənub Qaz Dəhlizi Azərbaycanın təbii qazını Türkiyə və Cənub-Şərqi Avropa ölkələrinə çatdıracaqdır. Layihənin Enerji təhlükəsizliyi Aİ və Şərq Tərəfdaşlığı ölkələri (Azərbaycan, Belarusiya, Ermənistan, Gürcüstan, Moldova, Ukraniya) arasında imzalanmış Enerji Birliyinə əsaslanır. Azərbaycanın yancaq-enerji kompleksinin inkişaf və səmərəliliyinin artırılması üçün Dövlət Proqramları və Strateji Yol Xəritələri işlənib hazırlanmış və qəbul edilmişdir. Hal-hazırda ixracın 90%-ni neft və neft məhsulları təşkil edir. Azərbaycanın yanacaq-enerji kompleksində neft, qaz, elektrik enerjisi qlobal enerji sisteminə inteqrasiyasında üstünlük təşkil edir. Bu məqalədə əsas bu sahələrə önəm verilmiş və təhlil edilmişdir. Eyni zamanda, son 5 ildə (2015-2019-cu illər) Azərbaycanın yanacaq-enerji kompleksinə daxil olan neft, qaz, elektrik enerjisi sahələrinin hasilat, idxal, ixrac, nəql, inteqrasiya göstəriciləri müqayisəli təhlil edilmiş və çıxarılan nəticələr müəyyən edilmişdir.

Açar sözlər: Cənub Qaz Dəhlizi, qlobal enerji sisteminə inteqrasiya, TANAP, TAP, yanacaq-enerji kompleksi.

Universitet və Sənaye işbirliyi: Universitet, Sənaye və Dövlət

Afaq Kərimli
Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti

Xülasə
Müstəqilliyin ilk zamanlarında bir çox sosial-iqtisadi problemlərlə üzləşsək də zamanla bu problemlərin həllinə nail ola bilmiş, müstəqil bir dövlət kimi beynəlxalq aləmdə təsirli rol oynamağa başlanılmışdır. Ölkəmizdə neft və qeyri-neft sektorunun inkişafı ilə əlaqədar mühüm layihələr, tədbirlər reallaşdırılmış və yüksək sosialiqtisadi nailiyyətlər əldə olunmuşdur. Sosial sahələrə, xüsusilə təhsil məsələlərinə göstərilən qayğı və bu istiqamətdə qoyulan investisiyalar Azərbaycanda öz müsbət nəticələrini verməkdədir.
Bildiyimiz kimi hər bir inkişaf etmiş ölkənin iqtisadi tərəqqisinin əldə olunmasında əsas səbəb kimi göstərilən göstəricilərindən biri təhsilidir, hansı ki, təhsil özlüyündə həmin ölkənin təhsil sferasında həyata keçirtdiyi islahatlar, qərarlar, strategiya və layihələrin nəticəsidir. Sənayeləşmənin əsas hərəkət verici qüvvələri elm, texnika və iqtisadiyyat olduğunu bilirik. Bu gün texnologiya əsridir və texnologiya elmi biliklərə əsaslanır və bunun nəticəsi olaraq öz növbəsində davamlı və yenilikçi bir yanaşma tələb edir. İnkişaf edən və mütəmadi yenilənən texnologiyaya, istehsal prosesinə və idarəetmə sistemlərinə asanlıqla uyğunlaşmağa imkan verəcək bilik və bacarıqlara malik təhsilli işçi qüvvəsinin mövcudluğu hər zaman ölkənin iqtisadi inkişafını sürətləndirəcəkdir. Universitetlər yenilikçi elmin istehsalçısı olduğu halda, sənaye yeni texnologiyaların və iqtisadi böyümənin yaradıcısı olmuşdur. Burada dövlətin üzərinə düşən vəzifə də elmi tədqiqatlar üçün maliyyə dəstəyinin təmin olunmasıdır. Universitet, sənaye və dövlət arasındakı bu üçbucaqlı əlaqə iqtisadi böyüməyə təkan verən əhəmiyyətli bir təsir göstərsə də, bu əməkdaşlıq həmişə səmərəli olmur. Universitet, sənaye və dövlət əməkdaşlığı, hər səviyyədə optimizasiyaya ehtiyacı olan bir sahədir və hətta tərəflərin ümumi faydalarına uyğun olaraq məcburi bir sahədir.

Açar sözlər: Universitet, sənaye, dövlət, təhsil, texnologiya.

Azərbaycanda Məhsulların Reklam Mövzularının Rəqəmsal Marketinq Kontekstində Təhlili

Məhəmməd Kərimli
Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti

Xülasə
Son dövrlər internetin sürətlə böyüməsi, sosial şəbəkələrin bir çox insanın gündəlik həyat tərzinə çevrilməsi təbbi ki, biznesləri burdan kənarda qoya bilməzdi. Təsadüfi deyil ki, son 25 il ərzində ümumi internet istifadəçilərinin sayı 302 dəfə artıb. Belə ki, 1995-ci il 16 milyon (dünya əhalisinin 0.4% hissəsi) aktiv internetdən istifadə edirdisə, hazırda 4.833 milyon (dünya əhalisinin 62% hissəsi) internetdən istifadə edir.
İnsanların tez bir zamanda internetdən istifadəni öyrənməsi, artıq onlarda onlayn ticarətə də maraq oyatmağa başladı. Bu səbəblə son dövrlərdə onlayn alış edən istehlakçıların sayı çox sürətlə artmağa başladı. 2019-cu ildə təxminən 1.92 milyon insan onlayn olaraq məhsul və ya xidmət alıblar. Bu alışlar zamanı xərclənən məbləğ isə 3.5 trilyon dollardan çox olub.
Bu mövzunun tədqiq olunmasının əsas səbəblərindən biri də, son dövrlərdə insanların internetdə, xüsusən də sosial şəbəkələrdə çox böyük vaxt keçirmələri ilə bağlıdır. Belə ki, rəqəmsal marketinqin ən böyük qollarından biri sosial media marketinqidir (sosial şəbəkələr vasitəsilə marketinq fəaliyyətinin həyata keçirilməsi). Son dövrlər sosial şəbəkələrdə də istehlakçıların sürətlə artması, artıq bu kanalın da onların alış qərarlarına təsir etməsinə gətirib çıxarır. Hazırda dünyada 3.96 milyon (dünya əhalisinin 51% hissəsi) sosial şəbəkələrdən istifadə edir və ortalama sosial şəbəkələrdə kiçirilən vaxt 144 dəqiqədir. Bu rəqəmin özü sosial şəbəkələrin nə qədər güclü alət olduğunu və insanların alış davranışına təsir etdiyini deməyimizə imkan verir.

Açar sözlər: Rəqəmsal marketinq, reklam mövzuları, təhlil prosesi.

Aile Ortamının Öğrencilerin Okul Kültürüne Uyumu Üzerindeki Etkisi: Bir Ortaokuldan Bulgular

Mehmet Selçuk Akbaş
Muhsin Halis
Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi

Özet

Aile ortamında var olan birtakım olumsuzlukların öğrencinin okul kültürüne uyumunda sıkıntı yaratacağı hipotezine dayanan bu araştırma; İstanbul'un Gaziosmanpaşa ilçesinde bulunan Karlıtepe Ortaokulunun 7/D sınıfında gerçekleştirilmiştir. 7/D sınıfına kayıtlı öğrencilerin okul kültürüne uyumunu tespit eden kriterler belirlenip öğrenciye uygun olan kısımlar işaretlenmiştir. Sonrasında aynı öğrencilerin ailevi durumlarına ilişkin kriterler belirlenip veliden alınan bilgiler ve e-okul veli-öğrenci bilgi sistemi ışığında işaretlenmiştir. Her işaret "1"puan olarak hesaplanmıştır. Okul kültürüne uyumda öğrencinin artan puanları onu risk grubuna dâhil etmektedir. Aynı biçimde öğrencinin ailesine ilişkin kriterlerde de artan puanlar ailevi riski ortaya koymaktadır. Bu puanların bir biriyle orantılı biçimde artış göstermesi ise araştırma hipotezinin doğruluğunu kanıtlayacaktır. Bu çalışmanın amacı; okul kültürüne uyum sorunu yaşayan öğrencileri, uyum sorunlarını ve sebeplerini net bir biçimde saptamak ve gerekli tedbirleri alarak öğrenciyi kazanmaktır.

Anahtar Sözcükler: Okul kültürü, okul kültürüne uyum, okul kültürüne uyumda aile faktörü.

Azərbaycanda E-bələdiyyənin Formalaşması və İnkişaf Perspektivləri

Nərmin Mustafayeva
Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti

Xülasə
Vətəndaşlarla bələdiyyələr arasında qarşılıqlı kommunikasiya üsullarından biri İKT-dir. Ölkənin sosial-iqtisadi inkişaf prioritetlərindən biri bələdiyyələrdə elektron kommunikasiya texnologiyalarının formalaşdırılması və inkişafıdır. Bələdiyyələrin inkişafı baxımından "E-bələdiyyənin" yaranması məsələsi təqdim olunan məqalənin aktuallığını ortaya çıxarır. Məqalənın yazılmasında məqsəd bələdiyyələrin fəaliyyətində sakinlərin iştirakı, hesabatlılıq, şəffaflılıq, bələdiyyə ofislərinin fəaliyyətinin elektronlaşması, bələdiyyələrin səmərəliliyinin artırılmasını təmin edəcək E-bələdiyyə sisteminin formalaşmasının ölkə, bələdiyyə, cəmiyyət üçün önəmini qeyd etmək, ümumi olaraq ölkədə və bələdiyyələrdə İKT sahəsindəki mövcud vəziyyəti, xarici ölkələrin bələdiyyələrin elektronlaşması ilə bağlı həyata keçirdikləri layihələri, proqramları analiz etməklə inkişaf yollarını, E-bələdiyyə sistemin formalaşması mərhələlərini irəli sürməkdir. Elektron bələdiyyənin inkişaf amillərinin müəyyənləşməsi məqalənin elmi nəticəliyini əhatə edir. Məqalənin elmi yeniliyi Elektron bələdiyyənin formalaşdırılması və inkişafı perspektivlərinin irəli sürülməsi, bələdiyyələrdə İKT-dən istifadəni sürətləndirmək üçün vəzifələrin müəyyənləşdirilməsidir. Hansıki bu perspektivlərin reallaşdırılmasıyla bələdiyyələrin kompüterləşməsi, maliyyə-büdcə sistemlərində proqramların tədbiqi, bələdiyyənin veb saytının yaranması, ön və arxa ofislərinin, klassik funksiyalarının, kommunal xidmətlərinin elektronlaşması, elektronlaşdırılmış sənəd dövriyyəsinin tədbiqi, vətəndaşların qərar qəbulunda iştirakı, yerli özünüidarəetmə orqanlarının yerləşdikləri ərazilərdə informasiya köşklərinin yaranması, vətəndaş panellərinin quraşdırılmasına nail olunacaq.

Açar sözlər: E-bələdiyyə, elektron sənəd dövriyyəsi, informasiya kommunikasiya texnologiyaları, bələdiyyə xidmətləri.

Müasir Əmək Bazarı və Məşğulluq

Anar Yaqubov
Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti

Xülasə
Bildiyimiz kimi əmək bazarı cəmiyyətimizin social-iqtisadi həyatında önəmli faktorlardan biri hesab olunur. Əmək bazarında işçi qüvvəsinin, əməyin şəraiti, əmək haqqının kəmiyyəti, insanların məşğulluq təminatnın dəyəri qiymətləndirilir. Əmək bazarında bir növ işəgötürən və işaxtaranların maraqları üzləşdirilir. İnsan faktoru əhəmiyyət kəsb edən məsələlərdən hesab olunur. Əmək bazarı işaxtaranların öz imkanlarına, bacarıqlarına uyğun iş tapmaq, işəgötürənlərin isə öz fəaliyyətlərini həyata keçirmək üçün şərait yaradan ərazidir. İşaxtaranlar əmək fəaliyyəti barədə düşünərkən bu və ya digər formada peşələrə, ixtisaslara gələcəkdə olan tələbatı nəzərə almalıdırlar. Əmək bazarının müasir vəziyyətini qiymətləndirməyi bacarmaq və baş verə biləcək hal və vəziyyətlərə qarşı hazır olmaq vacibdir. Müasir əmək bazarında daimi olaraq məşğulluğa tam zəmanət vermək mümkün deyil. Əmək şəraitinə olan tələbat bir çox amillərdən məs, dövlətin bu sahədə həyata keçirdiyi islahatlardan, iqtisadiyyatın strukturundan, rəqabətdən, bazar qiymətlərindən, əməyin səmərəliliyini müəyyən etmək üçün lazım olan müasir bilik və bacarıqlara mənimsəməkdən asılıdır. Məhsul və xidmətlərin dəyişməsi ilə əlaqədar işçi qüvvəsinə olan tələb də dəyişir. Xüsusilə elm və texnologiyaların sürətli inkişafı və bu vasitələrdən düzgün səmərəli şəkildə istifadə edə biləcək işçi qüvvəsinə olan tələbi də formalaşdırır. Bu səbəbdən yüksək peşəkarlıq, təşəbbüskarlıq, aktivlik göstərmələri, əmək bazarında inkişaf etmək üçün başlıca amillərdən biridir.

Açar sözlər: Əmək bazarı, işçi qüvvəsi, elm və texnologiya.

“Covid-19” Pandemiyası İlə İnnovativ Mübarizə

Leyla Süleymanova
Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti

Xülasə
Məqalədə günümüzün vəbasına çevrilmiş “Covid-19” pandemiyasından, onun ölkə iqtisadiyyatına və sahələrinə olan təsirlərindən, innovasiya ilə qarşılıqlı əlaqəsindən, onun qarşısının alınması üçün innovativ işlərdən danışacayıq. Bəşər tarixi yarandığı gündən insanlar yer üzündə aclıq, qıtlıq, müxtəlif növ ölümcül xəstəliklər kimi hadisələr ilə qarşılaşmışdır. Tarixdə “Suçiçəyi”, “Vərəm”, “Taun”, “İspan Qripi” kimi dəhşətli xəstəliklər olmuşdur ki, bu xəstəliklər hələ də günümzdə yayılmaqdadır. 2020-ci il heç də bəzi digər illər kimi yaxşı gəlmədi. Çinin Huan vilayətində meydana gələn “Covid-19” virusunun ilk başlarda qarşısının alınması üçün tədbirlər görülməyə çalışılsa da, virus hər səfərində özünü yeniliyərək başqa formalarda təzahür edir, yəni olduğu mühitdə yox olmamaq üçün həmin mühitə uyğunlaşır, adaptasiya olur. “Covid-19” pandemiyası səbəbi ilə ölkələrdə üz-üzə olan tədris prosesi, yerindəcə alışverişlər, sektorlar üzrə olan işlər dayandırılmışdır. Qapalı məkanlarda görüşlər ləğv olunmuşdur.Təhsildə, işdə, alışverişdə və görüşlərdə onlayn (distant/məsafədən) formaya keçirilmişdir. Onlayn, yəni məsafədən olan görüş forması keçirildikdən sonra ölkələrdə elm, texnologiya sahəsinin nə qədər mühüm rol oynadığını, bu sahələrə ciddi formada nəzarətin əhəmiyyətliliyi göz qabağına gəldi. Elm və Texnologiya dedikdə, bu sahələr üzərində innovasiyanın adı da qeyd olunmalıdır. Onlayn alışların, işlərin və təhsilin keçirildiyi bu müddətdə çetinlikliklərin aradan qaldırılması, insanların evdə darıxmaqlarının qarşısının alınması, ev şəraitində vaxtlarının səmərəli təşkil olunması, işlərinin asanlaşdırılması üçün innovativ fəaliyyətlər iqtisadiyyatın hər sektoru üzərindən nəzərdən keçirilməli, innovasiyaya dəstək verilməli, bu sahənin inkişafını təmin etmək lazımdır. Bu məqalənin yazılmasına səbəb, hal-hazırda bütün dünyanın aktiv mövzusuna çevrilən, qlobal problemlərdən biri olan “Covid-19” pandemiyası ilə savaşmağa dəstək olmaq, virusun yayılmasının azaldılması üçün iqtisadiyyatın sektorlarında innovativ düşüncə və fəaliyyətlərin təbliğ və təşviqinə nail olmaqdır.

Açar sözlər: Covid-19, innovasiya, pandemiya, iqtisadiyyat, texnologiya.

Regional İnkişafın Klaster Modeli: Yuxarı Qarabağ və Kəlbəcər-Laçın İqtisadi Rayonlarının Misalında

Fərrux Rəhimov
Azərbaycan Dövlət Aqrar Universiteti

Xülasə
İkinci dəfə müstəqillik əldə etdikdən sonra Azərbaycanda regionların inkişafı istiqamətində bir çox addımlar atılmış, dövlət proqramları icra edilmişdir. Bu islahatlar və proqramlar əlbəttə ki, işğaldan azad edilən Yuxarı Qarabağ və Kəlbəcər-Laçın iqtisadi rayonlarında da icra ediləcək. Bu məqalədə son illərdə xüsusi ilə inkişaf etmiş ölkələrdə regional inkişaf modeli olaraq uğurla istifadə edilən klasterləşmə modelinin əsas xüsusiyyətləri araşdırılaraq adı çəkilən bölgədə bu modelin tətbiqi imkanları tədqiq edilmişdir. Klaster modelinin əsas xüsusiyyəti regional ixtisaslaşmanı təşviq edərək, eyni və ya bənzər məhsulları istehsal edən, bu istehsalla bağlı müxtəlif xidmətlər göstərən, elmi-tədqiqat aparan, vasitəçilik və təchizatçılıq edən və digər maraqlı tərəflərin könüllü şəkildə qruplaşmasıdır. Klasterləşmə ilə bağlı elmi ideyaların tarixi A. Smit, A. Marşal kimi iqtisadçıların tədqiqatlarına qədər gedib çıxsa da əsasən 1990-cı ildə M. Porterin əsərlərindən sonra daha bu model daha çox araşdırılmağa başlandı. İqtisadiyyatın bütün sahələrində tətbiq oluna bilən modelin vacib xüsusiyyətlərindən biri də özəl sektorun burada mərkəzi rolu öz üzərinə götürərək dövlət və qeyri-hökumət sektoru ilə də yaxından əməkdaşlıq etməyinə əsaslanmasıdır. Ölkəmizə klasterləşmə istiqamətində atılan ən böyük addımlardan biri (dövlət büdcəsi hesabına və dövlət müəssisəsi olsa da) aqroparkların yaradılması və KOB klaster şirkətinin təşkil edilməsi, həmçinin klasterləşmə ilə bir çox dövlət proqramında xüsusi bəndlərin olmasıdır. Apardığımız tədqiqat işğaldan azad edilmiş bölgələrin bir çox xüsusiyyətləri nəzərə alınaraq burada aqrobiznes və turizm istiqamətində klasterlərin qurula biləcəyini göstərdi. Bu istiqamətdə nəzərə alınmalı olan bəzi məsələlər təkliflər formasında məqalədə öz əksini tapır.

Açar sözlər: Klaster, aqropark, Yuxarı Qarabağ, Kəlbəcər-Laçın, aqrobiznes.

The Entrepreneurial Ecosystem in Azerbaijan and Uzbekistan, Cross-Country Analysis

Aydan Sadigbayli
Jasur Karimov
Siegen University

Abstract

As soon as the collapse of the Soviet Union, widespread democratic, economic, social, structural reforms began in most of the former centrally planned economies. One of the main aims was to shift the economic system from a centrally planned economy to an open market economy by choosing the most optimal approaches. In order to reach the targets, there were a number of issues that inherited from the previous system to be solved in the early 1990s. Many scientists, scholars, policy makers proposed their own way of transformation. There has been so much debate and research about advantages and disadvantages of gradual or radical (shock therapy) ways of reforms, and it has been continuing so far. However, it is still quite a challenge to choose one. Because, initially every country had different financial, labour, industrial cultural capabilities. Therefore, a group of countries like Russia, Estonia, Poland, Latvia, Lithuania, Kyrgz Republic and etc. chose rapid changes while other countries like Kazakhstan, Hungary, Croatia, Azerbaijan, Ukraine, Uzbekistan and etc. went for gradual ways of reforms. Due to those reforms, during the first decade of transition process nearly every transition countries faced dramatic decline of GDP by more than 40% overall between 1990 and 1995 . To compare during the Great Depression (1930-1934), the US' GDP decreased by about 27%.

This paper provides cross-country analysis of the transition period, in case of Azerbaijan and Uzbekistan. The paper is based on mainly descriptive research analysis, and at the same time enriched with several empirical examples. Moreover, there are several issues in the entrepreneurial ecosystem during the transition process, as well as opportunities to take the interactive entrepreneurial ecosystem to a new level.

Keywords: American-style mixed economy, West European–style welfare state, Entrepreneurship, Innovation, Products, Innovative entrepreneurship, Government support of innovative Business.

Təşkilatlarda Sosial Münaqişələrin İdarə Olunmasında Yaranan Problemlərin Aradan Qaldırılması İstiqamətləri

Xətimə Bağırova
Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti

Xülasə
Məqalədə təşkilatlarda baş verən sosial münaqişələrin idarə edilməsinin əsas istiqamətləri araşdırılmış, baş verən problemlərin aradan qaldırılması istiqamətləri təhlil olunmuşdur.
İnsanlar qrup şəklində çalışdıqda, münaqişə ən çox gözlənilən nəticələrdən biridir. Əksər menecerlər iş vaxtının çox hissəsini insanlarla əlaqəli problemlərdən qaynaqlanan münaqişələr və ya problemlərlə məşğul olmaq üçün sərf edirlər.
Münaqişələrin düzgün idarə olunmaması işçi qüvvəsinə qarşı müxtəlif enerjinin paylanmasına, düzəldilməsi lazım olan səhv istiqamət danışıq səhvlərinə və nəticədə əldən verilmiş fürsətlərə səbəb olur. Təşkilati münaqişə ilə bağlı itkiləri hesablamaq çətindir. Bu işin məqsədi münaqişənin diaqnozu və effektiv idarə olunması üçün metodları təmin etməkdir. Münaqişə mürəkkəbdir, çünki ən azından idrak, psixoloji, fizioloji və kontekstual dinamiklərin qarşılıqlı əlaqəsini əhatə edir. Əksər münaqişə nəzəriyyələri münaqişənin anlaşılması və idarə olunması üçün yalnız psixoloji və və ya iqtisadi bir yanaşma tələb edir.
Münaqişə, qrupun bir və ya daha çox üzvünün inanclarına və ya hərəkətlərinə başqa bir qrupun bir və ya daha çox üzvü tərəfindən müqavimət göstərildikdə və ya qəbul edilmədikdə fərdlər arasında və ya qrup daxilində ortaya çıxan bir növ qarşıdurma, fikir ayrılığı və ya uyğunsuzluğa aiddir. Münaqişə fərqli insanların əks fikir və hərəkətlərinə aiddir və bununla da antaqonist bir vəziyyət yaranır.
Münaqişənin müxtəlif səbəbləri olduğundan ona münasibət və rolunun obrazları da müxtəlifdir. Hər bir münaqişənin həlli praktikasının məqsədi əvvəlcə münaqişənin səbəbini müəyyənləşdirmək və sonra yaratdığı problemləri həll etməkdir.

Açar sözlər: İdarəetmə, sosial münaqişələr, işçi qüvvəsi, menecment, davranış strategiyası.

Восстановление Российского Рынка в Условиях Промышленного Рынка

Василий Иусиумбели
Национа́льный Иссле́довательский То́мский Госуда́рственный Университе́т

Резюме
Равенство общественности, провозглашенное урегулированием Советского Союза, не может быть принято в качестве выигравшей заявки. Правительство, которое принимает в экономику только государственный сектор, управляло экономикой из центра, отменив баланс потребности-предложения. Страна достигла определенного уровня благодаря большому труду и самопожертвованию общественности и стала одним из лидеров в мире в космической и военной области вместе с США. Конкуренция между США и СССР длилась сорок пять лет из-за того, что правительство СССР не могло добиться развития экономики. Из-за развала экономики Содружество независимых государств заменило СССР как экономический союз и приняло модель свободной торговли.
Модель свободной торговли полна случайностей и нитей. В Турции частный сектор достиг многих областей в начале 1990-х годов под воздействием случайностей и угроз в стране и за ее пределами. Частный сектор, производящий товары, начал с торговли чемоданами и продолжил с официальными моделями экспорта. В эти годы частный сектор также начал производить сахарные машины с государственным сектором. Сегодня количество этих компаний достигло восьми, и эти компании продают свои машины на международном рынке. Считается, что через 10-15 лет Турция станет очень могущественной страной в международной и российской сферах, если будет следить за технологическими улучшениями во всех сферах.

İstehsal Müəssisələrində Pul Vəsaitlərinin Uçotu və Maliyyə Hesabatlarında Əks Olunması Prosedurlarının Təkmilləşdirilməsi

Mehriban Rüstəmli
Azərbaycan Dövlət İqtisad Univertsiteti

Xülasə
İstehsal müəssisələrində pul vəsaitlərinin uçotu və maliyyə hesabatlarında əks edilməsi mühasibat uçotunda ən məsuliyyətli sahələrdən biri sayılır. Buna görə mühasibat uçotunda bu sahənin təkmilləşdirilməsi ən aktual məsələdən biri hesab olunur. Bütün bu məsələlər nəzərə alınaraq, həm də respublikamızın mütəxəssisləri bu mövzu barədə geniş müzakirələr edirlər. Bunlar içərisində nağd pul vəsaitlərinin beynəlxalq standartlara uyğun olaraq tənzimlənməsi ilə bağlı müxtəlif elmi tədqiqatlar və məqalələr dərc edilmişdir. Bu sahədəki alim və mütəxəssislərimizin mühasibat və pul vəsaitlərinin uçotu barədə fikir və məqalələri böyük əhəmiyyət kəsb edir. Onların tədqiqatlarında bu istiqamətdə informasiyalara geniş yer verilmişdir. Pul vəsaitlərinin saxlanması və müəssisələr arası hesablaşmaların aparılması məqsədilə hər bir müəssisə bankda hesablaşma hesabı, xarici ölkələrlə məhsul və ya xidmətlərin alış satışı üçün xarici hesablaşma hesabları və digər hesabları açılır.Təqdiqatda pul vəsaitlərinin uçotu haqqında geniş məlumat verilmiş, onların maliyyə hesabatlarında həm kassa, həm də bank əməliyyatları üzrə uçot formaları göstərilmiş, pul vəsaitlərinin uçotunun səmərəli və düzgün formada istifadə olunması istiqamətlərində müəyyən təkliflər verilmişdir. Ödəniş sisteminin təkmilləşdirilməsinin yollarından biri də nağdsız pul ödənişlərin genişləndirilməsi, müasir texnologiyaların və məlumat ötürülməsi metodlarının tətbiqi, məlumat sistemlərinin təhlükəsizliyinin artırılması və bütün hesablaşma iştirakçıları üçün səmərəli və etibarlı xidmət göstərilməsi üçün tədbirlər görməkdir.

Açar sözlər: Pul vəsaitlərin uçotu, maliyyə hesabatı, istehsal müəssisə, mühasibat uçotu.

Violation of IPR in The Process of Illicit Activities During The Occupation of Azerbaijani Territories

Nargiz Hajiyeva
Azerbaijan State University of Economics

Abstract
The article examines the problems of intellectual property arising from illegal activities during the occupation of Azerbaijani territories and the economic and political factors affecting it. The main purpose of the study is to conduct the volumes of illegal imports and exports, unlawful violations of intellectual property rights, illicit exploitation of goods, services, and other natural resources in those lands. The illegal activity carried out by Armenia during the occupation of Nagorno-Karabakh and its surrounding areas, the intellectual property violations faced by Azerbaijan in the import-export process in these territories are analyzed in the research work. The practical significance of the research lies not only in its contribution to the political and economic but also in the legal field, as well as in the connection of intellectual property with the political economy.

Keywords: Intellectual property rights, Azerbaijan, Nagorno-Karabakh, Armenia, illegal activities.

Təchizat Zənciri Konsepti ilə Müəssisələrin Maliyyə Menecmenti Arasında Əlaqənin Xüsusiyyətləri

Nigar Eminova
Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti

Xülasə
Bu məqalənin əsas məqsədi təchizat zənciri konseptinin tarixi, yaranması şərtləri və mahiyyəti barədə məlumat verərək onun həm mikro səviyyədə, həm də makro iqtisadi müstəvidə ölkə üçün mühüm rol oynadığını izah etməkdən ibarətdir. Mövzunu aktual edən bir sıra səbəblər vardır. Heç təsadüfi deyildir ki, ölkə Prezidenti Cənab İlham Əliyevin qəbul etdiyi 2016-cı il 6 dekabr tarixindəki Fərmanı Azərbaycan Respublikasında təchizat zəncirinin əsas təməl konsepti sayılan logistikanın, o cümlədən də bütünlükdə ticarətin inkişaf etdirilməsinə aid Strateji Yol Xəritəsi olmuşdur. Ölkə başçısının ticarət və logistik idarəetmənin inkişaf etdirilməsinə göstərdiyi qayğı bununla da bitməmişdir, beləki regionların inkişafına dair qəbul edilmiş və icra edilmiş dövlət proqramları ölkədə yerli və xarici təchizat zəncirlərinin bərqərar olması üçün şərait yaratmışdır. Məqalədə eyni zamanda beynəlxalq təcrübə araşdırılmış və təchizat zəncirinin maliyyə menecmentinin inkişaf etdirilməsi ilə bağlı ən geniş istifadə olunan modellər və xüsusi alətlərin işlənmə mexanizmləri təsvir edilmişdir. Məqalədə eyni zamanda təchizat zəncirlərinin fəaliyyətlərinin yekun məqsədi istehlakçıların günü-gündən artan və dəyişən tələblərini qarşılamaq, onların məmnuniyyətini qazanmaq, son nəticədə isə onları daimi müştərilərə çevirmək olduğu xüsusilə vurğulanmışdır.

Açar sözlər: Təchizat zənciri, logistika, maliyyə menecmenti.

Pərakəndə Ticarət Şəbəkələrində Müştəri Məmnuniyyətinə Təsir Edən Amillər

Asiya İsayeva
Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti

Xülasə
Müştərinin ehtiyaclarını, gözləntilərini, və davranışlarını tanımaq və təmin etmək heçdə asan deyildir və ən əsası da bunu bilmək bazarda hər zaman uğur qazanmağı təmin etmir. Bu gün müştəriləri razı salmaq daha çətin hala gəlmişdir. Çünki, məlumat əldə etmənin asanlaşması nəticəsində, müştərilər artıq daha ağıllı, daha tələbkar, daha bilinçlidir. Lakin, ticarət müəssisəsi müştəriləri ilə münasibəti düzgün təşkil edərsə, onun maliyyə göstəricilərinə müsbət təsiri olacaqdır. İnkişaf edən müştəri münasibətləri müəssisəyə daha çox gəlir gətirir. Bu proses müəssisənin rəqabətə dayanıqlığını və inkişafını da təmin edir. Əgər ticarət müəssisələrin planında müştəri məmuniyyətinin təmin olunmasına yer verilməyibsə, şübhəsiz ki, müasir dövrdə həmin müəssisələrin məhsullarının satışı aşağı olacaqdır.
Alıcılarına keyfiyyətli məhsul və ya xidmət təklif etmək bütün müəssisələrin təməl məqsədi olmasına baxmayaraq, bu müştəri məmnuniyyətini təmin etmək üçün yetərli deyildir. Bunun üçün müştərilərlə əlaqəni inkişaf etdirmək və onların gözləntilərini qarşılamaq lazımdır. Müştərilər müəyyən bir markanın məhsulundan öz gözləntilərini tapsalar belə rahatlıqla rəqib markalara maraq göstərə bilərlər. Bunun qarşısının almanın tək yolu güclü müştəri əlaqələri quraraq müştəri sədaqətini qazanamaqdır. Müştərilər müəssisələrin daima diqqət mərkəzində olmalıdırlar, çünki, onlar yalnız müştərilərinə kifayət qədər diqqət yetirdikdə əlavə dəyər qazana bilərlər. Sadiq müştəri bazası olmayan müəssisələr rəqibləri qarşısında müdafiəsizdirlər.

Açar sözlər: Müştəri, məmnuniyyət, sadiqlik, satış.

Analysis of The Contributions of Tourism to Socio-Economic Development

Laura Maulenova
Hoca Ahmet Yesevi Uluslararası Türk Kazak Üniversitesi

Abstract

Tourism is in a position that has an active role in the rapidly developing world and is constantly improving. The supply and demand arising in the tourism sector has become an important market for socio-economic development in a region. Tourism economies and the social and cultural effects of tourism activities play an important role in the development of a region. Especially in countries where the supply of touristic products is too high to be denied, the phenomenon of tourism contributes greatly to these regions both economically, socially and culturally.

In this study, it is aimed to explain the relationship between the tourism industry and other industries, and the socio-economic effects of inputs and outputs in tourism enterprises. In this sense, the study also aims to determine the benefits of tourism and tourism businesses to provide socio-cultural change and balanced development in the region. In this respect, not only present situation analyzes but also future analyzes are included in the study. Especially, the socio-economic contributions of the goods and services exchanges made by accommodation businesses with businesses in other sectors to the region have been investigated. In the study, statistics on tourism over the world countries and Kazakhstan were given and the economic benefits of the sector were mentioned.

Keywords: Socio-economic effects, tourism economy, Kazakhstan tourism sector.

Göygöl Rayonunun Turizm Klasteri kimi Problemləri və İnkişaf Perspektivləri

Əligül Ağayev
AR İqtisadiyyat Nazirliyinin İqtisadi İslahatlar Elmi Tədqiqat İnstitutu

Xülasə
Tədqiqatda ABŞ-ın Texas ştatında yerləşən Frederiksburq qəsəbəsinin turizm klasteri modeli əsasında Azərbaycanın Göygöl rayonu (Yelendorf şəhər mərkəzi) üçün dayanıqlı turizm klasterinin yaradılması imkanı araşdırılmışdır. Bunun üçün turizm klasterlərinin inkişaf problemlərini müəyyən edilmiş, klasterin əsas elemetlərini təhlil olunmuş, Azərbaycanın Göygöl rayonunuda dayanıqlı turizm klasterinin yaradılmasına mane olan səbəblər öyrənilmişdir. Araşdırmada turizm klasterlərinin yaradılmasının nəzəri metodoloji əsasları, klasterlərin mövcudluq mərhələləri, klasifikasiyyası, müəlliflərə görə turizm klasterlərinin elementlər sistemi öyrənilmişdir. Turizm klasterlərinin dayanıqlı inkişaf amilləri araşdırılmış, təcrübə səfəri zamanı ABŞ-ın Texas ştatının Frederiksburq qəsəbəsində mövcud turizm klasteri tədqiq olunmuş, uğur amilləri öyrənilmiş və nəticələr qeyd olunmuşdur. Həmçinin, Azərbaycanın Göygöl rayonunun turizm klasteri tədqiq olunmuşdur, klaster və SWOT analiz aparılmışdır. Keyfiyyət yönümlü tədqiqat metodu vasitəsi ilə Göygöl rayonunda turizm klasterinin yaradılmasına mane olan əsas problemlər müəyyən olunmuş və aradan qaldırılması üçün təkliflər hazırlanmışdır. Modelin tətbiq olunması ilə Göygöl rayonu nümunəsində dayanıqlı turizm klasterinin yaradılması mümkün hesab olunur. Gələcəkdə uğurlu təcrübə digər rayonlarda da tətbiq oluna bilər.

Açar sözlər: Turizm, klaster analizi, Göygöl rayonu.

Azərbaycanda Yerli Məhsulların Reklam Mövzuları və Sloqanlarının Təhlili və Təkmilləşdirilməsi

Aqil Nəsibov
Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti

Xülasə

Azərbaycanda reklam iqtisadiyyatı inkişaf etməkdə olan bir sahəsidir. Ölkəmizin sosial-iqtisadi inkişafının müasir şərtləri daxilində reklam marketinq kommunikasiya sisteminin bir elementi olaraq həyatın bütün sahələrini əhatə edən çox vacib bir rol oynayır.

Azərbaycanda reklam sənayesinin öyrənilməsinin aktuallığı bir neçə aspektlə əlaqədardır. Yarandığı dövrdə reklam satışları artırmaq üçün tamamilə iqtisadi bir vasitə kimi baxılırdısa, indi onu bir sənət yolu kimi məlumat, kütlə üzərində təsir yolu kimi qiymətləndirməyə dəyər. Bəzən reklamlar o qədər təsirli olur ki, gündəlik danışıq dilinə artıq daxil edilir, məsələn, məşhur Red Bull - qanadlandırır şüarı kimi. Bunda əhəmiyyətli bir rolu Azərbaycanda dəyişən əhalinin geniş təbəqələrinin reklam qəbuletməsini, rabitə kanalı kimi ona etibar etmək istəklərini (və ya istəməmələrini) təhlil etməsi oynayır.

Hər gün artan rəqabət şəraitində hər bir şirkətin əsas vəzifələrindən biri də alıcı cəlb etməkdir. Reklam fəaliyyətləri məhz bu funksiyanı yerinə yetirmək üçün hazırlanmışdır.

Reklam müasir cəmiyyətin dinamik, sürətlə inkişaf edən bir hissəsidir. Dünyadakı dəyişikliklərlə paralel olaraq daim inkişaf edir: siyasi, iqtisadi, sosial. Reklam növü, tərkibi və forması da istehsalın, texnologiyanın və kadrların inkişafından çox asılıdır. Zaman keçdikcə reklam iqtisadiyyatın müstəqil bir qolu kimi inkişaf etməyə başladı. Özünün qanunauyğunluqları, funksiyaları, prinsipləri və hədəfləri var. Reklam bəşər tarixinin və mədəniyyətinin xüsusi bir hissəsinə çevrildi.

Açar sözlər : Reklam və sloqanlar, yerli məhsul, təhlil və təkmilləşdirmə.

Основные Пути Совершенствования Учета, Аудита и Анализа Запасов в Производственных Организациях

Улькяр Мамедова
Азербайджанский Государственный Экономический Университет

Резюме
В статье рассматривается проблема учёта, анализа и аудита запасов, с которым сталкивается предприятие (неликвиды). Вследствие этого организации приходится создавать накопления под обесценения, где затрагивает счета прочих расходов и в дальнейшем убавляет свой финансовый результат и ухудшает финансовое положение. На базе вышеизложенного выявлены пути роста важных показателей запасов. Сформулированы показатели, которые показывают состояние, достаточность и эффективность применения средств, вложенных в запасы. Представлены мероприятия по улучшению регулирования запасами в производственных организациях.

Главными направлениями динамики политики контроля запасами для ООО «Delta Group C.O.» будут:

- рост величины запасов для быстрой их оборачиваемости и уменьшению издержек производства;
- организация материального снабжения в нужное время и в достаточных количествах;
- оптимизация затрат сырья в процессе производства;
- подготовка мероприятий по улучшению качества составления и контроля за расходованием запасов с помощью внедрения новых инновационных новшеств и особых программ.

Развитие цифровизации в контроле запасами влияет на управление всей деятельности предприятия и даёт возможность предприятию отслеживать запасы, которые хранятся на складах, а клиентам – предоставить существенность в магазине необходимой продукции. Цифровизация позволяет снизить затраты, выбрать и принять наиболее оптимальные высказывания в логистике, в таблице поставок, улучшить качество потребительского обслуживания.

Ключевые слова: Запасы, система регулирования запасами, система контроля XYZ, относительный уровень запаса в днях издержек.

Azərbaycanda Əmək Bazarının Vəziyyətinə Ümumi Baxış

Ülviyyə Məmmədova
Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti

Xülasə

Məqalədə Azərbaycanda əmək bazarının mövcud vəziyyətinə ümumi baxış həyata keçirilmişdir. Müəyyən edilmişdir ki, əmək bazarının mövcud vəziyyəti Azərbaycanda iqtisadi və sosial dəyişkənliyi ilə xarakterizə olunur ki, bu da əmək bazarının elastikliyinə dəlalət edir. Elastiklik əmək bazarının xarici təsirlərə sürətlə uyğunlaşma və yeni iqtisadi şərtlərə uyğunlaşma qabiliyyətini nəzərdə tutur. Eyni zamanda, çevik əmək bazarı, əmək resurslarının tam istifadəsi və səmərəli bölgüsü üçün şərait yaradır ki, bu da nəticədə səmərəli məşğulluq strukturunu tələb edir. Ancaq, aparılan işlərə baxmayaraq, Azərbaycanın əmək bazarında hələ də problemlər yaşanmaqdadır. Bunlar əsasən özünü daimi iş yerlərinin azlığında, gənclər arasında işsizliyin və miqrasiyanın səviyyəsinin yüksək olmasında, işçi qüvvəsinin keyfiyyət göstəricilərinin əmək bazarının tələblərinə cavab verməməsində, qeyri-formal məşğulluğun səviyyəsinin hələ də böyük olmasında, əmək ehtiyatlarının zonalar üzrə qeyri-bərabər formada paylanmasında, iş yerlərinin mövsümi xarakter daşımasında, bir çox ixtisaslar üzrə əmək haqqının səviyyəsinin aşağı olmasında özünü göstərir. Bu da əhalinin məş¬ğulluğun təmin olunması istiqamətində siyasəti daim təkmilləşdirməyi tələb edir. Belə ki, məşğulluq sahəsində bir sıra istiqamətlərdə sistemli tədbirlərin həyata keçirilməsinə ehtiyac var.

Açar sözlər: Məşğulluq, əmək, işsizlik, bazar, tənzimlənmə, əmək bazarı.

Qlobal Koronavirus Pandemiyasının və Xüsusi Karantin Rejiminin Yaratdığı Məhdudiyyətlərin Kənd Təsərrüfatının İqtisadiyyatına Təsiri

Əbdülrəhim Dadaşov
Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti

Xülasə
İqtisadiyyatın əsas istehsal sahələrindən biri olan kənd təsərrüfatı xarici effektlərdən asılı olaraq dəyişməkdədir. Belə ki, bu xarici təsirlər həm ölkə miqyasında, həm qlobal miqyasda baş verən proseslərlə əlaqədardır. Ölkə iqtisadiyyatının dayanıqlı inkişafına nail olunması üçün ərzaq təhlükəsizliyi məqsədləri üçün kənd təsərrüfatı məhsullarının artım tempi saxlanılmalıdır. Bununla yanaşı, ixrac potensialı olan kənd təsərrüfatı məhsulları ixrac edilməsindən daxil olmalar hesabına büdcə gəlirləri artım imkanları daim diqqətdə saxlanılır. İspan Qripi, Asiya Qripi, Hong Kong Qripi, HİV/GİÇS, SARS, Ebola və Donuz Qripi kimi bəşəriyyətin yaşadığı fərqli pandemiyalar, iqtisadiyyata, ətraf mühitə və hər hansı bir insan fəaliyyətinə böyük təsir göstərmişdir. Kənd təsərrüfatı, turizm, nəqliyyat, təhsil, səhiyyə, balıqçılıq, mədənçilik, sənaye, ticarət və s. kimi iqtisadiyyat sahələri də məhz həmin təsirə məruz qalmışdır. Hal-hazırda bəşəriyyət başqa bir pandemiya ilə - COVİD- kimi tanınan xəstəliyi yaradan yeni koronavirus infeksiyası ilə qarşılaşmışdır. 2019-cu ilin dekabr ayında Çində başlamış "Covid 19" koronavirus pandemiyası qısa müddət ərzində İrana, İtaliyaya, Almaniyaya və digər Avropa, Asiya, Afrika və Amerika ölkələrinə yayılmış, qlobal miqyasa çevrilmişdir. 2020-ci ilin fevral ayından etibarən isə Azərbaycanda ilk yoluxma faktları aşkar edilmiş, zaman keçdikcə də sürətlə yayılaraq iqtisadiyyata, o cümlədən kənd təsərrüfatına öz mənfi təsirlərini göstərmişdir. Məqalədə qlobal koronavirus pandemiyasının kənd təsərrüfatına, fermer təsərrüfatlarının fəaliyyətinə və maliyyə çıxışına təsiri, ölkədə və beynəlxalq təcrübədə tətbiq edilmiş qabaqcıl tədbirlərin nəticələri araşdırılmışdır.

Açar sözlər: Kənd təsərrüfatı, fermer təsərrüfatı, qlobal pandemiya, koronavirus, karantin rejimi.

Необходимость Разработки и Совершенствования Системы Управления Охраной Труда (СУОТ) в Азербайджане

Рза Абдулазизов

Азербайджанский Государственный Университет Нефти и Промышленности

Резюме

В статье рассмотрена и проанализирована нынешняя ситуация, связанная с плохими условиями труда на рабочем месте и динамикой несчастных случаев на производстве и профессиональных заболеваний в мире и в частности в Азербайджане. Автором дана попытка раскрыть глубинные причины, экономические последствия, предложены пути решения посредством применения и совершенствования системы управления охраной труда (СУОТ) на предприятии. Обоснована необходимость пересмотра самой концепции СУОТ, ее совершенствовании и приближения к требованиям международных аналогов. Автором раскрыто понятие «охраны труда», разобраны понятия «техника безопасности» и «техническая безопасность». В статье также излагается тема аттестации рабочих мест по условиям труда, ее современное состояние в Азербайджане, разобраны нормативно-правовые акты, связанные с компенсациями и льготами, которые предоставлены работникам за вредные и тяжелые условия труда. Проведение АРМ является важным элементом СУОТ, которое можно отнести к профилактическим и превентивным мерам по предупреждению несчастных случаев и профессиональных заболеваний на производстве. Наличие одного стандарта и одного межгосударственного стандарта по СУОТ явно недостаточно для эффективного управления охраной труда на предприятиях, в связи с этим автором предлагается совершенствовать правовую базу по охране труда в Азербайджане и применение современных практик.

Ключевые слова: Плохие условия труда, несчастные случаи на производстве, профессиональные заболевания, система управления охраной труда.

Distant Təhsilin İdarə Edilməsi

Aytac Yusifova
Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti

Xülasə
Müasir dövrdə keyfiyyətli təhsil verilməsi ənənəvi təlim metodları ilə onlayn təlim vasitələrinin optimal (uğurlu) vəhdəti hesabına mümkündür.Məruzədə pandemiya ilə əlaqədar təhsilin demək olar ki bütün mərhələlərinin distant təhsil sistemə keçirilməsində həm təhsil alanlar həm də tədris edənlər üçün yaranmış çətinliklərdən və onların həll yollarından bəhs edilmişdir. Məruzənin əsas məqsədi distant təhsil sisteminə marağın artırılması keyfiyyətin təmin edilməsi və yeni metodologiyalardan istifadənin genişləndirilməsidir. Təhsilin onlayn rejimdə olması təbii ki, köhnə üsul tədris prosesinin və qiymətləndirmə metodlarının öz təsirini itirməsinə gətirib çıxarmışdır. Məqalədə göstərilmişdir ki, onlayn təhsildə tələbələrin mühazirə tipli dərslərə marağının çox aşağı olması ilə bərabər, bu mexanizm təhsilalanları əzbərləməyə və qiymət almaq xatirinə oxumağa təhrik edir. Hazırki dövrdə elektron tədris texnologiyalarını tətbiq etməyi bacarmayan, distant təhsilin təşkilinin əsaslarını mənimsəməyən müəllim özünün rəqabətə davamlılığını itirir, həm də müasir ünsiyyət üsullarında mobilliyinin olmaması səbəbi ilə tələbələr üçün maraqsız və arzu edilməz olur. Bu tip bilik, bacarıq və motivasiyaya sahib olmayan bir müəllim təhsilalanlarla qarşılıqlı ünsiyyət üçün virtual tədris mühitini qurmaq imkanlarından məhrumdur.Bunun qarşısını almaq üçün daha yeni metodlardan istifadə edərək dərslərin qarşılıqlı diskusiya şəraitində keçirilməsi məqsədə müvafiqdir və bu zaman tələbələrin dərs prosesinə marağının artdığı müşahidə olunmaqdadır. Qiymətləndirmə prosesində Kahoot və Quizziz kimi qiymətləndirmə vasitələrindən istifadə edilməsinin şagird və tələbələrin dərs prosesinə marağının artmasına gətirib çıxaran əsas amillərdən biri hesab edilir.

Açar sözlər: Distant təhsil , onlayn təhsil, tələbə, tədris.

The Energy Factor as the Main Mechanism of Azerbaijan's Domestic and Foreign Policy

Ali Karimli
Azerbaijan University of Construction and Architecture

Abstract
The article mainly analyzes the pivotal role of the energy factor in Azerbaijan's both domestic and foreign policy. When the global importance of energy security is growing the development of energy infrastructure, its partial independence from external factors, the importance of diversification of energy sources is growing as one of the crucial issues of the country. In modern times, economic development and social stability are highly dependent on energy security, especially for energy-rich countries. Therefore, energy security shapes economic stability in the long run. In the era of globalization, the economic strategy of countries is mainly directly linked to the security of energy resources. Azerbaijan's energy resources are abundant, so the security issue is one of the main goals of Azerbaijan's energy policy. The country's energy sector needs huge investments in terms of modern infrastructure. Alternative and traditional energy sources need modern infrastructure to operate and meet domestic needs in the coming future.

Keywords: Azerbaijan, energy security, energy resources, export, diversification.

Актуальные Вопросы Совершенствования Учета, Контроля и Анализа Материальных Ресурсов на Промышленных Предприятиях

Низам Бабаев
Азербайджанский Государственный Экономический Университет

Резюме
Материальные ресурсы характеризуются ограниченностью и вступают в противоречие с безграничными потребностями, то есть все ресурсы ограниченны определёнными пределами, при этом многие их виды невоспроизводимы. Материальные ресурсы, являясь одним из составных частей имущества, играют особую роль не только как материальная основа деятельности. Их экономное и рациональное использование - одно из основных условий эффективной деятельности предприятий. Это фундаментальное положение образует основу экономики и вызывает потребность в своевременном учёте материалов.
Эффективность использования производственных ресурсов влияет на все качественные показатели деятельности предприятия – себестоимость, прибыль и др. и, в связи с этим, очень важно проводить своевременный анализ использования материальных ресурсов. Поэтому любая хозяйственная деятельность в силу ограниченности ресурсов предполагает постоянную работу по оценке, составлению, выбору наиболее приемлемых вариантов привлечения и использования ресурсов. Поиск альтернатив ведётся на всех уровнях, и наилучшим из результатов является тот, при котором обеспечиваются устойчивость и надёжность их получения при минимизации затрат на эти цели. Данное положение подтверждает актуальность статьи, целью которой считается выработка предложений и рекомендаций по совершенствованию учета, контроля и анализа материальных ресурсов на промышленных предприятиях.

Ключевые слова: Затраты, сырье и материалы, классификация материалов, оценка запасов, лимитирование.

The Role Of SME`s In Russian Economy After Transition

Evgeny Dongak
Ural Federal University

Abstract

Russia is becoming important economic partner for Turkey, and in this thesis studies were done on Russia's economic and historical events during and after Perestroyka, Russian Small and Medium Size Enterprises sector and Printing industry. The purpose of the thesis is to study Russian SME sector and determine its economic role and analyze Russian Printing industry.

First of all, in introduction part of thesis are given its purpose and scope of research. In first chapter is given Russia's historical account of economic development process. There is also Russia's economic and historical events during and after Perestroyka. Additionally, market reforms characteristics of transitional economies were examined. In second chapter regulations on SME and Russian SME types, problems, advantages and disadvantages and SME sector's role in Russian economy were examined. In third chapter general review of Russian Printing industry was done and 2008 World Financial Crisis' effect on the industry was studied.

Eventually in the conclusion, it is stated that Russian SME sector is in course of development and its total share and role in economy is growing bigger. In contrast, Russian Printing industry has old roots and it being part of production industry makes it important part of Russian economy. Printing industry was negatively affected by 2008 World Financial Crisis' and it tries to revive after damaging effects of the Crisis.

Keywords: SME, Perestroyka, Soviet Union, Russia, Printing.

Тенденции Инновационного Развития Деятельности ТНК в Международном Бизнесе

Зульфия Аллахвердиева
Азербайджанский Государственный Экономический Университет

Резюме

В данной статье рассматриваются особенности инновационного развития деятельности ТНК в международном бизнесе. Данное направление проводится на основе определения основных экзогенных и эндогенных факторов, оказывающие влияние на инновационную деятельность транснациональных корпораций, тем самым, обосновывается идея о том, что процессы инновационного развития в корпорациях становятся более открытыми при интенсивном сотрудничестве с зарубежными партнерами.

Автор делает вывод, что в нынешних условия техноглобализма крупномасштабный объем корпоративных затрат на НИОКР демонстрирует, с одной стороны, высокий уровень монополизации расходов на инновации, а с другой, – нацеливание ТНК на наращивание своего конкурентного положения на важнейших сегментах мирового рынка.

Автор приходит к выводу, что под воздействием процессов технологической глобализации гигантские ТНК мира значительно модернизируют технологическую политику в направлениях развития всемирных инновационных сетей, реализации форм кооперационного сотрудничества с компаниями, как корпоративного, так и немонополизированного секторов, создания собственных портфелей патентов и блокирование научных работ своих конкурентов, интенсивного применения механизма технологического аутсорсинга, завладения зарубежных компаний с целью «ноу–хау», повышение эффективности принципов стратегического менеджмента на основании всестороннего учета наиболее оптимальных подходов к проведению международных операций, сочетании полицентрического и этноцентрического стилей менеджмента, интернационализации НИОКР и концентрации в головных подразделениях разработок особо инновационных продуктов и технологий.

Ключевые слова: ТНК, инновации, технологии, НИОКР.

İşçilərin Xidməti Fəaliyyətinin Qiymətləndirilməsində Əsas Motivasiya Vasitələri və Metodların Tətbiqi Üsulları

Musa Kərimli
Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti

Xülasə
Məqalədə işçilərin xidməti fəaliyyətinin qiymətləndirilməsində əsa motivasiya vasitələri öyrənilmiş, işçilərin xidməti fəaliyyətinin əsasları araşdırılmış, müasir metodları müəyyən olunmuş və Azərbaycanda xidməti fəaliyyətin qiymətləndirilməsində istifadə olunan yeni metodların tətbiq üsulları ətraflı şəkildə təhlil edilmişdir.
Müasir dövrdə ayrı-ayrı qurumların və müəssisələrin fəaliyyətində heyətin rolunun artması burada insan amilinə, onun aktual, yaradıcı funksiyasına olan zəruri tələbatlardan irəli gələrək formalaşır. Bu səbəbdən insan resurslarının kompleks şəkildə öyrənilməsi hazırki dövrün əsas tələbərindəndir. Belə ki bir müəssisənin uğurlu şəkildə fəaliyyəti işçi heyətinin keyfiyyətli və aktiv fəaliyət göstərməsindən, işçi heyətin uğurlu fəaliyyət prosesi isə öz növbəsində düzgün struktura malik və uğurlu şəkildə yerinə yetirilən insan resurslarının idarə olunmasından daha çox asılıdır. Kadrların idarə edilməsindən insan resursları rəhbərliyinə keçidlə bəzi klassik kadr funksiyalarının əhəmiyyəti tədricən artmışdır. Fəaliyyətin qiymətləndirilməsi də bu əsas funksiyalardan biridir.
İşçilərin fəaliyyətinin düzgün qiymətləndirilməsi yalnız fəaliyyət qiymətləndirmə formalarını doldurmaqla kifayətlənməməlidir. İnsan resursları idarəetməsində və işçilərin xidməti fəaliyyətinin və müvəffəqiyyətlilik dərəcəsinin qiymətləndirilməsinin yeri və əhəmiyyəti bu gün də müzakirə olunan ən vacib problemlərdən biridir. Əslində, işçinin bir iş yerinə ilk qəbulu və iş həyatının hər mərhələsində, onun fəaliyyəti müşahidə və nəticə baxımından qiymətləndirilir. Bu cür fəaliyyətlər yalnız müvəffəqiyyətin qiymətləndirilməsi kimi bir sistemdə həyata keçirildiyi təqdirdə mənalı ola bilir.

Açar sözlər: Motivasiya, idarəetmə, işçi heyəti, fəaliyyətin qiymətləndirilməsi, stimullaşdırma.

Qloballaşma Şəraitində Ailə Biznesinin Formalaşması və İnkişafı

Zaur Aslanov
Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti

Xülasə

Dünyada olduğu kimi, ölkəmizdə də iqtisadiyyatın əvəzolunmaz hissəsi olan ailə biznesinin milli gəlirə, məşğulluğun yaradılmasına, yerli və regional inkişafın təmin edilməsinə təsiri ailə biznesinin davamlı olmasını daha da vacib etdi.

Ailə müəssisələrindəki davamlılıq, ailədəki problemləri və işləri birlikdə həll etməyi hədəfləyən bir anlayışla işin nəsillər boyu davam etməsidir. Ailə və iş sistemi, münaqişələr, qadınların ailə biznesindəki təsiri, planlaşdırma, səlahiyyətin devrilməsi, peşəkar idarəetmə kimi amillər ailə müəssisələrində davamlılığı, başqa sözlə, nəsildən nəsilə ötürülməyə təsir göstərir.

Bu gün ailə şirkətləri Azərbaycan və dünya iqtisadiyyatında əhəmiyyətli bir yerə sahibdir. İqtisadiyyatda belə əhəmiyyətli bir yerə sahib olan daha səmərəli və məhsuldar ailə müəssisələri, bu şirkətlərin öz xüsusiyyətlərindən irəli gələn bəzi çatışmazlıqları aradan qaldırmaq qabiliyyətindən asılıdır. Ailə biznesinin ən vacib problemi davamlılığını qoruya bilməməsi və təşkilati strukturlarını tam formalaşdıra bilməməsidir. Ailə müəssisələrinin davamlılığını və təşkilati strukturlarını təmin etmək təkcə institusionalizasiya yolu ilə əldə edilə bilər.

Bu işdə qloballaşmaya diqqət yetirərək ailə müəssisələrinin xüsusiyyətləri, üstünlükləri və mənfi cəhətləri, institusionalizasiya anlayışı və onun elementləri və institusionalizasiyanın ailə müəssisələrinə təsiri araşdırılmışdır. Ailə müəssisələrində həm şirkətin, həm də ailənin institusionalizasiyası bu şirkətlərin daimi olması və səmərəliliyinin artırılması üçün son dərəcə vacibdir. Xüsusilə qloballaşma ilə şirkətlər arasında artan rəqabət şirkətlərin institusionallaşmasını zəruri etdi. Şirkətlər yalnız institusionalizasiyanı forma baxımından nəzərə almamalı, həm də institusionalizasiyaya getməyə hazır olmalıdırlar.

Açar sözlər: Ailə şirkəti, dünya iqtisadiyyatı, qloballaşma, institusionalizasiya.

Biznes Prosesi və Onun İnformasiya Texnologiyaları ilə Uyğunlaşdırılması

Toğrul Hüseynov
Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti

Xülasə

Son on il ərzində informasiya texnologiyaları (İT) bizneslərdə də struktur dəyişikliyinə gətirib çıxaran, əməyin şəraitində və xarakterində dəyişikliklərə səbəb olan, iqtisadi və sosial çevrilmə prosesinin əsasını təşkil edən iqtisadi dəyişikliklərin hərəkətverici qüvvəsinə çevrilmişdir. Böyük miqyasda qloballaşma prosesləri və rəqabətin artması bütün ölkələrdə firmalara yeni İT əsaslı strategiyaları və iş təcrübələrini tətbiq etməyə məcbur edir. İnformasiya texnologiyaları insan həyatının bütün sahələrinə təsir göstərmişdir. Bu, informasiya ehtiyaclarının ümumi artımının və informasiya xidmətlərinin inkişafının nəticəsidir. Buna görə, müəssisənin uğurlu fəaliyyəti etibarlı məlumat əldə etmədən mümkün deyildir. Yeni reallıqlar yeni prioritetləri nəzərdə tutur və yeni idarəetmə metodlarını tələb edir. Müasir dövrdə kommersiya fəaliyyətinə innovasiyaların və yeniliklərin tətbiq olunması bu fəaliyyətin həyata keçirilməsi zamanı səmərəliliyin artırılmasına, kommersiya fəaliyyətinin təkmilləşdirilməsinə və görülən işlərin daha effektiv nəticələrə malik olmasına müsbət təsir edir. Kommersiya fəaliyyətinə yeniliklərin tətbiqi yeni texnika və texnologiyalardan geniş istifadə olunmasına əsaslanır. İT vasitəsi ilə biznesin bütün formal və qeyri-formal prosesləri təyin edilir. İT funksiyası şirkətin məlumat bazasını yalnız əldə saxlamır, həmçinin bölüşdürür və istifadə edilməsinə şərait yaradır. Bütün bunlar göstərir ki, biznesin İT uyğunlaşması biznesin başa düşülməsini daha da asanlaşdırır.

Açar sözlər: Biznes prosesi, informasiya texnologiyaları, uyğunlaşdırma, idarəetmə.

Azərbaycanda Pandemiya Dövründə Vergi Gəlirlərin Təhlili

Aqşin Qurbanov
Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti

Xülasə

Büdcə gəlirlərinin formalaşmasında vergi siyasətinin əhəmiyyəti böyükdür və Azərbaycanda vergi gəlirləri büdcə gəlirlərinin əsas hissəsini təşkil edir. Ümumiyyətlə, effektiv vergi siyasəti dedikdə nə nəzərdə tutulur. Artıq qeyd etdiyimiz kimi vergi gəlirləri büdcə gəlirlərinin ayrılmaz hissəsidir. Beləliklə, vergi gəlirləri nə qədər çox olarsa, büdcənin gəlir hissəsi də bir o qədər artır. Bununla birlikdə, vergi həddinin müəyyən bir həddən çox artmasının əks təsir göstərə biləcəyini, həm iqtisadi artıma, həm də biznes mühitinə mənfi təsir göstərə biləcəyini unutmamalıyıq. Büdcə gəlirlərini təmin etməklə yanaşı iqtisadi inkişafa mənfi təsir göstərməyən siyasətləri də əhatə edən təsirli bir vergi siyasətidir. Dövlətin maliyyələşdirməsinin bir hissəsi olaraq, artan borc, iqtisadiyyata artan yükdən başqa bir şey deyil. Problemi azaltmanın bir yolu, tətbiq olunan vergi dərəcələrinin mümkün qədər yüksək dövlət gəlirlərini təmin etməsi üçün iqtisadiyyata təsirini azaltmadan vergi sistemini tənzimləməkdir. Bu baxımdan, fərdi gəlir vergisinin səviyyəsi və sistemin ümumi səmərəliliyi həmişə elmi və sosial sahələrdə ən çox müzakirə olunan mövzulardan biridir. Azərbaycan postsovet ölkələri arasında COVID-19-un baş verməsi səbəbindən meydana çıxan iqtisadi çətinliklərin aradan qaldırılması üçün ÜDM-in ən böyük hissəsini ayıran ölkə olmuşdur. Pandemiya sonrası dövrdə əlverişli iqtisadi şərtlərin təmin edilməsi, pandemiya dövründə iqtisadiyyatı dəstəkləmək qədər vacibdir. Pandemiyanın iqtisadiyyata təsirinin yalnız zamanla tam qiymətləndirilə biləcəyi danılmaz bir həqiqətdir. Təcrübə göstərir ki, erkən qiymətləndirmə daha da tənəzzülə və qeyri-sabitliyə səbəb ola bilər. Bu məqalə Azərbaycanın pandemiyaya qarşı mübarizə çərçivəsində qarşılaşdığı problemləri nümayiş etdirməyi hədəfləyir. Həmçinin pademiya dövründə vergi sistemində baş verən proseslər analiz edilir.

Açar sözlər: Covid-19, büdcə gəlirləri, pandemiya dövrü, ÜDM, vergi gəlirləri.

Организационный Конфликт и Его Влияние на Эффективность Организации

Али Мансуорв
Азербайджанский Государственный Экономический Университет

Резюме
Существует колоссальное количество исследований о влиянии организационного конфликта на эффективность сотрудников во многих частях мира. В процессе достижения целей организации обязательно возникнут разочарования, споры и конфликты. Возникновение ссор, злословий, перекладывание вины, сплетни и опровержения искоренить полностью в человеческом обществе невозможно. Следовательно, компании какое-то время теперь сталкиваются с проблемой агитаций, связанных и не связанных с профсоюзами, со стороны сотрудников всех уровней. На сегодняшний день в мире наблюдается забастовки всех видов, бесцеремонные отставки, судебные иски и даже обмен ударов среди сотрудников. По мере того, как организации стремятся достичь свои цели, они часто сталкиваются с проблемами, которые необходимо преодолеть как команда. Хотя «конфликт» часто имеет негативный оттенок, последствия конфликта внутри организации могут быть как положительными, так и отрицательными. Конфликт может оказать разрушительное влияние на организационную деятельность особенно если это потребляет энергию сотрудников вместо того, чтобы сосредоточиться на другой производственной деятельности. Более того, это может помешать групповому процессу и создать настолько сильную межличностную враждебность, что члены группы могут не захотеть сотрудничать друг с другом для достижения организационной цели.

Ключевые слова: Конфликты, эффекты, стратегия, организация.

Azərbaycanda KOB Klasterlərinin İnkişafında Vergi Güzəştlərinin Rolu

Elməddin Abdullayev
Azərbaycan Dövlət İqtisad Universitet

Xülasə
Dünya iqtisadiyyatının inkişafı kiçik və orta sahibkarlığın (KOB) milli iqtisadiyyatda rolunun vacibliyini bir daha sübut edir. Bir tərəfdən KOBİ-lər ölkədə yeni iş yerləri açaraq işsizlik problemini aradan qaldırır, digər tərəfdən rəqabət mühiti yaradaraq keyfiyyətli xidmətlər və aşağı qiymətlər təqdim edirlər. Kiçik müəssisələr istehlakçı tələbi və bazar şərtlərindəki dəyişikliklərə cavab verməklə iqtisadiyyata əlavə sabitlik təmin edir. Kiçik və orta sahibkarlıq fəaliyyəti müddətində çətin biznes maliyyələşdirmə problemləri ilə qarşılaşır. Beynəlxalq təcrübə göstərir ki, kiçik və orta müəssisələr xarici maliyyə mənbələri kimi bank kreditlərinə üstünlük verirlər. Azərbaycanda kiçik və orta sahibkarlıq sayının artması fonunda onların ölkə iqtisadiyyatına verdiyi töhfələr lazımi səviyyədə deyil. Bunun səbəbi iqtisadiyyatın neft sektorundan asılı olmasıdır. KOB-lərin inkişafını dayandıran amillərdən biri də maliyyə mənbələrinə çatışmazlıqdır. Müxtəlif beynəlxalq təşkilatlar ölkədəki ticarət mühitini qiymətləndirərkən müəssisələrin öz işlərini inkişaf etdirmək üçün lazım olan maliyyə mənbələrini cəlb etməsinin çətin olduğunu qeyd edirlər. Bu səbəbdən KOBİ-lər maliyyə problemini daxili imkanlar hesabına həll etməyə çalışırlar. Azərbaycanda kiçik və orta sahibkarlığın (KOM) inkişafı iqtisadiyyatın şaxələndirilməsi, rəqabət qabiliyyətinin artırılması, məşğulluq, istehlak mallarına olan tələbatın yerli mənbələrdən ödənilməsi və iqtisadi inkişafın təmin edilməsi baxımından xüsusi əhəmiyyət kəsb edir. Klasterlər - eyni və ya bənzər sektorda fəaliyyət göstərən, əlaqəli və bir-birini tamamlayıcı fəaliyyət sahələrinin müəyyən coğrafi bölgədə yerləşməsi ilə meydana gələn, ümumi infrastruktur, texnologiya, vahid bazar, işçi qüvvəsi və xidmətləri paylaşaraq qarşılıqlı ticarət əlaqələrinin qurulması, kommunikasiya və qarşılıqlı dialoq imkanlarına malik olan sahibkarlıq subyektlərindən ibarət sistemlərdir. Məqalədə KOB-ların inkişafı, mövcud vəziyyəti, KOB klasterlərinin inkişafında vergi güzəştlərinin rolu məsələsi araşdırılmışdır.

Açar sözlər: KOB, KOB klasterləri, vegi güzəştləri, milli iqtisadiyyat, davamlı inkişaf.

İdarəetmə Fəaliyyətlərinin Təşkil Olunmasında İnformasiya Texnologiyalarının Əsas Xüsusiyyətləri

Turqut Nemətzadə
Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti

Xülasə
Məqalədə idarəetmə fəaliyyətlərini təmin etmək üçün texnologiyalar araşdırılmış, informasiya texnologiyaları idarəetməsinin ümumi xüsusiyyətləri öyrənilmiş, dövlət orqanlarında İKT tətbiqinin qiymətləndirilməsi aparılmışdır. Dövlət orqanlarının fəaliyyətində informasiya və kommunikasiya texnologiyalarından istifadənin səmərəliliyinin artırılması üçün institusional əsaslar qoyulmuş, İKT-yə əsaslanan idarələrarası məlumat mübadiləsinin təşkili, əhalinin və təşkilatın fəaliyyət barədə məlumat əldə etməsini təmin etmək sahəsində əsas yanaşma və həll yolları formalaşdırılmış və təcrübədə sınaqdan keçirilmişdir. Əsrin əvvəllərində başlayan informasiya cəmiyyətinə keçid tədricən fərqli siyasi və hüquqi ənənələri olan ölkələri əhatə edir. Təzahürünün bütün milli xüsusiyyətləri ilə bunun qlobal bir proses olduğu və bu səbəbdən müəyyən ümumi qanunauyğunluqları olduğu aydın olur.
Məqalənin araşdırılması problemini həll etmək üçün keçmişin və bu günün mütəfəkkirlərinin əsərlərindən, dövri mətbuat materiallarından, statistik istinad nəşrlərindən, mütəxəssislərin Azərbaycan Respublikasındakı informasiyalaşdırma problemlərinə dair praktik tədqiqatlarından da istifadə edilmişdir. idarəetmə insanların birlikdə çalışmaq istədikləri yerdə meydana gəlir. Tarixən bir insanın sosial varlıq kimi formalaşması prosesində meydana gəlmişdir. İqtisadiyyatın idarə olunmasının qarşısında duran vəzifələr müasir hesablama texnikası vasitələri tətbiq etmədədən yerinə yetirmək olmaz. İdarəetmə informasiyasının dönmədən artan həcmi öz növbəsində müvafiq işçilərin informasiya yükünün artmasına səbəb olur və işlənmənin avtomatlaşdırılması səviyyəsinin yüksəldilməsinin zəruri edir.

Açar sözlər: İnformasiya, İdarəetmə fəaliyyəti, İKT, infrastruktur, Məlumat mübadiləsi, inkişaf pirioritləri.

How Digital Transformation Affects Entrepreneurship in India

Janna Aika Deja
Bhavana Malve
Siegen University

Abstract

The future is digital and is happening as we speak. In this digital and internet age changes in technologies are evolving at a rapid pace and the world is more connected than ever before. It is in the interest and benefits of companies to transform the way they do business with changing times. One of the critical transformations that adds the most value in today's times is digital. Entrepreneurship in Transition countries is one of the critical levers that assists the country in its move and journey towards a Market economy and a developed one. Digital transformation not only helps in kick starting and implementing innovative ideas and business models but also assists existing businesses to be more competitive, efficient and profitable utilizing state of the art technologies and business models.

This academic paper examines how Digital Transformation is affecting entrepreneurship in India qualitatively and quantitatively. The assessment of Digital Transformation's effects will be based on India's important sectors of Agriculture, IT-BPM, Retail, MSMEs, Startups, and particularly the catalyst role of the government of India through Digital India. The methods of analysis will involve statistics regarding profit turnover, rate/percentage of digitization and digitalization, and amount of entrepreneurs affected to name some. The outcomes of the Indian entrepreneurs' Digital Transformation journeys, especially during this current COVID-19 pandemic will be explained in this report.

Keywords: Digital entrepreneurship. Entrepreneurship, Innovation, Products, Innovative entrepreneurship, Government support of innovative Business. Digital Transformation.

Brendləşmə Sahəsində Dünya Təcrübəsi

Novruz Ağayev
Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti

Xülasə
Müasir dünyada bir çox ölkə qloballaşmanın müsbət və mənfi nəticələrindən təsirlənir və digər ölkələrlə münasibətlərini gücləndirmək və dünya bazarından daha çox pay almaq üçün bir-biri ilə rəqabət aparır. Bu ölkələr arasında yüksək gəlirli turistlərin diqqətini çəkən, xarici kapital gətirməyi bacaran, yüksək istedadlı insanları cəlb edən, diplomatik əlaqələri gücləndirən və ölkənin iqtisadi və mədəni əhəmiyyətini təbliğ edənlər bu yarışa rəhbərlik edirlər.
Nəticədə dünya bazarındakı imici güclü olduğundan yerli məhsulların ixracı daha çox tələb olunur və yüksək qiymətə satılır. Bir çox ölkə bu amillərin reallaşması və davamlılığı üçün brend araşdırmalarına investisiya yatırır. Ölkə brendləşməsinin məqsədi ölkəyə xarici investorları, elm adamlarını və turistləri cəlb etmək, ixrac olunan məhsullara marağı artırmaq və milli mənada özünəməxsusluq hissi yaratmaqdır. Bu məqsədlə ölkələr brendləşmə proseslərində marketinq strategiyalarına müraciət edirlər. Brend konsepsiyası əsasən ölkələr daxili investisiyaların və ixracatın artırılması və turistlərin cəlb edilməsi kimi fəaliyyətlərlə məşğuldurlar.
Yerli brend yaratmaq və ona müsbət imic vermək bir ölkənin məhsulunun cəlbediciliyini artırmaq üçün ən güclü vasitələrdən biri hesab olunur. Beləliklə, brend yüksək qazanclara səbəb olur və ölkənin uzunmüddətli inkişafını təmin edir.
Qeyd etmək lazımdır ki, bu gün Azərbaycanda çox sayda ərzaq bazarında xarici brendlər var. Bu, brendləşmənin köklü bir sənaye olduğu ölkələrdən fərqli olaraq milli brend sənayesinin inkişaf mərhələsində olması da daxil olmaqla bir çox amillərlə əlaqədardır, buna görə də ərzaq bazarında yerli brendləri inkişaf etdirmək və sabit iqtisadi böyüməyə nail olmaq çətindir. Bunun üçün xarici təcrübədən istifadə etmək məqsədəuyğundur.
Məqalədə xarici bazarlarda brendin mövqeyi, uğurlu mövqeləşdirmə təşkil edən xarici bazarlarda brendlərin rəqabəti, fərqləndirmə strategiyaları, dünyada brendləşmə sahəsində təcrübə məsələləri müzakirə olunur.

Açar sözlər: Brend, istehlakçı davranışı, müvəffəqiyyətli yerləşdirmə, qlobal bazarda brend fərqi, fərqləndirmə strategiyaları.

Measuring and Modelling the Risk of Liquidity

Aytaj Suleymanova
Azerbaijan State University of Economics

Abstract

Monitoring of market liquidity is of great importance for the decision-makers playing a role in the financial markets, especially the Central Banks. In this context, the definition, measurement and analysis of market liquidity is the subject of this study. Markets provide for mutual exchange of assets and transfer of risk, at the same time it provides an environment for the formation of prices for these assets. Liquid markets, on the other hand, are the markets in which investors are confident and can make transactions at minimum cost. A market where the price is not significantly affected as a result of the transactions of buyers and sellers and the difference between the purchase and sale prices is low is attractive for investors. Especially in the interbank money market, the provision of market liquidity is of great importance for the central banks to use their monetary policy instruments effectively. When market liquidity is too low, the resilience of financial markets and institutions may be reduced in response to economic shocks, and the impact of economic shocks on asset prices may increase. As a result, financial stability problems may arise. In this context, monitoring of market liquidity is of great importance for central banks.

Keywords: Liquidity, modelling, bank, measurement.

Azərbaycan Respublikasında Dövlət İdarələrinin Fəaliyyətinin Vəziyyəti və Makroiqtisadi Göstəricilərlə Əlaqəsinin Statistik Tədqiqi

Ülvi Məmmədov
Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti

Xülasə
Müasir bazar iqtisadiyyatı şəraitində dövlət idarəetmə orqanlarının təbiəti və tendensiyalarını aydın şəkildə başa düşməklə, dövlətin gəlirləri və xərcləri, dövlət borcları və s. haqqında məlumatlar əldə etməklə, ölkənin hazırkı mərhələdə inkişaf istiqamətlərini müəyyən etmək imkanına malik olmaq olur. Bu proseslərin və hadisələrin monitorinqi üçün ən əlverişli vasitələr "Dövlət idarəetməsi" və ölkənin dövlət büdcəsi üçün milli hesablar sistemidir. Müasir dövlət ölkənin bütün sakinlərinin maraqlarına uyğun ictimai fayda və xidmətlərin effektlərini yaratmaq və istifadə etmək funksiyasını həyata keçirir, sosial-iqtisadi həyatda fəal iştirak edir. Ölkənin bazar iqtisadiyyatına keçməsi ölkənin statistik təcrübələrində milli mühasibat uçotu sisteminin və mühasibat uçotu və statistika üzrə beynəlxalq standartların prinsiplərini və metodik şərtlərini bazar münasibətlərinin xüsusiyyətlərinə maksimum uyğun olaraq tətbiq edilməsini tələb edirdi, bu da hökumət fəaliyyətinə aiddir.

Açar sözlər: MHS, dövlət qurumları, “Dövlət idarələri” sektoru , korrelyasiya təhlili , reqressiya modeli.

Classification of Intangible Assets as a Basis of Analytical Accounting

Hasan Aliyev
Azerbaijan State University of Economics

Abstract

This hypothetical article expects to advance a reflection on the bookkeeping cycle's capacity to catch and speak to the organizations' efficient status through bookkeeping proclamations. It places being referred to the current model of acknowledgment, estimation, and revelation. This reflection especially centers around the theoretical resources, which have been broadly perceived as the most important resources in the current days, yet seldom expressed and estimated enough in the bookkeeping proclamations. This decreases the enlightening force and the convenience of such explanations. Expecting the probability that bookkeeping has been experiencing an authentic emergency, an emergency where the elusive resources assume an essential job, this exposition, reliable with studies arising in the monetary and capital business sectors, suggests a wide reevaluation of the philosophical and hypothetical grounds of the current bookkeeping model. This prompts an issue that is by all accounts unavoidable: the bookkeeping experts should confront the test of subjectivity and attentiveness, dreaded by a few, wanted by others, however crucial to everybody. Without subjectivity and caution, bookkeeping will stay far away from the organization's practical portrayal.

Keywords: Intangible assets, post-structuralism, discretion, representation crisis.

İstehsal Müəssisələri Aktivlərinin Qiymətləndirilməsi

Nərmin Əlizadə
Azərbaycan Dövlət İqtisad Univertsiteti

Xülasə
Müəssisənin əsas vəsaitləri istehsal prosesində dəfələrlə iştirak edən, maddi formasını dəyişdirməyən və dəyərini köhnəldikcə hissə-hissə hazır məhsullara (işlərə, xidmətlərə) köçürən maddi aktivlərdir.
Bazar iqtisadiyyatı şəraitində əsas fondlar istehsalın intensivləşdirilməsi amillərinə görə müəssisələrin iqtisadi artımını təmin edən əsasdır.
Müəssisələrdə yerləşən əsas vəsaitlər tədricən köhnəlməyə meyllidir. İqtisadiyyat baxımından amortizasiya əsas fondların dəyər itkisidir.
Əsas vəsaitlərin bir neçə növ amortizasiyası var: fiziki, mənəvi, sosial, ekoloji, qismən və tam amortizasiya.
Əsas fondlardan istifadənin effektivliyini qiymətləndirmək üçün ümumi və spesifik göstəriciləri özündə birləşdirən göstəricilər sistemi istifadə olunur.
Ümumi göstəricilər bütün əsas fondlardan istifadə səmərəliliyini xarakterizə edir. Bu halda, onların dəyər qiymətləndirməsindən istifadə olunur.
Ümumiyyətlə qeyd etmək lazımdır ki, müəssisənin mənfəəti və tam gəlirlilik səviyyəsi, müəssisənin əsas fondlarla təminatından və onlardan nə qədər səmərəli istifadə olunmasından asılıdır.
Müasir bir müəssisənin maddi bazası əmək vasitələri və əmək obyektlərinə bölünən istehsal vasitələri ilə formalaşır. Müəssisənin əmək vasitələri əsas aktivlər adlanırdı.
Ümumiyyətlə qeyd etmək lazımdır ki, müəssisənin mənfəəti və tam gəlirlilik səviyyəsi müəssisənin əsas fondlarla təminatından və onlardan nə qədər səmərəli istifadə olunmasından asılıdır.

Açar sözlər: Aktivlər, müəssisə, səmərə, vasitələr, maddi baza.

Employee Motivation in The Competency-Based Human Resource Management System

Andzelika Lukomska
Jagiellonian University

Abstract

The subject of this thesis was to examine numerous scientific approaches in order to understand a competence-based motivation and compare them to the practices applied by international companies. In addition to theoretical knowledge, a case studies were conducted for Synthos Group, MetLife Group or Coca Cola Hellenic Bottling Company - businesses operating in the international market. Personal interviews were held with representatives of the enterprises that manage the human resources process, and the results of these interviews and official data of the enterprises were presented. An attempt was made to disclose that the motivational systems can be variously created according to the working environment, shape of the enterprises and to explain for which purposes this variety can be applied. At the same time, numerous scientific approaches applied in management processes aimed at market competitive advantage were underlined. In addition, attention was brought to the size of the enterprise inversely proportional to the amount of working processes carried out during competence management systems applications. Each case was evaluated individually, and deviations were compared to identify the most used practices. It is thought that this comprehensive study, which was conducted for the purpose of making the motivation processes based on competency better understood, will contribute to scientific knowledge.

Keywords: Competency based motivation, employee motivation, competence management.

Müasir İqtisadiyyatda KOB-ların İdarəedilməsində İnnovasiya Problemləri

Pərvanə İsmayılova
Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti

Xülasə
Müasir iqtisadiyyatda iqtisadiyyatın əsas hərəkətverici qüvvələrindən biri kiçik və orta biznes subyektləridir ki, onlar bazarda "sağ qalmaq", rəqiblərlə mübarizə gücünün formalaşdırması üçün daim axtarışlar edirlər. Ucuz işçi qüvvəsi, az xərclər, keyfiyyətli məhsul, doğru marketinq strategiyası və maksimum gəlir əldə etmək həvəsində olan və iqtisadi inkişafda əhəmiyyətli rola malik olan bu kiçik müəssisələr arzuladıqları hədəfə çatmaq üçün həmçinin innovasiyanın müəssisədə tətbiqinə maraq göstərməlidirlər. Araşdırma-inkişaf müasir dövrün zəruri tələblərindəndir ki, müəssisələr davamlı inkişafa maneə olan problemləri görməli, doğru istiqamətdə araşdırma etməyi bacarmalı, araşdırmanın nəticələrini təhlil edərək innovasiyaların tətbiqi ilə yeni ekosistemi yaratmaqla rəqabətqabiliyyətlilik mühitini qurmalıdırlar. İnnovasiyanın mahiyyətinin dərk edilməsi, kreativ düşüncəyə malik olan işçilərin həvəsləndirilməsi, işçilərin yenilikgətirməsi üçün mühitin formalaşdırılması, innovasiyanın gətirəcəyi uğurların əvvəlcədən görülməsi üçün mütləqdir ki, innovasiyaların idarəedilməsi prosesi müəssisənin ya özündə, ya da xaricdən konsaltinq xidmətlərindən istifadə etməklə tətbiq olunsun. Bu məqalədə innovasiya anlayışı, onun müəssisələr üçün faydaları, müəssisələrin innovativlikdən qaçma səbəbləri və innovasiyaların tətbiqinin problemləri, həlli yolları öz əksini tapmışdır.

Açar sözlər: İnnovasiya, innovasiya menecmenti, KOB, innovativlik.

The Ways to Improve Accounting Auditing and Cost Analysis to Ensure Product Quality

Tamara Yagublu
Azerbaijan State University of Economics

Abstract

In a market economy, the main aim of activities of enterprise are obtain profit. Increasing income and profits is amount task of any organization. There is a huge range of possibilities through which the company can increase its profits. The state in a modern economic and legal society determines content of production costs by economic components, types and items of calculation from the point of view of their full reflection in the accounting data. With all this, financial accounting for production products will be provide the entrepreneur valid information on production costs, which will allow manage the value of products and market prices. Analyzing cost components and trying to increase profits the enterprise reduces the cost of the components of the cost of topics there by reducing costs. In order to reduce production costs and there is a need to analyze the cost of production investigate credentials containing information about the costs of production. The topic is explore methods of auditing costs and cost accounting methods, as well as develop recommendations for improving of production quality and cost of quality to bring to life the search for more optimal and perfect ways accounting and auditing of costs. In this paper, we will focus on cost analysis methods, how they affect product quality, and the importance of auditing in the development of it.

Keywords: Cost, income, contract, Azerbaijan economy.

Central Bank Monetary Policy Transmission Mechanisms and Assessment of Azerbaijan's Experience

Elnur Mursudlu
Azerbaijan State University of Economics

Abstract
It is known that the events that have taken place in our economy in recent years, in other words, the sharp decline in world oil prices, the gradual decline in foreign exchange earnings from the oil sector to the economy has led to a decrease in the value of local currency. As a result, the Central Bank decided to devalue a total of twice a year. All this made it necessary to determine the effectiveness of the exchange rate channel. Therefore, the exchange rate channel was analyzed for the Azerbaijani economy in this study. Many economists and politicians support monetary policy as the main way to maintain stability in the economy, because fiscal policy has lost its power in stabilizing the economy. In modern times, central banks are increasingly relying on monetary policy to ensure that price stability is not compromised in the fight against inflation. From this point of view, monetary policy is a very powerful tool for sustaining economic growth and low inflation. At the same time, the successful implementation of monetary policy requires a concrete assessment of its impact on the economy and its timing. The transmission mechanism of monetary policy means the process of influencing (transmitting) monetary policy decisions made by the central bank to the economy.

Keywords: Money, finance, transmission.

How do Changes in Macroeconomic Environment Affect Company's Financial Management and Financial Decisions Making Strategy

Ismayil Alizada
Azerbaijan State University of Economics

Abstract
The current monetary plunge, the remarkable occasions of September 11, and ongoing business disappointments have joined to establish a monetary detailing climate not at all like any in late memory. Speculator certainty, effectively shaken by huge instability in the capital business sectors, has been additionally disrupted by exceptionally plugged repetitions of fiscal summaries, which have produced inquiries regarding the nature of monetary detailing, the viability of the free review measure, and the adequacy of corporate administration. This climate is making huge difficulties for U.S. organizations and their administration, sheets of chiefs, review panels, and evaluators. Continuously basic to the prosperity of our capital business sectors, dependable and straightforward monetary detailing is especially significant in this disturbed climate. Monetary announcing can't gauge the qualities and shortcomings of the economy. Nonetheless, financia l explanations and related data, for example, Management's Discussion and Analysis (MD&A) can give helpful data that permits clients to settle on educated choices and encourages the proceeded with effective working of our capital business sectors. This requires the consideration of the executives, reviewers, and review councils, who not exclusively should do their interesting obligations in their individual zones, yet additionally should cooperate to create the excellent monetary announcing that is indispensable to our capital business sectors. We have summed up the especially testing factors influencing monetary detailing today, and have recognized a portion of the monetary announcing issues that are particularly applicable in this troublesome business climate.

Key words: Environment affect, financial management, financial decisions, competitiveness, strategy.

Azərbaycanda İstehlakçı Baxımından İnternet-Reklamın Əsas Xüsusiyyətləri və İnkişaf Perspektivləri

Nərmin Mirzəyeva
Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti

Xülasə
Məqalədə ölkəmizdə internet-reklamın əsas xüsusiyyətləri öyrənilmiş, istehlakçı baxımından internet-reklamın mərhələləri araşdırılmış və Azərbaycanda internet-reklamın inkişafı problemləri ətraflı şəkildə təhlil olunmuşdur.
Azərbaycanda reklam iqtisadiyyatın inkişaf etməkdə olan bir sahəsidir. Ölkəmizin mövcud sosial-iqtisadi inkişaf şərtləri daxilində reklam marketinq kommunikasiya sisteminin bir elementi olaraq həyatın bütün sahələrini əhatə edən çox vacib bir rol oynayır.
Azərbaycanda reklam sənayesinin öyrənilməsinin aktuallığı bir neçə aspektlə əlaqədardır. Yarandığı dövrdə reklam satışları artırmaq üçün tamamilə iqtisadi bir vasitə kimi baxılırdısa, indi bunu bir məlumat yolu, kütləyə təsir göstərmək və sənət əsərləri kimi qiymətləndirməyə dəyər. "Reklam hər hansı bir media kanalından istifadə edərək müxtəlif formalarda yayılmış və müəyyən bir insan dairəsi üçün nəzərdə tutulmuş bir məlumatdır."
Hər hansı bir reklamın əsas məqsədi insanların reklam olunan obyektə marağını formalaşdırmaq və qorumaqdır. İnternet marketinqi elektron ticarətin bir hissəsidir. Buna onlayn marketinq də deyilir. İnternet inteqrasiyası, informasiya idarəetməsi, PR, müştəri xidməti və satış kimi hissələri əhatə edə bilər. Elektron ticarət və internet marketinqi internetin genişlənməsi ilə populyarlaşdı və hər hansı bir normal marketinq kampaniyasının ayrılmaz hissəsidir.
Tədqiqatın elmi yeniliyi ondadır ki, dissertasiya işində ölkənin reklam bazarındakı hava şəraitini müəyyənləşdirən Azərbaycandakı ticarət müəssisələrinin reklam fəaliyyətini hərtərəfli öyrənmişdir. Xarici şirkətlərin uğurlu təcrübəsi nümunələri nəzərdən keçirilir. Məqalədə Azərbaycanda reklam fəaliyyətinin formalaşması, təkmilləşdirilməsi və inkişafının əsas yolları göstərilmişdir. Reklam kommunikasiyalarının praktik və yenilikçi metodları səmərəliliyinin təhlili metodları daxil olmaqla təklif olunur.

Açar sözlər: İnternet-reklam, marketinq, elektron ticarət, kommnukasiya, biznes, inkişaf.

Biznesin Maliyyə-Kredit İnfrastrukturunun Mövcud Vəziyyəti

Əli Osmanlı
Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti

Xülasə
Dünyanın inkişaf etmiş ölkələrinin əksəriyyətində müxtəlif bizneslər iqtisadi böyümənin və məşğulluğun inkişafında ön sıralarda yer alır. Belə ki, Dünya Bankına görə inkişaf etmiş ölkələrdə ayrı-ayrı bizneslərin və sahibkarlıq fəaliyyətlərinin Ümumi Daxili Məhsuldakı payı müvafiq olaraq 50 və 60 faizdən çoxluq təşkil edir.
Beləliklə, dünyanın inkişaf etməkdə olan ölkələri biznesin inkişafı üçün iqtisadi canlılığı artırmaq, rəqabət qabiliyyətini artırmaq və iqtisadi fəallığı təmin etmək üçün sistemli tədbirlər həyata keçirməkdədir. Bunun nəticəsində rəqabətli bazar münasibətləri formalaşır ki, bu da öz növbəsində bazarda tələb və təklif tarazlığını yaradır, qiymətləri sabitləşdirir, məhsul və xidmətlərin rəqabət qabiliyyətini artırır, iqtisadi alətlərdən səmərəli istifadə, davamlı iqtisadiyyat və xarici təsirlərdən müdafiə mexanizmi formalaşdırır. Bu səbəblərdən hazırkı qlobal şəraitdə həm inkişaf etmiş, həm də inkişaf etməkdə olan iqtisadiyyatlar biznes və sahibkarlıq fəaliyyətləri vasitəsilə böhranlara çevik uyğunlaşmanı təmin etməyə çalışır.
İnkişaf etməkdə olan ölkələrdə orta müəssisələr əsas xidmət təminatçısıdır. Kiçik və orta bizneslərin qlobal tendensiyalarından biri də kiçik müəssisələri davamlılığını təmin edərək, orta müəssisələr səviyyəsinə gətirməyə çalışmaqdır. Beləliklə, bu, müəssisələrin davamlılığını və nəticədə onların rəqabət qabiliyyətini artırmağa yönəldilmişdir.
Kiçik və orta sahibkarlıq inkişaf etmiş hər hansı bir iqtisadi mexanizmin müstəsna elementi olan, iqtisadiyyatın və bütövlükdə cəmiyyətin normal bir şəkildə mövcud olub genişlənə bilmədiyi bir sektordur. Kiçik və orta biznesin sürətli uyğunlaşması və dövlət bazarının demək olar ki, bütün sahələrinin geniş miqyası sabit iqtisadi genişlənmə üçün şərait yaradır və siyasi iqlimin sabitliyini təmin edir. Biznes sahələrinin uğurlu genişlənməsinin səbəblərindən biri də geniş miqyaslı istehsalın kiçik və orta bizneslərə qarşı olmamasıdır.

Açar sözlər: KOB, Dünya Bankı, müəssisə, qlobal, tendensiya, ÜDM, böhran, BMT.

Principles and Methods of Developing the Operational and Financial Strategy of the Enterprise

Yusif Gurbanzade
Azerbaijan State University of Economics

Abstract
New ways to deal with the executives in the public area are basic as governments enter the new direction. Market elements have made difficulties for public associations, with the rise of the worldwide economy, propels in innovation, expanded cultural requests, and the need to offer more social types of assistance with less assets. Also, a boundless longing for expanded hierarchical examination has expanded the weight for change, given more open globalized data frameworks and increased media consideration condemning of government shortcomings in help conveyance. Vital administration has picked up a supported noticeable quality in the administration of public administrations in the previous twenty years or something like that. South African Public Sector divisions are progressively being approached to utilize it as a component of their administration methods. It has become an appealing administration device to reformers, and it additionally ingrains responsibility concerning the hierarchical administration.
Consumption of goods is increasing due to increasing wealth in industrial countries and increasing income scale of new countries. At the same time, the markets are more fragmented in terms of price, quality, customization and service. The personalization of products and services based on knowledge of consumer trends and trends is therefore becoming a decisive factor for competitiveness in many markets. The result is increased purchasing power and pressure for companies to focus on certain highly dynamic market segments.
While trade traditionally seeks accuracy and practicality for planning efforts, sustainable development is a concept that is simple and does not conform to universal definition.

Keywords: Financial strategy, methods of developing, governments direction.

Chinese Entrepreneurship in The Transition Period : A Systematic Literature Review

Sara Razazi
Siegen University

Abstract

The initial study followed the line of mainstream economics, where the Chinese central gov-ernment took the initiative to continuously deregulate in a macro-level effort to create an environment suitable for doing business. Local governments were then encouraged to compete with each other for economic growth data with the next county or city, resulting in a federal-like system. All of this has con-tributed to the flourishing of entrepreneurship in China (Jin et al., 2005), but this preliminary study does not reveal the long-term evolution of entrepreneurship in China. More importantly, it fails to explain what is happening to entrepreneurship in state-owned enterprises, the main component of the Chinese economy. The entrepreneurs of state-owned enterprises are agents of the government, but the issues in-volved are far more complex than the principal-agent problem. In fact, not only have Chinese SOEs not been eliminated in the wave of marketization, but they are thriving. Subsequent research has delved into these issues (Li Xinchun & Hu Ji, 2000), and has been summarized as the New Structural Economics (Lin, 1997; R. Liu, 2019). On the other hand, the study of private enterprises has been intensifying, and how private entrepreneurs flourished under such conditions, under the pressure of the ideology of public ownership and the oppression of the privileges of state-owned enterprises. These studies are increasingly moving away from the rosy visions of neoclassical economics and toward Chinese reality. China's pri-vate entrepreneurs try to keep a low profile, pursue fast-profit industries, avoid discussing politics, ac-tively associate themselves with high-ranking officials, and even actively disguise their firms as foreign or state-owned enterprises. This is the entrepreneurial spirit of the Chinese, who builds, in interaction with local officials.

Keywords: State-owned enterprises, Local governments, entrepreneurship, private enterprise, Civilian-run enterprise, Deng Xiaoping, CNKI, social environment.

Место и Роль Корпоративных Рисков В Системе Управления Компанией

Фируза Ахмедова
Азербайджанский Государственный Экономический Университет

Резюме

В этом исследовании обсуждается возможность и полезность использования процесса аналитической иерархии (ПАИ) в качестве инструмента для принятия решений в управлении рисками. Исследование мотивировано широким применением ПАИ в финансах и банковском деле. как инструмент принятия решений широко применяется в управлении рисками цепочки поставок и управления рисками проектов. Применение ПАИ в управлении рисками предприятия еще не изучено. Управление рисками - это установленный и принятый процесс, о чем свидетельствуют многочисленные исследования в этой области, а также опубликованные правила и стандарты. Несмотря на это, принятие решений в управлении рисками, как правило, носит неформальный характер и зависит от интуиции и сопровождается отсутствием формального анализа. ПАИ может помочь лицам, принимающим решения, в принятии сложных решений. Чтобы понять, является ли ПАИ инструментом для управления рисками, проводится различие между управлением рисками и принятием решений по управлению рисками. Обсуждается возможное применение в управлении рисками. Приведен пример задачи принятия решений по управлению рисками, чтобы показать, как структурируется проблема принятия решений по управлению рисками с использованием ПАИ.

Целью данной статьи является выявление рисков, которые могут существенно повлиять на производительность малого предприятия, а также определение и анализ рисков в конкретной компании, включая методы, которые следует использовать для оценки рисков.

Ключевые слова: Управление рисками, принятие решений, процесс аналитической иерархии.

Respublikamızda Maliyyə Sisteminin Tənzimlənməsində Dövlət Maliyyə Nəzarəti Rolunun Təhlili

Ceyhun Eyvazlı
Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti

Xülasə
Maliyyə nəzarəti – bütün iqtisadi subyektlər: dövlət, müəssisə və təşkilatların maliyyə fəaliyyəti üzərində qanunverici və icraedici hakimiyyət orqanlarının nəzarətidir. Onun məqsədi dövlətin iqtisadi siyasətinin uğurla yerinə yetirilməsini təmin etmək, xalq təsərrüfatının bütün sahələrində maliyyə ehtiyatlarının formalaşması və onlardan səmərəli istifadə prosesini gerçəkləşdirməkdir. Əslində, bütün bunlar maliyyənin ümumi vəzifələridir. Bazar iqtisadiyyatı şəraitində maliyyənin rolu son dərəcə artdığından maliyyə nəzarətinin əhəmiyyəti də hiss ediləcək dərəcədə yüksəlir.
Respublikamızda dövlət maliyyə nəzarətini Hesablama Palatası, Maliyyə Nazirliyinin Maliyyə Nəzarəti Xidməti ,Auditorlar Palatası,İqtisadiyyat Nazirliyi yanında Dövlət Vergi xidməti,Azərbaycan Respublikası Dövlət Gömrük Komitəsi və öz səlahiyyətləri hüdudlarında digər orqanlar həyata keçirirlər. Dövlət maliyyə nəzarəti vasitəsi ilə planlaşdırılmış bütün vəsaitlərin zamanında dövlət fondlarına daxil edilməsinə və bu vəsaitlərdən məqsədyönlü istifadəyə nəzarət gerçəkləşdirilir. Hər bir nəzarət orqanı öz fəaliyyətlərdə sərbəst olsalar da, son məqsədi eynilik təşkil edir. Belə ki, dövlət maliyyə nəzarətini həyata keçirən orqanlar respublikamızda maliyyə dayanıqlığının artırılmasına, maliyyə resurslarından təyinatı üzrə istifadə olunmasına nəzarəti reallaşdırırlar.
Ölkəmizdə maliyyə nəzarətinin tədqiqi göstərir ki, maliyyə nəzarəti sisteminin hazırki dövrün tələblərinə uyğun təşkili və təkmilləşdirilməsi olduqca önəmlidir. Bu məqsədlə ilkin olaraq maliyyə nəzarətinin müasir formalarının təşkili və fəaliyyətlərinin təmin olunması, nəzarət sisteminin koordinasiyası, onun təsirinin artırılması təmin olunmalıdır.

Açar sözlər: Maliyyə, hesablama palatası, nəzarət, vergi, gömrük.

Проблемы и Перспективы Кластеров

Регина Гасанова
Азербайджанский Государственный Экономический Университет

Резюме

Растущий интерес к кластерам - лишь один из аспектов более широкой переориентации исследований и экономической политики на микроэкономические основы процветания и роста. В дискуссиях по вопросам политики в предыдущие десятилетия в значительной степени преобладала макроэкономика и создание рыночных институтов в странах с переходной экономикой. Но хотя сейчас существует довольно широкий консенсус относительно типа макроэкономических и правовых условий, необходимых для достижения экономического прогресса, также становится все более очевидным, что этих условий недостаточно. В качестве нового подхода, призванного помочь странам в полной мере использовать потенциал улучшенного макроэкономического и правового контекста, усилия, основанные на кластерах, привлекли большое внимание. Хотя мало кто спорит о том, что концепция кластера становится все более популярной, не все исследователи согласны с тем, что это положительный момент. Некоторые критики утверждают, что определение кластеров слишком расплывчато, и поэтому концепция является проблематичным источником политических рекомендаций. Другие считают кластерное развитие полезным подходом, но обеспокоены его фактическим использованием в проектах, мало напоминающих исходную структуру. Эти проекты могут вызвать серьезную негативную реакцию против такого подхода, когда результаты так называемых кластерных усилий не оправдывают их порой завышенных обещаний. Однако специалисты-практики испытывают такое сильное давление, чтобы разработать новый, более эффективный подход к экономическому развитию, что они не могут позволить себе ждать разрешения этих теоретических споров.

Ключевые слова: Концепция кластера, теоретические и практические аспекты, перспективы развития, мировой опыт, экономическое развитие.

Maliyyə Təhlilində İstifadə Olunan Manipulyasiya Modelləri

Elay Zeynallı
Azərbaycan Dövlət Aqrar Universiteti

Xülasə
Təqdim olunan məqalə bazar iqtisadiyyatının əsas reallıqlarından olan qeyri-müəyyənlik və risklərin mövcudluğu halında müəssisələrdə maliyyə hesabatlılığı prosesində manipulyasiya ehtimallarının predikativ modellər əsasında qiymətləndirilməsinə həsr olunub. Müasir dövrdə daha çox investisiya cəlb etmək. Bazar nüfuzunu artırmaq, müxtəlif öhdəliklərdən boyun qaçırmaq və s. məqsədlərə müəssisələr Maliyyə Hesabatlarının Beynəlxalq Standartlarına və yerli qanunvericilikdə seçim hüququ verilən məsələlərdə və hesablama prinsipindən istifadə edərək manipulyasiyaya meyillənirlər. Məhz bu halların maliyyə təhlilində qiymətləndirilməsi üçün ehtimala əsaslanan predikativ modellərdən istifadə olunur. Tədqiqatda kifayət qədər tanına "Healy", "DeAngelo", "Jones" və Beneiş "M modeli"nə yer verilmiş, modellərin elementləri, analitik imkanları, etibarlılıq dərəcələri, habelə üstünlük və çatışmazlıqları qeyd olunmuşdur. Bundan əlavə, yuxarıdakı modellərin törəməsi hesab olunan Spathis və Roksas modellərinə də nəzər yetirilmişdir. Sonda tədqiqatın yekunu olaraq müəyyənləşdirilmiş nəticə qeyd olunmuşdur.

Açar sözlər: Predikativ, model, hesablama prinsipi.

Ölkəmizdə İdarəetmə Kadrlarının Hazırlanmasının Əsas Xüsusiyyətləri

Zərniyar Hüseynova
Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti

Xülasə
Məqalədə ölkəmizdə idarəetmə kadrlarının hazırlanmasının əsas xüsusiyyətləri araşdırılmş və müasir metodları öyrənilmişdir. Məlum olduğu kimi, müasir əmək bazarında yüksək ixtisaslı idarəetmə kadrlarına xüsusi tələb var və bu tələbat ildən-ilə artır. Şirkətlər yeni kadr hazırlığına məhsuldarlığı, gəlirliliyi artırmaq və yüksək nəticələr əldə etmək məqsədi ilə başlıca vasitə kimi baxırlar. Kadrlar anlayışı hər hansı bir şirkətdə və ya təşkilatda çalışan insanları və işçilərlə əlaqəli qaynaqları idarə etməkdən məsul olan şöbəni təsvir etmək üçün istifadə olunur. Kadrların idarəedilməsi, insanları strukturlaşdırılmış bir şəkildə idarə etmək üçün təşkilatın ən vacib funksiyalarından birinə çevrilmişdir. İndiki mövcud vəziyyətdə, insan resurslarının idarəedilməsi, performans idarəetməsində artan nəzarət, işçilərin və bütövlükdə rəhbərliyin effektiv münasibətlərinin artan əhəmiyyəti sayəsində strateji əhəmiyyət qazanmışdır.
Məqalədə tədqiqatın əsas vəzifələri kimi Azərbaycanda və dünyada idarəetmə kadrlarının hazırlanması xüsusiyyətlərini araşdırmaq, Kadrların hazırlanmasının müasir metodları və onların qarşılıqlı əlaqəsini müəyyənləşdirmək, Rəqəmsal iqtisadiyyatda kadrların rolunu araşdırmaq, İKT və onun Azərbaycan iqtisadiyyatının inkişafında kadr motivasiyasının rolunu müəyyənləşdirmək və Kadrlarla işin səmərəliliyinin qiymətləndirilməsi analizini aparmaqdır.
Məqalənin informasiya bazası kimi, rəqəmsal iqtisadiyyat üçün kadrların seçilməsi, hazırlanması və motivasiyası üzərində apardıqları işlər təşkil etmişdir. Tədqiqatın əsasında mövzu ilə bağlı yerli və xarici mütəxəsislərin elmi əsərləri, yerli və xarici mətbuatda yer almış rəsmi internet saytlarında qeyd olunan məlumatlar təşkil edir.

Açar sözlər: Kadrların idarəedilməsi, işə qəbul, dövlət xidmətləri, kadr hazırlığı, vəzifə.

Azərbaycanda Dövlət Gəlirlərinə Təsir Edən Amillər

Lamiə Nağıyeva
Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti

Xülasə
Hazırki dövrdə Azərbaycanın müasir iqtisadiyyatında dövlət büdcəsi vasitəsilə ölkənin sosial-iqtisadi sahələrinin perspektivinin müəyyənləşdirilməsi təmin edilir. Məqalənin hazırlanmasında məqsəd büdcə gəlirlərinin formalaşma xüsusiyyətlərini və qanunauyğunluqlarını elmi əsaslarla təklif və tövsiyyələri hazırlamaq, maliyyə sahəsində effektiv fəaliyyətin təmin edilməsi prosesində büdcə gəlirləri vasitəsi ilə idarəetmə sahəsində yaradılan şəraitin tədqiq edilməsidir. Tədqiqatın sistemli təhlili nəticəsində dövlət büdcəsi gəlirlərinin formalaşdırılması və idarə edilməsi mexanizminin təkmilləşdirilməsi, təlimatların hazırlanması üçün istifadə edilə bilər. Daha dəqiq desək, əldə olunan nəticələrin iqtisadi artımın və iqtisadiyyatın davamlı maliyyə sektorunun vacib amili kimi istifadə edilməsi büdcə sisteminin səmərəliliyinin artmasına, büdcə nəzarətinin gücləndirilməsinə, qeyri-neft sektorunda və sosial sahələrdə irəliləməyə xidmət edir. Dövlət büdcə münasibətlərinin hazırki müasir maliyyə münasibətlərinə uyğun şəkildə formalaşmasının təkmilləşdirilməsi büdcə mexanizminin milli iqtisadiyyatda davamlı irəliləməyə doğru təsirini müəyyən edir. Yuxarıda adları çəkilən problemlərin daha dəqiq araşdırılması Azərbaycanda formalaşmış büdcə gəlirləri siyasətinə uyğun olaraq yeni nəzəri metodiki qaydaların və praktik tövsiyyələrin hazırlanmasına imkan verir. Məqalədə qlobal iqtisadi böhran şəraitində dövlət büdcə sisteminin xüsusiyyətlərini, dövlət büdcə sisteminə təsir edən amillər nəzərdən keçirilmişdir. Eyni zamanda sosial yönümlü iqtisadiyyatda dövlət büdcə siyasətinin prioritetləri müəyyənləşdirilir, həmçinin büdcə prosesinin məhsuldarlığının idarə edilməsinə konseptual yanaşma təsvir olunur. Maliyyə nəzarətinin təkmilləşdirilməsi imkanları, büdcə gəlirlərinin idarə edilməsi üçün müvafiq təklif və tövsiyyələr təqdim olunmuşdur.

Açar sözlər: Dövlət gəlirləri, büdcə, iqtisadi amillər.

Xidmət Müəssisələrində Maliyyə Hesabatlarının Tərtibi, Təsdiq və Təqdim Olunması Qaydası

Samirə Əlizadə
Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti

Xülasə
Mühasibat (maliyyə) uçotu sistemi tətbiq olunduğu mühitin praktiki tələbatlarını qarşılamaq üçün daima dəyişikliyə uğrayan və tərəqqi edən bir sistemdir. Buna görə dünya iqtisadiyyatının qloballaşması ilə əlaqədar olaraq işgüzar münasibətlər dünya miqyasında da geniş yayılmışdır. Beləliklə, böyük ticarət mübadilələrini əks etdirən pul məlumatları əlavə olaraq qloballaşır. Nəticə etibarilə, büdcə hesabatlarında bu məlumatları ehtiva edən dəyişikliklər var və bunların bütün dünyada qəbul edilmiş normalarla qarışdırılması vacibdir. Günümüzdə mühasibat (maliyyə) uçotu və hesabatının qarşısındakı problemlərdən biri də hesabat formalarının dövlətlərarası standartlara müvafiq şəkildə inkişaf etdirilməsidir. Maliyyə hesabatı formalarının dövlətlərarası standartlara müvafiq şəkildə inkişaf etdirilməsi məqsədilə bu standartlarda nəzərdə tutulan konseptual əsaslara, başqa sözlə desək mühasibat (maliyyə) uçotu və hesabatının bir sıra prinsiplərinə əməl edilməsi dövlətlərarası standartlara harmonizasiyada əsas vəzifələrdən biridir. Maliyyə hesabatları xidmət sferası müəssisələrində maliyyə vəziyyətinin strukturlaşdırılmış təsvirini özündə əks etdirir. Maliyyə hesabatlarının məqsədi xidmət müəssisələrində maliyyə vəziyyəti, nəticələri və maddi vəsaitlərinin hərəkəti barəsində məlumatları hazırlamaq məqsədi daşıyır ki, iqtisadi qərarlar alarkən geniş istifadəçi kütləsi üçün faydalı olsun. Maliyyə hesabatları xidmət müəssisənin rəhbərliyinə əmanət olunan resursların idarəsinin nəticələrini əks etdirir.

Açar sözlər: Maliyyə hesabatları, xidmət müəssisələri, kapital, aktivlər, pul vəsaiti.

Azərbaycanda İnşaat Sektoruna Təsir Edən Daxili və Xarici Amillər

Pərvin Hacıyeva
Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti

Xülasə
İnşaat sektoru ölkənin bütün istehsal potensialının maddi bazasının yenidən qurulması və qeyri-istehsal (mənzil, mədəni, sosial) sahəsinin inkişafı ilə bağlı mühüm vəzifələri həll edən ölkə iqtisadiyyatının əsas sahələrindən biridir. Böhrandan qurtulma sürəti və daxili iqtisadiyyatın rəqabət qabiliyyəti əsasən inşaat kompleksinin səmərəliliyindən asılıdır. Tikinti sənayesi, digərləri ilə yanaşı, bir ölkənin, regionun, şəhərin, rayonun iqtisadiyyatı və sosial sahənin əsasıdır. İnşaat sektoru hər bir ölkənin iqtisadiyyatında mühüm rol oynayır. İqtisadiyyatın digər sahələri üçün əsas fondların yaradılması və modernləşdirilməsində iştirak edən iqtisadi proseslərin bir hissəsi kimi inşaat ən vacib və əsas istiqamətlərdən biridir. Bu sektorun səmərəliliyi - tikintinin dəyəri, əsas fondların müddəti və modernləşdirilməsi - ölkə iqtisadiyyatının sürətlə böyümək qabiliyyətini və əsas sosial-iqtisadi problemlərin həll sürətini müəyyənləşdirir. Məqalədə inşaat sektorunun inkişafı, milli iqtisadiyyatın inkişafında rolu araşdırılır. Tikinti sənayesinin mövcud vəziyyəti ümumiləşdirilir, əsas kapitala qoyuluşların strukturu təhlil olunur. İnşaat sənayesinin böyüməsi qaçılmaz olaraq ölkədə artan iqtisadi artıma və bir çox sosial problemin həlli üçün lazımi şərtlərin yaranmasına səbəb olur. Məqalədə eyni zamanda inşaat sektoruna təsir edən daxili və xarici amillər də araşdırılır. Milli iqtisadiyyatın inkişafına dair strateji hədəfin həyata keçirilməsinin uğuru bir çox amillərdən asılıdır. Geniş bir sıra problemlər üçün istifadə edilə bilən və müxtəlif xarici şəraitdə sabitliyini qoruya biləcək bir iqtisadi model yaratmaq lazımdır. İnnovasiyalı prioritet sahələri və perspektivli fəaliyyət sahələrini təyin edərkən gələcək inkişafa əhəmiyyətli təsir göstərən amilləri dəqiq müəyyənləşdirmək və nəzərə almaq lazımdır. Müasir şəraitdə əsas səbəbləri müəyyənləşdirmək və vaxtında onlara əməl etmək lazımdır, yalnız nəticələri ilə mübarizə aparmaq kifayət deyil.

Açar sözlər: İnşaat sektoru, investisiyalar, milli iqtisadiyyat, daxili amil, xarici amil.

The Extent of Financial Crisis' Impact on The Dividend Distribution Behavior of Selected Listed Financial Sector Firms

Asheera Husniyah Mahamoodally
Cornel University

Abstract

The financial crisis has inflicted global economic, social, and financial troubles. With the economic downturn, private and even public consumption were highly tightened, big corporations and/or small companies failed, which caused a disastrous spillover effect. Firms were obliged to close doors, people losing their jobs, and companies went bankrupt. It was a financial nightmare. Firms were forced to undergo changes in their accounting policies to survive in the calamity. The foremost policies, which radically were changed, included the dividend policies. Among some reasons to those forced modifications were the needs to cut down debt immediately, liquidity pressure, national/international regulatory bodies, changing laws, among others. The study investigates the impact of the financial crisis on a total of 60 financial corporations‟ dividend policies in USA, UK, and Turkey using data for time of 11 years, between 2005 and 2015. The study carries a fixed panel effects approach and results show that the dividends were affected but not drastically in the three countries cases. As a conclusion, the analysis contradicts the hypotheses that financial crisis severely impacted dividend distributions of financial corporations in USA and UK. Additionally, Turkey is not affected in 2008.

Keywords: Financial crisis, dividend distribution, markets‟ reactions, ınvestors‟ panic panel data analysis.

Topdansatış Müəssisələrində Anbarların İnnovativ İdarə Edilməsi Yolları

Səbinə Məmmədova
Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti

Xülasə
Müasir dövrdə ticarət sahəsində gün keçdikcə rəqabət daha da artmaqdadır və buna görə də rəqabətə tab gətirməyi hədəfləyən topdansatış şirkətləri əmtəə dövriyyəsi prosesini optimallaşdırmalı, eyni zamanda anbarlaşdırmanın logistik təşkili və idarə edilməsi ilə bağlı bir sıra tədbirlər həyata keçirməlidirlər. Topdansatış müəssisələrində anbarlaşdırma logistikasının təşkili malların satışı üçün effektiv marketinq strategiyalarının həyata keçirilməsi üçün şərait yaradır. Bu da öz növbəsində müştəri tələblərinə daha tez cavab verməklə istehlakçı tələbatını düzgün şəkildə formalaşdırmağa və vaxtında təmin etməyə imkan verir. Anbar sahəsindəki əsas problemlərin həlli: mülkiyyət seçimi, anbarların dizaynı və layihələndirilməsi, müasir texnoloji avadanlıqlarla təchiz edilməsi, anbar əməliyyatlarının mexanizasiyası, avtomatlaşdırılması və kompüterlə idarə edilməsi, anbar prosesinin səriştəli və hərtərəfli təşkili hələ də ölkəmizin iqtisadiyyatının demək olar ki, hər sahəsindəki əksər topdansatış müəssisələrinin işində zəif nöqtədir. Logistik yanaşma baxımından bu vəzifələr uzun müddət həll edilməmişdir. Anbar əmtəə bazarlarının və logistik sistemlərin ən vacib elementi hesab olunur. Müasir dövrdə ölkəmizdə topdansatış müəssisələrində anbar logistikası kortəbii şəkildə formalaşır. Anbarların tikilişi, dizaynı, qaldırma və idarəetmə avadanlıqlarının seçilməsi, iqtisadi göstəricilərin və anbarların texniki avadanlıqlarının parametrlərinin hesablanması zamanı bir qayda olaraq, müasir logistika tələbləri nəzərə alınmır. Bu, həm müəssisə, həm də bütövlükdə iqtisadiyyat səviyyəsində maliyyə və material resurslarının səmərəsiz istifadəsinə səbəb olur. Beləliklə, anbarlarda təşkilati və texnoloji proseslərin müasir standartlara uyğun təşkil olunması, əmtəə dövriyyəsinin anbarlar ilə əlaqəli proseslərində xərclərin azaldılması üçün geniş imkanlar açır və müvafiq olaraq paylama zəncirinin sonunda malların maya dəyərinin aşağı salınması imkanı yaranır.

Açar sözlər: Anbar, logistika, anbar idarəetmə sistemi, müasir texnologiya.

Kiçik Sahibkarlıq Subyektlərində Mühasibat Uçotunun Köhnə və Yeni Qaydalarının Təhlili

Fərid Abdullayev
Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti

Xülasə
Kiçik sahibkarlıq subyektlərində mühasibat uçotu müasir maliyyə elmində və praktikasında aktual məsələdir, çünki bu sahədə sadələşdirilmiş mühasibat və hesabat prosedurunu tənzimləyən sənədlərə daim dəyişikliklər və düzəlişlər edilir, buna görə çox sayda mübahisəli məsələlər ortaya çıxır. Bundan əlavə, son illərdə kiçik sahibkarlıqlar subyektlərində mühasibat uçotu qaydalarında dəyişiklik edildi və artıq "Kiçik və orta sahibkarlıqlar üçün BMHS" tətbiq olunmağa başladı, nəticədə təşkilatların mühasibat məlumatlarının keyfiyyətinin yüksəldilməsinə kömək edən beynəlxalq maliyyə hesabat standartlarına keçid problemi meydana çıxdı. Beləliklə, bu məqalənin məqsədi kiçik sahibkarlıq subyeklərində tətbiq edilmiş əvvəlki qaydalarla, yeni qüvvəyə minmiş qanunların müqayisə və təhlil edilərək mühasibat uçotunun aparılmasına dair yanaşmanı təqdim etməkdir. Kiçik sahibkarlıq cəmiyyətin iş həyatının vacib sahələrindən biridir, buna görə də kiçik sahibkarlığı dəstəkləyən fəal siyasət olmadan müasir iqtisadiyyatın inkişafı qeyri-mümkündür. Beləliklə, qanunvericiliklə kiçik biznes nümayəndələrinə mühasibat və hesabat məsələlərində çox sayda güzəşt təqdim edir. Bunların əsasları ümumiləşdirilmiş sintetik hesablarla qısaldılmış hesablar planından istifadə etmək, sadələşdirilmiş reyestrlər sistemi, qısaldılmış mühasibat formasının formalaşdırılmasını tətbiq etməkdir. Eyni zamanda, bu güzəştlərdən istifadə edərək, kiçik müəssisələr mühasibat uçotunu məhsulda yaradılan hesabatların etibarlı və faydalı olması üçün təşkil etməlidirlər. Kiçik sahibkarlığın müasir inkişaf mərhələsi, idarəetmə sisteminin səmərəliliyini müəyyən edən, idarəetmə sisteminin xüsusiyyətlərindən asılı olaraq mühasibat sisteminin səmərəli qurulmasına həvalə olunan informasiya dəstəyinə tamamilə yeni yanaşma nəzərdə tutur. Ancaq dünya iqtisadi arenasına çıxmaları üçün mühasibat və hesabatların təşkili, aparılması ilə bağlı bu sahədə qanunvericiliyin qüsursuzluğunu və uyğunsuzluğunu aradan qaldıracaq təsirli mühasibat tənzimləmə sisteminə ehtiyac var.

Açar sözlər: Kiçik sahibkarlıq, mühasibat uçotu, subyekt, qayda, vergi.

Beynəlxalq Marketinq Fəaliyyətində Yaranan Çətinliklərin Həll Olunmasında Yeni İstiqamətlər

Səyyarə Yunusova
Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti

Xülasə

Müasir mərhələdə müəssisələrin fəaliyyətinin ən vacib sahələrindən biri beynəlxalq marketinq strategiyasının müəyyənləşdirilməsidir. Bu strategiyanın tətbiq edilməsi ilə yerli müəssisələr xarici iqtisadi fəaliyyətdə müəyyən fəallıq və uğurlar əldə edirlər. İnkişaf etmiş ölkələrin təcrübəsi göstərir ki, marketinq istehsal ilə əlaqəli ixrac-idxal əməliyyatlarının strateji planlaşdırılmasının üzvi bir hissəsidir. İnkişaf etmiş ölkələr öz marketinq siyasətini xarici iqtisadi əlaqələrə inteqrasiya etmiş və onu kapitalın dövriyyəsi və idarəetmə ilə əlaqələndirmişlər. Biznes planlarını tərtib edərkən mövcud daxili və xarici bazarın marketinq araşdırması və orada olan tələblərin müəyyənləşdirilməsi vacibdir (Сафарова Е.В. 2017: 255 стр). Hazırda müxtəlif ölkələrdə xarici ticarət əlaqələri idarəetməsi və imkanları hələ də çox yüksəkdir və əlaqələrin prioritetləri qarşılıqlı fayda və qeyri-rəsmi tənzimləmə prinsiplərinə əsaslanır. Beynəlxalq marketinq fəaliyyətində dərinə enmək strategiyasının məqsədi ən qısa müddətdə xarici bazara çıxmaqdır. Yerləşmək, rəqibləri aradan qaldırmaq və ya potensial rəqiblərin bu bazara girməsinin qarşısını almaq burada başlıca hədəflərdəndir. Xarici ticarət əlaqələrinin tənzimlənməsi və inkişafı üçün beynəlxalq təcrübənin dərinləşməsinin əsası elmi təhlildir. Ticarət əlaqələrinin dayanıqlı sistemi qarşılaşılan çətinliklərin öhdəsindən gəlməkdir (Şəkərəliyev A.Ş. 2013: s.258). Münasibətlərin tənzimlənməsi və yaxşılaşdırılması üçün müvafiq təklifin hazırlanması nəzəri, metodoloji və praktiki inkişaf üçün xüsusilə vacibdir. Yaranan problemlərin həllində yeni təklif olunan həllər və beynəlxalq marketinqdə artan strategiya qərarları vardır.

Açar sözlər : Beynəlxalq marketinq, xarici ticarət, marketinq strategiyaları.

İstehsal Sferasında Fəaliyyət Göstərən Kiçik və Orta Sahibkarlıq Subyektlərində Gəlirlərin Formalaşması və Uçotunun Bəzi Məsələləri

Kənan Zeynallı
Azərbaycan Dövlət İqtisad Uiversiteti

Xülasə

Bazar iqtisadiyyatında mülkiyyətin müxtəlif formalarının təşəkkül tapması, dövlət mülkiyyətində olan müəssisələrin özəlləşdirilməsi, iqtisadiyyatın inkişaf etdirilməsi, onun ixrac potensialının artırılması sahəsində müvafiq normativ-hüquqi bazanın yaradılması, biznesin təşkili və idarə edilməsi mexanizminin, onun bütün həlqələrinin, o cümlədən uçot və hesabatın yenidən qurulması və beynəlxalq standartlara uyğunlaşdırılması ilə xarakterizə olunur. Məsələnin başlıca məqsədi - müəssisələrin malik olduğu mövcud potensialından səmərəli istifadə etmək, məhsul və xidmət vahidinə düşən maddi, əmək və maliyyə ehtiyatlarının həcmini azaltmaqla gəlirlərin artımına nail olmaq, bütövlükdə iqtisadiyyatın səmərəliliyini yüksəltməkdir.

Bu vəzifələrin həyata keçirilməsində gəlirlərin və xərclərin uçotu mühüm rol oynayır. Uçotu lazımi səviyyədə təşkil etmədən və aparmadan xərclər üzərində nəzarəti həyata keçirmək, müxtəlif itkiləri azaltmaq, qeyri-məhsuldar xərclərin səviyyəsini mümkün qədər aşağı salmaq, onları tamamilə aradan qaldırmaq mümkün deyildir. Gəlirlərin artırılmasının, maliyyə nəticələrinin yaxşılaşdırılmasının ən başlıca və etibarlı yolu xərclərin məhsul, iş və xidmət vahidinə kəmiyyətini azaltmaqdır. Gəlirlərin və xərclərin uçotunun səmərəli təşkili xeyli dərəcədə onların mahiyyəti və məzmununun düzgün açıqlanmasından, obyektiv tanınma kriteriyalarının müəyyən edilməsindən, həmçinin gəlir və xərclərin elmi-praktiki cəhətdən əsaslandırılmasından, təsnifatından və qiymətləndirilməsindən, uçotda əks etdirilməsi metodikasının mükəmməlliyindən asılıdır.

Qarşıda duran başlıca problemlərdən biri də gəlirlərin və xərclərin uçotunun təkmilləşdirilməsi, onun qabaqcıl beynəlxalq praktikaya uyğunlaşdırılmasıdır. Gəlirlərin və xərclərin uçotunun beynəlxalq praktikaya və standartlara uyğunlaşdırmadan müəssiənin fəaliyyətinin maliyə nəticələrinin mövcud səviyyəsini, onların dəyişilməsi meyllərini düzgün və obyektiv qiymətləndirmək, təhlil etmək qeyri-mümkündür.

Açar sözlər: Kiçik və orta sahibkarlıq, istehsal, gəlirlərin formalaşması, uçot sistemi, hesablar planı.

Liderlik Xüsusiyyətləri və İş Yaşam Keyfiyyətinin Psixoloji Sahiblik və İş Stresinə Təsiri

Gülər Əliyeva
Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti

Xülasə
Çətinləşən rəqabət və qeyri-müəyyənlik şəraitində müəssisələr üçün insan resurslarının önəmi artmaqdadır. Belə ki, rəqabətin yüksək olması əksər şirkətlərin fəaliyyətində eyni və ya oxşar addımların atılmasına gətirib çıxarmışdır. Bu baxımdan, günümüzdə şirkətlərdə heyətin idarə edilməsi ilə bağlı məsələlər əhəmiyyət qazanıb. Bu tədqiqat, heyətin idarə edilməsi prosesini əhatə edən bir sıra dəyişkənlər arasındakı təsiri ortaya qoyur. Tədqiqatın əsas məqsədi liderlik xüsusiyyətləri və iş yaşam keyfiyyətinin işçilərin iş stresi və psixoloji sahiblənməsinə olan təsirini araşdırmaqdan ibarətdir. Tədqiqat prosesində Asan seçmə metodu ilə nümunə seçilmişdir. Seçilən nümunələrdən məlumatlar Anket metodu ilə toplanmışdır. Toplanan məlumatlar SPSS və AMOS proqramları vasitəsilə analiz edilmişdir. Analiz metodları olaraq SEM və Faktor analizindən istifadə olunmuşdur. Tədqiqatda bu dəyişkənlərlə bağlı aparılmış elmi araşdırmalardan, ədəbiyyatlardan, elmi məqalələrin və kitabların yer aldığı internet mənbələrindən və anket məlumatlarından istifadə edilmişdir. Anket məlumatlarının əldə edilməsi üçün toplama metodlarından Asan seçmə metodunun istifadə olunması tədqiqatın məhdudiyyətlərindəndir. Ədəbiyyat incələməsi zamanı, təqdiqat mövzusunun dəyişkənlərinin ayrı-ayrı müxtəlif elmi məqalələrdə yer alması, lakin daha öncə bu dəyişkənlərin tədqiqatda yer alan və bir-birinə olan təsirinin araşdırılmadığı qənaətinə gəlinmişdir. Tədqiqatın nəticələrindən fərqli istiqamətlərdə istifadə oluna bilər. Belə ki, həm müxtəlif sektorlarda fəaliyyət göstərən müəssisələrdə heyətin idarə edilməsi zamanı istifadə edilə bilər. Həm də, gələcəkdə bu mövzuda aparılacaq tədqiqatlar üçün tələbələr, akademik fəaliyyəti olan insanlar bu tədqiqatın nəticələrindən faydalana bilər.

Açar sözlər: Liderlik xüsusiyyətləri, iş yaşam keyfiyyəti, iş stresi, psixoloji sahiblik.

Цифровизация Экономики на Примере Банковской Сферы Азербайджана

Рашид Мамедов
Азербайджанский Государственный Экономический Университет

Резюме
В статье представлен анализ финансового сектора Азербайджана с точки зрения готовности к цифровой трансформации. Исследуется текущее состояние банковской системы Азербайджана и тенденции ее развития с использованием цифровых технологий. В результате делаются выводы о новых возможностях банков в условиях цифровизации экономики. Мы полагаем, что цифровизация экономики приведет к увеличению использования безналичных платежей и удельный вес наличных платежей в Азербайджане снизится с 74% до 40%. Судя по прогнозам, объем безналичных платежей будет расти примерно на десятую часть ежегодно. Сейчас в Азербайджане внимательно изучается опыт внедрения технологий блокчейн, оценивая возможные риски и перспективы использования. Центральный банк запустил первый в стране пилотный проект на платформе блокчейн. В результате проекта клиент сможет открыть счет через видеоидентификацию, не приходя в банк. Если сейчас в Азербайджане около 30 банков, то их количество упадет до 20, а в ближайшие годы может быть и меньше. Такие процессы часто приводят к тому, что в объединенных банках старые инфраструктуры, не соответствующие новым реалиям, заменяются новыми, современными, шагающими в ногу со временем. С 2010,банки вложили примерно 25% своей чистой прибыли в финансовые технологии.

Ключевые слова: Цифровая трансформация, банковское дело, цифровой банкинг, искусственный интеллект, интернет-банкинг.

Ölkəmizdə Turizm Xidmətləri Marketinqinin Müasir Vəziyyətinin Təhlili və Qiymətləndirilməsi

Tofiq Məmmədov
Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti

Xülasə
Məqalədə Azərbaycanda turizm xidmətləri bazarının mövcud vəziyyətinin təhlili aparılmış və ölkə olan turizm xidmətləri bazarının marketinq yanaşmaları ətraflı şəkildə təhlil edilmişdir.
İqtisadi baxımdan turizm dünya təsərrüfatının aparıcı və ən dinamik sahələrindən biridir. Bu sürətli artım tempi ilə o, yüzilliyin iqtisadi fenomeni kimi qəbul edilmişdir. Turizm iqtisadi cəhətən inkişaf etmiş və inkişaf etməkdə olan bir çox dünya ölkələrinin fundamental əsasıdır. Turizm marketinqi birbaşa və ya müxtəlif agentliklər və media vasitəsi ilə turistlərə turistik yerlərin və xidmət növlərinin çatdırılması və səyahət həvəsinin artırılması prosesidir. Turizm marketinqinin əsas məqsədi insanların diqqətini müəyyən bir yerə cəlb etməkdir.
Beynəlxalq turizm bazarına inteqrasiya olunan Azərbaycan turizm bazarı yüksək potensiala malikdir və onun tam reallaşdırılmasına nail olmaq prioritet məsələlərdən biridir. Bu problemlərin həll edilməsi turizm sənayesinə dövlət dəstəyinin olmasını, onun inkişaf etdirilməsində böyük şirkətlərin, turizm obyektlərinin, otellərin, restoranların fəaliyyətinin məqsədəuyğun şəkildə qurulmasını, müvafiq proqramların həyata keçirilməsini, həmçinin turizm bazarının dərin və hərtərəfli təhlili və monitorinqinin aparılmasını, onun fəaliyyət xüsusiyyətlərinin aşkar edilməsini, rəqabətqabliyyətliyinin qiymətləndirilməsini, perspektiv inkişaf istiqamətlərinin proqnozlaşdırılmasını və s. tələb edir. Deməli, müasir dövrdə ölkənin turizm bazarının cari vəziyyətinin və perspektiv inkişaf istiqamətlərinin statistik qiymətləndirilməsi mühüm əhəmiyyət kəsb edir.
Tədqiqat nəticəsində əldə olunan rəy və təkliflər regionlarda turizmin inkişaf etdirilməsi, turizm müəssisələrində marketinq strategiyasının hazırlanması zamanı istifadə oluna bilər.

Açar sözlər: Turizm xidmətləri, rəqabətqabiliyyətlilik, bazar iqtisadiyyatı, inkişaf istiqamətləri.

Green Consumers in Poland

Magdalena Szczepaniak
University of Wroclaw

Abstract

Over the last forty years people have become more concern about the environment, its problems and preservation. Global warming, acid rain or renewable energy sources are the terms that have been covered by media repeatedly. Consumers have started to search for green products and services as their environmental consciousness has been increasingly rising. Furthermore, governments have introduced pro-environmental regulations and laws. As a result, companies have been forced to implement the strategies of green marketing, and marketers began to consider the differences existing between various segments of market in terms of green awareness. Therefore, the major aim of this study is to divide the market into specific consumer groups according to the environmental variables that have been viewed as important in the consumption process of the eco-friendly products. The second purpose of this research is to determine whether the significance differences between segments exist in terms of demographic variables. The third goal is to discover a profile of green consumers in Poland.

The theoretical part of the study includes the review of literature on green marketing, environmental consciousness of Polish consumers, and segmentation of green markets. The basic assumptions, a brief history, various strategies and instruments of green marketing were investigated. Furthermore, the interpretations and the evolution of environmental consciousness in Poland were examined. Then, the concept of the green market's segmentation and its socio-demographic (age, gender, education, income) and environmental (green concern, perceived consumer effectiveness, economic factor, environmental knowledge, green purchase behavior, green activism, green habits) factors were presented. In the empirical part of the study the data were collected and analyzed.

Keywords: Green Marketing, Green Consciousness, Green Concern, PCE, Economic Factor, Environmental Knowledge, Green Purchase Behavior, Green Activism, Green Habits, Green Consumers Profiles.

How The Users of Financial Statements Can Benefit From The Implementation of Fair Value Accounting?

Sanan Isagov
Azerbaijan State University of Economics

Abstract
The paper analyzes the implementation and use of fair value accounting from the general perspective of the users of financial statements. To give more detailed review and understanding into the implementation of fair value accounting, paper analyzes the current usage of fair value accounting both in Azerbaijan and in the developed countries of the world. The paper goes deep into the proclamations both for and against fair value accounting and analyzes its advantages and disadvantages when compared to the generally used historical cost method. The challenges faced by companies while implementing the fair value accounting are examined in the paper and possible ways to overcome those challenges are suggested. It argues that since financial services industry is the main user of fair value accounting, joint efforts between the regulators and financial markets participants should prevail to establish proper guidelines for the usage of fair value accounting. The paper also explains possible ways that both internal and external users of financial statements can benefit from the implementation of fair value accounting. Exploring the differences between Azerbaijan's leading companies and world's leading companies in terms of utilization fair value accounting, the paper argues that more prevalent implementation of fair value accounting should be urged in order to bring more financial stability to the banking organizations; hence the economy itself in Azerbaijan. It is also advisable to explore the potential uses of fair value accounting in terms of data and hedging purposes in order to accelerate more sound decision-making in Azerbaijan's institutions.

Keywords: Fair value, users, accounting, financial institutions.

Neft Qaz Sahəsində Müasir İnnovasiya Texnologiyasına Əsaslanan Sənaye Sahələri

Maya Qocayeva
Azərbaycan Kooperasiya Universiteti

Xülasə
Bəşəriyyətin texnoloji inkişafının hazırkı mərhələsinin iki əsas xüsusiyyəti diqqət mərkəzində qalmaqdadır: yeni elmi-texniki həll yollarının işlənib hazırlanması və tətbiqinin son dərəcə yüksək dinamikası; bu inkişafın çoxvektorlu olması. Texnoloji tərəqqinin sürətlə getməsi və müxtəlif sahələrdə yeni məhsulların sonsuz görünüşü sənaye müəssisələrini çətin vəziyyətdən çıxardı. Əgər əvvəllər innovasiyaların istifadəsi zaman və maddi imkanla əlaqəliydisə, bu gün sonsuz texniki innovasiyalar dünyasında oriyentasiya problemi, elmi və texnoloji tərəqqinin doğru gedişi seçimi ön plana çıxır. İnnovasiya termini yalnız bir sıra texnologiyalar deyil, informasiya və nou-hau mübadiləsi prosedurlarını, innovasiya yönümlü korporativ mədəniyyət və daha çoxunu əhatə edən geniş və kompleks bir sistem kimi başa düşülür. Təqdim olunan məqalədə müasir neft-qaz sənayesinin innovativ inkişafının texnoloji prioritetlərindən, habelə, qlobal neft və qaz sənayesinə kapital qoyuluşlarından bəhs olunmuşdur. Sözügedən məqalədə neft-qaz sənayesinin innovativ inkişafı üçün texnoloji prioritetlər müəyyənləşdirilmiş, o cümlədən, neft-qaz kəşfiyyatı və hasilatı sektorundakı son texnoloji yeniliklər nəzərdən keçirilmişdir. İnnovativ texnologiyanın sənayeyə tətbiqindən alınan nəticələr haqqında bəhs olunmuşdur. Dünyada və Azərbaycanda innovasiyalı texnologiyalara əsaslanan sənaye sahələri araşdırılmışdır.

Açar sözlər: Neft-qaz sənayesi, innovasiya iqtisadiyyatı, innovasiyalı neft-qaz sənayesi, nanotexnologiya.

Corporate Management System and Risk Relationship in Banks

Ziya Agayev
Azerbaijan State University of Economics

Abstract

Corporate governance emphasizes the importance of setting standards in management practices by focusing on the relationship between managers, the board of directors, and shareholders. Thanks to corporate governance practices, the board of directors has the opportunity to conduct its activities in a transparent, accountable, and fair manner. Provides an environment for shareholders and the company to create risk management and information systems that can be effective in reducing risk. It is thought that corporate governance can be effective in reducing representation costs, as expressed in agency theory. Representation costs arise when managers maximize their benefits.

Corporate governance practices in banks are defined by rules and stand out in a structure that is emphasized and followed. Banks support firms through fund transfers and play an important role in economic growth. If banks have poor governance, it is thought to cause serious problems for the financial system and the economy.

Following the financial crisis in the United States in 2007 and the bankruptcy and government intervention in the banking sector, the top management of banks and corporate governance in banks are often discussed. The importance of corporate governance practices is clear in minimizing banking risk. Determining the impact of corporate governance practices on banks is critical to the banking sector and the economy as a whole.

Keywords: Banking, banking systems, risk management, corporate governance, income, expenses.

Azerbaycan`da Şirket Akademileri Uygulamalarının Değerlendirilmesi

Haydar Abdurahmanov
Azerbaycan Devlet İktisat Üniversitesi

Özet

Makalede Azerbaycanda Şirket Akademileri uygulamaları, onların verimli olup olmadığı araştırılmıştır. Herhangi bir işletmenin geliştirilmesinde sayısız nokta ve detay çok önemlidir. Personel eğitimi, belirlenen hedeflere ulaşmada önemli bir unsurdur. Mesele şu ki, modern faaliyetin pek çok alanı yoğun bir şekilde gelişiyor ve değişiyor, bu da zamana "ayak uydurma" ihtiyacını uyandırıyor. Yeni çalışanları işe almanın, şirkette halihazırda çalışanlara yeni bilgiler öğretmekten daha iyi olduğuna dair bir görüş var. Ancak bu yaygın bir örgütsel hatadır. Şirkette halihazırda pratik deneyime sahip bir çalışan, her zaman yeni gelenlerden daha iyidir.

Çalışanlar için eğitim sürecinin organizasyonu çok pahalı değildir ve sürekli değişen piyasa koşullarında yenilerinin eğitilmesi gerekir. Bu nedenle, en iyi çözüm çalışanları eğitmektir. Çalışanları eğiterek, bir kişinin hangi bilgileri aldığından ve ne kadar doğru anladığından emin olmak mümkündür.

Bir liderin, çalışanlarını doğru bir şekilde yönlendirmek için tüm yenilikleri bağımsız olarak yürütmesi her zaman mümkün değildir. Bu nedenle, gelişmiş bir eğitim kursu veya ek personel eğitimi seçeneği kullanılır. Aslında bu tür prosedürler çalışana maksimum fayda sağlar. Becerilerinin ve yeteneklerinin seviyesini artırabilir, daha yüksek bir seviyede iş yapmaya başlayabilir, bu da gelecekte kariyer basamaklarını yükseltme olasılığını ve daha ciddi ücret alma fırsatını tetikleyecektir. Bir işveren için personel eğitimi, tüm ekibin mesleki becerilerinin, becerilerinin ve bilgilerinin geliştirilmesinde önemli bir andır. Şirketin gelişimi, diğer hedeflerin gerçekleştirilmesi, iç süreçlerin iyileştirilmesi, pazar payının artması, müşteri sayısının artması ve müşteri memnuniyet düzeyinin iyileştirilmesi için öğrenilmesi ve geliştirilmesi ihtiyacı vardır. Burada da İK'nın öğrenme, geliştirme ve sürekli iyileştirme faaliyetlerinin şirket performansına ne ölçüde katkıda bulunduğuna şahit oluyoruz.

Anahtar kelimeler: Azerbaycan, şirket akademileri, lider, çalışan, şirket.

Covid-19 Pandemiyası Dövründə Dövlət Qurumlarında İnsan Resursları Siyasəti

Törə Əliyeva
Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti

Xülasə
2020-ci ilin mart ayında Dünya Səhiyyə Təşkilatı tərəfindən pandemiya elan edilən və dünya ölkələrinin sosial-iqtisadi həyatına təsir edən yeni növ Koronavirus infeksiyası əmək fəaliyyətinə də xüsusilə təsir etmişdir. Dövlət qurumlarının funksiyalarından olan vətəndaşlara xidmət etmək funksiyası ilə sosial məsafənin fərdlər arasında qorunması anlayışı prinsip olaraq qarşı-qarşıya gəlmişdir. Dövlət orqanlarında xidmətlərin göstərilməsi və işin davam etməsi dünya ölkələrində hələ də gündəmdədir. Covid-19 pandemiyası ilə dövlət xidmətlərinin göstərilməsi prosesi və qurumlardakı iş şəraiti karantin dövrünə uyğunlaşmağa məcburdur. Buradakı əsas məqsəd həm işçilərin , həm də vətəndaşların sağlamlığını qorumaqdır. Qlobal epidemiya məsafədən iş təcrübəsini, o cümlədən işçilərlə işə götürənlər arasındakı münasibətlərə təsir etdi. Çevik iş modeli hesab edilən məsafədən işin qurumlar və müəssisələr tərəfindən qəbul edildiyi görülür. Müasir qurumlarda və orqanlarda işçilər öz vəzifə funksiyalarını hər yerdən və tam olaraq yerinə yetirməsi üçün lazımi texnoloji infrastruktura malik olmalıdır. Xüsusi karantin rejimi dövründə dövlət xidmətlərinə olan tələbin dəyişməz qalması dövlət xidmətlərinin göstərilməsində rəqəmsallıqda yaranan artışa səbəb olmuşdur. Dövlət qurumlarında iş fəaliyyətinin dəyişməsi və karantin rejiminə uyğunlaşması bu qurumlarda insan resursları siyasəti yanaşmasına təsir etmişdir. İnsan resursları siyasətindəki artan elastiklik və sosial təsirlərə uyğunlaşma postpandemiya dövründə də davam ediləcəyi gözlənilir.

Açar sözlər : Dövlət qulluqçuları, Covid-19, insan resursları, dövlət qurumu.

Sığorta Təşkilatlarının Gəlir və Xərclərinin Təhlili

Toğrul Rüstəmov
Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti

Xülasə
Respublikamızda bazar münasibətlərinin formalaşması və sürətli inkişafı iqtisadiyyatın yeni sahələrinin yaranması ilə nəticələnmişdir. Həmin sahələrdən biri də sığortadır. Milli iqtisadiyyatın dinamik inkişaf edən sahəsi olmaqla sığorta vətəndaş və sahibkarlar arasında iqtisadi-sosial münasibətləri səciyyələndirir. Sığorta bazarına xas olan müsbət tendensiyalar fonunda sığorta bazarının və sığorta təşkilatlarının fəaliyyətinin tənzimlənməsi üçün zəruri hüquqi bazanın təkmilləşdirilməsinə ehtiyac var. Bu onunla izah olunur ki, praktikada sığorta sahəsində potensial və faktiki sığorta istehlakçılarının məlumatlılıq səviyyəsi aşağıdır, həmin məsələlərin mahiyyəti ilə bağlı sığorta münasibətləri iştirakçıları arasında konsensus yoxdur. Məqalədə bu problemlərin həlli istiqamətində düzgün idarəetmə qərarlarının qəbul edilməsi məqsədi ilə sığorta təşkilatlarında uçot-analitik sistemin mövcud vəziyyətini qiymətləndirməklə onun təkmilləşdirilməsi istiqamətləri nəzərdən keçirilmişdir.
Bazar iqtisadiyyatı şəraitində sığorta fəaliyyəti bir sahibkarlıq obyekti kimi nəinki gəlirlər hesabına xərclərin örtülməsi, eyni zamanda müəyyən mənfəət yaradılmasını nəzərdə tutur. Lakin sığorta şirkətləri eyni sosial mahiyyət daşıdığından onlar yüksək mənfəət ardınca qaçmamalıdırlar. İkinci tərəfdən sığorta təşkilatlarında yaranan mənfəət şərti xarakter daşıyır. Çünki sığorta sistemində mənfəət yaradılmır, ancaq bölüşdürülür. Məhz buna görə də sığorta sistemində mənfəət dedikdə müsbət maliyyə nəticələri başa düşülür. Sığorta şirkətləri nəinki sığorta fəaliyyətindən, eyni zamanda qeyri-sığorta fəaliyyətindən mənfəət əldə edə bilərlər. Yəni sığorta ehtiyatlarını öz xüsusi vəsaitlərini investisiyaya yönəldə bilərlər. Onu da qeyd edək ki,sığortaçının sığorta fəaliyyətinin məqsədi yalnız böyük sosial mahiyyət kəsb edən xidmət göstərilməsindən ,investisiya fəaliyyətinin məqsədinin isə ancaq mənfəət əldə edilməsindən ibarət olmayaraq onlar arasında qarşılıqı əlaqə vardır.

Açar sözlər: Sığorta təşkilatları, maliyyə, gəlir, xərc, təhlil.

Направления Совершенствования Внутреннего Финансового Контроля в Акционерных Обществах

Гюлтекин Рахимли
Азербайджанский Государственный Экономический Университет

Резюме
В современных условиях внутренний аудит становится все более важной частью системы внутреннего контроля, которая является наиболее эффективным средством внутреннего контроля, направленным на объективную оценку совершенствования бухгалтерского учета на предприятиях и в организациях, а также на осуществление операций и оказание им необходимых консультационных услуг. В отличие от бухгалтерского отчета, управленческий отчет предназначен для стратегического и оперативного руководства, руководителей организационных подразделений и должен соответствовать управленческим требованиям на каждом уровне управления предприятием. Менеджерам среднего звена необходим внутренний отчет, в котором анализируются и выделяются ключевые показатели эффективности структурных и функциональных подразделений, которые они возглавляют. Менеджерам и специалистам нижнего уровня (мастера, начальники цехов, начальники отделов и служб) информация о результатах своей деятельности нужна при сравнении показателей с плановыми показателями.

Динамика развития внутреннего аудита в нашей стране, наряду с отсутствием разработки ряда положений о функционировании современных хозяйствующих субъектов, подчеркивает необходимость дальнейшего изучения вопросов внутреннего аудита в корпорациях, определения его целей и задач.

Ключевые слова: Акционерное общество, внутренний аудит, финансовый контроль, совершенствование.

Pərakəndə Ticarət Müəssisələrində Auditin Təşkili

Ruslan Qasımov
Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti

Xülasə
Məqalədə pərakəndə ticarət sektorunda fəaliyyət göstərən geniş miqyaslı müəssisələrdə alış və ödəmə əməliyyatlarının daxili auditi ilə bağlı analiz aparılmış və mövzu ilə bağlı audit təklifləri verilmişdir.
Alım və ödəmə prosesi ilə bağlı müəssisənin mövcud tətbiqləri araşdırıldıqda görülən əməliyyatların ümumiyyətlə əl ilə edildiyi görülür. Buna görə müəssisədə həyata keçirilən daxili audit fəaliyyətləri də əl sistemi üzərində qurulur. Araşdırmada aparılan təhlillər nəticəsində mövcud sistemin risklərə açıq olduğu, alış və ödəmə müddətinin meydana çıxa biləcək səhv və saxtakarlıqlara son dərəcə həssas olduğu, vaxt və pul xərclərinin yüksək olduğu başa düşülür.
Edilən qiymətləndirmələr nəticəsində ilk növbədə sistemli və effektiv daxili audit sistemi yaradılmalı, daxili audit fəaliyyətləri daxili audit hədəflərinə uyğun həyata keçirilməlidir. Buna görə həm alış, həm də ödəmə prosesi kimi digər bütün proseslərin inteqrasiya edilmiş bir proqram vasitəsilə elektron şəkildə həyata keçirilməli olduğu görülür. Daxili nəzarət və daxili audit fəaliyyətinin bir hissəsinin inteqrasiya edilmiş proqrama və ya digər köməkçi proqramlara əlavə ediləcək proqram tərəfindən yaradılacaq elektron nəzarətlərin köməyi ilə elektron şəkildə həyata keçirilə biləcəyi təklif olunur.

Açar sözlər: Pərakəndə ticarət, müəssisə, audit, təşkilat, hesabat.

Azərbaycanda Kommersiya Banklarında Korporativ İdarəetmənin Əsas Problemləri və Həlli İstiqamətləri

Ülkər Eminaliyeva
Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti

Xülasə
Məqalədə Azərbaycanda kommersiya banklarında korporativ idarəetmənin problemləri araşdırılmış, bu məsələ ilə bağlı hüquqi bazanın mövcudluğu öyrənilmiş, bank sektorunun mövcud vəziyyətinin qısa təhlili aparılmış, bankın korporativ idarəetmə ilə bağlı ümumi fəaliyyəti müəyyən olunmuş və bu problemlərin həlli istiqamətləri ətraflı şəkildə təhlil edilmişdir. Korporativ İdarəetmə, rəhbərliyə və idarə heyətinə bir şirkətin idarə olunması ilə bağlı problemlərlə daha effektiv məşğul olmağı təmin edən bir vasitədir. Korporativ idarəetmə, bütün maraqlı tərəflərin (səhmdarların, işçilərin, təchizatçıların, müştərilərin və cəmiyyətin) maraqlarının balanslaşdırılması üçün müəssisələrin müvafiq qərar qəbul etmə proseslərinə və nəzarətə sahib olmasını təmin edir. Buna görə də hər daim öz aktuallığını qoruyur.
Məqalənin əsas məqsədi Azərbaycanda bank sektorunda mövcud vəziyyətin təhlili, korporativ idarəetmə prinsiplərinə nə dərəcədə əməl olunduğu, bu sahədə əsas problemlər nələrdir və onları aradan qaldırmaq üçün hansı addımlar atıla bilər və korporativ idarəermənin bank sektorunda hansı dərəcədə effektiv olduğunu analiz etməkdən ibarətdir. Məqalədə istifadə olunacaq metodların informasiya bazasını Azərbaycan Respublikasının Qanunvericiliyi, ölkəmizdə və xaricdə nəşr olunan elmi məqalələr, təhlil olunmuş yerli və xarici bankların rəsmi illik hesabatları, elmi-praktiki konfrans materialları təşkil edir. Tətbiq etdiyimiz əsas metod isə GZIT (SWOT) təhlili və intervyu metodudur. Məqalənin elmi yeniliyi korporativ idarəetmənin rolu, ölkəmizdə fəaliyyət göstərən bankların mövcud vəziyyəti, qarşıya çıxan problemlər və onların həll olunması məqsədilə təklif olunan tövsiyələrdən ibarətdir.

Açar sözlər: Korporativ idarəetmə, kommersiya, banklar, kredit təşkilatları, beynəlxalq təcrübə.

Оценка Факторов Эффективности и Качества Финансового Менеджмента в Коммерческих Банках

Сабина Ахмедова
Азербайджанский Государственный Экономический Университет

Резюме
Современная экономическая наука, методология и практика в области банковского дела в современных условиях испытывала серьезное влияние новейших теоретических положений, методик, консультантов и советчиков. С одной стороны, это дало возможность пополнить арсенал методов и инструментов банковского менеджмента, с другой, сформировало значительные проблемы. Поэтому на данный момент перед коммерческими банками на первый план выходит необходимость повышения качества банковского менеджмента и всех его компонентов. В первую очередь необходимо провести анализ эффективности деятельности коммерческого банка, точнее оценку качественных сторон деятельности банка, которое позволяет определить его надежность на основе оценки финансового менеджмента в коммерческом банке. Оценка качества менеджмента банков может варьироваться в самых широких диапазонах, вплоть до альтернативных в зависимости от того, кто осуществляет эту оценку, его интересов, задач, общественного позиционирования и иных характеристик. Оценка банковского менеджмента (управления банком) не осуществляется банком самостоятельно, а входит в комплекс оценок финансового состояния кредитных организаций, проводимых на основе соответствующих положений и иных нормативных документов. Как правило, оценка качества менеджмента любой коммерческой организации начинается с оценки экономической эффективности, т. е. изучения конечных финансовых показателей деятельности. Следовательно, основой оценки качества менеджмента в банковской сфере также выступает диагностика финансово-экономических аспектов деятельности, которые включают структуру коммерческого банка.

Ключевые слова: Оценка финансового менеджмента коммерческих банках, эффективность банковского менеджмента, оценка качества банковского менеджмента.

Роль Интеграционных Тенденций в Мировой Экономике в Развитии Компаний

Нармин Аллахвердиева
Азербайджанский Государственный Экономический Университет

Резюме

В статье анализируется роль интеграционных тенденций в мировой экономике и важные аспекты современной литературы. Такая тема, как роль интеграции в мировой экономике стала основным предметом обсуждения.

Эта тема имеет особое значение в контексте ускорения и расширения интеграции и транснационализации в наше время. В основе этих тенденций лежат попытки корпораций выйти на международные рынки для увеличения прибыли и диверсификации рисков, а также для углубления и расширения экономических связей путем создания групп и ассоциаций для достижения национального экономического развития отдельных стран.

Главная особенность современности - усиление взаимозависимости экономик, развитие интеграционных процессов на макро- и микроуровнях, интенсивный переход цивилизованных стран от закрытой национальной экономики к открытой экономике. Эти изменения связаны с процессом глобализации и интеграции в экономическое развитие мировой экономики. Условия для формирования интеграции в разных регионах были созданы после шагов, предпринятых для прекращения раздела двух противоположных полюсов мира. Крупные денежные средства и трудоемкий научно-технический прогресс еще более укрепили интеграцию. Интернационализация экономической деятельности означает развитие экономических отношений между народами и странами, процесс воспроизводства за пределами национальных границ.

Ключевые слова: Экономическая интеграция, модели и методы, интеграционные тенденции.

Comparison of The Theory of Dutch Disease and Hot Money Through Examples of Norway and Turkey

Serap Gümüş Kallevig
Universiteit Utrecht

Abstract
The main objective of the project is: "What are the similarities between Dutch Disease and Hot Money Flows, and how are (a) Norway and (b) Turkey controlling the impact of (a) Dutch Disease and (b) Hot Money Flows in their economies?" Empirical studies indicate that economies driven by natural resources in long term develop tremendous difficulties. These complex political, social and economical difficulties are termed The Curse of Natural Resources Hypothesis. The economical aspect of The Curse of Natural Resources Hypothesis is known as Dutch Disease. A similar negative economical phenomenon develops in countries with high level of short-term speculative capital investments, often referred to as Hot Money. Even if Hot Money and Dutch Disease are having different causations, the symptoms and the remedies correlate. Norway, with it's enormous natural resources, and Turkey, with it's high level of short-term speculative capital investments, are exemplifying these economical phenomena. Countries abundant to Natural Resources or Hot Money tend to be very fragile to global economic shocks. The Norwegian government's respond to prevent Dutch Disease has been effective. An important institutional respond was made in 2001 with the introduction of Budgeting Rule in relation with the Government Pension Fund.
Keywords: Resource Curse, Dutch Disease, Norges Bank, Inflation, Turkish Economy, Hot Money, Capital Inflows.

Öğrencilerin İstatistik Dersine Yönelik Tutumlarının Ölçülmesi: Türk Dünyası İktisat Fakültesi Örneği

Vefa Şafiyeva
Azerbaycan Devlet İktisat Üniversitesi

Özet

Günümüzde istatistiğin önemi giderek artmaktadır. Bunun da bir örneği olarak, istatistikten faklı bilim dallarında – işletme, iktisat, sosyoloji, biyoloji, tıp – yararlanılmaktadır. İstatistikçiler, araştırmacı kimlikleriyle ülkenin finans, ekonomi, eğitim, sağlık, siyaset vb. gibi önemli alanları için araştırmalar yaparak aynı zamanda sosyal sorunların çözümüne de katkı sağlamaktadırlar. İstatiğin alan olarak bu kadar önem arz etmesi sonucunda da bu konu üniversitelerin bir çok bölümlerinde ders olarak işlenmektedir. Araştırmanın ana amacı öğrencilerin istatistik dersine yönelik tutumlarını belirlemek; cinsiyet, bölüm, sınıf ve derse devam durumu gibi değişkenlerin tutumların oluşmasında nasıl bir etkiye sahip olduğunu ortaya çıkarmaktır. Çalışmada araştırma örneklemini oluşturan Azerbaycan Devlet İktisat Üniversitesi Türk Dünyası İktisat Fakültesi İşletme, Uluslararası İlişkiler ve Turizm ve Otelcilik bölümlerinde 2016-2017 eğitim-öğretim yılında istatistik dersini alan 218 öğrenciye 30 maddelik ölçek uygulanmıştır. 4 faktör altında toplanmış ölçeğin toplam varyansın %51,3'nü açıkladığı belirlenmiş ve iç tutarlık katsayısı Cronbach α=0,914 olarak hesaplanmıştır. Cinsiyet farklılığının istatistik dersine yönelik tutumlara etkisinin olup olmadığı T testi ile; bölüm, sınıf ve derse devam düzeyleri farklılığının istatistik dersine yönelik tutumlara etkisinin olup olmadığı ANOVA testi ile yapılmıştır. Bulgulara göre, ölçeğin öğrencilerin istatistik dersine karşı tutumlarını yeterince ölçmek için gerekli geçerlilik ve uygunluk özelliklerine sahip olduğu iddia edilebilir.

Anahtar kelimeler: İstatistik tutum ölçeği, faktör analizi, T testi, ANOVA testi.

Performance of Box-Jenkins Estimation Method in Covid-19 Predictions

Javid Suleymanli
Ilkin Mammadov
Azerbaijan State University of Economics

Abstract

The course of the COVID-19 pandemy, which affects the world, is one of the main focal points of our world. The predictions made regarding the future of this epidemic, which has made a great impact on the structure of our daily life, on the international system and deeply affected living conditions, are of great importance. These estimation methods which statistically carried out are of great importance in terms of clinical studies on COVID-19 and the policy of states that take measures to mitigate the course of the epidemic. When we look at these statistical estimates in publications and media, we can see that there are significant deviations between the numerical values of the estimates and the actual values. Due to factors such as the epidemiological nature of the virus, the difficulty of predicting the course of such cases, and the limited stochastic process, the performance of the estimates is generally low. In the study, in order to reveal the reason for the inconsistency in the COVID-19 estimates made in the epidemiological perspective, Box-Jenkins method used works done in the literature on the subject were examined. The deviations in the studies were analyzed and the reasons for the insufficiency of statistical methods in explaining the course of the virus in general were revealed. However, Box-Jenkins method of executing 10-day forecast on the course of Covid-19 in Turkey about the state of the received deviation tendency in the literature were investigated. According to the results of both the studies in the literature and the empirical analysis conducted within the scope of this study, significant deviations were observed between the predicted values made by the Box-Jenkins method and the actual values.

Keywords: Covid-19 predictions, ARIMA, Box-Jenkins, Pandemic.

Dünya Bazarında TMK-ların Bazar Payı və Covid-19 Pandemiyasının Onların Fəaliyyətinə Təsirləri

Məlahət Mahmudova
Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti

Xülasə
Transmilli şirkətlər beynəlxalq iqtisadiyyatın ən vacib mövzularından biridir. Bunlar birbaşa olaraq, beynəlxalq biznesdəki tendensiyalara, beynəlxalq bazarlarda qlobal rəqabət qabiliyyətinə, eyni zamanda dövlətlərin, millətlərin iqtisadiyyatlarındakı yeniliklərə təsir göstərir. Bildiyimiz kimi TMK-lar qlobal beynəlmiləlləşmə prosesi nəticəsində meydana gəlmişdir. Həmçinin, qloballaşmanın nəticəsidir kimi vurğulaya bilərik. Transmilli şirkətlərin dəyərləndirməsi göstəricisi olaraq qlobal bazar payı anlayışından istifadə olunmuşdur. Qlobal bazar payı, bir şirkətin dünya miqyasında bir sənayedə varlığını qiymətləndirə biləcəyi ölçüdür. Bazar payı "bazarın konkret bir qurumu tərəfindən uçota alınan faizi (vahid və ya gəlir baxımından)" olaraq təyin edilir. Makroiqtisadi dalğalanmalardan böyük dərəcədə müstəqil olduğu və şirkətlər arasında birbaşa müqayisə edildiyi üçün qlobal bazar payı şirkətin rəqabət qabiliyyəti üçün əsas göstəricidir. Bu məqalədə beynəlmiləlləşmənin transmilli şirkətlərin rəqabət qabiliyyətinin artırılmasına necə tətbiq edildiyi, transmilli şirkətlərin mövcud qlobal iqtisadi təlatümlü proseslərdə dünya iqtisadiyyatında davamlı iqtisadi böyüməni təmin etmək və dünya iqtisadiyyatı mühitində rəqabət qabiliyyətini artırmaq üçün nə qədər əhəmiyyətli rol oynadığı təhlil ediləcəkdir. Təhlil, müqayisəli analiz metodları və ardından məntiqi çıxarma yolu ilə bu məqalənin əsas məqsədi olan transmilli şirkətlərin işgüzar mühit daxilində həyata keçirmə proseslərinin beynəlxalq iqtisadi sistemə sosial və iqtisadi inkişaf baxımından necə və necə təsir göstərə biləcəyini tapmaqdır, eləcədə də onların dünya iqtisadiyyatındakı əhəmiyyət dərəcəsini dəyərləndirmək üçün ən böyük TMK-ların bəzilərinin bazar payı göstəricisini araşdıracağıq. Bütün bu səylərin məqsədi qlobal dünya iqtisadiyyatı mühitində davamlı sosial və iqtisadi inkişafa və daha yaxşı həyat keyfiyyətinə səbəb olacaqdır..

Açar sözlər : Covid-19, TMK, birbaşa xarici investisiya, bazar payı, rəqabət.

Xarici Borclanmanın İqtisadi İnkişafda Rolu. Azərbaycan Kontekstində

Nazpəri Səmədova
Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti

Xülasə
Borclanma davam edən və aktuallığını itirməyən bir prosesdir. Və daim dəyişən və inkişaf edən dünya iqtisadiyyatında borclanma aktual mövzu olaraq qalır. Bu səbəbdən xarici borclanma siyasəti hələ də araşdırılmaqdadır. Tədqiqatda xarici borclanmanın iqtisadi inkişafda rolu barədə əsas nəzəri biliklər,Azərbaycanın xarici boclanma siyasətində əsas istiqamətlər, proqnozlar təhlil edilmişdir. Məqalənin əsas məqsədi ölkənin xarici borclanma siyasətinin təhlil olunması, proqnozların və təkliflərin verilməsidir. Xarici borclanmanın ümumilikdə iqtisadi inkişafa necə təsir etdiyi, hansı səbəblərdən ölkələrin xarici borclanmaya üstünlük verməkləri nəzəri-metodoloji əsaslarla təhlil olunması və daha sonra qeyd edilən ölkələr üzrə əldə olunan nəzəri biliklər və empirik modellər əsasında təhlil aparılması tədqiqatın əsas məqsəd və vəzifələrinə aiddir. Tədqiqat nəzəri,riyazi statistik və emprik metodlarla aparılacaqdır. Tədqiqatın nəzəri metodlarına analiz,sintez,ümumiləşdirmə kimi metodlar daxildir. Emprik tədqiqat metodlarına isə müqayisə, sənədlərin öryənilməsi və. metodlar daxildir.

Açar sözlər: Xarici borclanma, iqtisadi inkişaf, xarici borcun idarə edilməsi.

How Institutions Affect Our Economic Behavior?

Ganira Ibrahimova
University of Siegen

Abstract

Over the last decades the contribution of entrepreneurship into economic growth is widely recognized by many economic researchers (Wong et al., 2005; Desai, 2011; Acs et al., 2014; Urbano et al., 2019). Entrepreneurial literature reflects the fact, that entrepreneurship creates new job places, drives innovation, and leads to more equal distribution of income (Baumol, 1990; Acs, 2006), Due to the fact that institutions may shape conditions for development of entrepreneurship or destroy it, I (institution) is included as a third variable in the relationship between E (entrepreneurship) and EG (economic growth).

The purpose of this discussion paper is to show the relationship between institutional framework and economic agents' behavior. It provides the actual definition of institutions, general understanding of its classification (formal and informal institutions), and then, depicts the impact of institutions on economic behavior in the context of entrepreneurship through different case study analysis. Since the topic "Institutions-Entrepreneurship-Economic Growth" is very trendy nowadays and located at the intersection of independent research areas, and due to the complexity and rapid dynamics of it, this paper attempts to provide readers with some basic aspects of this subject.

Keywords: Institutions, entrepreneurship, economic growth, economic behavior.

Cost Accounting Under The "Direct Costing" System and Calculation of The Cost of The Product

Chinara Valikhanova
Azerbaijan State University of Economics

Abstract

Utilization of cost accounting frameworks in an endeavor The Article talks about the issue of allotment of expenses in the ordinary and real cost accounting frameworks. A method of dump (change) of the typical into genuine costs utilizing information streams has been introduced. In financial practice, different cost accounting frameworks are applied, which contrast by time skyline and accounting extension. Due to the distinctive data needs of different gatherings of partners (for example chiefs, proprietors, auxiliaries), there are frequently a few frameworks set up. This may prompt dissimilarity in outcomes. This doesn't just concern circumstances where there is one framework in monetary accounting (for example real cost accounting) and different frameworks in the administrative accounting (for example ordinary and arranged cost accounting). The Article presents an illustration of applying the planned technique representing the connections between cost focus, cost items and pay objects accounting.

The difference brought about by the concurrent use of various cost accounting frameworks may prompt misinterpretations and erroneous business choices being made. This article presents associations between cost accounting trademark for administrative accounting and monetary accounting inside the ordinary and genuine cost accounting frameworks. The examination issue is to discover the response to the inquiry: is there a technique for accommodating outcome information indicated in typical and current cost accounting?

Keywords: System, normal and actual cost, data flows, accounting system.

Основные Направления Повышения Экономической Эффективности Системы Подготовки и Переподготовки Персонала

Рафигаханум Байрамлы
Азербайджанский Государственный Экономический Университет

Резюме

В последние годы инновационное развитие систем обучения менеджеров, которые являются основными предметами управления предприятием, стало одной из основных тем периода. В связи с этим возрастает совершенствование системы повышения квалификации сотрудников и повышение уровня подготовки кадров. актуальность исследования инновационных возможностей и современных методов работы современных институтов. Суть инновационного развития системы обучения предприятия заключается в повышении уровня авторитета управленческого персонала, что позволяет им принимать обоснованные и оперативные управленческие решения для повышения уровня эффективности производственно-хозяйственной деятельности организации. Этот процесс невозможно обеспечить необходимый уровень прибыльности и конкурентоспособности хозяйствующего субъекта в текущих рыночных условиях без постоянного развития инновационных и современных инструментов подготовки управленческих кадров. В настоящее время проблема инновационного развития системы подготовки управленческих кадров на уровне предприятия является одной из наименее изученных тем.

Каждый бизнес работает в высококонкурентной среде и поэтому должен постоянно искать способы улучшить свою деятельность. В связи с этим организация должна рационально и эффективно использовать все виды ресурсов.

Ключевые слова: Подготовка кадров, переподготовка, экономическая эффективность, инновационные методы.

Kiçik və Orta Sahibkarlıq Subyektlərində Mühasibat Uçotu və Maliyyə Hesabatlarının Normativ Tənzimlənməsi Xüsusiyyətləri

Tural Bayramlı
Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti

Xülasə
Məqalədə kiçik və orta sahibkarlığın maliyyə uçotu mühasibat (maliyyə) hesabatını tərtib etmək məqsədilə lazım olan informasiyaların əldə edilməsinə istiqamətlənməlidir və qanunvericiliyə, MU üzrə əsasnamələrə və başqa normativ sənədlərə müvafiq olaraq həyata keçirilməlidir. Bazar iqtisadiyyatının hərəkətliliyini və dinamizmini təmin edən və onun əsas elementlərindən biri hesab edilən sərbəst rəqabətin formalaşmasında və inkişafında xüsusi olaraq əhəmiyyətlidir. İqtisadiyyatın bazar sisteminin təkmilləşdirilməsi istiqamətində bir tənzimləmə siyasəti həyata keçirən hökumətimiz, kiçik və orta sahibkarlıq subyektlərinin yaradılması və inkişafı məqsədilə bir sıra məqsədyönlü və sistemli tədbirlər həyata keçirir.
Maliyyə uçotu dedikdə uçot informasiyasının bir hissəsi başa düşülür, onda müəssisənin maliyyə vəziyyətinin fəaliyyəti haqqında məlumatlar əks olunur. Bu məlumatlar maliyyə hesabatının sənədlərində ümumiləşdirilir. MU-nun yeni hesablar planının tətbiqi ilə bağlı olaraq AR-nın müəssisələrində və təşkilatlarında MU-nun metodologiyasında və təşkilində köklü dəyişikliklər baş vermişdir. Bir tərəfdən, qeyri-maddi aktivlərin və maliyyə qoyuluşlarının yeni növləri, başqa tərəfdən isə xüsusi kapitalın yeni tərkibini təşkil edən yeni təsərrüfat əməliyyatları (lizinq, veksel və b.) meydana çıxmışdır.
Uçot məlumatlarının xarakterindən və əldə edilməsi üsulundan asılı olaraq, təsərrüfat uçotunun müxtəlif növləri -statistika, operativ və mühasibat (maliyyə və idarə etmə) uçotu tətbiq olunur. Bu uçot növləri idarə etmədə mühüm əhəmiyyət kəsb etdiyindən onların geniş xarakterizə olunması günün ən vacib məsələsi olmalıdır.
Məqalənin əsas məhdudiyyəti kimi onu göstərə bilərik ki, həm mühasibat (maliyyə) uçotunun təşkilinin metodologiyasında, həmdə maliyyə hesabatının tərkibində olan bu və başqa dəyişikliklər, bizim fikrimizcə, kifayət qədər dəlillərə əsaslanaraq maliyyə uçotu üzrə dərs vəsaitinin dərc olunmasını vacib edir.

Açar sözlər: Kiçik və orta sahibkarlıq, biznes infrastrukturu, maliyyə bazarı, davamlı inkişaf.

Цифровизация Финансового Надзора С Помощью Надзорных Технологий (Suptech)

Айтан Алиева

Азербайджанский Государственный Экономический Университет

Резюме

В этой статье мы обсуждаем и анализируем основные компоненты цифровой системы финансового надзора с надзорной технологией (SupTech). Эта работа предлагает новое определение SupTech и настраивает цифровые основы системы финансового надзора. Мы вносим свой вклад в литературу по технологиям в области финансов (FinTech, RegTech, SupTech) с двумя новыми концепциями: «раскрытие информации в рамках пруденциального надзора» и «технология устойчивого финансирования», или SuFTech.

Эта работа также затрагивает реальных специалистов по финансам из нескольких стран. Мы обнаружили, что крах на финансовых рынках США 6 мая 2010 г., один из крупнейших финансовых кризисов в сфере финансовых технологий, подчеркивает важность наличия хорошо функционирующей системы SupTech. Случай также указывает на то, что даже передовая страна-производитель технологий или развитая страна сталкивается с беспрецедентными крахами или кризисами FinTech, если финансовые надзорные органы страны не поспевают за технологиями и не разработают хорошо функционирующую систему SupTech.

Ключевые слова: Надзорные технологии, SupTech, FinTech, RegTech, Финансовый надзор.

Crisis Management During the Arab Spring: Cases of an Egyptian and Two Tunisian Companies

Sara Alfares
Istanbul Commerce University

Abstract

The Arab spring revolutions have converted the Middle-East firms radically in many ways. As the number of deaths increased, the economy of several countries was ripped, regional economic relationships were falling apart and businesses collapsed. The protests affected the politics, security, safety and economy of many countries. The new governments made new regulations which were a challenge for businesses and an opportunity for others to operate. The aim of this study is to investigate the crisis management practices of one Egyptian company and two Tunisian companies during the Arab spring. This investigation has been done by interviewing the three managers of the three companies that were responsible for the practices that were taken in order to face the crises that had an influence on two of the companies and was the reason for closing the third company. In addition to that, the article discusses the Arab spring, the Egyptian pound crisis, the Tunisian dinar crisis and the crisis management literature which might be useful for decision making. Since there have been a number of empirical studies on crisis management recently, the present study aims to contribute to the related literature by using a qualitative methodology, including in-depth interviews with managers. The analysis indicated that crisis management is very vital for a company. In addition, it proved that as much as it is essential and necessary to prepare a plan to adjust to a crisis situation, flexibility is equally important in adjusting to the different circumstances which a company might face.

Keywords: Arab Spring, Crisis Management, Currency Crisis, Economy, Egypt, Tunisia.

Azərbaycanda Bələdiyyələrin İnkişaf Problemləri və Həlli Üsulları

Gülnur Kərimova
Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti

Xülasə
Seçdikləri siyasi sistemdən asılı olmayaraq, dünya ölkələrinin inzibati strukturlarına yerli idarəetmə orqanları daxildir. Bununla birlikdə, yerli hökumətlərin gücü, səlahiyyəti, məsuliyyəti, vəzifə sahəsi və təşkilati strukturları bir ölkədən digərinə dəyişməkdədir. Yerli hökumətlər, ölkələrin inzibati quruluşuna daxil olan və "yerli" və "müştərək" səviyyələrdə dövlət xidmətləri göstərmək səlahiyyətinə malik olan, eləcə də qərarvermə orqanları xalq tərəfindən seçilən muxtar ictimai hüquqi şəxslərdir. Dövlətin formasından (federal, unitar) asılı olmayaraq, demokratiyanın qurulması bütün ölkələrdə yerli idarəetmələrin gücü və səmərəliliyi ilə mütənasibdir.
Çox vaxt ölkələrin iqtisadi inkişaf səviyyəsi yerli özünüidarəetmə orqanlarının gücü ilə mütənasibdir. Bir sözlə, yerli özünüidarəetmələrin səmərəliliyi səviyyəsi ilə yerli demokratiya, demokratikləşmə və iqtisadi inkişaf arasında birbaşa mütənasib bir əlaqə mövcuddur. Yerli rəhbərliklərin əks fikirlərinə baxmayaraq, ölkənin bütövlüyünün təmin edilməsinə mühüm töhfələr verirlər. Çünki idarəetmə və iştirakı olan özünüidarə edən insanlar özlərini inkişaf etdirərək milli bütövlüyə inteqrasiya edirlər.
Azərbaycan Respublikası müstəqilliyini elan etdikdən sonra dövlətin əsas quruluşunu və fəaliyyətini tənzimləmək üçün bir konstitusiya formalaşdırılmışdır. İnkişaf etməkdə olan tələbata uyğun olaraq, konstitusiya maddələrində müxtəlif yeniləmələr edilmişdir. Yerli özünüidarəetmə ilə əlaqəli tənzimləmələr və bu qaydalara əsaslanan islahatlar ideyası son illərdə Azərbaycan Respublikasının gündəmində olan mövzulardan biridir.

Açar sözlər: Bələdiyyələr, yerli idarəetmə, müstəqillik, problemlərin həlli.

Совершенствование Механизма Стимулирования Инновационно-Ориентированного Развития Экономики

Айтадж Яверли
Азербайджанский Государственный Экономический Университет

Резюме
Инновационная система, которая предусматривает грамотное и правильное применение достижений науки и техники в сфере современного бизнеса, стремительно развивается. Бизнес-инкубаторы также играют важную роль в этом развитии. Таким образом, основная задача бизнес-инкубаторов - выявить интересную бизнес-идею и помочь превратить ее в бизнес-проект, помочь в производстве продукции и обеспечить доступ к рынку. Содействие всем этим задачам, особенно доступу на рынок - сложная задача. Этого можно добиться не только внутри страны, но и на международной арене, проводя правильную бизнес-политику и задействуя рабочие механизмы бизнес-инфраструктуры. Эта функция становится все более важной, поскольку со временем доступ нового предприятия к рынку становится все более сложным из-за усиления конкуренции. Бизнес-инкубация - один из инфраструктурных механизмов поддержки долгосрочного предпринимательства.

Инновации - это применение новых идей, научных знаний, технологий и продуктов в различных областях производства и управления для обеспечения экономического развития и конкурентоспособности.

Эта функция бизнес-инкубаторов в нашей стране и в отдельных ее регионах еще более важна из-за сложной ситуации с доступом местных предприятий на внутренние и внешние рынки из-за обострения конкуренции.

Ключевые слова: Свременный бизнес, инновационное развитие, механизм стимулирования.

Оценка Эффективности Человеческих Ресурсов и Вопросы Мотивации

Алия Аббасова
Азербайджанский Государственный Экономический Университет

Резюме
Основная цель организаций как в производственном секторе, так и в сфере услуг - производить товары и услуги, необходимые обществу. В наше время высокий уровень качества товаров и услуг и успех организации, наряду с новейшими технологиями и оборудованием, основаны на правильных решениях, а правильные и уместные решения зависят от сотрудников, обладающих профессиональными знаниями и навыками.
В настоящее время одной из наиболее распространенных проблем как в частном секторе, так и в государственных учреждениях является нехватка квалифицированного персонала, отсутствие точных показателей оценки персонала, а также отсутствие мотивации. В связи с этим проводятся исследования в сфере услуг для повышения эффективности , эффективность, качество и продуктивность.
Основная цель исследования - подчеркнуть важность оценки работы сотрудников в государственных органах и применения мотивационных механизмов, оценить основные мотивирующие факторы, внести предложения на основе информации, полученной путем анализа характеристик, необходимых для эффективного система служебной аттестации в государственных органах, заработная плата, участие в принятии решений, оценка труда параллельно с получением карьерных возможностей и т. д. показать, что такие показатели, как, оказывают значительное влияние на мотивацию сотрудников.
Хотя в мировой практике существует оценка работы сотрудников в государственном секторе и применение механизмов мотивации в DDC, система в DDC, в том числе в Азербайджане, является очень новой и актуальной в этом отношении.

Ключевые слова: Человеческие ресурсы, инструменты мотивации, производительность труда, аттестация.

Müasir Dövr Üçün Öhdəliklərin Uçotu Metodikası və Onun Formalaşdırılma İstiqamətləri

Elmar Heydərov
Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti

Xülasə
Məqalədə müasir dövr üçün öhdəliklərin uçotu metodikası araşdırılmış və onun təkmilləşdirilməsi istiqamətləri ətraflı şəkildə təhlil olunmuşdur. Bazar şəraitində pul hesablaşmalarının dəqiq təşkil edilməsi məsələləri xüsusi aktuallıq qazanır, çünki kapitalın dövriyyəsinin pul mərhələsi iqtisadi subyektlərin fəaliyyətində böyük rol oynayır. Öhdəliklərin uçotu mühasibat sistemində vacib bir elementdir və onun aktuallığı şübhə doğurmur. Təchizatçılar və podratçılar arasında hesablaşmaların dəqiq bir şəkildə təşkil edilməsi dövriyyə vəsaitlərinin dövriyyəsinin sürətlənməsinə və vəsaitlərin vaxtında alınmasına birbaşa təsir göstərir. Bu baxımdan, audit müəssisəsinin maliyyə və təsərrüfat fəaliyyətinin müstəqil bir auditinin təşkilinin yoxlanılması zərurəti yaranır. Müasir iqtisadi ədəbiyyatda öhdəliklərin öyrənilməsinə həsr olunmuş çoxsaylı elmi əsərlər mövcuddur. Öhdəliklərin məlumat məzmununun müəyyən öhdəliklərini, öhdəliklərin uçotu üzrə iş əməliyyatlarını təsvir edərək, həmişə onları ümumi qəbul edilmiş mühasibat sistemi ilə əlaqələndirirlər.
Məqalənin əsas məqsədi istehsal müəssisələrində Qısa və uzun müddətli öhdəliklərin mühasibat uçotu xüsusiyyətlərinin etibarlı təqdimatıdır. Məqalədə bazar iqtisadiyyatının tələbləri nəzərə alınmaqla, uzun və qısa müddətli öhdəliklərin uçotunun müasir vəziyyəti araşdırılmış və onun beynəlxalq praktikada qəbul olunan normalara uyğunlaşdırılması imkanlarına nəzər yetirilmişdir. Məqalənin elmi yenilikləri bunları göstərə bilərik: Uzunmüddətli və qısamüddətli öhdəliklərin müxtəlif növlərinin mahiyyəti və məzmunu dəqiqləşdirilmişdir; Uçot, hesabat və təhlil üçün çox mühüm əsas hesab edilən öhdəliklərin təsnifatı dərindən araşdırılmışdır; İstehsal müəssisələrində öhdəliklərin uçotunun mövcud metodikasında müşahidə edilən bəzi çatışmazlıqlara tənqidi münasibət bildirilmişdir; Audit zamanı meydana gələn problemli məsələlər qiymətləndirimişdir.

Açar sözlər: Uzunmüddətli öhdəliklər, qısamüddətli öhdəliklər, audit, kreditor borcları, bazar iqtisadiyyatı.

Kommersiya Banklarında Kapital Ehtiyatlarının Uçotunun Təkmilləşdirilməsi İstiqamətləri

Şəbnəm Sadıqova
Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti

Xülasə
Müasir iqtisadi şəraitdə kapital ehtiyatlarının yaradılması prosesi kommersiya banklarının iqtisadi potensialının qorunmasında vacib bir tədbir olub, qeyri-müəyyənlik dövründə bankın arasıkəsilməz fəaliyyəti üçün maliyyə və iqtisadi şərtlərin təmin edilməsi üçün şərait yaradır. Həmçinin kapital ehtiyatları bankın kapitalını azalmadan qorumaq üçün vacib bir amildir. İqtisadi baxımdan bugün rezervasiya son nəticədə gələcək xərcləri, hər hansı səhmlərin nağd pul ayrılması və ya digər aktivlərin ödənilməsi üçün daşınmaz əmlak və vəsaitlərinin formalaşdırılması nəzərdə tutmayan mühasibat uçotu prosedurları çevirdi. Bu səbəbdən kapital ehtiyatlarının uçotunun təşkilinin yenilənməsi lazımdır. Kapital ehtiyatlarının qiymətləndirilməsi problemi xüsusilə aktualdır, çünki ehtiyatların çatışmazlığı onların qoruyucu funksiyasını ləğv edir və ehtiyatların çox olması paylanmanı məhdudlaşdırır. Məqalənin məqsədi kommersiya banklarında kapital ehtiyatlarının uçotunun təkmilləşdirilməsində mövcud yanaşmaları təhlil etmək və açıqlamaqdır. Mövcud dəyər növləri əsasında və mühasibat prinsipləri nəzərə alınmaqla kapital ehtiyatlarının qiymətləndirilməsinə təşkilati və metodiki yanaşmalar araşdırılmışdır. Mühasibat uçotu prinsiplərinin kapital ehtiyatlarının formalaşmasına təsiri açıqlanmışdır. Gələcək xərcləri ödəmək üçün ehtiyatların tanınması və uçotu şərtləri sistemləşdirilmişdir. Kapital ehtiyatlarının qiymətləndirilməsi metodları analiz edilmiş və onları yaxşılaşdırma yolları təklif edilmişdir. Bankda kapital ehtiyatlarının formalaşdırılmasının təşkilati və metodiki mərhələləri hazırlanmış və bu mərhələlərin hər birində qiymətləndirmənin rolu müəyyən edilmişdir.

Açar sözlər: Kapital ehtiyatları, mühasibat uçotu, ehtiyatların qiymətləndirilməsi, kommersiya bankları.

Nəticə Əsaslı Büdcə Sisteminin Nəzəri Əsasları və Tətbiqi Problemləri

Aysun Əliyeva
Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti

Xülasə
Dövlət büdcəsinin şəffaf, məsuliyyətli, effektiv idarə edilməsi hər bir ölkənin sosial-iqtisadi sahədə strateji hədəflərinə nail olması üçün əhəmiyyətli şərtlərdən biridir. İqtisadiyyatı və büdcə gəlirlərinin səviyyəsi təbii resurslardan asılı olan ölkələr üçün dövlət büdcəsinin əlverişli idarəçilik mexanizmlərinin formalaşdırılması xüsusilə vacibdir. Müasir dövrdə AR-nın büdcə qanunvericiliyində büdcə riski, büdcə riskinin təhlil edilməsi və idarə edilməsi ilə əlaqədar hüquqi əsaslar müəyyən edilməsi kifayət qədər aktualdır. Son dövrlər ərzində, daha çox son 2 il ərzində büdcə qanunvericiliyində institutsional dəyişikliklərlə əlaqədar ciddi işlər görülüb. Dünya təcrübəsinin araşdırılması göstərir ki, ictimai maliyyənin idarə olunması sahəsində isalahatların ən mühüm istiqamətlərindən biri dövlət büdcəsinin orta və uzunmüddətli planlaşdırılmasıdır. Orta və uzunmüddətli büdcə planlaşdırmasına keçidin zərurəti uzunmüddətli perspektivdə səmərəsiz faktorların, əsasən də təbii şəraitlə əlaqəli və eyni zamanda demoqrafik faktorların yarana biləcəyi riskilə bağlıdır. Tədqiqatımız son illərdə dünya ölkələrində geniş tətbiq olunan, idarəetmə islahatlarını dəstəkləyən nəticəyə əsaslanan büdcə sisteminin quruluşu və xüsusiyyətlərini müzakirə edir. Nəzəri tədqiqatlar və ölkə islahatı təcrübələri araşdırıldıqda, bu sisteminin quruluşunda mövcud olan üstünlüklər qədər bir sıra problemlərdə müşahidə olunur. Biz tədqiqatda bu nəzəri və praktiki problemləri aşkar eməyə çalışdıq.

Açar sözlər: Nəticəyə əsaslanan büdcə, fəaliyyət göstəriciləri.

Финансы и Финансовые Ресурсы Строительных Организаций

Чинара Агаева
Азербайджанский Государственный Экономический Университет

Резюме

В настоящее время строительство - одна из ведущих отраслей экономики страны. От скорости и эффективности строительных работ зависит рост экономического и технического потенциала экономики страны, улучшение материального благосостояния населения.

Конечный продукт строительства отличается от других секторов экономики своими технико-экономическими характеристиками. Это объясняется особенностями строительного продукта, условиями инвестирования, их использованием, оплатой, методами организации и управления строительным процессом, особенностями технологии производства строительства.

Строительный продукт (здания, сооружения) создается на определенном участке земли и остается там, где был построен в период строительства и во время эксплуатации. Инструменты и рабочая сила, использованные при его создании, находятся в постоянном движении. Строительство любого объекта начинается с создания производственной базы строительства на строительной площадке, и ее (в зависимости от размеров строящегося объекта) можно сравнить со стоимостью строительства по стоимостным показателям. Например, стоимость строительства больших и малых ГЭС составляет от 15 до 20% стоимости основных фондов, тепловых электростанций - 10-15%, крупных промышленных объектов - 8-12%. Другими словами, чтобы начать строительство основных объектов объекта, необходимо создать на строительной площадке специальный производственный объект, который также будет строительным продуктом - строящимся объектом. строительство - полная противоположность промышленного производства. В промышленном производстве здания и сооружения создаются до выпуска продукта, устанавливается технологическое оборудование, разрабатывается технология производства, и только потом начинается выпуск продукта. Эта ситуация требует особых форм организации и управления строительным процессом, особых приемов технологии производства.

Ключевые слова: Строительный сектор, финансовое состояние, финансовые ресурсы.

Mənfəətin Formalaşmasında Gəlir və Xərclərin Qarşılıqlı Əlaqəsi, Onların Tanınması və Hesabatda Əks Etdirilməsi

Güllər Əliyeva
Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti

Xülasə
Məqalədə mənfəətin formalaşmasında gəlir və xərclərin qarşılıqlı əlaqəsi araşdırılmış, onların tanınması və hesabatlarda əks etdirilməsi istiqamətləri ətraflı şəkildə öyrənilərək təhlil edilmişdir. Müəssisə sonrakı hesabat dövrlərində vergiyə cəlb olunan mənfəət götürmə ehtimalı olduğu təqdirdə, təxirə salınmış vergi aktivlərini çıxılmaqla müvəqqəti fərqlər yarandıqda tanıyır. Təxirə salınmış vergi aktivləri, çıxılan müvəqqəti fərqin azaldılması və ya sonrakı hesabat dövrlərində tam ödənilməməsi ehtimalı olmadığı təqdirdə, çıxılan bütün müvəqqəti fərqlər üçün mühasibat uçotunda əks olunur. Maliyyə fəaliyyətinin idarə edilməsi, mənfəətin artmasına səbəb olan amillər üzərində iqtisadi cəhətdən əsaslandırılmış təsir göstərir.
Cəmi kapitalın dəyərinin artması ilə ifadə olunan son maliyyə nəticəsi, uğurlu fəaliyyətin nəticəsi kimi tanınan və eyni zamanda davamlı varlığının müəyyən zəmanətlərini yaradan təşkilatın qazancını təmsil edir. Mühasibat qaydalarına əsasən aşkar edilmiş maliyyə nəticəsi, yalnız təşkilatın fəaliyyətinin nəticələrini xarakterizə edən əsas göstərici deyil, həm də mənfəət vergisi üçün vergi tutulan bazanı müəyyənləşdirmək üçün əsas idi. Nəticə maliyyə nəticəsi (xalis mənfəət və ya xalis zərər) adi fəaliyyətlərdən əldə olunan maliyyə nəticələrinin, habelə qeyri-adi olanlar daxil olmaqla digər gəlir və xərclərin qalığından ibarətdir.
Bir təşkilatın fəaliyyətinin maliyyə nəticəsinin nisbi göstəricisi kimi mənfəət göstəricisi böyük əhəmiyyət kəsb edir. Bazar iqtisadiyyatında mənfəət nisbətinin əhəmiyyəti həm fəaliyyət göstərən bir təşkilatın işçilərinin ona olan marağı, həm də dövlətin, tərəflərin, mülkiyyətçilərin, kreditorların və borcalanların marağı ilə müəyyən edilir.
Açar sözlər: Gəlir və xərclər, mühasibat uçotu, kommersiya avans, kredit.

“Preparatıon and Applıcatıon of Fınancıal Statements in Small and Medıum Enterprıses”

Gismet Ibrahimov
Azerbaijan State University of Economics

Abstract
The purpose of this article is to examine the problem of financial reporting in small and medium enterprises. Before the adoption of the “Submission of Financial Statements” adopted in 2008, previously adopted normative legal acts on small businesses prepared and approved by the Ministry of Finance will remain in force. The current rules for simplified accounting in small businesses were approved by the Cabinet of Ministers of the Republic of Azerbaijan in 2003. They are payers of simplified tax following the tax legislation of the Republic of Azerbaijan. At the same time, the right to apply simplified accounting rules does not depend on the legal form of the legal entity or the form of ownership.
In our time, in the context of the level of development of the world, accounting has become a special tool for building interstate relations.
Despite the application of International Financial Reporting Standards in our country, unfortunately, the Financial Reporting Standard does not apply to these enterprises (ie IFRS for SMS). In the relevant sub-item of Article 4 of the Law of the Republic of Azerbaijan dated June 29, 2004 "On Accounting" 4.3. Relevant executive authority (Ministry of Finance) 4.3.1. Organizes the translation of International Financial Reporting Standards, International Financial Reporting Standards for Small and Medium Enterprises, Public Sector International Accounting Standards into the Azerbaijani language and ensures the publication of these translations in the Azerbaijani language in the form of official texts.
Keywords: Small, medium, financial reporting, Azerbaijan, legal, enterprises, law.

Приоритеты Развития Ненефтяного Сектора и Привлечение Инвестиций

Эльгюн Фаталиев
Азербайджанский Государственный Экономический Университет

Резюме
Одной из стратегических задач, стоящих перед Азербайджанской Республикой, которая уже завершила переходный период в ответ на новые вызовы, является минимизация зависимости от нефти, ускорение трансформации в более диверсифицированную, высококонкурентную, производительную и эффектив¬ную экономику, ориентированную на экспорт. Будущий экономический прогресс Азербайджана, особенно развитие ненефтяного сектора, зависит от деятельности частного сектора и инвестиционной активности. В целях повышения конкурентоспособности экономики важна разработка и реализация эффективных мер стимулирования, которые создадут условия для привлечения дополнительных инвестиций в экономику Азербайджана, особенно в ненефтяной сектор. Целью исследования является определение направлений привлечения и стимулирования иностранных инвестиций в приоритетные отрасли экономики Азербайджана как основы для структурных преобразований и развития ненефтяного сектора. Практическая значимость исследования состоит в том, что полученные результаты могут быть использованы при разработке стратегии экономического и социального развития Азербайджанской Республики а также документов, регламентирующих привлечение и использование прямых иностранных инвестиций в ненефтяной сектор. Результаты исследования показали, что для стимулирования инвестиций необходимо улучшить процедуру регистрации прав собственности, провести реформы в судебной системе, принять меры по улучшению корпоративного управления.

Ключевые слова: Азербайджан, инвестиции, стимулирование, ненефтяной сектор.

Təşkilati Mədəniyyətin Mahiyyəti

Nərgiz Nəbiyeva
Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti

Xülasə
Müasir idarəetmə elmi getdikcə “insan amilinə” diqqət çəkir, əhəmiyyətindən danışaraq onu nəzərə almağın və istifadənin çətinliyini göstərir.
70-80-ci illərdə təşkilati mədəniyyətdən təşkilatların fəaliyyətini təyin edən bir fenomen kimi danışmağa başladılar. Lakin təşkilati mədəniyyət fenomeni iyirminci əsrin ikinci yarısında ortaya çıxmadı; təşkilatların yaranması ilə birlikdə ortaya çıxdı.
Müxtəlif dövrlərdə, sosial-iqtisadi şərtlərdən asılı olaraq və müxtəlif növ təşkilati mədəniyyətlər mövcud idi. Ancaq əvvəllər mədəniyyətin vacib bir şey olduğunu düşünmədiyimiz üçün onların əlamətlərini təşkilatın təsvirində axtarmırdıq.
Bazar iqtisadiyyatının inkişafı ilə informasiya cəmiyyətinə keçid, bilik, ixtisas və ən əsası işçilərin bilik, fikir və təşəbbüslərini həyata keçirmədən kadrların motivasiyası qeyri-mümkündür.
Artıq təşkilati mədəniyyət təşkilatda ən güclü motivator, tənzimləyici və işçi heyətinin fəaliyyət göstəricisi kimi qiymətləndirilə bilər.
Məqalə aktual mövzulardan olan təşkilati mədəniyyət haqqındadır. Biz insanlar yaşamaq və ehtiyaclarımızı qarşılamaq üçün başqa insanlarla ünsiyyətdə olmağa məcburuq. Buna görə də hər bir fərd həyatını hər hansı bir cəmiyyətin, qrupun, komandanın, təşkilatın, ailənin bir hissəsi olaraq keçirir. Bu cəmiyyətin bir hissəsi olmaq isə onun qayda-qanunlarına uyğunlaşmaqla mümkün olur. Fərdlərin uyğunlaşdıqları ümumi münasibətlər ,davranış, vərdişlər, fəlsəfi, ideoloji və bənzər ünsürlər bir iş birliyi sistemini formalaşdırır. Formalaşmış sistem isə öz növbəsində komandanın, təşkilatın məqsədlərinə çatmasında rol oynayır. Burada məqsəd bu anlayışın, yəni, təşkilati mədəniyyətin etika və əxlaqla səhv salınması probleminin.

Açar sözlər: Təşkilati mədəniyyət, təşkilatda idarəçilik, insan resurlarının idarə edilməsində effektivlik.

Operators Influencing Customer Satisfaction Levels in An E-Commerce Platform

Belal Mahmoud
Istanbul Aydin University

Abstract

While technology and shopping culture are advancing rapidly, electronic commerce has succeeded in creating a great revolution and creating an easier and simpler shopping concept. This understanding has made it easier for customers to reach more options at more affordable prices. Now, if customers don't like any product, they can change the store they shop more easily and quickly. For this reason, the concept of customer satisfaction in electronic commerce can be different from common shopping platforms. In the Middle East and especially in Egypt, electronic commerce has become more widespread recently. This has led to a great competition between shopping sites.

According to the findings obtained in the research; there is a positive relationship between customer satisfaction and all of these factors. Among these factors, trust and payment methods have the greatest impact. Considering these results, administrative factors and problems have been emphasized and some inferences have been made. The results of the questionnaire are expected to support electronic commerce platforms to gain the trust of their customers and better understand their needs and expectations. Thus, it is aimed to contribute to these platforms in terms of increasing customer satisfaction, providing competitive advantage and reaching larger customer masses.

Keywords: E-commerce, online shopping, customer satisfaction.

Dövlət Tərəfindən Müxtəlif Vergi Növlərin Tətbiqinin Zəruriliyi

Rabil Ələkbərov
Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti

Xülasə
Azərbaycan vergi sistemində hər zaman bütün vergi problemlərini həll etməyə çalışdığı vergilərin stimullaşdırıcı rolu tədricən stimullaşdırıcı xarakter alır. Və bu problem vergi sisteminin islahatı ilə həll olunan sistemli bir xarakter daşıyır.
Əvvəllər vergi islahatı ideoloqlarının düşüncəsində hakim fikir iqtisadi fəaliyyət üçün stimul kimi vergi güzəştlərindən istifadə etmək imkanı idi. Nəticə etibarilə, hər hansı bir vergi qanununun ən böyük hissəsi müxtəlif vergi ödəyicilərinə verilən güzəştlərin siyahısına həsr olunmuşdu. Nəticədə, demək olar ki, hər vergi ödəyicisi müəyyən güzəştlərdən istifadə edirdi və yalnız "uduzan" bütün vergiləri tam ödəməli idi. Hər dəfə kiməsə fayda verərək, dövlət qalanlardan daha çoxunu götürməyə çalışmaq məcburiyyətində qaldı və bu, vergi ödəyicilərinin mütləq vergi bərabərsizliyini yaratdı. Hər biri öz vergi rejimində yaşayırdı. Bu anda vergi siyasətinin əsas istiqamətlərindən biri vergi sayını azaltmaq, vergi güzəştlərini azaltmaqla vergi dərəcələrini aşağı salmaqdır. Beləliklə, mövcud vergi qanunvericiliyində vergi güzəştləri mümkün qədər azaldılmış, bəzi vergi ödəyicilərinə münasibətdə vergi güzəştləri tətbiq edilmişdir.
Bildiyiniz kimi, istehsalın genişləndirilməsi, modernləşdirilməsi və yenilənməsi üçün təşkilatlar tərəfindən əlavə maliyyə mənbələri alınması həm müəyyən dərəcədə məqsədli vergi güzəştlərinin verilməsi, həm də dərəcələrin azaldılması və ya əsas vergilərin vergi bazasının azaldılması yolu ilə təmin edilə bilər. Bu və ya digər təşviq formasının istifadəsinin effektivliyi, ilk növbədə, dövlətin maliyyə dəstəyi şərtlərindən asılıdır. Ancaq vergi ödəyicilərinin münasibəti, əlavə alınan maliyyə mənbələrini investisiya məqsədləri üçün yönəltməyə hazır olduqları da əhəmiyyətlidir.

Açar sözlər: Vergi, vergi limiti, uduzan, orqanları, hesabat.

Müasir İqtisadi Şəraitdə Maliyyə Planlaşdırılmasının Təşkilinin Yeri və Rolu (Nəzəri Aspektdə)

Günel Ataxəlilli
Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti

Xülasə
Müasir iqtisadiyyat yüksək rəqabətli bazar mühitinin olması, dəyişən istehlakçı tələbatlarının yüksək dinamikası və qeyri-sabit makroiqtisadi mühitin olması ilə xarakterizə olunur ki, bu da uzunmüddətli dövr üçün maliyyə planlaşdırmasını həyata keçirərkən şirkətlər üçün müəyyən problemlər yaradır. Bu baxımdan şirkətlərdə maliyyə planlaşdırılmasının səmərəli tərtibatı ön plana çəkilir.Məqalədə "maliyyə planlaşdırması" anlayışı nəzəri cəhətdən araşdırılır, müxtəlif iqtisadçı alimlərin elmi əsərlərindəki problemə yanaşmaları təhlil edilir. Məqalədə həmçinin, şirkətin maliyyə menecmenti çərçivəsində səmərəli maliyyə siyasətinin formalaşdırılması üçün maliyyə planının strukturu və onun tələb olunan müddətliliyi araşdırılır.Tədqiq etddiyimiz iqtisadçı alimlər maliyyə planlaşdırılmasının mərhələlərinin formalaşmasına təhlil edirlər ki, bunun əsasında da maliyyə planlaşdırılmasının aşağıdakı mərhələlər üzrə həyata keçirilməsini təklif edirlər: tələb haqqında məlumatların təhlili, şirkətin inkişafının proqnozlaşdırılması, planlaşdırmanın dövrülüyü, hesablama metodologiyasının müəyyənləşdirilməsi, planlaşdırma ilə bağlı sənədli qərarların qəbulu, aralıq və yekun nəticələrin monitorinqi.Şərti olaraq qəbul etdiyimiz "X" şirkətinin maliyyə vəziyyətinin təhlili zamanı, yüksək keyfiyyətli maliyyə planlaşdırmasının vacibliyi və zəruriliyi qənaətinə gəlinmişdir, belə ki, şirkətin gələcəkdə səmərəli fəaliyyəti bundan çox asılıdır. Makroiqtisadi konyukturanın dəyişkənliyi şəraitində maliyyə planlaşdırmasının qeyri-qənaətbəxş tərtibi nümayiş etdirilir. Hesabat dövründə planlaşdırılan maliyyə nəticələrinə nail olunmaması şirkətin fəaliyyətində mənfi nəticələrə səbəb ola biləcək yüksək risklərin olmasını müəyyənləşdirir.

Açar sözlər: Maliyyə idarəetməsi, maliyyə planlaşdırması, proqnozlaşdırma, maliyyə, maliyyə riskləri.

Vergi Planlaşdırması və Onun İqtisadi Subyektlərin Maliyyə Vəziyyətinə Təsiri

Səadət Məmmədbağırova
Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti

Xülasə
Vergilər şəxslər və ya şirkətlərdən tutulan və dövlət fəaliyyətini maliyyələşdirmək üçün istər yerli, istər regional, istərsə də bir dövlət təşkilatı tərəfindən tətbiq olunan məcburi ödənişlərdir. Məsələn, vergilər ordu və polis kimi hökumətdə çalışan, təhsil və səhiyyə kimi xidmətlər göstərən, yollar, körpülər və s. kimi şeyləri qorumaq və ya tikmək üçün çalışan insanlar üçün ödənilir. Vergilər dövlətin maliyyə təminatı məqsədilə vergi ödəyicilərinin mülkiyyətində olan pul vəsaitlərinin özgəninkiləşdirilməsi şəklində dövlət büdcəsinə və yerli büdcələrə, eləcə də məqsədli ola dövlət fondlarına köçürülən məcburi, fərdi, əvəzsiz ödənişlərdən ibarət yığımlardır.
Buna baxmayaraq, dövlət xidmətlərinin maliyyələşdirilməsində ən vacib rol oynayan vergilər, faydalarını maksimum dərəcədə artırmağa çalışan vergi ödəyiciləri üçün əlavə bir yük yaradır. Bəzən düzgün qurulmayan vergi siyasəti vergi yükünü artırır və nəticədə sahibkarlar kifayət qədər gəlir itkisi ilə üzləşilər ki, bu onların gələcək fəaliyyətlərinin davamiyyətini sual altına qoyur.
Qloballaşma və xüsusəndə artan rəqabət mühitində, müəssisələr vergi yüklərini minimuma endirmək üçün bəzi strategiyalar tətbiq edə bilərlər. Bəzi müəssisələr qanunsuz metodlardan istifadə edir, bəziləri vergi planını tətbiq etməklə vergi yükünü azaltmağa çalışırlar. Bu baxımdan mövzunun müasir səviyyədə araşdırılması günümüzdə olduqca vacib bir şərtdir.
Məqalədə hər bir müəssisə üçün danılmaz bir əhəmiyyətə sahib olan və müəssisələri vergi planlaşdırmasına yönəldə biləcək vergi prosedurunun nəzəri çərçivəsi təqdim edilmişdir. Burada vergi qanunvericiliyinin sadəliyi və anlaşıqlığı, onun müəssisə üzərində tətbiqi metodları, vergi inzibatçılığı və vergi yoxlamasının səmərəliliyi, vergi cərimələrinin dayandırılması, mühasibat və məsləhət xidmətləri, dövlət idarəetməsinin səmərəliliyi, vergi etikası və məlumatlılığı, vergi amnistiyalarının olmaması müasir və təsirli bir vergi sisteminin qurulması, vergi ödəyicilərinə verilən dəyərlər, güzəştlər və onların bu mənbələrdən istifadəsi müzakirə olunur.

Açar sözlər: Vergi planlaşdırması, iqtisadi subyekt, maliyyə prosedurları, müəssisə startegiyaları, müasir metodlar.

Types of Securities in Circulation in Azerbaijan

Anar Majmullayev
Azerbaijan State University of Economics

Abstract

The main purpose of the article is to study the types of securities market in circulation in our country and identify ways to develop them. Thus, the securities market and its elements, along with fulfilling the function of this mechanism, ensures the effective redistribution of mixed capital resources. In the current context of reforms, the development and improvement of general segments of the financial market is very important. This, in turn, is due to the fact that the financial market, along with the banking system, plays an important role in the revival and development of the real sector as a transmitter of cash flows in the economy. In international practice, the securities market is one of the most important options for financing the economy, along with the banking system and the state budget. By increasing the interest in the mobilization of financial capital, the securities market ensures the redistribution of financial resources between different sectors and spheres of the economy, in a promising (future-oriented) and profitable form, in favor of dynamically developing industries.

Keywords: Shares, dividends, promissory notes, bonds.

Теоретико-Методологические и Практические Основы Учета и Анализа Активов

Нармин Нуралиева
Азербайджанский Государственный Экономический Университет

Резюме

В финансовой сфере стоимость активов соответствует ценам, по которым они могут быть проданы на конкурентном рынке. Способность точно оценивать стоимость активов является краеугольным камнем финансовой науки, так как множество финансовых решений (в личной и деловой жизни) принимается на основании выбора такого решения, которое приводит к увеличению их стоимости.

Закон единой цены гласит, что если на конкурентном рынке существует два эквивалентных, идентичных актива, то будет иметь место тенденция к сближению их рыночных цен. Этот закон приводится в действие процессом, которые называется арбитражем. Арбитраж - это покупка и немедленная перепродажа одинаковых активов с целью получения гарантированной прибыли на основе разницы в их цене.

Количественный метод, используемый для определения стоимости актива, основывающейся на информации о ценах на другие сопоставимые активы, называется моделью стоимостной оценки активов. Выбор наилучшей модели зависит от объема и точности доступной информации, а также того, как будет использоваться эта оценка.

При принятиях большинства финансовых решений считается логичным предположить, что цены активов, покупаемых и продаваемых на конкурентном рынке, достаточно точно отражают их реальную стоимость. Это предположение подтверждается тем, что существует довольно много хорошо информированных специалистов, занимающихся выявлением неправильно оцененных активов и получающих свою прибыль за счет операций с ними. Их действия устраняют несоответствие между рыночной и реальной стоимостью ценных бумаг.

Ключевые слова: Финансовый учет, активы, анализ,теоретические и практические аспекты, перспективы развития, экономическое развитие.

İdarəetmənin Avtomatlaşdırılmasında İstifadə Olunan Elektron İş Modellərinin Formaları və Tətbiqi

Səyyad Babayev
Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti

Xülasə
Məqalədə idarəetmənin tam şəkildə avtomatlaşdırılması üçün istifadə olunan idarəetmə sistem modelləri araşdırılmış, dövlət və yerli özünü idarəetmə formaları öyrənilmiş, ölkəmizdə elektron bələdiyyə anlayışı, elektron hökümətin qurulması və tətbiqi istiqamətləri müəyyən olunmuşdur. Rəqəmsal texnologiyaların müasir cəmiyyətin həyatının bütün sahələrinə aktiv nüfuz etməsi ilə əlaqədardır. Azərbaycan da daxil olmaqla dünya ölkələrinin iş dünyası, analitik və elmi-metodiki inkişaf tələb edən yeni dünya iqtisadiyyatının inkişaf etməkdə olan rəqəmsal məkanında rəqabətçi mövqelər əldə etmək üçün iqtisadiyyatın rəqəmsallaşması və rəqəmsal çevrilmə proseslərinin sürətləndirilməsinin zəruriliyini dərk etdilər.

Rəqəmsal iqtisadiyyat, uzun müddətli bir perspektiv üçün mikro, mezo, makro səviyyələrin sosial-iqtisadi sistemlərinin inkişaf etdirəcəyi vektoru təyin edir ki, bu da tədqiqat və rəqəmsal transformasiya proseslərinin hərtərəfli təhlilini tələb edir. Nəzəri müddəaların işlənib hazırlanmasına, xidmət inteqrasiyası potensialından istifadəyə əsaslanan sosial-iqtisadi sistemlərin rəqəmsal çevrilməsini idarə etmək üçün metodologiyanın və tətbiqi vasitələrin inkişafına daxil edilmiş, iqtisadiyyatın xidmətinə töhfə verən perspektivli bir iqtisadi qurum kimi mikro səviyyədə, iqtisadi fəaliyyətin bir növü kimi mikro səviyyədə rəqəmsal platformaların yaradılması və inkişafına əsaslanan xidmət rəqəmsal ekosistemlərinin formalaşmasıdır.

Texnoloji innovasiya , bazarda təqdim olunan yeni təkmilləşdirilmiş məhsul və ya xidmət şəklində təcəssüm etdirilmiş yeniliyin son nəticəsidir. Yenilik bazarda və ya istehsal prosesində tətbiq olunarsa, həyata keçirilmiş sayılır. Texnoloji innovasiya, təkmilləşdirilmiş məhsul və ya xidmət, proses, istehsal üsulu və ya xidmətlərin göstərilməsi şəklində təcəssüm etdirilmiş və ya praktikada istifadə olunan hər hansı bir yeniliyin inkişafı kimi iqtisadi effekt verən yenilikçi fəaliyyətin nəticəsidir.

Açar sözlər: İş modelləri, internet, texnoloji sistem, inteqrasiya, elektron hökumət, informasiya, rəqəmsal infrastruktur.

Digital Technologies and Their İmpact on The Quality of Human Resources in Azerbaijan (in The Case of The Education System)

Konul Agayeva
Kanan Hasanov
Azerbaijan University of Architecture and Construction

Abstract
This paper presents the main factors influencing the quality of human resources. High-tech affects practical aspects of the functioning of society and organization, including the selection process. The company's priority tasks are the formation of a competent and professional team, hiring, selecting, recruiting, and finding the appropriate personnel. Digital-economy executes entirely new necessities for training and competence, crucial characteristics of the workforce. In this article, the national education system has been evaluated comprehensively. It is concluded that a mechanism of interaction between educational institutions and the labor market needs to be developed and improved.

Keywords: Digital economy, labor, human resources, quality, labor market, education system, Azerbaijan economy.

Ərzaq Təhlükəsizliyi: Problemlər və Perspektivlər

Gülnar Qarayeva
Azərbaycan Dövlət Aqrar Universiteti

Xülasə

Dünya birliyinin intensiv qloballaşması şəraitində əhalinin qida ilə özünü təmin etmə səviyyəsinin yüksəldilməsi mühüm əhəmiyyət kəsb edir. Ərzaq təhlükəsizliyi sahəsində milli və dövlət maraqların qorunması milli təhlükəsizlik problemləri kompleksinə daxil olmaqla və ölkənin təhlükəsizliyini və həqiqi suverenliyini təmin edən dövrümüzün ən aktual problemlərindən biridir. Bu konteksdə məqalədə "təhlükəsiz ərzaq", "milli təhlükəsizlik", "ərzaq təhlükəsizliyi" kimi anlayışların mahiyyətini açıqlanır. "Qida təhlükəsizliyi" termininin şərhi, dövlətin beynəlxalq vəziyyətindən asılı olmayaraq, əhalinin bütün təbəqələrini təhlükəsiz ərzaqla təmin etmək ,dövlətin qida ehtiyatını azaltmadan aktiv və sağlam bir həyat üçün lazım olan miqdarda yüksək keyfiyyətli qida məhsulları ilə təminatının mövcud səviyyəsini və perspektivlərini özündə birləşdirir. Ərzaq təhlükəsizliyinin sosial cəhətdən nəzərdən kecirsək, orta sinfin formalaşdırılmasında ərzaq əlçatanlığının əhəmiyyəti, işsizlik və yoxsulluq problemlərinin həll edilməsi, qida rejimlərinin təkmilləşdirilməsi, ərzaq əlçatanlığı məsələlərində sosial bərabərsizliyin aradan qaldırılması mühüm məsələlərdən biridir. Ərzaq təhlükəsizliyinin təmin edilməsində mühüm proqramların diqqətlə izlənilməsi və nəzərdən keçirilməsi, iqlim dəyişiklikləri ilə bağlı dünya ölkələrinin birgə əməkdaşlığının gücləndirilməsi, torpaq, su və digər resurslardan səmərəli istifadənin təmin edilməsi ilə əlaqədar olaraq müasir texnologiyaların əsaslı mexanizmləri genişləndirilməlidir. Urbanizasiyanın ərzaq əlçatanlığı siyasətində rolu xüsusilə araşdırılmalı və adekvat tədbirlərin görülməsinə kompleks şəkildə baxılmalıdır. Ərzaq əlçatanlığının gücləndirilməsində biznes-elm-təhsil üçbucağının əhəmiyyətinə xüsusi önəm verilməlidir.

Açar sözlər: Milli təhlükəsizlik, ərzaq təhlükəsizliyi, təhlükəsiz ərzaq, Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Qida və Kənd Təsərrüfatı Təşkilatı (FAO), Azərbaycan Respublikasının Qida Təhlükəsizliyi Agentliyi.

Azərbaycanda Maliyyə Sektoru Timsalında Qeyri-sabitlik Şəraitində Risklər və Onların Xüsusiyyətləri

Kamil Budaqov
Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti

Xülasə
Milli iqtisadiyyat çərçivəsində maliyyə münasibətlərinin məcmusu dövlətin maliyyə sistemini təşkil edir. Sosial-iqtisadi münasibətlər baxımından maliyyə institutlarının və maliyyə proseslərinin axını üçün lazımi şərait yaradan maliyyə alətlərindən ibarətdir. Maliyyə sistemi hər biri maliyyə fondlarının formalaşmasında və istifadəsində özünəməxsusluqları, ictimai istehsalda fərqli rolu olan maliyyə münasibətlərinin müxtəlif sahələrinin (əlaqələrinin) məcmusudur. Azərbaycanın maliyyə sistemi özündə bir çox maliyyə münasibətlərini əks etdirir. Milli iqtisadiyyatda qazanılan uğurlar, dövlət büdcəsinin sosial yönümünü müəyyənləşdirdi ki, bu da əmək haqlarının, habelə pensiya və sosial müavinətlərin sistematik şəkildə artmasına imkan verir.Bu maliyyə münasibətlərinə diqqət yetirək. Dövlət büdcəsi, büdcədənkənar fondlar, kredit təşkilatları, sığorta fondları, fond bazarı və bir çox müxtəlif mülkiyyət formalı müəssisələrin maliyyəsi. Ümumilikdə maliyyə münasibətlərini iki alt sistemə bölmək mümkündür: makro səviyyə dərəcəsində genişləndirilmiş olan təkrar istehsal ehtiyaclarını ödəyən ümumi dövlət maliyyəsi və təkrar istehsal prosesini mikro səviyyədəki fondlarla təmin etmək üçün istifadə olunan sahibkarlıq subyektlərinin maliyyələri. Azərbaycanın Respublikasında maliyyə sisteminin daha tam şəkildə xarakterizə olunması üçün tədqiqat ölkə iqtisadiyyatının inkişafını xarakterizə edən əsas makroiqtisadi göstərici olan - ÜDM göstəricisi ilə başlamalıdır.

Açar sözlər: Milli iqtisadiyyat, maliyyə sistemi, sosial-iqtisadi münasibətlər, dövlət büdcəsi.

Анализ и Оценка Эффективности Современных Инвестиционных Проектов

Гюльнара Шарифова
Azerbaijan State University of Economics

Резюме
В этой статье представлен подход к финансовым инвестициям и методы оценки инвестиций, как критерии оценки инвестиционных проектов, так и источников их финансирования. Важную роль в проведенном анализе играет инвестиционное решение и качество финансового решения. Принятие инвестиционного решения подразумевает расчет соответствующих показателей инвестиционной эффективности, которые позволяют сравнить несколько вариантов одного и того же инвестиционного проекта, а также их сравнение с другими проектами в той же отрасли или в других отраслях. Решение о финансировании и инвестировании касается выбора между собственными источниками которые представлены в виде акционерного капитала, амортизационного фонда, прибыли, резервных фондов, добавочного капитала, доходов от инвестиций. Помимо этих источников решение о финансировании представляется привлеченными источниками, а именно, мобилизацией внутреннего ресурса, а также заемными источниками (кредитами). Для принятия решения о реализации проекта требуется много проработанных основных действий, выполняемые специалистами из разных сфер интересов. Так как инвестиции требуют важные долгосрочные финансовые ресурсы, инвестиционные проекты представляют значительные риски, которые нельзя отменить.эти и другие аспекты описываются в статье.

Ключевые слова: Финансовый подход, методы оценки инвестиций, инвестиционные решения, доходность, фондирование.

ÜTT-yə Üzvlük Prosesi Dövründə Azərbaycanın Milli İqtisadi Maraqlarının Qorunması Yolları

Pənah Məmmədov
Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti

Xülasə
Məqalədə ümumdünya ticarət təşkilatına üzvlük dövründə ölkəmizin milli iqtisadi maraqlarının qorunması istiqamətləri araşdırılmış və təhlil edilmişdir. Beynəlxalq iqtisadi əlaqələrin ənənəvi və ən inkişaf etmiş forması xarici ticarətdir. Dünya ticarətinin aktiv inkişafını təsvir edən müasir beynəlxalq iqtisadi münasibətlər bir çox yeni və spesifik milli iqtisadiyyatı inkişafa gətirir. Xarici ticarət sahəsi iqtisadiyyatın inkişafına və inkişafına, ölkənin büdcəsinin formalaşmasına, insanların rifahının qorunmasına böyük imkanlar verir. Effektiv xarici ticarət fəaliyyətləri ölkənin iqtisadi və elmi inkişaf etmiş sərhədlərində bir nəticə çıxarmağı, iqtisadi tərəqqi yolunda irəliləməsini təmin edə bilər.
Azərbaycanın xarici ölkələrlə əmtəə dövriyyəsi genişlənir ki, bu da ticarət-iqtisadi əlaqələrin inkişafından və möhkəmlənməsindən xəbər verir. Təəssüf ki, Azərbaycanın dünya ticarətində rolu cüzidir, lakin xarici iqtisadi sahənin ölkə üçün əhəmiyyəti olduqca böyükdür. Xarici ticarət sahəsi iqtisadiyyatın inkişafına, ölkənin büdcəsinin formalaşmasına və insanların rifahının qorunmasına böyük imkanlar yaradır.
Azərbaycan Respublikası dünya iqtisadi birliyinin tam hüquqlu üzvü kimi beynəlxalq iqtisadi təşkilatlarla qarşılıqlı əməkdaşlıq şəraitində öz xarici iqtisadi siyasətini həyata keçirir. Nəzərə alsaq ki, xarici iqtisadi əlaqələr sistemində xarici ticarət əlaqələri müstəsna əhəmiyyət kəsb etməklə daha aktualdır, onda Respublikamızın qlobal ticarət sisteminin əsas subyekti olan ÜTT ilə əməkdaşlığının genişləndirilməsi xüsusi vurğulanmalıdır. Ancaq bir faktıda nəzərə almaq lazımdır ki, ÜTT-yə üzvlük ölkənin milli maraqlarının təmini konteksində olmalı və bu üzvlükdən maksimum az itki ilə öz iqtisadi inkişaf strategiyasını reallaşdırmaq hər bir milli iqtisadiyyatın ali məqsədidir.

Açar sözlər: Milli iqtisadiyyat, iqtisadi mühit, beynəlxalq ticarət, investorlar, milli maraqlar.

Örgütsel Çift Yönlülük Becerisi İle KOBİ'lerin Uluslararasılaşma Hızı Arasındaki İlişkide Küme Kaynaklarının Düzenleyici Rolü

Gülay Tınmaz
Mahmut Hızıroğlu
İstanbul Üniversitesi

Özet

Bir firma uluslararası bir pazarda faaliyet gösterdiğinde, daha rekabetçi bir ortamla karşı karşıya kalmaktadır. Çok sayıda araştırma, bir firmanın uluslararasılaşmasının yalnızca mevcut avantajlarından yararlanmasından değil, aynı zamanda küresel rekabet gücünü ve uzun vadeli performansını güçlendiren denizaşırı pazarlarda kaynakları keşfetme ve elde etme arzusundan kaynaklandığını iddia etmektedir (Chen ve Chen, 1998; Hsu ve Chen, 2009; Hsu, Lien ve Chen, 2013; Makino, Lau, & Yeh, 2002). Bu nedenle, bazı firmalar yeni uluslararası iş fırsatları (araştırmacı yetenek) arama eğilimindeyken, diğerleri halihazırda kilit hedef olarak tanımlanan dış pazarlardaki mevcut ürünleri, hizmetleri, varlıkları veya yetenekleri kullanma eğilimindedir (fırsatçı yetenek) (Hsu, Lien ve Chen, 2013). Bu doğrultuda son yıllarda yapılan çalışmalarda, KOBİ'lerin örgütsel çift yönlülük becerisinin uluslararasılaşma süreci üzerindeki etkisi (Han, 2007; Huang & Li, 2017; Prange & Verdier, 2011) ile firmaların bireysel olarak sahip olduğu yetenek ve kabiliyetlere ek olarak bulundukları kümelerin de benzersiz bir kaynak ve yetenekler kümesine sahip olduğu ve bu küme kaynaklarının da firmalar için önemli bir performans kaynağı olduğu (Hervás-Oliver ve Albors-Garrigós, 2007) literatürde geniş yer bulmaktadır. Ancak yapılan çalışmalarda, KOBİ'lerin uluslararasılaşma sürecinde kullandıkları araştırmacı ve fırsatçı yetenekler ile uluslararasılaşma hızları arasında nasıl bir ilişki olduğu ve bu ilişkide küme kaynaklarının bir rolü olup olmadığı gibi soruların yanıtı aranmamıştır. Bu nedenle çalışmanın amacı, araştırmacı ve fırsatçı yetenekler olmak üzere iki boyuttan oluşan çift yönlülük becerisi ile KOBİ'lerin uluslararasılaşma hızı arasında nasıl bir ilişki olduğu ve bu ilişkide KOBİ'lerin sahip olduğu küme kaynaklarının bir rolü olup olmadığını keşfetmektir. Bu doğrultuda çalışmada esas olarak "Örgütsel çift yönlülük becerisi ve uluslararasılaşma arasında nasıl bir ilişki vardır ve bu ilişkide küme kaynakları düzenleyici etkiye sahip midir? sorusu cevaplandırılmaya çalışılacaktır. Çalışma, nicel bir çalışma olarak tasarlanmış ve veri toplama yöntemi olarak anket seçilmiştir. Çalışmanın amacı doğrultusunda, araştırma sorusuna yanıt olarak genellenebilir sonuçlara ulaşmak hedeflenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Örgütsel çift yönlülük, uluslararasılaşma hızı, küme kaynakları.

Организация Бухгалтерского Учета и Налогового Контроля в Азербайджане в Соответствии с МСФО Для Малого и Среднего Предпринимательства

Ульви Зейналов

Азербайджанский Государственный Экономический Университет

Резюме

В статье подчеркивается формирование и развитие свободной конкуренции, которая обеспечивает мобильность и динамизм рыночной экономики и является одним из ее ключевых элементов. Наше правительство, которое проводит регуляторную политику по совершенствованию рыночной системы экономики, принимает ряд целенаправленных и систематических мер по созданию и развитию малого и среднего бизнеса. Однако в этой области все еще есть проблемы. В то же время, для обеспечения эффективного функционирования малых и средних предприятий, исходная политика государства должна быть устойчивой, а монополистические тенденции, которые могут возникнуть среди предпринимателей, занимающихся экономической деятельностью, должны быть устранены на основе рыночных принципов и должны быть приняты превентивные меры.

Теоретические и методологические основы бухгалтерского учета в бизнесе - это правила, применяемые в бухгалтерском учете и составлении финансовой отчетности, принципы, которым необходимо следовать, концепции, а также набор международных стандартов бухгалтерского учета, разработанных для хозяйствующих субъектов.

Бухгалтерский учет - это система сбора, измерения, регистрации, обработки и направления информации, необходимой для принятия соответствующего финансового и управленческого решения или решения, связанного со стратегическим развитием предприятия.

Основные ограничения статьи заключаются в том, что малые и средние предприятия имеют капитальные вложения, финансовые, налоговые и кредитные правила, низкий технический уровень и базу данных, разрозненность территорий, недостаточную защиту внутреннего рынка, отсутствие рыночной инфраструктуры и современных требований. Отсутствие законодательной базы, наличие ряда пробелов в действующем законодательстве, отсутствие достаточного законодательства свидетельствуют о наличии проблем в этой сфере.

Ключевые слова: Малый и средний бизнес, применение МСФО, финансовый рынок, устойчивое развитие.

Financial Intermediaries in Azerbaijan Before, During, After the Oil Boom

Nurtaj Adilli
Azerbaijan State University of Economics

Abstract
The main purpose of the research is to examine the role of financial intermediaries in the overall economy, to analyze the situation in Azerbaijan, the improvement ways of this existing situation, to introduce solutions to the problems related to the role of financial intermediaries and to explain them clearly. Besides that the experience which exists in the world will be taken into account. The overall economic stability of a country may be shown through the activities of financial intermediaries and growth of the financial services industry. At the same time, we will explain the role, significance, objectives and interpretation of the external factors influencing it on the topic. The need to maintain the priority of social policy, to meet the social needs of the population and to increase the role of financial intermediaries in the economy. Therefore, the main purpose of the study is to systematically study statistical and reporting data on the current state of the social security policy of the state, to study the system of measures taken by the state to further improve the level of social and cultural needs of the population and to increase the role of financial intermediaries.

Keywords: Financial Intermediaries, Economy, Banks, Credits.

The Accounting of Expenses, The Calculation and The Budget Planning at The Manufacturing Enterprise (by Industry)

Zohra Azizli
Azerbaijan State University of Economics

Abstract

The report considers accounting expenses, their estimate, and budget preparation in a production company. The article examines cost management, its processes, and calculations. The paper discusses how comparing variable and fixed cost prices can help businesses make smarter choices on whether to invest in Property, Plant, and Equipment (PPE). The paper discusses budgeting and business planning at a manufacturing enterprise, as well as the importance of budgeting and business planning in enterprise cost accounting. The article studies how budgeting relates to the organization's successful price control and financial efficiency by encouraging both expected expenditures and projected sales for the upcoming timeframe to be evaluated. Moreover, the article evaluates Aminol as one of the firms supplying lubricants and service fluids with cutter German equipment, ethically produced foundation storages, and excellent compounds from global leaders. Aminol's mission is to have excellent engine oil at competitive prices by combining cutting-edge technologies with premium materials at a minimal price. The concern of implementing a budgeting structure appears essential especially to the need to explore internal tools for reducing manufacturing and sales costs, supporting optimum costs for economic resources, and, as a result, creating competitive advantages for the enterprise, according to the paper.

Keywords: Budgeting, accounting of expenses, business planning.

İstehsal Potensialından İstifadə Səmərəliliyinin Qiymətləndirilməsinin Nəzəri-Metodoloji Aspektləri

Orxan İsayev
Azərbaycan Texniki Universiteti

Xülasə
Müasir şirkətlərin ümumi idarəetmə strategiyasında əhəmiyyətli bir yer istehsal müəssisələrinin satış fəaliyyətinin logistik strategiyaları tərəfindən tutulur. Bu fikir, bütün əmtəə dövriyyəsi sistemi müddətində satış fəaliyyətinin logistika strategiyaları vasitələrinin istifadəsinin ticarət maneələrini aradan qaldırmasına, maddi və qeyri-maddi xərclərin formalaşması üçün paylama xərclərini azaltmasına, məhsul və ya malların çatdırılma keyfiyyətini yaxşılaşdırmasına və beləliklə istehsalın paylama sistemini tamamilə optimallaşdırmasına kömək etməsindən irəli gəlir.
Sənaye müəssisələrinin marketinq fəaliyyətinə dair logistika strategiyasının müasir metodoloji aparatı bu yanaşmanın iqtisadiyyatın bütün sahələrində malların paylanması və çatdırılması müxtəlif rasional proseslərində effektiv tətbiq olunmasını təsdiqləyir. Satış fəaliyyətləri üçün bir logistika strategiyasının tətbiqi müasir istehsal müəssisələrinin rəqabətqabiliyyətli bazarlarda sabitliyinin artırılması, xarici bazarlarla inteqrasiya olunmuş qarşılıqlı əlaqənin təmin edilməsi məsələləri daxil olmaqla bir çox ümumi strateji vəzifələrin həllinə kömək edir.
Bununla birlikdə, müasir istehsal müəssisələrinin marketinq fəaliyyətləri üçün inteqrasiya edilmiş bir logistika strategiyasının inkişafı hələ də həll olunmamış qalır. Bu problemlər, ən yüksək təşkilati və iqtisadi nəticələr əldə etmək üçün idarəetmə proseslərini birləşdirməyə yönəlmiş satış fəaliyyətlərinin sistem logistik strategiyasının kifayət qədər inkişaf etməməsini əhatə edir.
Açar sözlər: İstehsal prosesi, istifadə səmərəliliyi, neft maşınqayırma müəssisələri, inkişaf istiqamətləri, qiymətləndirmə.

Mikrosığorta Mikromaliyyə Aləti Kimi

Aytən Quliyeva
Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti

Xülasə

Mikrosığorta-ənənəvi sığorta xidmətlərindən yararlana bilməyən yoxsul və az gəlirli insanların bu xidmətlərdən faydalanması üçün yaradılmışdır. Mikrosığorta - Ümumqəbuledilmiş sığorta təcrübəsinə uyğun olaraq əhalinin az gəlirli təbəqəsi üçün sığortalana bilən risklər üzrə təklif olunan, cüzi sığorta haqqı müqabilində adi sığortaya nisbətən daha az məbləğdə sığorta təminatını nəzərdə tutan və lisenziyalaşdırılmış şəxslər tərəfindən həyata keçirilən sığorta mexanizmidir. Mikrosığortanın zəmanət verdiyi risklər baxımından çox məhdud bir əhatə dairəsi var. Bunun bir çox səbəbi olsa da, ən böyük səbəbi aşağı mükafatlarla yaradılmışdır. Mikrosığorta verən çox sayda təşkilat əksəriyyət tək bir riskdən sığortalayır. Bu sigortalar –mikro həyat sığortası və mikro tibbi sığorta növü geniş yayılmışdır. Mikromaliyyə mikrokredit və sığorta kimi digər maliyyə xidmətləri daxil olmaqla geniş bir xidmət növüdür.Mikromaliyyə az gəlirli və ya kasıb fərdlərə özləri və ailələri üçün dolanışıq təmin etmək və kiçik biznes qurulması üçün göstərilən maliyyə xidmətləri daxildir. Mikrokreditlər-ənənəvi maliyyə qurumlarından kredit ala bilməyən aşağı gəlirli təbəqə üçün az miqdarda nağd pulla öz işini quraraq yoxsulluq həddinin qarşısını almaq üçün asanlıqla verilə bilən geri ödəmə öhdəliyi olan bir mikromaliyyə xidmətidir.

Açar sözlər: Mikromaliyyə, mikrokredit, mikrosığorta, yoxsulluq.

İdarəetmə Sistemlərində Rəqəmsal Vasitələrin Rolu: 1C Proqram Təminatı Nümunəsində

Aynur Mirzəzadə
Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti

Xülasə
Günümüzdə sürətlə dəyişən rəqabətli iş mühitində, yalnız çevik və dinamik inkişaf edən, rəqəmsal informasiya texnologiyalarının (İT) tətbiqi ilə xərcləri azaltmağı və işin səmərəliliyini artırmağı bacaran şirkətlər rəqabəti qarşılaya bilirlər. Rəqəmsal texnologiyaların istifadəsi, sürətlə dəyişən dünyada uğur qazanmaq üçün şirkətin strategiyasının vacib bir hissəsidir. Çağdaş informasiya texnologiyaları şirkətlərin heyət üzvləri arasında təsirli ünsiyyət və qarşılıqlı anlaşma üçün məlumat sistemləri yaratmağı və idarəetmənin bütün səviyyələrində qərar qəbul etmə müddətinin azaldılmasını təmin edir. Xüsusilə təşkilatın orta və yuxarı səviyyələrində idarəetmə qərarlarını qəbul edərkən müəssisənin bölmələrindən ayrı-ayrı və ya məcmu məlumatların verilməsi tələb edilir. Bu vəziyyətdə idarəetmə qərarları üçün lazımi ədədi məlumatları toplayan, idarəçilər tərəfindən asanlıqla istifadə edilə bilən və nəticələrini həm vaxtaşırı, həm də lazım olduqda müvafiq menecerlərə təqdim edən sistematik bir məlumat sisteminin varlığına ehtiyac yaranmışdır. Gələcəkdə informasiya texnologiyaları sahəsindəki həll yolları, insanları, məlumat və iş proseslərini vahid bir texnoloji həll kompleksi olaraq vahid bir informasiya sisteminə birləşdirməyə imkan verməlidir. Bu məqalə ənənəvi qaydada daxili biznes proseslərinin idarəedilməsinin optimallaşdırılmasından vahid maraqlar naminə fəaliyyət göstərən bütün üzvlər üçün açıq olan idarəetmə sisteminə keçid əsasında yeni MİS (Enterprise Management System – Müəssisə İdarəetmə Sistemi) konsepsiyasını nəzərdən keçirməyi hədəfləyir. Həm də bu işin əsas məqsədi müəssisələrin informasiya sistemlərinin inkişafının əsas tendensiyalarının müəyyənləşdirilməsidir. Məqalədə MDB ölkələrində Müəssisə İdarəetmə Sistemlərinin (MİS) hazırlanması və tətbiqinin mövcud təcrübələrinin nümunələri və təhlili yer alıb. Bu, müəssisə tətbiqi proqram bazarının liderlərinin müasir iş həllərinə və müəllifin öz təhlilinə əsaslanan tədqiqatdır.

Açar sözlər: Müəssisə idarəetmə sistemi, rəqəmsal informasiya, rəqəmsal texnologiya.

Azərbaycanda Geyim Sektorunda Rəqəmsal Marketinqin İnkişaf Perspektivlərinin Qiymətləndirilməsi

Ramilə Qasımova
Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti

Xülasə
Məqalədə Azərbaycanda geyim sektoru üzrə rəqəmsal marketinqin inkişaf istiqamətləri öyrənilmiş, rəqəmsal marketinq bazarının mövcud inkişafının təhlili aparılmış, rəqəmsal marketinq növünün istehlakçının markaya münasibətinin formalaşması mexanizminə təsiri müəyyən olunmuş və geyim sektoru timsalında ölkəmizdə markalaşmanın inkişaf perspektivləri öyrənilmişdir.

Azərbaycanın sosial-iqtisadi inkişafı kontekstində reklam marketinq kommunikasiyaları sistemi olmaqla mühüm yer tutur və həyatın bir çox sahələrini əhatə edir. Reklamın bütün fəaliyyət sahələrində iştirakı ictimai rəyə təsir göstərməkdə rolunu artırır və markanın mal və xidmətləri haqqında təsəvvürləri formalaşdırır. Azərbaycanda reklam fəaliyyətinin öyrənilməsinin aktuallığı bəzi məqamlarla əlaqələndirilir.

Son 10 il ərzində marketinq dünyasında çox şey dəyişdi. Texnologiyanın inkişafı, artan şəbəkə genişliyi və artan mobil qurğular satınalma vərdişlərimizi dəyişdirərək, həyat tərzimizi dəyişir. Araşdırmalara görə, Azərbaycanda təxminən 2.7 milyon internet istifadəçisi var və bu say hər keçən il artır. Rəqəmsal marketinq sektoru önümüzdəki 10 il ərzində əhəmiyyət qazanmağa davam edəcəkdir. Rəqəmsal marketinq artıq ölkəmizdə yeni olaraq geniş yayılmaqdadır və ümid edirəm ki, bu sahə ölkəmizdə lazım olan yerini tutacaqdır. Burada əsas məqsəd rəqəmsal marketinq müştərilərini cəlb etmək və rəqəmsal media xidməti və çatdırılması vasitəsilə onların marka ilə qarşılıqlı əlaqə qurmasını təmin etməkdir.

Bu gün ölkədə rəqəmsal marketinqin vəziyyəti elədir ki, təşkilatlar öz marketinq şöbələrini yaradır və onu təkbaşına inkişaf etdirməyə çalışırlar ki, bu da hər zaman təsirli bir yanaşma deyil. Rəqəmsal marketinq sosial cəmiyyətə təsir edir, eyni zamanda cəmiyyətin diqqətini müəyyən bir sosial hadisəyə yönəldir.

Açar sözlər: Rəqəmsal marketinq, reklam, marka sədaqəti, geyim sektoru, bazar iqtisadiyyatı.

Hong Kong’s Entrepreneurial Ecosystem
An analysis of its effects on the People’s Republic of China

Chen Christiana
Lau Ka Hei Carrie
Siegen University

Abstract:
This paper aims to explore the effects of Hong Kong's successful entrepreneurship ecosystem impact on the current transition countries in Asia, specifically the People's Republic of China. To accomplish this a literature research approach was done, by first describing the definition of transition countries, then a definition to Entrepreneurship among Asian countries. After that, we examine the entrepreneurship ecosystem, in particular the technology and social development in Hong Kong and among Asian countries. After that, we explain the relationship between Hong Kong and China’s entrepreneurship ecosystem by comparing how China’s economic transitions in the past affected the Hong Kong entrepreneurship ecosystem and structural change. Lastly, we examine Hong Kong's current status and popularity among entrepreneurship as well as its free-market economy has been an attractive selling point for many countries. Additionally, the pros and cons of Hong Kong's existing entrepreneurship ecosystem are discussed, which then leads to further talks about Hong Kong's future in both the financial and entrepreneurship world, plus its situation with its dependency on China.

Keywords: Entrepreneurship ecosystem, Asian countries, Republic of China, Entrepreneurial aspiration, GEM, Subsistence Entrepreneurship.

Məsuliyyət Sığortası və Onun Əhəmiyyəti

Güllü Əmiralizadə
Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti

Xülasə

Məsuliyyət sığortası (üçüncü tərəf sığortası da deyilir), alıcını ("sığortalı") məhkəmə iddiaları və oxşar tələblər tərəfindən qoyulmuş öhdəlik risklərindən qorumaq üçün ümumi maliyyələşdirmə sisteminin bir hissəsidir və sığortalı alıcıya sığorta müşavirinin əhatə dairəsinə daxil olan iddialar üçün məhkəməyə verə bilər.

Məsuliyyət sığortası, üçüncü şəxslərin sığorta tələblərinə qarşı xüsusi bir qoruma təklif etmək üçün nəzərdə tutulmuşdur, yəni ödəniş adətən sığortalıya deyil, əksinə sığorta müqaviləsinin tərəfi olmayan zərər çəkən birinə ödənilir. Ümumiyyətlə, qəsdən vurulmuş ziyan, habelə müqavilə məsuliyyəti məsuliyyət sığortası müşavir ilə əhatə olunmur. İddia edildikdə, sığorta daşıyıcısının sığortalıyı müdafiə etmək vəzifəsi (və hüququ) var.

Müdafiənin qanuni xərcləri, normal olaraq siyasətdə əksini göstərmədiyi təqdirdə siyasət məhdudiyyətlərini təsir etmir; bu məhkəmə qaydası faydalıdır, çünki məhkəmə işlərinə gedəndə müdafiə xərcləri artmağa meyllidir. Bir çox halda, müşavirin müdafiə hissəsi əslində sığortadan daha dəyərlidir, çünki mürəkkəb hallarda, işi müdafiə etmək üçün tələb olunan məbləğdən çox ola bilər, xüsusən sığortalıların "narahatlıq" deyilən hallarda heç bir məsuliyyət məhkəməyə verilməməsinə baxmayaraq müdafiə olunmalıdır.

Açar sözlər: Sığorta, əhəmiyyət, Azərbaycan, məsuliyyət.

The Role Of Investment In Ensuring Employment And Its Sustainability In The Construction Sector

Elvin Ajdarli
Azerbaijan Technical University

Abstract
Employment in the construction industry is often seen as a way out of poverty for those with little education or skill. Construction work also provides a traditional point of entry into the urban labour market for migrant workers from the countryside. It is often the only significant alternative to farm labour and has special significance for the landless. The demand for labor in the construction industry changes from day to day. It has always been customary to employ a proportion of the construction workforce on a casual and temporary basis to cope with variations in the contractor's workload and demand for different skills. But there is evidence to show that the number employed in this way has grown substantially in recent years as construction enterprises around the world (in common with enterprises in other sectors) have shed their permanent labour force in favor of employing workers on a casual (often daily) basis, or of outsourcing their labour supply through intermediaries. Evidence is presented in the same report of an increase in the practice in some countries in recent years as workers who had previously been employed directly by the main contractor have been laid off and re-employed through labour contractors.

Keywords: Construction, industry, labor, market, investment.

Analysis of Implementation of IFRS 15 in Different Sectors in Azerbaijan

Orkhan Zulfugarov
Azerbaijan State University of Economics

Abstract

The article analyzes the application of IFRS 15 IFRS in various sectors and its use in financial management in Azerbaijan. In this case, discussions were held with company officials who were directly involved in the application of the standard or who applied the standard, and their financial statements were analyzed. The data obtained from a survey of several companies operating in the same sector are summarized for that sector. It is preferable to reflect the information that arises from the application of the standard to events specific to the sector. This standard was created as a result of a joint project initiative of the United States and the United Nations General Assembly to develop a single income standard that contains comprehensive principles for the recognition of income. For most companies, the application of this standard has a significant impact on accounting and reporting methods, business processes and IT systems, as the application of the standard changes the rationale used to recognize revenue in practice. The standard describes the principles that an entity should apply to measure and recognize income and related cash flows. This standard provides guidelines to help determine whether an enforcement obligation has been performed at a specific time or period. If the obligation is performed for a period, the relevant income is recognized during that period. This article analyzes the application of IFRS 15 and the impact on the performance of companies.

Keywords: IFRS 15, income, contract, Azerbaijan economy.

Təhsil Müəssisələrində Gəlir və Xərclərin Idarəetmə Uçotunun Xüsusiyyətləri

Zeynəb Ağayeva
Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti

Xülasə
Cəmiyyətin və iqtisadi münasibətlərin inkişafındakı müasir tendensiyalardan biri də bazar iqtisadiyyatının insan həyatının bir sıra sosial sahələrinə nüfuz etməsidir. Bu fəaliyyət sahələrinə cəmiyyətdəki bazar əsaslı iqtisadi təcrübələr və maliyyə dəyişikliyindən getdikcə daha çox təsirlənən təhsil daxildir.
Təhsil müəssisələrinin uğurlu inkişafı və rəqabət qabiliyyətinin açarı maliyyə sabitliyi və ödəmə qabiliyyətinin təmin edilməsi üçün həlledici şərt kimi xərclərin idarə edilməsi sisteminin daha da inkişaf etdirilməsidir. Məqalədə təhsil müəssisələrində gəlir və xərclərin idarəedilməsi və mühasibat məsələləri araşdırılır.
Müasir təhsil müəssisəsi özünün mürəkkəb xidmət quruluşu ilə iqtisadiyyatda xidmətin dinamik obyekti kimi çıxış edir. İdarəetmə uçotu maliyyə uçotunun davamı olmaqla onunla qarşılıqlı əlaqəsi və müəyyən fərqləri mövcuddur. Ümumilikdə isə uçotun hər iki növü təhsil müəssisəsinin uçot sistemi informasiyasından istifadə edir. Bu sistemin bölmələrindən birisi İstehsal uçotu adlanır. Maliyyə uçotu vasitəsilə həm maliyyə, həm də İdarəetmə uçotunda zəruri hesab olunan xidmət xərcləri üzrə məlumatlar ümumiləşdirilir. Məsələn, maliyyə uçotu məlumatlarından adətən xidmət növlərinin qiyməti müəyyənləşdirmək üçün mütəsəxəssislərə kömək məqsədilə istifadə edilir. Bu o deməkdir ki, həmin o, informasiya İdarəetmə uçotunda tətbiq edilir.

Açar sözlər: Maliyyə, təhsil müəssisələri, idarəetmə uçotu, daxili nəzarət sistemi, ölkənin inkişaf səviyyəsi.

Çalışma Hayatında Dezavantajlı Grup Olarak Kadınlar

Sümeyya Akyıldız
Muhsin Halis
Kocaeli Üniversitesi

Özet

Kadınların çalışma hayatına katılımları toplumsal değer yargıları, aile yapısındaki farklılıklar, kadınların medeni durumu, eğitim durumu, yaş faktörü, eş ve çocuk faktörü, kayıt dışı istihdam dolayısıyla çeşitli engellerle ve eşitsizliklerle karşı karşıya kalmaktadır. Karşılaştıkları bu engeller ve eşitsizlikler kadınların çalışma hayatına dezavantajlı olarak başlamalarına ve erkeklerin gerisinde kalmalarına neden olmaktadır. Türkiye'de kadınların işgücüne katılım oranları geçmişten günümüze kadar artış göstermiş olsa da hala istenilen seviyeye ulaşamamıştır. Yapılan bu çalışmada da kadınları çalışma hayatına iten ya da onları çalışma hayatından alıkoyan faktörlerle birlikte karşılaştıkları iş bulma, ücret ve terfilerindeki ayrım ve eşitsizlikler incelenecektir. Çalışmanın amacı kadınların çalışma hayatında karşılaştıkları cinsiyetçi ayrımı, haksızlıkları ve sorunları ortaya koymaktır. Çalışmanın amacı doğrultusunda literatür taraması yapılmış ve yayınlanan TÜİK verileri de kullanılarak elde edilen bulgular doğrultusunda analiz yapılmıştır. Bulgular kadınların ücret, işe alınma, işten çıkarılma ve terfilerinde erkeklere oranla ayrımcılığa daha fazla maruz kaldıklarını göstermiştir. Ayrıca kadınların medeni durumu, çocuk sahibi olmaları ve ev içi sorumlulukları da önemli sorunlar arasında görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Kadın, çalışma hayatı, işgücü, dezavantaj.

İnnovasiyaların Müəssisələrə Təsiri. Müəssisələrdə İnnovasiya Mədəniyyətinin Formalaşdırılması

Vidadi Ağamirzəyev
Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti

Xülasə
Dəyişikliklərin rəqəmsal texnologiya və artan rəqabət tərəfindən dəstəkləndiyi XXI əsrin sürətlə dəyişən iş mühitində innovasiya hər bir təşkilatın uğurunun və yaşamasının açarı oldu. Təşkilati mədəniyyət hər bir təşkilat üçün vacib inkişaf və inkişaf mənbəyi olan yeniliyə əhəmiyyətli təsir göstərən həlledici bir mövzudur. Günümüzün biliklərə əsaslanan cəmiyyətində yaradıcılıq innovasiyanın əsasını təşkil edir. Davamlı və dayanıqlı dəyər yaratmaq üçün təşkilatlar həm indi, həm də gələcəkdə uğurla rəqabət etmək üçün lazım olan imkanları inkişaf etdirmələrini təmin edən bir innovasiya mədəniyyəti hazırlamalı və həyata keçirməlidirlər. Təşkilatın ölçüsü və sənayesindən asılı olmayaraq, qloballaşma dövründə və dinamik olaraq dəyişən iş mühitinin yüksək tələblərində inkişaf etmək və uğur qazanmaq üçün bir innovasiya mədəniyyəti vacibdir.
Bu məqalə innovasiyanın təşkilatlara və innovasiya mədəniyyətlərinin yaradılmasına əhəmiyyətini izah edən spekulyativ bir çərçivə qurur. Günümüzün yüksək rəqabət mühitində hər təşkilat rəqabətqabiliyyətliliyi və yeni müştərilər qazanmağı hədəfləyir. Təşkilatdakı insanlar yenilikləri təbliğ etmək və dəstəkləmək, ciddi yenilik metodlarını tətbiq etmək və üç əsas rolu yerinə yetirməklə fəal şəkildə məşğul olduqda yaradılan yenilik mədəniyyəti: Yaradıcı Dahilər, İnnovasiya Çempionları və İnnovasiya Liderləri.
Açar sözlər: İnnovasiya mədəniyyəti, yaradıcı dahilər, innovasiya çempionları, innovasiya liderləri.

SOCAR-da Yeni İqtisadi Münasibətlər Şəraitində İnsan Resurslarının İdarə Edilməsi Məsələləri

Aysun Qəmbərova
Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti

Xülasə

Məqalədə insan resurslarının idarə edilməsinin hüquqi və nəzəri aspektləri, insan resurslarının idarəçilyində təlim və karyera inkişafının təşkili məsələlələri,insan resurslarının idarəçiliyinin müasir vəziyyəti öyrənilmiş, əsas məqsədi isə müəssisələrdə insan resurslarının idarə olunmasının təkmilləşdirilməsi istiqamətlərinin tədqiq olunmasıdır. Bu məsələlər bu sahədə inkişaf etmiş şirkətlərdən biri olan SOCAR şirkəti timsalında araşdırılmışdır. SOCAR neft, qaz və neft-kimya sənayesinin müxtəlif sahələri üzrə həm ölkə daxilində, həm də xaricdə fəaliyyət göstərir və iri həcmli investisiyalar yatıraraq fəaliyyət göstərdiyi regionlarda iqtisadiyyatın inkişafında mühüm rol oynayır.

Tədqiqatın informasiya bazasını insan resurslarının idarə olunması sahəsində yerli və xarici iqtisadçıların nəzəriyyələri, bu sahəyə dair elmi məqalələr, SOCAR-ın illik hesabatları təşkil edir. Tədqiqat işinin predmetini müəssisələrdə insan resurslarının idarə olunmasının təkmilləşdirilməsi sistemi dayanır. Tədqiqat işinin obyektində isə SOCAR-da insan resurslarının idarə olunmasının əsas istiqamətlərinin tədqiqi dayanır. Məqalədə bu müəssisə qismində insan resurlarının idarə olunması prosesinin analizi, insan resurslarının idarə edilməsində təşkilati məsələlərin yeri və rolu araşdırılır. Eyni zamanda, məqalədə insan resursları idarəçiliyinin inkişafı yolları, bu inkişafda beynəlxalq təcrübənin yeri və rolu araşdırılmışdır. Tədqiqat Azərbaycanda neft emalı müəssisələrində insan resurslarının idarə olunmasını öyrənmək istəyən hər bir tələbə və tədqiqatçı üçün faydalı ola bilər.

Açar sözlər: İnsan resursları, SOCAR, kadr, karyera və təlim.

Ведение Бухгалтерского Учета Лизинговых и Арендных Операций Согласно МСФО

Наргиз Гасанова
Азербайджанский Государственный Аграрный Университет

Резюме
Лизинг – это такой финансовый инструмент, который вместо приобретения объекта лизинга, он предусматривает аренду и использует капитал, полученный производителями от этой операции на другие нужды, а также играет важную роль в повышении эффективности и прибыльности в этой области. Играя исключительную роль в модернизации производства и развитии малого бизнеса, лизинг улучшает финансирование хозяйств с ограниченными финансовыми ресурсами и ограниченным предложением ликвидности. Лизинг как уникальный инструмент обеспечивает единую интеграцию производственных вложений и источников их финансирования. Расширение и текущий характер лизинговой деятельности играют ключевую роль в финансовом посредничестве и инвестиционном процессе.

В данной статье рассматривается учет и движение арендованного имущества, согласно правилам ведения бухгалтерского учета по МСФО. Учет лизинговых и арендных операций в аграрном секторе национальной экономики ведется в соответствии с Законом Азербайджанской Республики «О бухгалтерском учете» и Международными стандартами бухгалтерского учета, а бухгалтерская корреспонденция составляется в соответствии с планом счетов. Основой исследования в соответствии с условиями договора аренды, подписанного между арендодателем и арендатором является, корреспонденции по счетам, долгосрочная и краткосрочная дебиторская задолженность по финансовой и операционной аренде, операционная прибыль, расходы и доходы будущего отчетного периода, продажа, долгосрочные и краткосрочные дебиторская задолженность покупателей и заказчиков, долгосрочная и краткосрочная кредиторская задолженность поставщиков и подрядчиков, обязательства по налогам и другим обязательным платежам, прибыли и убытки и другие показатели бухгалтерского учета.

Ключевые слова: Лизинг, инвестиция, финансирование, учет, МСФО, отчетность.

Economic Bases of Credit Operations

Fatima Charkazova
Azerbaijan State University of Economics

Abstract

Commercial banks provide free services by conducting active operations in the economic and social spheres. Active operations of banks affect the development of the country both indirectly and directly. Therefore, this topic remains relevant today. The urgency of the issue also stems from the development of active operations. Thus, the expansion of the securities market, increased investment in the country, the issuance of mortgage loans, expanded the active operations of banks. In the context of rapid economic development, there is always a need for bank funds. Therefore, this topic will remain relevant for a long time. The importance of the quality of active operations is one of the factors influencing the development and evolution of commercial banks. The volume of assets is one of the most important elements for banks. From an economic point of view, a loan is an economic benefit provided on the condition that it is repaid in exchange for a certain interest income. Banks and financial institutions are forced to lend to bring together those in need of finance and others. One of the main tasks of banks is to save money by using the funds they have collected or used and give them to those in need. Because, as already mentioned, the banking system is based on the principle of saving and lending. Banks charge interest on the loans they use. When using loans, banks can establish a number of regulations and systems. Banks determine the reliability of loans in terms of income and need.

Keywords: Economy, banking, active operations.

The Effect of Food Quality, Health Consciousness and Price Sensitivity on Fast-Food Purchase Intention

Francis Mumuluh Veuphuteh
Hacettepe University

Abstract

The aim of this study is to investigate the effects of perceptions of food quality of fast-food products, health consciousness and price sensitivity of customers on purchase intention in fast-food restaurants. Also, within the context of these variables, the study examines whether differences exist between customers in Turkey and Canada. To achieve this aim, the hypotheses in the proposed model were tested with online survey data from 291 college students in Ankara and Toronto. Confirmatory factor analysis was used to test the model fit between the survey data and the food quality, health consciousness, price sensitivity and purchase intention scales. Path analysis and independent samples t-Tests are used to test the research hypotheses. According to the results of the path analysis, food quality and price sensitivity positively influence purchase intention while health consciousness negatively influences purchase intention of fast-food products in Canada. Similarly, in Turkey, food quality positively influences purchase intention of fast-food products. However, health consciousness and price sensitivity do not influence fast-food purchase intentions in Turkey.

Key words: Quality, Fast-Food, Food Quality, Health Consciousness, Price Sensitivity, Purchase Intention, Obesity, Noncommunicable Diseases.

Qlobal Koronavirus Pandemiyasının Müasir Məşğulluq Sistemində Yaratdığı Təsir və Qeyri –rəsmi Məşğulluqdakı Fəsadları

Yeganə Əsgərli
Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti

Xülasə

Müasir iqtisadi islahatlar fonunda münasibətlərinin formalaşması özünü əmək bazarı və məşğulluğun qarşılıqlı əlaqəsindən irəli gələn problemlərin aktuallığı ilə şərtləndirmişdir. Bütün dövrlərdə hər bir dövlətin qarşısında duran ən mühüm məsələlər əmək bazarı, qeyri-rəsmi məşğulluq, məşğulluq və işsizlik problemlərinin həllidir.
İqtisadiyyatın aparıcı sahələrindən olan məşğulluq xarici təsirlərdən asılı olaraq dəyişməkdədir. Belə ki, bu xarici təsirlər həm ölkə miqyasında, həm qlobal miqyasda baş verən proseslərlə əlaqədardır. Ölkə iqtisadiyyatının dayanıqlı inkişafını təmin edilməsiylə, qeyri-rəsmi məşğulluğun əmələ gətirdiyi problemləri aradan qaldırmalı və əhalinin məşğulluğunu təmin edilməli, işsizliyin azaldılmalı və artım tempinin saxlanılmalıdır.
Ölkə daxili yaranan təsirlərlə yanaşı, hal – hazırda dünyanı öz məngənə almış olan Korona virus pademiyasınında təsirləri danılmazdır. Dünya ölkələrinin yaşadığı fərqli viruslar, pandemiyalar, iqtisadiyyata, ətraf mühitə və umumilikdə iqtisadi fəaliyyətə böyük təsirlər göstərmişdir. Bu pandemiya özünü iqtisadiyyat sahələrinin hər birinə təsir etməklə qalmamış, öz mənfi təsir dairəsinə məruz qoymuşdur. Covid-19 səbəbindən kütləvi ölümlərə, beynəlxalq bazarlarda kütləvi işsizliklərə, iqtisadiyyatın bir çox sferasında böyük tənəzzüllərin olmasına gətirib çıxartdı. Bu səbəblərdən ən aktualı isə bütün iqtisadi subyektlərə təsir edən, həyat səviyyəsini aşağı salan işsizliyin artması ilə paralel qeyri-rəsmi məşğul əhalinin sayının artmasına səbəb oldu. Həm inkişaf etmiş, həm də inkişaf etməkdə olan ölkələrdə Covid-19 pandemiyası səbəbilə təşkilatlar və işçilər ciddi problemlərlə üzləşməkdədirlər. Beynəlxalq Əmək Təşkilatının məlumatlarına görə pandemiya belə davam edərsə dünyada təqribən 25 milyon insan işsiz qala bilməsi mümkün olar, biz bu göstəricini 2008- 2009-cu illərin qlobal maliyyə böhranı ilə müqayisə etsək fərqi asanlıqla görə bilərik. Qlobal maliyyə böhranı daha az öz fəasdını vermişdir, beləki 22 milyon insanın işsiz qalmasına səbəb olmuşdur.

Açar sözlər: Əmək bazarı, qeyri-rəsmi məşğulluq, məşğulluq, qlobal pandemiya, koronavirus.

Reklam və Marketinq Strategiyaları

Kənan Qarayev
Azərbaycan Dövlər İqtisad Universiteti

Xülasə
Qloballaşan dünya iqtisadiyyatında istehlakçıların rəqabətli bazar şərtləri qarşısında məhdudiyyətsiz variantlar və markaları var. Bu səbəbdən istehsal müəssisələri şatışlarını böyük büdcəli ənənəvi reklamlarla artırmağa çalışırlar. Bu reklamlarda bir neçə fərqli markanın üzlərində, tanış simalarından və klassik ssenarilərindən istifadə olunur. Ümumiyyətlə bu reklam kampaniyaları bir neçə saniyə diqqət çəkir və bu bir neçə saniyəlik diqqətə rəğmən insanlar bütün gün danışırlar. Məqalənin mövzusu marketinqdə reklam anlayışı və onun düzgün üsullarla seçilərək, marketinqdə rolunu əks etdirməkdədir. Daim dəyişən və inkişaf edən dünyada bir markanın özünə yer tapması və yerini davamlı böyütməsi vacibdir. Əks təqdirdə, böyük rəqibləri arasında itəcək. Strateji reklam və marketinq ilə həm özünü, həm də maddi gəlirini yüksəldə bilər. Burada vacib olan budur; Texnologiya inkişaf etdikcə istehlakçıya çatma sürəti artır və bu da reklamları canlı vitrin halına gətirir. Bu vitrin nə qədər göz oxşayır və yaxşı saxlanılırsa, bir o qədər çox müştərisi olacaqdır. Bu işdə reklam və marketinq strategiyalarından bəhs olunur. Bu strategiyaların nə olduğu, bu işdə nümunələrlə də izah edilmişdir.

Açar sözlər: Reklam, marketinq, strategiya, istehsalçı, istehlakçı, tələb, təklif.

Azərbaycanda Özəl Sektorda Menecerlərin Məsuliyyətinin Ölçülməsi

Şəbnəm Ələsgərzadə
Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti

Xülasə
Tədqiqatın əsas məqsədi, məsuliyyət hissinin bir şəxsin, menecerin və ya rəhbərin iş həyatında nə dərəcədə təsirinin, effektivliyinin olduğunu ölçmək, məsuliyyət hissinin işə necə yansıdığını öyrənməkdir. Həmçinin məsuliyyətli menecer anlayışını nəzəri olaraq incələmək və Azərbaycanda özəl sektorda işləyən menecerlərin nə dərəcədə məsuliyyətli olduqlarını ölçmək, araşdırmaqdır. Azərbaycanda özəl sektorda menecerlərin məsuliyyətinin ölçülməsi problemləri və həlli yolları ilə bağlı aparılmış tədqiqat nəticəsində Azərbaycanda mövcud vəziyyət nəzəri və praktiki analiz olunmuş və əldə edilmiş məlumatlar sistematik təhlil olunmuşdur. Azərbaycandakı mövcud vəziyyətə nəzər yetirsək görərik ki, məsuliyyətin ölçülməsi və ya məsuliyyətsizliyin aradan qaldırılması üçün hər hansı bir sistem qurulmayıb. Biznes sektorunda heyətin idarə edilməsində kadr seçimi funksiyasının məqsədi işçi bacarıqları və iş tələbləri arasında ən yaxşı əlaqəni yaratmaqdan ibarətdir. Şəxslərin fərqli quruluşları, düşüncələri, davranışları, maraqları və qabiliyyətləri var. Bunların arasında işçinin məsuliyyəti də böyük önəm daşıyır. Məsuliyyətli menecerlərin yetişdirilməsi həm şirkət üçün məhsuldarlığın, effektivliyin artırılmasında, həm də şəxsin gələcək karyerasında uğur qazanmasında, daha tez və daha çox biliklər əldə etməsinə köməklik edəcəkdir. Məsuliyyət hər nə qədər insanın öz şəxsi keyfiyyətlərində olsa da, bir o qədər də, çalışdığı mühitdən, kollektivdən, qurulmuş sistemdən asılıdır.

Açar sözlər: Məsuliyyət, məsuliyyətli menecer, özəl sektor.

Pandemiya Dövründə Sosial Sahibkarlıq və Korporativ Sosial Məsuliyyət: Qlobal Çağırışlar və Real İmkanlar

Murad Əliyev
Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti

Xülasə

Cəmiyyətin sosial, ekoloji və iqtisadi problemləri getdikcə daha çox ictimai müzakirə mövzusuna çevrilir. Qlobal istiləşmə, təbii fəlakətlər, yoxsulluq və ya təhsil imkanlarının olmaması kimi mövzular uzun müddətdir ki, tədqiqatçılar tərəfindən araşdırılır. Bu və digər problemlər, onlara uyğun həllərin olmaması kimi məsələlər mövcud Covid-19 pandemiyası dövründə getdikcə daha çox özünü göstərir. Tədqiqatın mərkəzində sosial bir dəyişiklik yaratmaq üçün sosial müəssisələrin qarşısında duran əngəlləri nəyin əhatə etdiyi, sosial sahibkarlığın nədən ibarət olduğu və xüsusilə də mövcud Covid-19 pandemiyası fonunda onlara hansı üstünlüklərin verilməli olduğu sualı dayanır. Əlavə olaraq, gələcəkdə sosial sahibkarlıq fəaliyyətini təşviq etmək üçün hansı dəstəyə ehtiyac duyulduğu, bunun sosial müəssisələrin qurulması istiqamətini necə təyin edə biləcəyi və daha yaxşı bir gələcəyə necə bir töhfə verilə biləcəyi araşdırılmışdır. Bu məqamda korporativ sosial məsuliyyət fəaliyyətinin əhəmiyyət qazandığını da söyləmək olar. Tədqiqatda Covid-19 pandemiya prosesi marketinq baxımından korporativ idarəetmə və sosial məsuliyyət çərçivəsində konseptual olaraq qiymətləndirilmiş və şirkətlərin həyata keçirməli olduqları strategiyalara dair tövsiyələr verilmişdir.

Açar sözlər: Covid-19, sosial sahibkarlıq, korporativ sosial məsuliyyət, sosial müəssisələr, korporativ idarəetmə.

Structure of Azerbaijan Tourism Sector and Problems Faced in The Sector

Saira Mohammad Samim
Ahlia University

Abstract

In the modern world, the tourism industry is one of the key sources of income for many countries and has always been seen as one of the key areas for the national economy. In Bahrain, in order to minimize the problems experienced in the economy due to the decrease in oil prices in recent years, it has become one of the main goals of the state to reduce the dependence of the economy on oil and ensure the development of the non-oil sector. The development of the tourism sector, where natural resources offer opportunities in areas other than oil, has an important place. However, there are a number of problems in the development of this field.

In Bahrain, theoretical and practical problems have increased, as the interregional socio-economic development is particularly dependent on Manama and the competitiveness in local tourism is low. There has been a significant increase in the number of tourists coming and going to the country in recent years. The fact that citizens prefer foreign countries for similar tourism services despite transportation costs and other procedures is an indicator of low competitiveness in the domestic market. The aim of the research is to measure the importance of tourism in the economy, to define the modern development problems of tourism in Bahrain, to prepare suggestions and recommendations for the preparation of useful solutions as well as the statistical, theoretical and logical analysis of current strategies and socio-economic indicators.

The knowledge base of the research consists of the statistical and analytical comments and reports of the Bahrain Ministry of Industry, Commerce & Tourism, the World Tourism Organization and other scientific research centers and institutes.

Keywords: Tourism industry, non-oil sector, Bahrain tourism sector.

Значение Корпоративного Менеджмента в Деятельности Современных Банков

Нигяр Фарзалиева
Азербайджанский Государственный Экономический Университет

Резюме

Спрос на качественный корпоративный менеджмент растет во всех странах, и с уже сформировавшимися, хорошо поставленными рынками, и с пока еще формирующимися рынками. В случае финансовых учреждений, как государственных, так и частных, управление имеет решающее значение для устойчивости банковского сектора. Эффективный корпоративный менеджмент имеет решающее значение для надлежащего функционирования банковского сектора и экономики в целом. Банки играют решающую роль в экономике, переводя средства вкладчиков и вкладчиков в деятельность, которая поддерживает предприятия и способствует экономическому росту. Безопасность и надежность банков являются ключом к финансовой стабильности, и поэтому способ ведения бизнеса имеет решающее значение для экономического здоровья. Слабость управления в банках, играющих важную роль в финансовой системе, может привести к передаче проблем в банковском секторе и экономике в целом.

Корпоративный менеджмент в банках отличается от корпоративного управления в обычных компаниях. Это связано с характером банковского бизнеса, сложностью его организации, уникальностью балансов банков, необходимостью защиты самого слабого участника в цепочке (то есть вкладчиков) и системными рисками, вызванными банкротством банков. Посторонним лицам сложно оценить качество активов банка и, следовательно, его истинное финансовое положение. Кроме того, банк обслуживает несколько конфликтующих интересов, от акционеров до заемщиков или вкладчиков, и хорошее управление важно для балансирования этих интересов. Наконец, потенциальные негативные последствия банкротства банков очень разрушительны как для экономики, так и для общества, что ярко продемонстрировал мировой финансовый кризис 2008 года. По этой причине в настоящее время признано, что корпоративный менеджмент в банках следует рассматривать с помощью конкретных рекомендаций, уделяя больше внимания «внутреннему управлению», чем защите миноритарных акционеров.

Ключевые слова: Банки, корпоративный менеджмент в банках, надзорные требования Базельского банка, управление банковскими рисками, прозрачность банка.

The Ways of Increasing Investment Attractiveness of Azerbaijan Enterprises

Samir Kovsarov
Azerbaijan State University of Economics

Abstract
The importance of rising investment and improving the management structure of enterprise was discussed in the article. The rising ways of investment involvement in Azerbaijan industry enterprises was also assigned here.This paper analysis current situation of small and medium sized business in Azerbaijan and their potential to attract foreign investment in economy.Paper argues that for being attractive in global investment market government should take some steps for promoting local businesses,for example,giving tax incentives or giving loans with discounted percentage.The paper also outlines the "Strategic Road Map" which was accepted by government and its application directions in term of promoting and contributing to the development of non-oil sector in Azerbaijan through attracting foreign investment into this sector and doing institutional reform in terms of business activities.For that reason some actions taken which enhanced Azerbaijan rating in international reports.Also it is advisable for Azerbaijan to create more special economic zones for not only reaping benefits in terms of economic aspect but also to learn technological advancement from oversee companies.

Keywords: Foreign investment, tax credit, stimulation, entreprise.

Инвестиции – Как Фактор Влияния на Экономическое Развитие Стран Мира в Условиях Глобализации

Фидан Джалилова
Азербайджанский Государственный Экономический Университет

Резюме
В существующих на сегодняшний день реалиях, в условиях глобализации мировой экономики и мирового финансового рынка, выход экономической системы каждого отдельно взятого государства, на качественно новую ступень своего развития, возможно обеспечить только лишь за счет притока инвестиционных ресурсов, большая часть которых осуществляется и приводит к эффективным и положительным показателям именно благодаря инвестициям и зачастую, международным инвестициям. В данной научной работе с целью раскрытия темы статьи рассматривается экономическое определение таких категорий, как инвестиции, сбережения, проведен их анализ, показана роль и значение международных инвестиций, изучена непосредственная связь между инвестициями и ростом экономики в условиях глобализации. Цель исследования: теоретические и практические аспекты финансовой глобализации,ее влияние на финансово-инвестиционные процессы,роль и значение инвестиций в экономическом развитии стран.Методология исследования выполнена на основе метода научного познания,метода логического обобщения,метода систематизации,метода сравнительного анализа,метода синтеза и анализа,метода аналогий.Результатом исследования является обоснование необходимости разработки всеобъемлющий концепции повышения эффективности инвестиционной политики с целью создания возможностей ускорения экономического роста. Практическое значение исследования заключается в выявлении причинно-следственных факторов,влияющих на динамику инвестиционной активности.Научная новизна исследования заключается во внесении определенного вклада в развитие финансовой науки и создание предпосылок для новых теоретических разработок по инвестиционной тематике в будущем.

Ключевые слова: Функциональная структура инвестиций, иностранный капитал, финансовые ресурсы – как приоритетное средство роста экономики.

The Relationship Between ERM And Financial Performance in Organizations

Husan Pirmuradov
Azerbaijan State University of Economics

Abstract

Organizations are under - pressure to strengthen their risk management processes while still generating consistently higher financial returns in the face of global economic uncertainty. As a result, many industries are implementing an enterprise risk management (ERM) system to assist them in achieving this goal. An ERM structure is a well-rounded approach to identifying, quantifying, and managing an organization's risks, and it should be a key component of the company's strategic direction. A main goal of a modern ERM program is to reduce the vulnerability of earnings and share price volatility to external factors, or to ensure that the returns of privately held companies are stable. As a result, increased strategic and financial decision-making, a reduction in the organization's risk premium, and a reduction in earnings volatility are all conceptual benefits of ERM. Although ERM is an important component in managing complex, fluid, and highly interdependent risks, most companies struggle to create a program that is seen as beneficial and useful in reducing surprises, losses, and costs while enabling the company to become more proactive rather than reactive.

Keywords: Risk, financial decisions, enterprise risk management.

Azərbaycanın Rəqabət Qabiliyyətlilik İndeksinin Fomalaşması Xüsusiyyətləri

Sevinc Əliyeva
Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti

Xülasə

Azərbaycanın yüksək əlverişli coğrafi mövqeyi, iqtisadi potensialı və digər müxtəlif amillər ölkəmizin geosiyasi gücünü artırmaqdadır. Respublikamız Davos Dünya İqtisadi Forumunun nüfuzlu üzvlərindən birinə çevrilməkdədir və mütəmadi olaraq ölkəmiz hər il bu forumda təmsil olunur. DİF bizə hər il dünyada gedən iqtisadi meyillər barəsində ətraflı.ş çoxşaxəli məlumat əldə etməyə köməklik edir. Azərbaycan 2007-ci ildən etibarən bu forumun geniş toplantılarında fəal iştirak etmkdədir. DİF ölkəmizin reallıqlarını dünya ictimaiyyətinə təqdim etmək üçün əhəmiyyətli bir platformadır. DİF-in Azərbaycan qarşısında qoyduğu islahatların davamlı şəkildə aparılması nəticəsində xarici investorların cəlb olunmasında böyük imkanlar yaranmışdır. 2016-ci ildən etibarən isə Azərbaycan iqtisadiyyatı üzrə strateji yol xəritələri hazırlanmış, struktur və kadr islahatları reallaşdırılmış, respublikamızın biznes mühitinin yaxşılaşması üçün ciddi addımlar atılmışdır. Həmçinin kiçik və orta müəssisələrin, innovasiya istiqamətlərinin qüvvətləndirilməsi, bununla yanaşı yüksək və orta texnologiyalara sahib yeni innovativ şirkətlərin yaranması, start-up layihələrinin həyata keçirilməsi Azərbaycan iqtisadiyyatının rəqabət qabiliyyətliyinin yüksəlməsində xüsusi yol oynayacaqdır. Ümumiyyətlə ölkəmiz son illər ərzində yüksək inkişafa nail olmuş və demək olar ki, bütün indikatorlar üzrə artım tempinə sahibdir. Bu indikatorlar üzrə artım tempi ölkəmizdə rəqabət qabiliyyətlilik mühitinə ciddi, yüksək təsir göstərməkdədir. Çox kiçik bir miqdarda olmaqla yanaşı bəzi indikatorlarda keçən illərə nisbətən azalma çüşahidə olunmuşdur. Bu azalmalar əsasən son dövrlərdə dünya və ölkəmizdə baş verən qlobal proseslərdən qaynaqlanmaqdadır. Lakin biz əminik ki, rebpublika rəhbərliyi tərəfindən aparılan beynəlxalq standartlara uyğun yüksək innovasiyalı islahatlar əticəsində azalma baş verən indikatorlar üzrə də qısa bir müddət ərzində artım tempinə nail olunacaqdır. Həmçinin biz çalışmalıyıq ki, DİF-in ölkəmiz qarşısında qoyduğu zamanın tələbləri ilə uyğunlaşan məqsədləri reallaşdıraq.

Açar sözlər : Beynəlxalq rəqabət qabiliyyətlilik, Dünya İqtisadi Forumu, Azərbaycanda rəqabət qabiliyyətlilik.

Aqrar Sənaye Müəssisələrində İstehsal və Satışın İdarə Olunmasında Logistik Yanaşma

Səma Kazımova
Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti

Xülasə
Aqrar sənaye- müəssisələr arasında müttəfiqliq yaradan, əhalinin ərzaq məhsullarına olan tələbatını arzuolunan, səriştəli və etibarlı şəkildə həyata keçirən vacib sahədir. Müasir şəraitdə aqrar sənaye məhsullarının logistikası indiki cəmiyyətə xidmət göstərmək üçün yeni elm və texnologiyalardan istifadə deməkdir. Əlavə olaraq, ölkədaxili idxal ilə ixracın mövcud vəziyyəti, sərhəddən yük daşıma, maliyyə imkanlarının tənzimlənməsi, turizm şəraitinin nəzərə alınması və başqaları da dəqiq təhlil olunmalıdır. Məhz bu baxımdan aqrologistika genişmiqyaslı maliyyə imkanlarını tələb etdiyi öyrənilməkdədir. Tədqiqat prosesində sintez, müqayisə və statistik analiz metodlarından istifadə edilmişdir. Tədqiqat işinin yazılmasında elmi kitablar, məqalələr və internet resurslarından istifadə edilmişdir. Tədqiqatda aqrar sənaye logistikası Azərbaycan yönündən araşdırılmışdır. Lakin mövcud mövcud sferada nəticəyə əsaslanan texnoloji yöndən ədəbiyyat və praktiki təhlillər azlıq təşkil edir. Tədqiqat mövzusunun aktuallığını əks etdirən texnologiyadan istifadə edərək aqrar sənaye logistikasının idarə edilməsi strategiyasının hazırlanmasında metodların tətbiq olunması üçün əsas yaradır. Hazırki rəqabət mühitində aqrar sənaye logistikasının formalaşması strategiyasının müəyyənləşməsində müasir metodların tətbiqi və xərc, vaxt kimi amillər ilə uzunmüddətli inkişafa istiqamətlənmiş yerli aqrar sənaye sektorunda tətbiq oluna bilər.

Açar sözlər: Azərbaycanda aqrar sənaye, logistika, müasir texnologiya.

Azərbaycanda Sosial Media Marketinqinin İstehlakçı Davranışlarına Təsiri: Gender və Yaş Qruplarının Moderator Rolu

Səid Məmmədov
Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti

Xülasə
İnternet və texnologiyanın sürətli inkişafı ilə birlikdə bir sıra sahələrdə olduğu kimi marketinq sahəsində də önəmli yeniliklər müşahidə olunmuşdur. Son dövrlərdə xüsusilə bloqlar, media paylaşım saytları, sosial şəbəklər və sosial media istifadəçilərinin sayının gedərək artması eyni zamanda onlayn əlaqələrin güclənməsi ilə birlikdə digital sferanın önəmi firmaları da cəlb etmişdir. Sosial media markaların müştərilər ilə əlaqələr qurmaq, xidmətlərini daha rahat təqdim etmək və digər marketinq planlarının həyata keçirilməsində önəmli bir faktora çevrilmişdir. Bununla yanaşı sosial media, son zamanlarda təkcə əlaqələrin qurulması və məhsulların tanıtımını deyil həmçinin marka fərqindəliyinin artırılması, markaya güvənin yaradılması məqsədləri üçün də istifadə olunmağa başlanılmışdır. Sosial medianın markaların əsas marketinq alətlərindən birinə çevrilməsi ilə birlikdə istehlakçı davranışlarında sosial media marketinqinin rolunun öyrənilməsi məsələsi də aktuallaşmışdır.Bu mənada aparılan araşdırmanın əsas məqsədi sosial media marketinqinin istehlakçı davranışlarına təsirinin müəyyən edilməsi ilə bağlıdır.Bundan başqa araşdırmada demoqrafik dəyişkənlərin moderator rolunun müəyyən edilməsi hədəflənmişdir. Araşdırmanın kainatını, Azərbaycanda yaşayan 18 yaş və üzəri sosial media istifadəçiləri təşkil etmişdir. Araşdırma məlumatları, asan seçmə metodu tətbiq edilərək 352 sosial media istifadəçisindən onlayn anket sorğusu vasitəsi ilə əldə edilmişdir. Əldə edilən məlumatlar SEM analiz metodu ilə analiz edilmişdir. Analiz nəticəsində sosial media marketinqinin marka fərqindəliyi və markaya duyulan güvənə müsbət və əhəmiyyətli təsirinin olduğu müəyyən edilmişdir. Bundan əlavə araşdırma dəyişkənləri arasındakı əlaqələrdə demoqrafik dəyişkənlərin moderator rol oynadığı məlum olmuşdur.

Açar sözlər: Sosial media marketinqi, marka fərqindəliyi, markaya duyulan güvən, demoqrafik dəyişkənlər.

Определение Потребностей Потребителей на Основе Нетрадиционных Методов Сегментации Рынка Одежды в Азербайджане

Вусаля Рзаева
Азербайджанский Государственный Экономический Университет

Резюме
Основной целью этой статьи является определение и оценка связи между основными потребительскими нуждами (комфорт, внешний вид, эмоции, новизна, индивидуальность и мода) и основными компонентами нетрадиционного метода сегментации рынка одежды в Азербайджане (психографический, физиологический и музыкальный факторы). Для эмпирической оценки концептуальной модели сегментации рынка одежды в Азербайджане онлайн опрос был проведен среди женщин в возрасте от 18 до 35 лет. Для анализа данных в IBM SPSS Statistics 22 были использованы различные статистические методы: факторный анализ, анализ надежности тестов, конструктная валидность, частотный анализ, корреляционный анализ и линейная регрессионная модель.

В результате проведённых анализов было выявлено, что личностные характеристики (большая пятёрка), музыкальные предпочтения и внешние данные являются важными определителями (детерминантами) потребительских нужд (СОПН модель), а потребительские нужды в свою очередь находят свое отражение в определенных атрибутах предметов одежды, которые потребители выбирают.

Результаты данного исследования могут быть использованы отечественными интернет-магазинами для развития рекомендационных систем для местного рынка одежды. Данная статья может послужить ориентиром при построении рекомендационных систем на основе больших данных.

Ключевые слова: Нетрадиционный метод сегментации, рынок одежды, потребительские нужды, рекомендационные системы.

Xidmət Sferasında Fəaliyyət Göstərən Kommersiya Təşkilatlarında Strategiya Dəyərləndirilməsi

Aqşin Şirinov
Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti

Xülasə
Xidmət sferasında fəaliyyət göstərən təşkilatlar baş verən dəyişikliklərdən qaçına bilməzlər. Təşkilatlar qarşıya qoyulmuş məqsədə nail olmaq üçün irəliləmək məcburiyyətindədirlər. Strategiyanı dəyərləndirmə prosesi, hər bir təşkilatın dəyişən şəraitə uğurlu formada adaptasiya olmaq bacarığını daha da artırır. Aparılan tədqiqatlara əsasən, individualların dəyişmə qarşı olan müqavimətin qarşısını almaq məqsədilə ən optimal yollardan birinin strateji dəyərləndirmə prosesində iştirak olduğu irəli sürülür. Kanfer və Erezə görə dəyişikliklərə dair idrak anlayışına sahib olduqda, mövcud vəziyyətdə kontrol və dəyişikliklərin tətbiqi üçün lazımlı olan hərəkətlərin şüuruna malik olunduqda dəyişmə individuallar tərəfindən ən optimal formada qəbul edilir. Strategiyanın dəyərləndirilməsi prosesi strategiyanın yaradılması və onun tətbiqi prosesində dəyişikiliklər səbəb olada bilər, olmayada bilər. Strategiya ekspertləri bu yanaşmalara nəzər yetirməkdən qaçına bilməzlər. Strateji dəyişikliklər olmazsa, ən müvəffəqiyyətli görünən strategiya planı da fayda verməz. Dəyişikliklərin vacibliyi təşkilatın istehsal sahəsindən və yeni bir şəraitdə səmərəli çalışmaq bacarığından asılıdır. Yenidən seçilən strategiyanın həyata keçirilməsi vəziyyətində təşkilatda strateji baxımdan nisbətən vacib olan dəyişiklik müəssisədə təşkilati mədəniyyətin adaptasiyasıdır.

Açar sözlər: Xidmət sferası, qeyri-kommersiya təşkilatları, metodlar, missiyalar.

Экономическая Сущность Инвестиционной Привлекательности Регионов

Исмаил Назарли

Азербайджанский Государственный Экономический Университет

Резюме

В статье указывается на существование различных подходов к определению экономической природы инвестиционной привлекательности и инвестиционного климата, что усложняет процесс как качественной, так и количественной оценки привлекательности регионов для потенциальных инвесторов. Авторы аргументировали целесообразность определения инвестиционной привлекательности региона в зависимости от инвестиционного климата, инвестиционной активности, инвестиционного потенциала и инвестиционного риска. Предложена система классификации инвестиционных рисков и структура инвестиционного потенциала региона.

Ключевые слова: Инвестиционная привлекательность, инвестиционный климат, деловой климат, ПИИ, инвестиционный потенциал, инвестиционный риск.

Təhsil Xərclərinin İstifadəsinin Səmərəliliyini Xarakterizə Edən Göstəricilər Sistemi və Onların Təhlili

Şəfa Əlizadə
Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti

Xülasə

Azərbaycan Respublikasının sosial-iqtisadi inkişafının əsas istiqamətlərindən biri də təhsil və elmin təkmilləşdirilməsidir. Müasir zamanda ölkənin beynəlxalq bazarda rəqabət qabiliyyətliliyi təhsilin keyfiyyəti və səviyyəsi ilə ölçülür. Bununla yanaşı qeyd etməliyik ki, təhsilin həyatımızdakı rolu əvəz olunmazdır və ölkənin inkişafı göstərilən təhsil xidmətlərinin keyfiyyəti və səviyyəsi ilə qarşılıqlı şəkildə bağlıdır. Məqalədə təhsil müəssisələrinin xərclər uçotunun yaxşılaşdırılması və fəaliyyətin effektivliyinin analizi üçün nəzəri müddəalar qeyd olunmuşdur. Xərclərin səmərəli istifadəsinə nail olmaq üçün aşağıda qeyd olunanlar müəyyənləşdirilmişdir:

- təhsil müəssisələrinin və onun təsnifatının büdcə fəaliyyətinin xərclər tərkibinin aydınlaşdırılması;
- təhsil müəssisələrinin uçot prosesinin təşkili və uçot siyasəti tərkib və anlayışlarını aşkarlamaq;
- araşdırmalar nəticəsində, təhsil müəssisələrinin maliyyə-təsərrüfat uçotunda qüvvədə olan aktiv və öhdəliklərin istifadəçilərin sorğularına və beynəlxalq standartların tələblərinə uyğun olaraq təkmilləşdirilməsi;
- təhsil müəssisələrində qəbul edilən qərarların effektivliyi haqqında keyfiyyətli məlumatı təmin edən hesabatların hazırlanması prinsiplərini təyin etmək.

Bununla da, müəssisənin effektiv idarə edilməsi, fəaliyyət nəticələrinin qiymətləndirmə imkanı, tam və dəqiq məlumatın təmin edilməsi ilə uçot sisteminin təkmilləşdirilməsi vacib faktordur.

Açar sözlər: Təhsil, uçot sistemi, hesablar planı.

Rəqəmsal İqtisadiyyat: Müasir Çağırışlar və Real İmkanlar

Fidan Əhmədova
Azərbaycan Turizm və Menecment Universiteti

Xülasə
Rəqəmsal iqtisadiyyatın inkişaf mərhələləri. Rəqəmsal iqtisadiyyatın inkişafının əsas məqsədləri. Rəqəmsal iqtisadiyyatın real iqtisadiyyatdan fərqli xüsusiyyətləri. Elektron ticarət sahəsində lider ölkələr. Avropada sosial-iqtisadi sahələrin rəqəmsallaşma səviyyəsi. Rəqəmsal iqtisadiyyatın mövcud vəziyyəti. Rəqəmləşdirmənin həcmi sektorlara görə dəyişməsi.Rəqəmsal iqtisadiyyatdan daha çox faydalanmaq məqsədilə ölkələr hansı siyasətlərə üstünlük verə bilərlər?

Açar sözlər: Rəqəmsal iqtisadiyyat, ÜDM, informasiya və kommunikasiya.

Azərbaycanda Sosial Media Tətbiqlərinin İş Modelinin Təkamülünə Təsir İstiqamətləri

İbrahim Məmmədov
Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti

Xülasə
Müasir dövrdə sürətlə inkişaf edən rabitə və internet texnologiyalarına sahib "yeni media" nın məhsulu olan sosial media tətbiqləri, fərdlər arasında şəxsi və korporativ münasibətlərin yaratdığı yeni interaktiv ünsiyyət mühitləridir. Bu məqalənin məqsədi sosial media tətbiqləri hesab edilən facebook, twitter, instagram və s. təhlil etmək, sosial media ilə marketinq ünsiyyəti elementləri, reklam və ictimaiyyətlə əlaqələr arasında nəzəri cəhətləri ortaya qoymaqdır. Bu məqsədə çatmaq üçün çap və elektron yazılar və kitablar əsasında geniş miqyaslı ədəbiyyat icmalı ilə araşdırma tədqiqatı aparıldı.

Tədqiqat işində sosial media ilə marketinq rabitə elementləri, reklam və ictimaiyyətlə əlaqələr arasındakı bağlılıq, ənənəvi marketinqlə yeni sosial media marketinqi arasındakı fərqlər də müzakirə mövzusudur. Effektiv iş modelinin tətbiqi üsullarından danışa bilmək üçün təsirli marketinq kommunikasiya strategiyasının əhəmiyyətindən bəhs etmək lazımdır. Belə ki, internetə əsaslanan ünsiyyət kanallarından biri olan sosial media tətbiqlərinin düzgün anlaşılması və uğurlu ünsiyyət strategiyalarının, marketinq rabitə vasitələrinin necə istehsal olunduğunun ortaya qoyulması, iş prosesində bu kimi tətbiqlərinin qatqısının təmin edilməsi mühüm əhəmiyyət kəsb edir. Sosial marketinq sahəsinin sürətli inkişafı və əsas marketinq kommunikasiya elementləri arasında yer alan reklam və ictimaiyyətlə əlaqələr sayəsində ortaya çıxan yeni tətbiqlərin birgə qiymətləndirilməsi olduqda vacibdir.

Açar sözlər: Sosial media, marketinq, ictimaiyyətlə əlaqələr, dijital tətbiqlər.

A comparative Analysis of Economic Performances of Transition countries A closer look at the Baltic States

Besarta Ademaj
Stella Gardizi
Siegen University

Abstract

This paper analyses the economic transition and its impact on economic performances of the three Baltic states Estonia, Latvia and Lithuania. To analyze this subject area, a literature research was chosen and since the Baltics share similarities concerning their history, geography and economic growth, a comparison of these three was included.

The Baltic states followed a radical transition approach and this fast break-up with old systems made them the fastest growing economies in the EU since 2012. However, Estonia has been the pioneer on every level. The main intention of the present paper is to emphasize the Baltic's economic performances in a comparative approach.

Keywords: Digital entrepreneurship. Entrepreneurship, Innovation, Products, Innovative entrepreneurship, Government support of innovative Business, Ecosystem

Azərbaycan Respublikasında İnvestisiya Cəlbediciliyinin Yüksəldilməsi Məsələləri

Ruqiyyə Bağmanova
Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti

Xülasə
Azərbaycan Respublikasında təmin edilmiş siyasi və iqtisadi sabitlik, xarici potensial investortarı ölkəmizin təbii sərvətləri, onun coğrafi vəziyyəti, nisbətən ucuz işçi qüvvəsinin mövcudluğu, elmi-texniki kadr potensialların olması, xarici investisiyaların qorunmasına dair normativ hüquqi bazarının olması, xarici investorların milli iqtisadiyyata yönəltdikləri investisiyaların qorunmasına dair dovlət təminatının olması sayəsində 1995-ci ildən başlayaraq, Azərbaycanın milli iqtisadiyyatına xarici investisiyalaırın axını artan xətt üzrə inkişaf edir. Ümumiyyətlə, Azərbaycanda son illərdə infrastruktur sahələrinin inkişafına qoyulan vəsaitlərin həcmi əhəmiyyətli dərəcədə artmış, çoxlu sayda elektrik stansiyaları tikilmiş, qaz xətləri çəkilmiş, su və meliorasiya məsələlərinin həlli üçün əməli-praktik işlər görülmüşdür.

Açar sözlər: Birgə müəssisələr, maliyyə resursları, inkişaf sahələri, investisiya cəlb ediciliyi.

İş Məmnuniyyəti və Ona Təsir Edən Faktorlar

Sevinc Hüseynova
Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti

Xülasə
İş məmnuniyyəti işçinin iş mühitində maddi və mənəvi məmnunluğunu təmin edərək həm özü, həm də təşkilatı üçün bir hədəf halına gəlmişdir. İşçi məmnuniyyətinin təmin edilməsi hər hansı bir təşkilat üçün ən vacib məqsəd hesab etmək olar, çünki bu, işçilərin ümumi məhsuldarlığı, təşkilatın gəlirliliyi və müştəri məmnuniyyəti ilə sıx bağlıdır. Belə ki, heç bir təşkilat işçilərini məmnun etmədən öz məqsədinə çata bilməz.
İş məmnuniyyəti işçilərin işlədikləri yerdə xoşbəxt və məmnun olmaları, işdəki istək və tələblərinin qarşılanması kimi izah edilə bilər. Son illərdə işçi məmnuniyyətinin təmin edilməsi istər özəl, istərsə də dövlət sektorlarında əhəmiyyətli bir məsələyə çevrilmişdir. Bu əhəmiyyət işçilərin təşkilata verdiyi faydalar çərçivəsində düşünülsə, daha da vacib hala gəlir. Çünki işindən məmnun qalan bir heyət gördüyü işi ən yaxşı şəkildə edəcək, iş performansı və səmərəliliyi artacaqdır. İşçilərin gözləntiləri və ehtiyacları nə qədər çox qarşılansa, onlar işlərinə daha çox müsbət münasibət bəsləyərlər. Bu fikirlərə əsaslanaraq məqalədə iş məmnuniyyəti konsepsiyası, əhəmiyyəti və iş məmnuniyyətinə təsir göstərən amillər araşdırılmışdır.

Açar sözlər: İş məmnuniyyəti, işçi, təşkilat, faktorlar.

Key Trends in The Global Labor Market

Ali Sadigov
Khazar University

Abstract

In this study, the globalization of the labor force and its reflections on the labor markets are discussed. In this section, the results of the study will be evaluated.The fact that production can be divided into stages has enabled the production of each stage of production to be produced where it can be produced at the lowest cost internationally, thus production is organized in the form of global value chains.Global value chains have a hierarchical structure based on power relations. At the top of the chain is an oligopolist MNC, while at the very bottom there are a large number of micro-production units that compete against each other with costly competition. This situation causes an asymmetric structure in international markets.The globalization of the workforce is in the form of such a production organization and participation in such international markets. The pressures that Çuş transfers to reduce the cost of production make them feel at different intensities depending on the level of labor force being added to a ring in the global value chain.

Keywords: Market, labor, global.

Documentatıon and Accountıng of Credit Transactıons and Repayments

Maya Mirzayeva
Azerbaijan State University of Economics

Abstract

The main purpose of the study is to study the ways to increase the state's attractiveness to reduce the impact of problems in the labor market on the business sector, the conditions created by the state for business development and support, as well as economic reforms. The article identifies special opportunities for the labor market and business development in the Republic of Azerbaijan, as well as important areas of state support for entrepreneurship and the main factors hindering business activity in the country. In this study, the general characteristics of employment were investigated, and the impact of the share of the labor market on the number of employed people on the gross domestic product was assessed by an econometric model. An econometric model was constructed and the results were analyzed using annual statistical data between 2000-2020 as an assessment base. One of the important conditions when conducting an assessment using econometric models is the reliability of the obtained results. To achieve this, to date, different approaches have been put forward to test the reliability of the results, using different methodologies. All evaluations in the article were conducted using the Eviews 8 program. Different approaches have been proposed to test the reliability of the results. All evaluations in the article were conducted using the Eviews 8 program. Different approaches have been proposed to test the reliability of the results. All evaluations in the article were conducted using the Eviews 8 program.

Keywords: Employment, labor, government, economy, GDP.

Analysis and Evaluation of Working Capital Management of Walmart Inc.

Narmin Manafli
Azerbaijan State University of Economics

Abstract
This paper demonstrates and evaluates the working capital management of Walmart Inc. Companies in the retail industry rely on working capital for their day-to-day operations and this is critical for maximize profits, prevent insolvency. This study is conducted on the strategy of working capital management in the retail sector. The main purpose is to examine the effect of working capital management on company's profitability, performance and liquidity. The efficiency and effectiveness on working capital management is analyzed with the using quantitative research technique- ratio analysis. The information base consists of existing textbooks on accounting and finance, research papers, articles and thesis in this field, annual reports of Walmart Inc. This research data includes financial information of Walmart Inc. covering the years from 2015 to 2020. This study is limited with the retail sector and data is collected from the reports of Walmart Inc. over some years. Findings cannot be generalized to all companies and periods.
This research adds further knowledge to the question of how best effective working capital management strategy help ensure the continued success of the companies. The study is expected to contribute to better understand the policies of formulating strategies on the management of working capital.
The results will be beneficial to managers in organization on what strategy to choose regarding management of working capital in order to improve the performance of the organization.

Keywords: Working capital, profitability, cash conversion cycle, return on asset.

Международный Опыт Создания и Функционирования Свободных Экономических Зон Как Важный Стимул Для Развития Совместного Предпринимательства

Расим Мусеибли
Азербайджанский Государственный Экономический Университет

Резюме

Особые экономические зоны являются на сей день одним из инструментов для динамичного развития национального хозяйства. Эти экономические образования в последние десятилетия нынешнего века приобрели глобальный характер, охватив почти все страны мира. В нынешнее время, согласно различным данным, в мире действуют до 3000 экономических зон разных типов. СЭЗ являются особым экономическим институтом и представляет из себя, главным образом, фактор усиления роста экономики путем мобилизации инвестиций, информации и ИКТ, активизации товарооборота, и вследствие, расширение интеграции экономических процессов. По сути, ОЭЗ-это важные центры экономического роста и, вследствие этого, оказывают положительное влияние на экономику страны целиком. При все увеличивающемся роли СЭЗ в развитии экономики становятся актуальными новые задачи, главным из них при этом становится проблема осознания рационального и оптимального функционирования особых экономических зон на нынешнем этапе развития экономических процессов. Важно отметить, что сейчас имеется определенный разрыв относительно теории и практики образования этих зон. Параллельно с этим нужно подтвердить факт трансформации проблемы ОЭЗ из эмпирической области в одно из главных научных направлений, исследование которого представляет интерес для множества государств. Особую актуальность данное исследование приобретает для развивающихся стран, включая и Азербайджан. В нашей стране особые экономические зоны пока остаются новым понятием, вокруг которого продолжают вестись широкие обсуждения. И это даже невзирая на то, что качественное использование института СЭЗ помогают достичь успешных результатов, что, конечно, подтверждают с хорошим опытом примеры отдельных государств. В данной статье исследован процесс формирования СЭЗ в отдельных странах, а также дается их классификация, проводится анализ данных по странам и затем, выявляется эффективность и перспективность их функционирования.

Ключевые слова: Совместное предпринимательство, свободные экономические зоны, инвестиции, налоговые льготы.

İcarə Əməliyyatlarının Uçotunun Əsas Prinsipləri və Başlıca Funksiyaları

Nuru Sailov
Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti

Xülasə
Müasir sürətli iqtisadi inkişaf çağında ölkəmizdə diqqəti cəlb edən məsələlərdən biri də iqtisadiyyatda təşəbbüskar müəssisələrin payının artırılması və sahibkarlığın ildən-ilə daha da inkişaf etməsidir. Müasir dövrdə ölkəmizdə maşın, avadanlıq, kənd təsərrüfatı texnikası, cins heyvanlar və digər bu kimi uzunmüddətli aktivlərin sanibkarlıq subyektlərinə və adi vətəndaşlara lizinq qaydasında satılması ilə bir çox lizinq şirkətləri məşğul olurlar. Lizinq müəyyən fasilələrlə haqq ödəməyə borcludur. İcarə verən müqavilədə göstərilən əmlakı hazırlamağa və ya satın almağa borcludur. İcarə şərtlərinə görə icarə müddətinin sonunda icarəyə götürülmüş əmlakı əldə etmək və ya icarəyə götürmək öhdəliyi icarəçiyə verilə bilər və ya icarə müddəti tamamilə amortizasiya müddətində başa çatmamaq şərti ilə belə bir hüquq verilə bilər. Son dəyəri hesablayarkən amortizasiya faktı bütün hallarda nəzərə alınmalıdır. Lizinq həm sahibkarlara, həm də dövlət müəssisələrinə bütün təsərrüfat subyektlərinə maşın, avadanlıq, damazlıq heyvan və digər oxşar uzunmüddətli aktivlərin verilməsində mühüm rol oynayır. Lizinq müəssisələrin, təşkilatların istehsal vasitələri ilə yanaşı ayrı-ayrı şəxslərin daşınar əmlakı ilə təmin edilməsi üçün əlverişli bir maliyyə mənbəyidir.

Açar sözlər: Lizinq, icra əməliyyatları, istehlakçı, əmtəə krediti, icarə.

Yetenek Yönetimi ve İşletmelerde Performans Üzerindeki Etkisi

Emin Allahverdiyev
Azerbaycan Devlet İktisat Üniversitesi

Özet

Günümüzde küreselleşme ve teknolojinin gelişimi ile artan rekabetin de etkisiyle yetenekli insan faktörüne ihtiyaç ve yetenek yönetiminin önemi son yıllarda artmıştır. Yetenek yönetimi şirketler için rekabet avantajı yaratır ve sürdürülebilir gelişimine yardımcı olur. Şirketin performansı, çalışanlarının performansına bağlıdır. Bir kurumun çalışanları benzersiz bir yeterliliğe sahipse, bu onları rakiplerinden farklı kılacaktır. İşletmeler rekabet ortamında başarılı olmak ve öne çıkmak için ihtiyaçları ve planları doğrultusunda yetenekli çalışanları bulmak, işletmeye cezb etmek, elde tutmak ve geliştirmeyi hedeflemektedir. Bununla da, son yıllarda yetenek yönetiminin uygulanması ve önemi şirketler için daha da artmıştır. Yetenek yönetimi literatürü, yetenek yönetiminin çalışan performansı ve işletmeye olan bağlılığı arasında pozitif etkisi olduğunu öne sürmektedir. Bu araştırma yetenek yönetimi ile işletmenin performansı arasındakı ilişkiyi belirlemeyi amaçlamaktadır. Araştırmada elde edilen sonuçlar, şirketlerde yetenek yönetimi sürecinin işletmeye, çalışanlarına sağladığı faydalar ve onların performansları üzerinde olumlu etkiler olmasıdır. Becerikli ve yüksek potansiyelli çalışanları yetenekleri doğrultusunda doğru pozisyonda yerleştirilmesi, elde tutulması ve ödüllendirilmesi, gelişim ve eğitimlerine gereken önemin verilmesi, çalışanların performans değerlendirilmesi ile onların performansı ve işletmenin faaliyeti üzerindeki etkisi görülmektedir.

Anahtar kelimeler: Yetenek, yetenek yönetimi, performans değerlendirme.

Business Lending Analysis in the Banking System

Kamran Hasanov
Azerbaijan State University of Economics

Abstract
Commercial activity occupies a leading position in the market economy, which is due to many reasons. These reasons include: relatively small start-up capital for small businesses; Reconstruction of various sectors of the economy opens the way to solve many problems; provides employment in all sectors of the economy; creates the necessary conditions for balancing the key elements of a market economy. At the same time, commercial activity allows for flexible change of individual mechanisms of the market environment, including the consumer market as a whole.The general conclusions about the financial condition of the studied commercial banks in the field of functional efficiency are as follows: Analysis and assessment of the financial stability indicators of the banking sector in recent years have shown that the banking sector aims to ensure financial stability. In particular, there has been a somewhat alarming trend in the managed subsystem over the past two years: the share of fixed capital in risky assets is declining. It is clear from the analysis in the article that commercial banks finance their loan portfolios with non-deposit funds and their own funds, which should be carefully assessed at a time when stability reserves are declining.

Keywords: Banking, credit, finance, entrepreneurship.

Azərbaycanda Nəqliyyat Sektorunun İqtisadiyyatı və Statistikası

Zəkəriyyə Buğdaliyev
Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti

Xülasə

Əhaliyə göstərilən nəqliyyat xidmətlərinin dinamik inkişafına nail olmaq hər bir dövlətin sosial-iqtisadi siyasətinin mühüm istiqamətlərindən biri hesab edilir. Bu səbəbdən də, milli iqtisadiyyatın infrastrukturuna daxil edilən nəqliyyat-kommunikasiya sistemləri müasir şəraitdə davamlı inkişafın təmin edilməsində əsaslı faktor hesab edilir.

Bu qeyd edilənlər nəqliyyat sektorunda müasir şəraitdə iqtisadi artıma müvafiq nəqliyyat işinin təşkili, infrastruktur sahələrinin kompleks inkişafını, iqtisadiyyatın və əhalinin nəqliyyat xidmətlərinə olan tələbatının keyfiyyət və kəmiyyət baxımından yüksəlməsini, məlumat bazasının yaradılmasını və istifadəsinə yeni yanaşmaların olmasını və s. tələb edir.

Nəqliyyat sektoru iqtisadiyyatın inkişafını xarakterizə edən mühüm infrastruktur sahəsidir. İqtisadiyyatın istehsal sahələri ilə bağlı olan yük nəqliyyatı və əhaliyə xidmət göstərən sərnişin nəqliyyatında baş verən iqtisadi proseslər, bu sahənin inkişaf göstəriciləri bilavasitə ölkənin iqtisadi inkişafını təsvir etməyə imkan verir. Bununla yanaşı, beynəlxalq iqtisadi əlaqələrin yaradılmasında nəqliyyat sektoru əvəzedilməz sahə hesab olunur. Müstəqillik əldə etdikdən sonra Azərbaycan Respublikasında nəqliyyatın inkişafı diqqət mərkəzində olmuş, transmilli layihələr həyata keçirilmiş, nəqliyyat vasitələrinin parkları genişləndirilmiş, tranzit, beynəlxalq və milli daşımalar əhəmiyyətli şəkildə artmışdır. Azərbaycan dünyada strateji yeri, İpək Yolu və cənub-şimal dəhlizi kimi proektlərdə mühüm rol oynamasına və ölkə iqtisadiyyatı üçün nəqliyyat sektorunun strateji əhəmiyyətini vurğulayır. 2003-cü ildə Azərbaycan hökuməti Azərbaycan Respublikası Nəqliyyat Nazirliyi yaratmış və ölkə Vyana konvensiyasının yol hərəkəti üzrə üzvü olmuşdur. Bu baxımdan nəqliyyat şəbəkəsinin təkmilləşdirilməsi inkişafı ölkə üçün xüsusi əhəmiyyət daşıyır. Təkcə 2009-2014 illəri arası ölkənin nəqliyyat sektoruna cəlb edilmiş investisiyaların həcmi iqtisadiyyatın bütün sahələrinə yönəldilmiş investisiyaların 20 faiz hissəsini təşkil etmişdir.

Açar sözlər: Nəqliyyat sektoru, avtomobil, hava, su və dəmiryolu.

Анализ Маркетинговой Среды Предприятий Пищевой Промышленности

Вюгар Амирбеков

Азербайджанский Государственный Экономический Университет

Резюме

В последнее время наблюдается рост количества учреждений, действующих в пищевой промышленности, в том числе субъектов рынка. Предложение на рынок продуктов питания Азербайджана из зарубежных стран значительно усложняет маркетинговую среду этих учреждений. В такой сложной ситуации, принятие решений, обоснованных рыночной деятельностью учреждений, зависит непосредственно от анализа факторов и сил, сформировавших эту среду. Невозможно определить опасности и маркетинговые возможности, открывшиеся перед учреждениями в этой среде без комплексного анализа маркетинговой среды предприятий. Определяя маркетинговые возможности, учреждения могут направить свои ресурсы на нужды и запросы людей не предусмотренных на пищевых продуктах и, наконец, могут согласовываться с требованиями рынка. Анализ маркетинговой среды означает определение проблемы, которая возникает на рынке при деятельности учреждения. Итак, во всех случаях проблема, возникающая в маркетинговой деятельности, может касаться той или иной части (внутренняя и внешняя среда) маркетинговой среды. Из этой точки зрения, решение проблемы находит своё отражение в запросах маркетинговой среды. Анализ маркетинговой среды предприятий пищевой промышленности может сподвишать эти учреждения на возможность соответствования требованиям рынка, а также регулированию необходимых отношений с учреждениями, в том числе в АПК. Это означает рационализацию маркетинговой деятельности учреждений, а также гармоничное развитие АПК. Хотя маркетинг в той или иной степени применяется как новая концепция управления в учреждениях, действующих в Азербайджане, учреждения не могут в полной мере воспользоваться ею исходя из приоритетов, данных им в настоящее время в этом направлении. Это касается и того, что институты не проводят анализ маркетинговой среды на необходимом уровне. Упомянутые факторы указывают на необходимость проведения анализа маркетинговой среды, а также неизбежность формирования эффективных отношений институтов с этой средой.

Ключевые слова: Пищевая промышленность, маркетинговая среда, маркетинговые возможности, опасности, АПК.

Özel Sektörde Engelilerin Çalışma Hayatına Katılımda Yaşadıkları Sorunlar

Natiq Seferli
Azerbaycan Devlet İktisad Üniversitesi

Özet

Toplumun önemli bir parçasını oluşturan engellilerin işgücüne katılmaları her bakımdan önceliklidir. Kamu ve özel kurum ve kuruluşlar, engellilerin çağa yakışır biçimde özgürce ve rahatça istihdama katılmaları çok taraflı çalışma gerektirmektedir. Ülkemizde engellilere yönelik çalışmaların yetersizliği nedeninden istihdama yönelik sorunların tespiti ve sorunların çözümü konusunda yaptığımız bu çalışmaların önemi, engellilerin istihdam sorunlarına doğru çözüm üretilmesinde yararlanılacak. Bu itibarla, çalışan, işveren, kamu engellilere yönelik beklenti ve tutumlarını içeren kapsamlı araştırmalara ihtiyaç bulunmaktadır. Araştırmamızda ana hipotezimiz, yerel düzeyde engellilere ihtiyaç duyulan çalışma alanları, bunlara yönelik meslekler, engelli istihdamına bakış, engel gruplarına ilişkin tercihlerden hareket edilmemesi nedeniyle çalışma hayatında engelliler sorun yaşamakta, bu nedenle engellilere sunulan mesleki, teknik eğitim ile mesleki rehabilitasyon çözümleri etkisiz kalmaktadır. Çalışma hayatında katılımda bulunan engellilerin yaşadıkları ekonomik ve sosyal yönden sorunların ortaya konulması amaçlanmıştır. Nitel bir araştırma yapılmıştır. Araştırma katılmıcılarından anket soru üzerinden yanıtlar alınmıştır. Sorgular "Azərsun Holding" ve ona bağlı diğer birimlerde gerçekleştirilmiştir. Yöneticilerin algılarından ve engelli çalıştıran işletmelerin az olması araştırmanın daha geniş kütle üzerinden yapılmasını kısıtlmaktadır. Ülkemizde bu konu ile alakadar yazılar ve ya araştırmalar çok az. Bu gibi konular çoğu zaman develt kapsamında ele alınmaktadır ve yenilikler devlet tarafından gelmektedir. Alınan sonuçların özel sektörde hem yöneticiler, hem de engelliler için daha rahat istihdam edilebilirliğine yardım edecektir.

Anahtar kelimeler: Engelli, yönetici , özel sektör, engellilik, engelli çalışanlar.

Bələdiyyələrin Müasir Dövrdə Maliyyə Təhlili

Zümrüd Həsənova
Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti

Xülasə
Müasir dövrdə yerli özünüidarəetmə sisteminin inkişafının aktual problemlərindən olan bələdiyyələrin hərtərəfli inkişafı, səmərəli iqtisadi və təsərrüfat fəaliyyətinintəşkil olunmasmdan ibarətdir. Azərbaycanda müstəqilliyin ilk illərindən etibarən dövlət idarəetmə orqanlarının yerlərdə iqtisadi vəziyyətə nəzarəti zəifləmiş, mərkəzləşdirilmiş kapital qoyuluşlan demək olar ki, dayandırılmış və bu sahədə bütün məsuliyyət yerli hakimiyyət orqanlatmın üzərinə düşmüşdür. Proseslərdə yaranan neqativ hallar bələdiyyələrə verilməli olan əmlakla bağlı müəyyən problemlər meydana çıxarır. Azərbaycanda Sovet hakimiyyəti illərində istehsal güclərinin qeyri-bərabər şəkildə ərazilər üzrə yerləşdirilməsi aparılmışdır. Belə ki, şəhər, kənd ərazilərinin müqayisəsi zamanı iqtisadi inkişafa baxımından kəskin fərqlər görünür. Bazar iqtisadiyyatına keçidlə qeyri-bərabərlik kəskinləşmiş və iqtisadi inkişaf zəif ərazilərin geriləməsinə səbəb olmuşdur. Belə ki, bələdiyyə qurumlarının maliyyə potensialı, yoxsulluq səviyyəsi və kiçik sahibkarlığm inkişafında fərqliliklər gözə çarpır. Nəticə etibarı ilə, Azərbaycanda özünü qismən müstəqil formada təmin etməyi bacaran yerli özünüidarəetmə yaratmağa uyğun gələn ərazilərin sayı çox azdır. Buna səbəbdən də bələdiyyə qurumlarının özünü iqtisadi baxımdan təmin edə bilməməsi yerli özünüidarəetmə sisteminin inkişafına imkan vermir. İnkişaf etmiş dünya dövlətlərində yerli özünüidarənin formalaşdırılmasında müxtəlifliklər diqqəti cəlb edir.

Açar sözlər: Bazar iqtisadiyyatı, yerli özünüidarə orqanları, bələdiyələr, maliyyə büdcəsi, yerli vergilər.

Azərbaycanda İKT Sektoru Üzrə Əsas Makro Göstəricilərin Statistik Təhlili

Mübariz Əmraslanov
Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti

Xülasə
Məqalədə informasiya texnologiyalarının ölkənin iqtisadi inkişafına təsiri nəzərdən keçirilmişdir. İKT bir çox ölçülü inkişafa kömək edir. İKT ən əsas səviyyədə təşkilatların daha məhsuldar olmasına imkan verir, bununla da iqtisadi böyüməyə təkan verir və firmaların daha rəqabətli olmasına kömək edir.Dövlət sektorunda İKT-nin mənimsənilməsi həm də hökumətləri daha səmərəli və qərar qəbul etmələrini daha şəffaf edir. Bildiyimiz kimi ölkəmizin dövlət gəlirlərinin əksər hissəsi enerji sektorunun payına düşür.Bu da davamli inkişafın uzunmüddətli prespektivdə müəyyən problemlər yarada bilər.Ölkəmizdə də artıq bu istiqamətdə lazımi tədbirlər görülür və qeyri-neft sektorunun ,xüsusəndə, İKT sahəsində müvafiq addımlar atılır.Bu tədqiqat işində Azərbaycanda telekomnikasiya sahəsində həyata keçirilən tədbirlər nəticəsində yaranan müsbət artım dinamikası təhlil edilmişdir.Statistik metodlarından istifadə olunaraq rabitə xidmətlərinin stukturu və xidmətlərin dəyərinin dəyişməsinin qiymətləndirilməsi aparılmışdır.Azərbaycanda son 15 il ərində bu sahədə məhsul buraxlışı və xidmətlərin dəyərinə ,əsasən , xətti trend modeli qurulmuşdır .Modelin qiymətərinə uyğun olaraq bu sahədə gələcək dövürlərdə təklif olunacaq xidmətlərin dəyərinin həcmi proqnoz qiyməti tapılmışdır.Bu sahədə görülən işlərdən ən önəmlisi xidmətlərin etibarlılığnı və çeşidinin artırılması məqsədiylə “Azərspace” peyklərinin orbitə buraxılması oldu.

Açar sözlər: İnformasiya komnikasiya texnologiyaları, iqtisadi böyümə, rabitə xidmətləri, statistik metod.

Challenges of Risk Management in Islamic Banks

Zahra Baghirova
Azerbaijan State University of Economics

Abstract

This paper examines the issues and challenges that face Islamic banking in the space of risk management.The utilization of monetary administrations and items that follow the Shariah standards cause exceptional issues for oversight and hazard the board. Effective danger the board in Islamic banking has accepted specific significance as they attempt to adapt to the difficulties of globalization. This paper features the unique and general risks encompassing Islamic banking. It likewise clarifies the vital difficulties ahead to advance further improvement of Islamic banking in the worldwide monetary framework. Another methodology on the proposal is showing how the Islamic banking can be an ideal option than the current traditional financial framework .Emphasizing the part of Islamic betting on supporting against the monetary emergency and the how it tends to be an enhance the nationals financial matters. First we look at the idea of dangers in Islamic banks. In the wake of characterizing and recognizing various risks, we report on the situation with hazard the executives measures in Islamic banks.

Keywords: Islamic banks, conventional banks, risk management, theory, risks.

Vergi Borclarının Yaranma Səbəbləri və Onların Qarşısının Alınması Yolları

Ayxan Salıfov
Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti

Xülasə

Bu məqalənin yazılmasına əsas məqsəd vergi borclarının yaranması və qarşısının alınması iqtisadi və təşkilati zəminlərin müəyyən edilməsi, onun aşağı salınmasına şərait yaradan səbəb və amillərin öyrənilməsi, eləcə də onun yaranmasının qarşısının alınması üzrə müüəyyən tövsiyələrin hazırlanmasıdır.

Qarşımızda qoyduğumuz məqsədlərin həyata keçirilməsi üçün aşağıdakı vəzifələrin həllini nəzərdə tutmuşuq.

- vergi borclarının iqtisadi mahiyyət və yaranma səbəblərinin açıqlanması;
- vergi borclarının struktur və dinamikasını təhlil etmək;
- vergi borclarının mövcud tənzimlənməsi sisteminin qiymətləndirilməsi və onun əsas problemlərinin aşkar edilməsi;
- vergi borclarının azaldılmasının əsas istiqamətlərinin və onların tutulması üzrə effektli tədbirlərin müəyyən edilməsi
- vergi borclarının aşağı salınması məqsədilə vergi inzibatçılığının effektivliyinin artırılması yollarını əsaslandırmaq;
- vergi borclarının azaldılmasına köməklik edəcək vergitutma sisteminin təkmilləşdirilməsi üzrə təkliflər hazırlamaq.

Məqalədə müasir dövrün mühüm problemlərindən biri olan vergidən yayınmanın müxttəlif aspektlərinə toxunulur. Vergini ödəməmək və ya onun həcmini azaltmağa çalışmaq cəhdi bir çox hallarda, həm vergilərə qənaət etmək, həm də məsuliyyətə cəlb olunmamaq istəyi ilə vergi ödəyicilərini vergi qanunvericiliyindən yan keçmək yollarını axtarmağa sövq edir. Verginən yayınma sxemlədi istənilən dövlət üçün çağırışdır, lakin bu problemin həlli üçün kompleks yanaşma (institusional və texnaloji, vergi və hüquqi qərarlar) lazımdır.

Açar sözlər: Vergi öhdəliyi, vergidən yayınma, vergi borcları, vergi borclarının yaranma səbəblərri, vergi borclarının tutulması metodları.

Kamu Hastanesinde Servis Etkinliklerinin Stokastik Sınır Analizi ile Değerlendirilmesi

Fuad Selamzade
Özgür Yeşilyurt
Muş Alparslan Üniversitesi

Özet

Çalışmanın amacı Muş Devlet Hastanesinin servislerinin 2019 yılı için etkinliklerinin parametrik yöntem olan Stokastik Sınır Analizi yöntemi ile analiz edilmesidir. Çalışmada Muş devlet hastanesinin 2019 yılı verileri ile poliklinik ve yatak servislerinin etkinlik analizleri Stokastik Sınır Analizi yöntemi ile yapılmıştır. Etkinlik analizlerinin yapılması için Servislere bulunan doktor sayısı, poliklinik muayene sayısı, yatan hasta sayısı ve yatak doluluk oranı değişkenlerinin logaritmik değerleri kullanılmıştır. Çalışmada parametrik olan Stokastik sınır anaizinin En Küçük Kareler yöntemi ile analiz yapılmışdır. Regresyon analizleri yapılmadan önce regresyonda değişken varyans (White Testi), hata terimleri arasında otokolerasyon (Durbin-Watson Test) ve bağımsız değişkenler arasında çoklu doğrusallık (Varyans Enflasyon Faktörü - VIF) sorununun olup olmadığı test edilmiş, sorun olmayan modeller analize tabi tutulmuştur. Çalışma sonucunda, doktor sayısının muayene sayısı, yatan hasta sayısı ve yatak doluluk oranı üzerinde pozitif anlamlı ilişkisinin olduğu, doktor sayısının %1 oranda artması sonucunda diğer değişkenlerin sırasıyla %1,31, %0,95 ve %0,099 oranında artabileceği tespit edilmiştir. Bağımsız değişkenin yatak doluluk oranı olduğu regresyon analizinde yatan hasta sayısının bağımlı değişken üzerinde pozitif, Yatak sayısının ise negatif etkisinin olduğu görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Servis etkinliği, Muş Devlet Hastanesi, stokastik sınır analizi.

Study of Production Cost Accounting and Auditing Procedures in Mobile Communications Enterprises

Kamil Ibishov
Azerbaijan State University of Economics

Abstract
It is difficult to overestimate the importance of telecommunications, one of the fastest growing sectors of the global and domestic economy in the 21st century. Telecommunications is the basis of the economy of the information society. Therefore, today the introduction of mobile radio services is one of the key areas of the national and global telecommunications market. A distinctive feature of telecommunication systems is related to the need to make decisions in conditions of uncertainty related to the completeness, reliability and quantity of data. The processes of globalization, the deepening of international relations, the increase in the volume of information also require the rapid development of the mobile market, the improvement of analysis and management methodology in this area. All this,In the management of mobile organizations, in our opinion, dependence on the analysis of costs, services and profits should be more widely used. This allows you to set the equivalence point or profitability barrier required to cover both variable and fixed costs. The break-even point is calculated as the ratio of fixed costs to the difference between the unit price and variable costs. However, marginal analysis is based on the ratio of income, cost, production, profit (loss), which is a tool for management planning and control. These interactions form a key financial performance model that allows the leader to use the results of the analysis to evaluate short-term planning and alternative solutions.

Keywords: Communication, economic, enterprise, income, expenses.

COVİD - 19 и Его Влияние на Туристический Сектор

Лейла Раджабова
Азербайджанский Государственный Экономический Университет

Резюме

Туризм является одной из сфер больше всего понесшей ущерб от пандемии COVID-19, основательно отразившейся на экономике, приобретению населением средств к проживанию, системе социальных услуг и сдерживает спектр ресурсов во всем мире.

Сектор туризма, обеспечивающий работой большое количество людей, путем сложной цепочки связанных друг с другом отраслей, оснащает средствами к существованию десятки миллионов людей в прогрессивных и развивающихся странах. Следом за закрытием границ, приостановил свою деятельность гостиничный сектор и значительно снизилось количество авиарейсов. Все это повлекло за собой уменьшение количество путешествующих людей на 56 проц., а убытки сферы туризма за первые 5 месяцев минувшего года достигли 320 млрд. долл.

До введения карантина в Европе и США и спада активности на финансовых и товарных рынков эксперты дали прогнозы, что рост мирового богатства замедлится и ожидаемый экономический спад может быть более опасным для благосостояния населения мира, чем последствия финансового кризиса десятилетней давности, поскольку проблема имеет глобальный охват.

Восстановление туристской деятельности требует проведения преобразований для того, чтобы снизить воздействие пандемии на посещаемые туристами направления и формировать у населения и туристических агентств большие возможности противодействия с использованием новшеств, цифровизации, гарантирования стабильности и установление партнерства. С летнего сезона 2021 года во многих странах мира ожидается частичное возрождение туристического сектора в соответствии с правилами карантинного режима, этому процессу также способствует массовая вакцинация населения.

Ключевые слова: Пандемия, туристический сектор, социально-экономическое развитие, эффективность.

Törəmə Maliyyə Alətlərinin Tədbiqinin İqtisadi Əsasları

Tural Qəhrəmanzadə
Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti

Xülasə
Törəmə maliyyə alətləri halında fond bazarının iştirakçısı fiktiv kapitalın (səhmlər, istiqrazlar)özü ilə deyil, bu kapitalın alqı-satqısı üzrə əməliyyat aparmaq hüququ verən sənədlə işləyir. Törəmə maliyyə alətləri – klassik qiymətli kağızlarla (birinci dərəcəli qiymətli kağızlar) əməliyyatlar aparmaq hüququ verən müqavilə növüdür: opsionlar, fyuçers müqavilələri, varrantlar və s. Onların əsas təyinatı – sənəd sahibini birja oyununda zərərdən sığortalamaq, eləcə də inflyasiya və iqtisadi qeyri-stabillik şəraitində onun müdafiəsini təmin etməkdir. Maliyyə alətlərinin tətbiqinin tərəqqisi bəzi meyarlardan asılıdır: dövlət orqanlarının işindən, qanunvericilik bazasından, hüquqi və fiziki şəxslərin fəallığından.Hazırda maliyyə bazarlarında təşkilatı işlər görülmüş, bazarın infrastrukturu sıfırdan başlayaraq qurulmuş, dünya təcrübəsinə müvafiq olan və beynəlxalq maliyyə qurumlarının mütəxəssisləri tərəfindən qiymətləndirilən yüksək səviyyədə normativ-hüquqi bazar formalaşdırılmışdır. Burda məqsəd bazarda müşahidə edilən bütün proseslərin şəffaflığını təmin etmək və əlavə olaraq qiymətli kağızlar bazarında riskləri minimum səviyyəyə endirməkdir. Maliyyə alətlərininin tənzimlənməsini zəruri edən səbəblərdən biri də iqtisadi sistemin dəyişməzliyi və təhlükəsizliyi ilə əlaqədardır. Satış mərkəzində ödəmələrin və hesablaşmaların zamanında həyata keçirilməsi yaxud biraz gecikdirilməsi milyonlarla vəsaitin əldən getməsi deməkdir. Hesablaşma sisteminin və ödəniş sisteminin çevikliyi, təhlükəsizliyi və etibarlılığı üçün dövlət vacib sistemlər ərsəyə gətirir və onun işini birbaşa və dolayı tənzimləyir.

Açar sözlər: Maliyyə, alət, iqtisadi, risk, gəlir.

Yükseköğretimde Dengeli Puan Kartı Yönteminin Uygulanması: Unec (Azerbaycan Devlet Ekonomi Üniversitesi) Örneği

Ulduz Qarayeva
Azerbaycan Devlet Ekonomi Üniversitesi

Özet

Dengeli puan kartı (BSC) kavramı ilk olarak Robert S. Kaplan ve David P. Norton tarafından tanıtıldı. BSC'nin temel önermesi, finansal sonuçların tek başına değer yaratan faaliyetleri yakalayamayacağıdır. mali ölçütler gecikmeli göstergelerdir ve mali sonuçları etkileyen itici güçlerin veya faaliyetlerin belirlenmesinde etkili değildir. Dengeli puan kartı başlangıçta ticari kuruluşlara uygulandı, ancak şimdi eğitim kurumları gibi diğer kar amacı gütmeyen kuruluşlar da bu tekniği uyguluyor çünkü mükemmellik güdüsü tüm kuruluş kategorileri için ortak. Bir eğitim kurumu ve bir işletme endişesi için mükemmellik ölçüleri farklıdır. Dış hesap verebilirlik ve karşılaştırılabilirlik sorunları, eğitim kurumlarında BSC'nin kullanılmasını zorunlu kılmıştır. Eğitim kurumlarının sayısındaki eşi görülmemiş artış da mükemmellik güdüsünü teşvik etmenin bir nedenidir. Aslında, Yüksek öğretim kurumları zaten bu performans ölçüm sistemini etkin bir şekilde kullanıyor. BSC, kuruluşun mükemmel sonuçları eşzamanlı olarak izlerken genel performansı izlemesine yardımcı olabilir.Makale, dengeli sonuç kartı tekniğinin eğitim kurumlarına nasıl uygulanabileceğine,universitenin misyonunu,vizyonunun ve SWOT analizi yapılmıştır.Bu analizin yapılması yöntemin uygulanbilirliyinin denetlenmesi içindir.Bunun eşliğinde Dengeli Puan Kartının kullanımasının gerçekten gerektiğini gösterdi.

Anahtar kelimeler: Dengeli puan kartı, yükseköğretim kurumları, SWOT analizi.

Optimizing Marketing Activities through Digital Technologies

Momeena Mehdi
Azerbaijan State University of Economics

Abstract

This research paper focuses to create understanding of new developments, which have influenced modern day marketing. Technology is the major change agent to transform traditional marketing in any organization. The paper summarizes the digital landscape and identifies the how marketing activities are capitalizing on digital technologies. The study of the known topic is conducted through secondary data sources that evaluate the role of digitalization in marketing. Content analysis of previous research confirms digitalization is the catalyst to society's re-invention, and has turned the landscape into an information economy. Discussion emphasizes on digital disruption in marketing; the new age of marketing entirely dependent on use of technology i.e. digital media devices and social media platforms. Thus, this article provides a brief insight into how modern day businesses optimize their marketing efforts by means of digital transformation.

Keywords: Digital, technology, marketing, social media, internet.

Azərbaycan Respublikasında Qeyri-Neft Sənayesinin İxrac Potensialı

Fəridə Məmmədova
Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti

Xülasə
Məqalədə Azərbaycan qeyri-neft sektorunun 2020-ci il statistikasına əsasən vəziyyəti təhlil edilir. Ölkənin əsasən neft sektoru ixracı üzrə ixtisaslaşması qeyri-neft sektorunun inkişafında ləngimələrə səbəb olmuşdur. Bu səbəbdən ixracda qeyri-neft sektorunun payının az olması və istehsalatın zəif inkişafı ilə nəticələnmişdir. Bu məqalənin əsas prioritet istiqaməti,qeyri-neft sektoruna aid sənaye sahələrinin inkişaf yollarının araşdırılması, ixrac potensialının artırılması mexanizimlərinin müəyyən edilməsində,qarşıda duran problemlərin həlli yolunun tapılmasından ibarətdir. Ölkənin kifayət qədər resursa sahib olması qeyri-neft sektorunun yeni inkişaf mərhələsinə keçməyə,layihələrin icrasına imkan vermişdir. Lakin resurs bollouğuna baxmayaraq,ölkədə qeyri-neft sənaye sahəsinin inkişafı zəifdir. Bunlardan ən önəmlisidə emal sənayesinin inkişafının zəif olmasıdır. Qeyri-neft sənaye sahəsinin inkişafı dövlət gəlirlərinin artması,ixracın gəlirin artması,idxalın əvəzlənməsi,sənaye məhsul çeşidinin artırılması üçün önəmli hesab edilir. Ölkə prezidenti tərəfində neft-qaz gəlirlərinin idarə edilməsi addımı dayanıqlı maliyyə resurslarının yaranmasına səbəb oldu,buda sənayenin inkişafı zamanı maliyyə təminatı,investisiya yatırımı sadələşdirdi. Bunun nəticəsidir ki, ölkəmizdə beynəlxalq standatlara uyğun sənaye parkları,məhəllələri yaradıldı.İnvestisiya sahələrinin seçilməsidə çox önəmlidir. Məsələn Azərbaycan əsasən texnikalar idxal edir.İnvestisiyanın informasiya texnikasına yatırılması uğurlu nəticə verməz. Bunun əvəzinə daxili tələbatı təmin etmək,idxalı əvəz etmək,ixrac potensiallı sahəyə investisiyanı cəlb etmək daha uğurlu olacaqdır (kənd təsərrüfatı sənayesi, aqrar sənaye).

Açar sözlər: Azərbaycanda qeyri-neft sektoru, ixrac, idxal, investisiya, əsas kapital.

Data Analysis of Supply Chain Strategies in Small Companies: A Case of a Canadian Company

Yashar Eskandari
University of Guelph

Abstract
Data analysis is one of the key factors separating small and large enterprises. Large enterprise revolve their strategies around the data they gather during the years, while most small companies do not even keep a clear record of their data. Small companies based their future strategies based on gut, while larger and more successful companies have actual data and analysis validating their next strategy. This is a big factor why some companies succeed, while the others fail. In this research, data was collected and interpreted in order to have a better understanding of the company, Delice Vert. With the data collected, different hypothesis where formulated in order to see how the company has evolved over the years. Based on the findings, we could conclude that the company has had a steady production and revenue stream since its conception. This is not an ideal situation as most small businesses are highly susceptible to fail, and also the percentage increases for the ones that are not able to grow. Different strategies can be used in order to increase the demand, allowing the company to grow. Selling the product to companies that are not in a near proximity and financial aid from government institutions are two avenues that could be used by Delice Vert, in order to grow, which should also be examined in future studies.

Key Words: Data analysis, demand forecasting, ABC analysis, small-sized business.

3D – Texnologiyası ilə Təhsildə Müxtəlif Problemlərin Həlli

Günel Novruzova
Gəncə Dövlət Universiteti

Xülasə

Biz tədqiqatın gedişi zamanı müəyyən etdik ki, üçölçülü kompüter modelləşməsini öyrədərkən ilkin mərhələdə modeli təsvir olunan obyektin qrafik funksiyası bunlardan ibarətdir: 1) şagirdlərin qarşısında duran işin müvəffəq nəticələrinin olması üçün onların fəaliyyətini təşkil etmək, 2) müsbət nəticələr əldə etmək üçün yaradılmış modeli müəllim tərəfindən təqdim olunmuş qrafik təsvirlə müqayisə etmək. Bu zaman səthi təsviri qəbul edən şagirdlər onu fəzaya keçirmiş olurlar, yəni obyekti üçölçülü fəzada qururlar. Modeldən istifadə vəzifəsi göstərilmiş əşya sahəsindən olan obyektlərin modellərini quran zaman daha normal həyata keçirilir. Səbəbi onunla izah edilə bilər ki, bu modellər informatika kursunun köməyi ilə fənlərarası əlaqələri öyrənmək aspektində nəzərdə tutulur. Bu zaman informatika fənni üzrə çalışan müəllim inteqrasiya edilmiş dərs aparır və fənlərarası əlaqənin aşağıdakı növlərindən istifadə edir: əvvəlki (hər hansı materialı öyrənərkən digər fənnə aid olan keçmiş materiallardan istifadə edilir), yanaşı (bu o deməkdir ki, bir sıra məsələlər və anlayışlar bir neçə fənn üzrə öyrənilir) və ya belə də ola bilər: bir fənn üzrə öyrənilən material onun tətbiqini başqa fənlərə nisbətdə qabaqlayır. Belə bir nümunə gətirək. Müəllim öz şagirdlərinə kub daxilinə çəkilmiş şarın modelini qurmaq tapşırığı verir. İnformatika müəllimi bilir ki, həndəsədən şagirdlərə kub daxilinə və xaricinə çəkilmiş şarın tərifi məlumdur. Deməli, təlim tapşırığını yerinə yetirmək üçün müəllimin dayaq nöqtəsi vardır. Bu halda təlim tapşırığının yerinə yetirilməsi informatika fənni vasitəsilə həyata keçirilir. Bu materialın verilməsi xüsusilə anlayışa yaxşı kömək edir. Tədqiqat göstərdi ki, üçölçülü təlim materialları şagirdlər tərəfindən asanlıqla qəbul edilir, onların yaratdıqları canlı obraz təlimdə bütün hissləri cəlb edir.

Açar sözlər: Təhsildə vizuallaşdırma, 3D modelləşdirmə, kinetik.

Formation of the Internal Audit Service Market in the Republic of Azerbaijan

Ali Jahangirzade
Azerbaijan State University of Economics

Abstract
The main purpose of the article is to study the theoretical and practical issues of the organization of internal audit in private enterprises in the context of the development of market relations, to develop proposals and recommendations for its improvement and harmonization with international standards. With the transition to market relations, the process of formation of an independent internal audit service in the Republic of Azerbaijan has begun. The basis of this process is the mutual interest of the state, business leaders and shareholders in reliable financial and accounting information. During the 25 years of development of the audit service in the Republic of Azerbaijan, significant progress has been made in this area. Despite all these achievements, there are a number of important problems in this area. The article analyzes the level of development of the country's audit services market and identifies existing problems. There are also views on the future development of this service area. The development of audit in the country, which is the basis of the form of financial control, is due to the fact that economic relations are based on free market principles and provide ample space for entrepreneurship, which is the locomotive of the economy. In this regard, the participation of the country in the implementation of a number of economic projects, the inflow of foreign investment into the country, the effective operation of joint ventures increase the economic importance of audit services in economic processes.

Keywords: Audit, service, control.

İşgüzar Təşkilatlarda Strategiyanın Reallaşdırılması Prosesinin İdarəedilməsi

Əli Axundzadə
Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti

Xülasə
Strateji idarəetmə günümüzün dinamik və rəqabətli mühitində şirkətlərin mühüm hissəsinə çevrilmişdir. Strateji idarəetmə bir-birinə bağlı və bir-birinə təsir göstərən üç ayrı prosesdən ibarətdir. Bu proseslər strateji planlaşdırma, strateji tətbiqetmə və strateji nəzarətdir. Şirkətlərdəki araşdırmalar ən vacib və ən az qiymətləndirilən hissənin strateji tətbiqetmə olduğunu göstərdi. Strategiyanın həyata keçirilməsi, müvəffəqiyyətin menecerlər, işçilər, onların təşkili və şirkət mədəniyyətinin çevrilməsi ilə şərtləndirilən strateji idarəetmənin bir hissəsidir. Əsas vəzifəsi
strategiyanın həyata keçirilməsi şirkətin gündəlik qərar qəbuletmə prosesinin bir hissəsi kimi strategiyanı həyata keçirməkdir.
Strateji idarəetmə prosesi vasitəsi ilə təşkilata təşkilati məqsəd və hədəflərə çatmaq üçün sonradan həyata keçirilən qərarlar, tədbirlər və tədbirlərin (ümumi olaraq strategiya kimi tanınan) formalaşmasına imkan verir.Nəticə etibarilə rəqabətcil şirkətlər bazarda pay sahibi olmaq, möhkəmlənmək ,xarici investisiyalar cəlb etmək üçün strategiyalar seçir və reallaşdırılması yolunda addımlar atırlar. Strategiyanın reallaşdırılması prosesinin idarə edilməsinin vacibliyi isə şirkətin gələcək perspektivinin planlaşdırılması düzgün strategiyaların seçilməsi strategiyanın hazırlanması və həyata keçirilməsi mərhələlərində özünü göstərir.Tədqiqatın məqsədi işgüzar təşkilatlarda tətbiq olunan strategiyaların şirkətin rəqabət qabiliyyətliliyinə təsiri, marketing üzərində təsirləri, şirkətin bazarda ön plana çıxmasında rolunu əks etdirməkdir.Eyni zamanda strategiyaların işçilərə təsiri işçilərin strategiyaların həyata keçirilməsindəki rolu və bu qarşılıqlı əlaqələrin şirkətin inkişafındakı yeri nəzərdən keçiriləcəkdir .Çünki bir şirkət digər şirkətə qarşı üstünlüyə əsasən tətbiq etdiyi strategiyalar vasitəsilə nail ola bilərki, bu da tədqiqatı bizim üçün vacib qılan amillərdən sayıla bilər.

Açar sözlər: Biznes prosesi, informasiya texnologiyaları, uyğunlaşdırma, idarəetmə.

Azərbaycanda Dövlət Büdcəsinin Vəsaitlərinin Səmərəli İstifadəsində Cari Büdcə Nəzarətinin Rolu və Onun Təkmilləşdirilməsi İstiqamətləri

Emin Mirzəyev
Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti

Xülasə
Məqalədə neft gəlirlərindən səmərəli istifadənin yolları və qeyri-neft sektorunun inkişaf perspektivləri göstərilmişdir. Ümumilikdə qısa və uzun müddətdə neft gəlirlərindən asıllığın azaldılması yolları da şərh olunmuşdur. Milli iqtisadiyyatın müasir tərəqqi dövrü inteqrasiya və qloballaşmanın tədricən güclənməsi, maliyyə vasitəçiliyinin tərəqqisinin sürətlənməsi, neft və fiskal ekspansiya şəklində olan faktorların aktivləşməsi ilə səciyyələnir. Neft gəlirləri ilə dövlət xərclərinin intensiv olaraq artırılması iqtisadiyyat sahəsində zamanla yaranmış sosial-iqtisadi problemlərin həll edilməsinə zəmin yaradır və iqtisadiyyat sahəsinin növbəti tərəqqisi üçün şərait yaradır. Burdan belə nəticəyə gəlirəm ki, məqalənin mövzusu günümüz üçün olduqca aktual mövzudur və yaxın dövrlər ərzində də ölkəmizdə önəmli iqtisadi mövzulardan biri kimi qalacaqdır. Dövlət büdcəsi barəsində söz açarkən onun inkişaf mənbələri, xərclərinin yaranma meylləri barəsində söz açmaq mümkünsüz olardı. Büdcənin gəlirləri, o cümlədən, gəlir və xərclər arasındakı balans nə dərəcə yaxşı olsa dövlət də o qədər güclü olur.

Açar sözlər: Siyasət, neft gəlirləri, nəzarət.

Проблемы и Перспективы Кредитной Системы Азербайджана в Современном Этапе

Айдан Мамедли
Азербайджанский Государственный Экономический Университет

Резюме

В нынешнее время невозможно представить развитую страну, в которой нет кредитных отношений. Кредит играет важную роль. К примеру, кредит на развитие бизнеса предоставляет возможность учреждению решить определенные производственные задачи, требующие срочные финансовые инвестиции. Некоторым людям получение кредита помогает быстро приобрести желанную и дорогую вещь, решить жилищные проблемы, улучшить качество жизни. Поэтому многие считают кредит как очевидное благо и стремятся его получить, конечно же, на более выгодных условиях.

Огромное значение кредит имеет для экономики страны в целом, так как он помогает созданию ссудного капитала, участвующий в рациональном распределении денежных средств в разных отраслях экономики.

Широко распространен кредит на неотложные нужды, несмотря на то, что процентная ставка на данный вид кредитования является более высокой. Объяснить это можно так: не все можно получить, используя механизм целевого кредитования. Если человеку срочно нуждается в деньгах, и желания сообщать о том, на что он желает их потратить, у него нет, то нецелевой кредит – то, что может ему помочь.

В современном мире количество желающих получить кредит непрерывно растет с большими темпами. Выделяют несколько типов признаков кредитования. Главными из них является фраза кредитодатель-заёмщик, первичным признаком которого является наличная сумма. Сделав вывод из этого можно подразделить эту форму на несколько частей: банковский, государственный, коммерческий, потребительский, частное и международное кредитование.

Ключевые слова: Кредит на неотложные нужды, кредитодатель-заёмщик, частное и международное кредитование.

The Place and Importance of Accounting Information System in Manufactoring Companies

Yuliana Hrytsai
University of Applied Sciences Weihenstephan-Triesdorf

Abstract
Technological developments in the 21st century have created a continuity transition in the world and started the information age. Thus, information has become one of the most important factors for businesses. Improved sales and production methods, increasing competition and decreasing profitability have led managers to use accounting data more efficiently. The requirement for the accuracy and pervasiveness of expected accounting data has inevitably led to the use of accounting information systems.

Information technology plays an important role in making decisions that businesses will use to gain competitive advantage in their decisions. Thanks to information systems and accounting information systems, more accurate information is provided to managers in a rapid manner. In this study, the accounting information system used by a manufactoring company in the Kyiv region has been analyzed within the framework of accounting purposes and it has been tried to give information about the benefits it provides to the accommodation business.

Keywords: Accounting Information System, manufactoring companies, technological development.

Nizami Gəncəvi İrsində İqtisadi Fikirlər: Nizami Gəncəvinin "Sirlər Xəzinəsi" Poemasında Yaratdığı İdarəetmə Modeli

Nərgiz Babayeva
Bakı Biznes Universiteti

Xülasə
2021-ci il də 880 illiyini qeyd etdiyimiz Nizami Gəncəvinin həyat və yaradıcılığı daim ölkə prezidentinin də diqqətində olmuş, müxtəlif illərdə mütəfəkkirin irsinin öyrənilməsi və sahib çıxılması üçün mühüm siyasi iradə əks edilmiş, dahi Mütəfəkkirin yaradıcılığı daim yüksək səviyyədə dəyərləndirilmişdir. Bunu Azərbaycan Respublikasının Prezidenti, Şuşa Fatehi, cənab İlham Əliyevin 2021-ci il 5 Yanvar tarixli "Nizami ilinin elan edilməsi" haqqında sərəncamı da bir daha sübut edir. Sərəncamda deyilir: "Nizami Gəncəvinin yubileyləri ölkəmizdə hər zaman təntənə ilə keçirilmişdir. Dahi şairin 800 illik yubileyi onun irsinin tədqiqi və təbliğində əsaslı dönüş yaratmışdır. Azərbaycanın klassik ədəbi-mədəni irsinə həmişə milli təəssübkeşlik və vətənpərvərlik mövqeyindən yanaşan ümummilli lider Heydər Əliyev Nizami irsinə də xüsusi diqqət yetirmişdir. Heydər Əliyevin təşəbbüsü ilə 1979-cu ildə qəbul olunmuş "Azərbaycanın böyük şairi və mütəfəkkiri Nizami Gəncəvinin irsinin öyrənilməsini, nəşrini və təbliğini daha da yaxşılaşdırmaq tədbirləri haqqında" qərar Nizami yaradıcılığının tədqiqi və təbliği üçün yeni perspektivlər açmışdır. Ölməz sənətkarın 1981-ci ildə Ulu Öndərin bilavasitə təşəbbüsü və iştirakı ilə keçirilən 840 illik yubiley mərasimləri ölkənin mədəni həyatının əlamətdar hadisəsinə çevrilmişdir. 2011-ci ildə Nizami Gəncəvinin 870 illiyi dövlət səviyyəsində silsilə tədbirlərlə geniş qeyd edilmişdir. 2021-ci ildə dahi şair və mütəfəkkir Nizami Gəncəvinin anadan olmasının 880 illiyi tamam olur." (https://president.az)
Və bütün bunlar nəzərə alınaraq 2021-ci il Azərbaycan Respublikasında "Nizami Gəncəvi İli" elan edilmişdir
Xalq olaraq Vətən müharibəsində qələbəmizin fonunda bir də Nizami Gəncəvinin 880 illiyini qeyd etmək qürurunu yaşayır, bu gün də onun mədəni-elmi irsinin öyrənilməsində əlimizdən gələnini edirik.

Açar sözlər: İdarəetmə modeli, şah, rəiyyət, "Sirlər Xəzinəsi", insan.

Sosial Medianın İstehlakçı Davranışlarına Təsirinin Tədqiqi

Babək Babayev
Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti

Xülasə

Günümüzdə kommunikasiya texnologiyaları sürətli şəkildə inkişaf etməkdədir. Bu inkişaf insanların İnternet və Web vasitələrindən daha çox istifadə etməsinə səbəb olur. Bu vasitələrdən ən önəmlisi isə sosial mediadır. Sosial media; istifadəçilərin özlərini ifadə etdikləri və digər istifadəçilərlə qarşılıqlı əlaqədə olduqları yeni bir virtual mediadır. Sosial media platformaları sayəsində insanların məlumata çatması daha sürətli və asan hala gəlmiş, fərdlər məkan və məsafədən asılı olmayaraq dünyanın bir ucundan digər ucuna fərdlərlə ünsiyyət qurmağı bacardılar. Sosial medianın gətirdiyi bu yeniliklər məarketinqə fərqli bir ölçü gətirmiş və 'sosial media marketinqi' anlayışını yaratmışdır. Sosial media marketinqi istehlakçının bu yeni mediada interaktiv iştirakına əsaslanan yeni bir marketinq yanaşmasıdır. Sosial media vasitələrində mövcud olan məzmunlar istehlakçı davranışını və sosial media marketinqini formalaşdırır. İnsanlar bir məhsulu və ya xidməti satın almadan əvvəl məhsul haqqında məlumatları sosial media vasitələri ilə əldə edə bilir, eyni zamanda əvvəllər bu məhsulu istifadə edən istehlakçıların şərhlərindən də təsirlənə bilərlər. İstehlakçılar satın alma zamanı sosial mediada istifadəçi və ya şirkət tərəfindən yaradılan məzmundan təsirlənirlər. Beləliklə, sosial mediada bir məhsul və ya xidmətdən nə qədər və necə bəhs edildiyi müəssisələr üçün olduqca vacib hala gəlmişdir. Bu nöqtədə, sosial medianın istehlakçı davranışına təsirini araşdırmaq vacibdir.

Sosial media vaitələrinin və istifadəçilərinin sayının artması istehlakçıların satın alma davranışlarına birbaşa təsir göstərməktədir. Burada əsas məqsəd sosial media vasitələrinin istehlakçı davranışlarına təsirinin ölçülməsidir. Bu məqsədlə məqalədə onlayn sorğu keçirilmiş və müxtəlif nəticələr əldə olunmuşdur.

Açar sözlər: İstehlakçı davranışı, istehlakçı, sosial media, satınalma.

Analysis of Entrepreneurial Role in African Economic Transition (Nigeria, South Africa, and Botswana)

Dennis Ojike
Modesta Uchenwa
Siegen University

Abstract

Entrepreneurship is plays a vital role in the economic development of the big economies and it is rightly said that it is serving and will still serve as the driving force for economic growth in the African region. One of the vital targets of present-day financial aspects is to decide factors that impact the monetary turn of events. This paper, accordingly, tries to examine entrepreneurship as one of the elements that impact the economy of a country, either straightforwardly or by implication. Entrepreneurship has a critical influence in moulding the scene of a nation's economy. Market analysts and policymakers perceive this reality. Entrepreneurship is the driving force of economic development. It has come to be seen as a synergist specialist for the extension and advancement of gainful exercises in each circle of financial life everywhere in the world. This examination will zero in on discovering how entrepreneurship assumes a part in African Economic Transition. Nigeria, South Africa and Bostwana will be used as a narrow representative of the African countries. The principal objective of this paper is to show the critical impact of business visionaries on monetary thriving. The paper contends that business visionary is decidedly related to financial development than the unfamiliar guide. The paper shows that entrepreneurship emphatically clarifies the varieties in the development of African nations. It is, along these lines, sensible to fight that entrepreneurship in creating economies including Africa regardless of whether replicative is instrumental to opening economic development, do business, and diminish poverty. The paper further analyses a portion of the difficulties of business visionaries in Africa and gives some approaches, suggestions, and strategies.

Keywords: African Economic Transition, entrepreneurship, entrepreneurial role, Discontinuance, ICT-related costs.

Fundamentals of the Organization of Public Financial Control in Azerbaijan

Farid Aliyev
Azerbaijan State University of Economics

Abstract
The main purpose of the article is to study the need, goals and objectives of public financial control in the new economic environment, to systematize various theoretical approaches in this area, to study the existing problems in the public financial control system and identify ways to increase its effectiveness. Although special work is being done in the country to create a progressive and efficient system of public financial control, some problems remain in this direction. We must emphasize that the suitability and effectiveness of the existing system of financial control in the country is not encouraging, and as a result, it makes it important to rebuild and develop it. The formation of this system and the failure to provide a scientific basis for this purpose are the reasons that weaken the effectiveness of public financial control. failure to form a database necessary for the organization of control, as well as insufficient attention to the organization of financial control. From this point of view, it is expedient to take legal, organizational and methodological measures in a short period of time to address the important problems of financial control.

Keywords: Politics, finance, control.

Роль ПИИ в Экономике Азербайджана в Пост Военный Период

Шамхал Аббасов
Азербайджанский Государственный Экономический Университет

Резюме
Политика прямых иностранных инвестиций (ПИИ) играет важную роль в экономическом росте стран во всем мире. Целью данной статьи является исследование влияния на улучшение показателей общего ВВП и увеличению национального производства. Данные, взяты из официальных источников: ГКС и Центрального Банка Азербайджана. Роль прямых иностранных инвестиций (ПИИ) в обновлении технологий, навыков и управленческих способностей в настоящее время широко признана. Дополнительные инвестиции, помимо инвестиций, возможных с помощью имеющихся внутренних ресурсов, помогают в обеспечении столь необходимых возможностей трудоустройства. Прямые иностранные инвестиции продолжают приобретать все большее значение как форма международных экономических сделок и как инструмент международной экономической интеграции. В литературе по развитию прямые иностранные инвестиции (ПИИ) традиционно считаются инструментом экономического роста всех стран, особенно развивающихся. Они действуют как панацея для разрыва замкнутого круга низких сбережений / низких доходов и способствует импорту капитальных товаров и передовых технических ноу-хау. Перспектива новых возможностей роста и чрезмерной прибыли стимулирует приток крупного капитала в различные отрасли. И это привело к конкуренции между странами в разработке гибкой политики и создании стимулов, побуждающих частных инвесторов вкладывать все больше и больше. В свете вышеизложенного в документе освещается тенденция прямых иностранных инвестиций в Азербайджане, а именно по секторам и странам вкладчикам, а также различные факторы, которые играют важную. Также изучаются усилия, предпринятые правительством страны для привлечения максимального количества ПИИ. Наличие положительного воздействия на экономику страны, в которую вводят эти заменители, привело к улучшению показателей общего ВВП и увеличению национального производства.

Ключевые слова: ПИИ, экономический рост, влияние.

Reklam Kompaniyasının Səmərəliliyinin Qiymətləndirilməsi

Ramal İsayev
Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti

Xülasə
Müasir dövrdə bazar iqtisadiyyatı şəraiti güclü rəqabətin olması ilə xarakterizə olunur. Güclü rəqabət şəraitində isə hər bir müəssisə səmərəli fəaliyyət göstərmək və rəqabət mübarizəsində qalib gəlmək üçün uğurlu marketinq siyasəti həyata keçirməlidir. Uğurlu marketinq siyasəti düzgün seçilmiş reklam strategiyasının olmasını zəruriləşdirir.
Məlumdur ki, seçilmiş reklam strategiyasının həyata keçirilməsi böyük həcmdə maliyyə vəsaiti (investisiya) tələb edir. Bu baxımdan həyata keçirilmiş reklam strategiyasına uyğun reklam tədbirlərinin səmərəliliyinin qiymətləndirilməsi çox vacibdir. Məhz, bu yolla reklama qoyulmuş investisiyanın səmərəliliyini təyin etmək mümkündür.
Tədqiqatın əsas məqsədi "Ulduz şokolad fabriki"nin həyata keçirdiyi reklam kompaniyasının səmərəliliyinin qiymətləndirilməsi və reklam fəaliyyətinin təkmilləşdirilməsi üçün təkliflər hazırlamaqdır. Aparılmış tədqiqat nəticəsində reklam anlayışının mahiyyəti öyrənilmiş, reklam kompaniyasının iqtisadi səmərəliliyinin qiymətləndirilməsi üçün müəyyən düsturlar təklif olunmuşdur. Aparılmış sorğu nəticəsində tədqiqat obyekti üzrə müəyyən təhlillər aparılmışdır. "Ulduz şokolad fabrikinin" həyata keçirdiyi reklam kompaniyası zamanı istifadə olunan kütləvi informasiya vasitələrinin səmərəliliyi müəyyən olunmuş, istehlakçılar müəəyən əlamətlər üzrə seqmentləşdirilmiş, məhsulların satışını həyata keçirən mağazada satışın konversiya göstəricisi və orta qəbzin dəyəri təyin olunmuşdur. Tədqiqatın sonunda fabrikin reklam strategiyalarının təkmilləşdirilməsi baxımından müəyyən təkliflər irəli sürülmüşdür.
Açar sözlər: Reklam, marketinq, reklam strategiyası, reklam kompaniyası, reklam strategiyasının səmərəliliyi.

The Analysis of Outcomes of COVID-19 on The Economy and Opportunities of Sustainable Economic Strategies

Fidan Mammadova
Azerbaijan State University of Economics

Abstract

The WHO confirmed COVID-19 a global pandemic on the 11.03.2020, but the world is suffering from its outcomes. Coming from China, cases rapidly reach every corner of the world, prompting the implementation of strict action plans by all governments in efforts to decrease cases and the transmission degree of the virus. These degrees have however ruined the vital sustaining columns of the modern global economies as international trade to local level focus and race limited supplies. Against this context, this paper aims to show a critical overview of the list of good and bad impacts of the global epidemic and recommends critical ways on how it can be well-adjusted to go towards a better, more sound low-carbon economy. The paper examines the danger of coming from pandemic origin benefits to reaching sustainable development peaks and shows a need for a crucial, major structural change to the records of how we continue to live. It disputes for a review of the actual world economic growth type, figured by a linear economy structure and assisted by shadiness and energy-gulping production processes, in advance of a much more sustainable style reshaped on circular economy context. Creating on reality of support of circular economy as a way for stabilizing the difficult equation of reaching profit with low level environmental damage, the paper discuss real sector-specific proposes on CE-related ways as a motivation for the world economic growth and improvement in a volatile world after COVID-19.

Keywords: Covid-19, sustainable improvement, supply chain volatility.

Impact of Accounting to Organizational Employment

Laman Guliyeva
Ca` Foscari University of Venice

Abstract

Organizational hiring policies have major positive and negative consequences. This paper presents a framework for monetized study of employment effects based on a large body of research on job quality and impact assessment. We define and recommend a process for assessing the four most important dimensions of impact for workers, namely pay satisfaction, job development, opportunity, and health and welfare, as well as two major impacts for the wider labor community, namely diversity and employment place. The findings of the study show that estimating job effect in monetary terms is possible, and they lay the groundwork for potential applications in other geographies and contexts.

Keywords: Employment, accounting, organizational employment, career advancement.

Digital Entrepreneurship: A Digital Approach for Transformation Towards Smart City

Pravin Paulmony
Manisha Magendiran
Siegen University

Abstract:
The term digital describes not only technology but also the people who are upgrading day to day. This paper proposes a definition of a digital entrepreneurial mindset with organisation theory and entrepreneurship literature. We also focus on the digital technologies and information technology services which leads the entrepreneurs to grow in their digital platforms and how it helps for upgrading a city to a smart city. Smart city is an entrepreneurial city. Entrepreneurs face many challenges in creating, managing, and managing their businesses and it has changed the idea of the vulnerability intrinsic in business procedures and results. Now, entrepreneurship has become a key agenda item of economic policy makers in many countries, especially in transition economies.
Digital entrepreneurship is becoming more and more interested in today's world because of its importance and ease. Still there is a great gap of entrepreneurship between many places in india. In this paper we are focusing on a structured literature review of digital entrepreneurship to generate insights into recent developments in some of the smart cities in south india and how they obtained a rapid development with digital entrepreneurship. Also the different types of approach they used for developing the cities to upgrade in economic and digital platforms. We analysed about reducing the gap of digital divide in smart cities using the method of digital entrepreneurship and the ways to improve the economic standards of the smart cities.
Keywords: Digital entrepreneurship, entrepreneurship, ınnovation, products, ınnovative entrepreneurship, government support of innovative business. smart cities.

İnsan Resurslarının İdarə Edilməsinin Milli Xüsusiyyətləri və Onların Azərbaycan Müəssisələrində Tətbiqi Perspektivləri

Nigar Məlikzadə
Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti

Xülasə

Güclü rəqabətin getdiyi bugünkü sürətlə dəyişən və inkişaf edən iş dünyasında, müəssisələrin həyatda qalması və rəqibləri üzərində davamlı rəqabət üstünlüyü əldə etməsi çox çətindir. İnsan müəssisənin ən vacib investisiya mənbəyidir. İnsan resurslarının potensialını aşkar etmək və bundan ən yüksək səmərəliliyi əldə etmək üçün təcrübələri inkişaf etdirmək şirkətlərin vurğulamalı olduğu bir məsələdir. Bazar iqtisadiyyatı şəraitində insan resurslarının formalaşmış milli modellərə uyğun şəkildə idarə edilməsi xüsusi əhəmiyyət kəsb edir. Müasir şəraitdə ABŞ, Yaponiya və Qərbi Avropanın bir çox ölkələrinin idarəetmə modellərində insan amili diqqət mərkəzində dayanır. Bu yüksək inkişaf etmiş ölkələrin insan resurslarının idarə edilməsi istiqamətində qabaqcıl təcrübələrinin öyrənilməsi ölkəmizdə bu sahədə innovativ yanaşmaların tətbiqinə təkan vermək baxımından çox əhəmiyyətlidir. Tədqiqatın əsas məqsədi insan resurslarının idarə edilməsinin milli modellərinin tətbiqinin səmərəliliyinin yüksəldilməsi yollarının araşdırılması, həyata keçirilən funksiyaların tətbiqi dərəcələri əsasında mövcud vəziyyətini təhlil etməkdir. Tədqiqat obyekti kimi bir sıra yerli və xarici təşkilatlar seçilmişdir. Obyektlərlə aparılan tədqiqatın predmetini isə insan resurslarının idarə olunmasının milli modellərinin xüsusiyyətləri və müqayisəli təhlili təşkil edir. Tədqiqatın məlumatlarının toplanılması üçün anket sorğusu metodundan istifadə olunmuşdur. Tədqiqat obyekti olaraq Avrora MMC şirkəti seçilmiş və həmin müəssisənin İRİE sistemi üzərində araşdırma aparılmışdır. Ölkəmizdə mövcud olan İRİE modelinin hansı xarici ölkə modelinin xüsusiyyətləri əsasında formalaşdığını aydınlaşdırmaq üçün anket sorğusu hazırlanmış və şirkətin işçiləri tərəfindən cavablandırılmışdır. Eyni zamanda bir neçə yerli şirkətlərin İRİE sahəsində tətbiq etdiyi metodlar da məqalədə öz əksini tapmışdır.

Açar sözlər: İnsan resursları, milli modellər, milli xüsusiyyətlər.

Исследование Влияния Поведенеческих Финансов на Финансовый Рынок

Сеидсамин Сеидхарраф
Азербайджанский Государственный Экономический Университет

Резюме

В данной статье представлен новый подход в анализе рынков капитала, а именно поведенческих финансов. Поведенческие финансы - это изучение влияния психологических факторов на эволюцию финансовых рынков. Финансовые инвесторы - это люди с очень разнообразным количеством отклонений от рационального поведения, что является причиной того, что существует множество эффектов, которые объясняют рыночные аномалии. Классические финансы предполагают, что инвесторы рациональны, и они сосредоточены, чтобы выбрать эффективный портфель, который означает, включая комбинацию классов активов, выбранных таким образом, как для достижения максимально возможной доходности в течение длительного времени, в соответствии с условиями допустимого уровня риск. Парадигма поведенческой финансирования предполагает, что инвестиционное решение влияет на большую долю психологических и эмоциональных факторов. Мы часто слышим, что поведенческие финансы - это не что иное, как сборник историй о таких иррациональных людях, которых когнитивные и эмоциональные ошибки соблазнили глупым поведением, которые покупают более роскошные дома, чем они могут себе позволить, с большей ипотечной ссудой, чем они могут вынести. Мы часто слышим, что поведенческим финансам не хватает единой структуры стандартных финансов. Нас спрашивают: какова ваша теория построения портфеля? Где ваша теория ценообразования на активы? Тем не менее, сегодняшние стандартные финансы больше не унифицированы, потому что открылись большие трещины между теорией, которую они принимают, и доказательствами.

Ключевые слова: Поведенческие финансы, финансовые рынки, психологические факторы.

Economic Bases of The State Regulation of The Credit Market

Fidan Mikayilzade
Azerbaijan State University of Economics

Abstract
One of the active issues of the country's economy is the credit market. The credit market is the aggregate between the lender and the borrower related to the issuance, use and repayment of the loan. The credit market as a whole is the main mechanism that accelerates and mobilizes the market economy. Credit relations arise when a loan is given to a lender and a borrower. The credit market is a form of interaction between individual and independent decision-makers. The distinguishing feature of money in the credit market is the role it plays as a product. It can be said that the credit market depends on the definition of the credit capital market. The Azerbaijani credit market has a long history. However, it would be more accurate to say that the main period of development of the credit market in Azerbaijan was after independence. This area has been selected as a priority by the state and some government programs have been launched for its development. Thanks to all this, we can see the flow of foreign and domestic investment in the credit market of our country. Implementation of Republican standards management measures in the field of organization and management of standardization method, preparation and application of normative documents on standardization, provision of complete and accurate information for consumers, development of standardization system, application of international standards and features, relevant training and professional development in standardization , case financing and other issues are considered.

Keywords: Economy, banking, market, currency.

Content of Agrobusiness and Its Role in The Economic System

Ayaz Taghiyev
Azerbaijan State University of Economics

Abstract
The need for the production of quality agricultural food products is increasing from year to year. Ukraine in this sense is no exception. Any direction in this area, for example, a small family farm or a large concern, is considered an agricultural business. The essence of agribusiness is the processing, transportation and supply of agricultural products. Agribusiness is one of the forms of the agro-industrial complex, which includes not only the process of producing agricultural products, but also their processing, storage and transportation, production of equipment and fertilizers for agriculture. Agribusiness is an important element of the economic system of any country. The quality of life of the population directly depends on the efficiency of agricultural producers. That is why it is so important to develop new technologies to maximize the productivity of agro-industrial complexes. For successful farming, it is advisable to plan out its forms and scales. A small farm that does not require a large number of hands is called a personal backyard. To maintain it, there is no need to register with the tax structure, since the products sold take up small volumes. If family members unite for a joint business, and also attract hired workers, then this form of office work is called a family farm. In this case, one of the owners must register with a tax organization as an individual entrepreneur. This makes it possible to receive cash grants, participate in various programs, and so on.
Keywords: Agrobusiness, industry, agricultural, economic.

Formation of the Legislative Base of the Cashless Payment System in Azerbaijan

Agshin Valiyev
Azerbaijan State University of Economics

Abstract
The pace of development of technology in the modern world is growing rapidly and has a direct impact on the country's economy. The introduction of non-cash payments, especially in the banking sector, has led to the minimization of additional costs and an increase in total revenues. In addition, the expansion of the use of non-cash payments prevents a number of illegal activities. In particular, tax evasion is minimized. This results in an increase in government revenues. The use of non-cash means of payment in developed countries is also positively assessed by users. In such countries, the use of cash M0 aggregate by the population is no longer considered as appropriate. The pace of development of technology in the modern world is growing rapidly and has a direct impact on the country's economy. The introduction of non-cash payments, especially in the banking sector, has led to the minimization of additional costs and an increase in total revenues. In addition, the expansion of the use of non-cash payments prevents a number of illegal activities. In particular, tax evasion is minimized. This results in an increase in government revenues. The use of non-cash means of payment in developed countries is also positively assessed by users. The pace of development of technology in the modern world is increasing rapidly and has a direct impact on the country's economy. The introduction of non-cash payments, especially in the banking sector, has led to the minimization of additional costs and an increase in total revenues.

Keywords: Digital, bank, card, law.

Müəssisələrdə Mənfəət Menecmentinin Təkmilləşdirilməsi Məsələləri

Sərxan Aslanzadə
Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti

Xülasə

Covid-19 pandemiyası və qlobal maliyyə bazarlarında baş verən sürətli dəyişikliklər müəssisələr qarşısında maliyyə resurslarından daha səmərəli istifadə yollarının tapılmasını zərurətə çevirir. Buna görə də, müəssisələrdə mənfəət menecmentinin xarici maliyyələşmə mənbələri ilə səmərəli uzlaşma konteksində təkmilləşdirilməsi məqalənin məqsədi kimi qarşıya qoyulmuşdur. Müəssisədə maliyyə menecmenti üzrə qərarların qəbulu sahəsində beynəlxalq təcrübə və yerli müəssisələrin timsalında mənfəət menecmentinin sistemli təkmilləşdirilməsi ətraflı şəkildə araşdırılmışdır. Məqalənin hazırlanmasında əsas müqayisəli analiz metodu və bunun əsasında digər metodlardan istifadə olunmuşdur. Bunlardan əlavə olaraq, məqalədə nəzəri və empirik metodlardan faydalanaraq fərqli xüsusiyyətli təhlillər aparılmışdır. Məqalənin analiz hissəsində həmçinin, nəzəri və empirik səviyyələrində istifadə olunan sintez, təhlil, deduksiya və induksiya kimi metodlardan faydalanaraq həmin metodlar vasitəsilə müəssisələrin mənfəət menecmenti sistemi səmərəli şəkildə təhlil edilmişdir. Böyük 4-lüklərin və digər şirkətlərin maliyyə hesabatları, bu şirkətlərdə mənfəət menecmenti və xarici maliyyələşmə üzrə qərarların qəbul prosedurlarının əks olunduğu fərqli hesabatlar məqalənin informasiya bazasının əsasını təşkil edir. Xüsusən audit üzrə böyük 4-lük şirkətlərinin maliyyə hesabatları üzrə təhlillər müəssisələrin mənfəət menecmenti sisteminin araşdırılmasında böyük önəm daşıyır. Müəssisələrdə mənfəət menecmentinin təkmilləşdirilməsi üçün əsas şərt olaraq xidmət portfeli diversifikasiyasına nail olunmalıdır. Sonrakı mərhələdə diversifikasiya olunmuş portfel üzrə mənfəət və maliyyə menecmenti tənzimləmə sisteminin qurulması daha da asanlaşır. Beynəlxalq səviyyədə bunu reallaşdıran şirkətlərdən "böyük 4-lük" nümunəsini ölkəmizdəki şirkətlərə də tətbiq etmək mümkündür. Belə ki, yerli müəssisələr başlanğıcdakı ixtisaslaşdıqları xidmət portfellərini uzunmüddətli strateji dövrdə maksimum şaxələndirməli və bununla da, səmərəli mənfəət menecmentinə nail olmaq mümkündür.

Açar sözlər: Mənfəət menecmenti, xarici maliyyələşmə, maliyyə dayanıqlığı.

Nağdsız Ödənişlərin İqtisadi Əhəmiyyəti

Emin Yusifov
Azerbaijan State University of Economics

Xülasə
Mövcud şəraitdə bank sektorunda ödəniş prosedurlarının aparılmasında informasiya texnologiyalarının inkişaf səviyyəsinin yeni metod və mexanizmlərinin meydana çıxmasının obyektiv şəkildə müəyyənləşdirməsindən ibarətdir. Hazırda elektron ödəmə sisteminin inkişafı ilə, kağız texnologiyalarının azaldılması istiqamətində kredit təşkilatlarının yüksək fəallığı müşahidə olunur. Bu proses səciyyəvidir: plastik kartların buraxılışında artım, kart hesablarındakı dövriyyə və qalığın artması, bank kartlarından istifadə olunan xidmətlərin genişlənməsi bu proses üçün xarakterikdir. Plastik bazarın inkişafı dövründə təyinatı və texniki xüsusiyyətləri ilə fərqlənən müxtəlif növ plastik kartlar yaradılmaqdadır. Bank plastik kartları ilə əməliyyatlar yerli bankların müştərilərinə maliyyə xidmətləri üçün yeni perspektivlər açır. Ölkədə müxtəlif ödəmə sistemləri inkişaf edir və sürətlənir, getdikcə daha çox vətəndaş bank kartlarının istifadəsinə əsaslanan nağdsız ödəniş sisteminin iştirakçısı olur.Elektron hakimiyyətin qurulmasının ilkin şərtlərindən biri ölkədə şəbəkə texnologiyalarından istifadə imkanlarının, mobil telefonlardan istifadənin səviyyəsinin yüksəkliyi nəzərdə tutulurdu. Bu gün respublikamızda istifadə olunan telefon şəbəkəsinin əksər hissəsi elektron qurğularla təmin olunub. Bu isə şəbəkə texnologiyalarının tətbiqinə münbit şərait yaradır. Bütün bunlarla bərabər sürətli İnternetin tətbiqi üçün geniş imkanlara malik simsiz telefonlardan istifadə də inkişaf edir.Elektron idarəetmə və hakimiyyətin təşkili həm də informasiya texnologiyalarının mahiyyətinin bütün ölkə vətəndaşlarına çatdırılması, onun üstünlüklərinin təbliğini tələb edir. Elektron varianta uyğun yeni dövlət və hökumətin qurulması konsepsiyasının müddəalarında nəzərdə tutlduğu kimi dövlət və hökümətin yeni əsaslar üzərində fəaliyyətini təşkili xüsusi əhəmiyyət kəsb edir.

Açar sözlər: İnkişaf, informasiya, iqtisadi, e-ticarət.

Derivatıve Financial Instruments in Fund Markets Theoretıcal Basis of Application

Tabriz Aliyev
Azerbaijan State University of Economics

Abstract
The formation of the financial market is possible through economic and legal reforms and the creation of market infrastructure. At a time when savings and investments are made by different people, the emergence of a mechanism that ensures the conversion of savings into investments is becoming a topical issue. The financial market and its constituent elements, by performing the function of this mechanism, ensure the effective redistribution of capital resources between the subjects of economic activity. Despite the fact that the securities market is so important for the economy in modern times and the state is carrying out large-scale reforms, there is still a lack of information about it in our country.In the case of derivative financial instruments, a stock market participant works not with the fictitious capital (shares, bonds) itself, but with a document authorizing the purchase and sale of this capital. Derivative financial instruments are a type of contract that gives the right to conduct transactions with classical securities (first-tier securities): options, futures contracts, warrants, etc. Their main purpose is to insure the holder of the document against losses in the stock market game, as well as to protect it in the face of inflation and economic instability.

Keywords: Stock market, financial, economic, risk, income.

Azərbaycan İqtisadiyyatına Yönəldilən Birbaşa Xarici İnvestisiya Meylləri və Qloballaşan Dünyada Rəqabət Siyasəti

Sevil Abdullayeva
Azərbaycan Dövlət iqtisad Universiteti

Xülasə

Ölkəmizin müasir investisiya siyasətinin əsas xüsusiyyətlərindən biri iqtisadiyyatın neftdən aslılığını tamamilə azaldılması və neftdən gələn gəlirdən qeyri-neft sektoruna investisya şəklində yönləndirilməsi yolu ilə bu sektorun yüksək inkişafına nail olmaqdır. Yüksək artım sürətinə baxmayaraq, qeyri-neft sektoruna yönəlmiş Birbaşa Xarici İnvestisiyanın mövcud potensialdan hələ də aşağı olaraq qalır.

Daha yüksək nəticəni görmək üçün mövcud istehsala müasir və innovasiyon yanaşma onların istehsal gücünü artırma və ETT-nin son nailiyyətlərindən istifadə etməklə yeni istehsal müəssisələri yaratmaqdır.

Ölkədə məhkəmə-hüquq islahatlarının sürətləndirilməsi, qanunun aliliyinin təmin edilməsi xarici investorların biznes təşəbbüslərinin genişlənməsinə təkan verə bilər. Yeni artım yanaşmasının effektivliyinin təmin edilməsi üçün iqtisadi siyasətin və iqtisadi siyasət quruculuğu prosesinin və icrası mexanizmlərinin daha da təkmilləşdirilməsinə və müasirləşdirilməsinə ehtiyac vardır. Bunun üçün aşağıdakı islahatlar tələb olunur:

- Fiskal siyasətin səmərəliliyinin yüksəldilməsi. Yeni iqtisadi yanaşmada fiskal siyasətin dominantlığını azaltmaqla ötürücülüyün yüksəldilməsi mühüm istiqamətlərdən biridir. Region ölkələr əsas ticarət tərəfdaşları ilə müqayisədə rəqabətqabiliyyətli qeyri-neft sektorunun şaxələndirilməsi büdcənin vergitutma bazasının da genişləndirilməsini dəstəkləyə bilər. Bu istiqamətdə təxirə salınmadan optimal, rəqabətqabiliyyətli biznes və investisiya imkanlarının genişlənməsinə imkan verən çərçivənin qurulması məsələsinə baxıla bilər. Digər tərəfdən, fiskal idarəetmənin texnokratik çərçivəsinin təkmilləşdirilməsi baxımından kontr–tsiklik fiskal qaydaların tətbiqi, şəffaflıq və hesabatlılığın, dövlət investisiyalarının idarə edilməsinin keyfiyyətinin daha da yüksəldilməsi əsas prioritetlərdəndir.
- Pul-məzənnə siyasətinin səmərəliliyinin yüksəldilməsi.

Ölkələr arasındakı BXİ cəlb edilməsi üçün gedən rəqabət həmçinin son onilliklərdə xüsusilə hiss edilir Bu mövzular bir çox ölkələrin iqtisadiyyatının və dövlət siyasətinin BXİ üçün cəlbediciliyini təmin edən amillərin müəyyənləşdirilməsi məsələsi həm xalis elmi tədqiqatların, həm də beynəlxalq təşkilatların və milli hökumətlərin praktiki araşdırmalarının daima diqqət mərkəzində olan əsas mövzulardandır.

Açar sözlər: Birbaşa xarici investisiya, rəqabət, beynəlxalq ticarət, iqtisadiyyat.

Definition, Valuation and Presentation Principles of Stocks According to International Accounting Standards

Shakhrinisa Kholibekova
University of Applied Sciences Weihenstephan-Triesdorf

Abstract

In this study, it is aimed to give information about the scope and usage of Stock Standards in general accounting standards that arise as a result of the need to use a common financial reporting language in the international arena. For this purpose, an explanation has been made about the International Accounting Standards (IAS) 2 Stock standard usage scope and applications.

In order for the financial statements obtained from the accounting system to fulfill the expected function for information users, to reflect the business activities accurately and reliably, to express similar events in common and to be comparable, financial transactions must be reflected in the financial statements and measured using the same accounting standards worldwide.

Therefore, accounting standards can be defined as a set of rules that guide accounting practices and determine a specific order for the preparation of financial statements. Different international accounting and financial reporting practices result in different operating results that are difficult to explain internationally. Therefore, the approximation of the different accounting standards applied and the creation of a globally accepted set of International Financial Reporting Standards (IFRS) emerge at this point.

In the first part of the study, general information about International Accounting Standards is given, its historical development, importance and objectives are explained. In the second part, explanations about the IAS 2 Inventories standard are made, information on inventory definition, inventory management, stock control and its importance, and inventory cost calculation methods are given. In the last section, the purchasing costs, conversion costs, end of period stock costs of inventories are explained with examples.

Keywords: IAS, Accounting, Inventories.

The Role of Virtual Currencies in Money Laundering

Nurlan Jafarli
Azerbaijan State University of Economics

Abstract

Technology forges ahead at a rapid pace, whether we like it or not. Criminals recognize this inevitability and use technological improvements to advance their craft, committing crimes from half a world away in real time. Diligent criminals also use technological advancements to distance themselves from their illegal activities and profits through use of virtual banking and electronic money transfer systems, which allow criminals to buy, sell, and exchange goods without any physical interaction. Though such services use digital logs that serve to identify a sender and a receiver's digital identities, criminals possess the means to becloud their digital identity by simply spoofing their Internet Protocol address or by using another individual's account, essentially making their activities untraceable.

New virtual currencies, such as Bitcoin, add yet another layer of anonymity by allowing users to transfer value without the collection of any personally identifiable information. Regulations often fail to affect such virtual currencies due to lack of foresight by the regulation writers, creating a legal gray area. Thus, criminals can continue to capitalize on technological innovation to underpin their illegal activities. Money laundering is one particular criminal craft that stands to benefit from technological advancement.

This paper analyzes the effects of Bitcoin and analogous virtual currencies on anti–money laundering (AML) enforcement.

Keywords: Virtual currencies, money laundering, AML laws.

Перспективы Внутреннего Аудита в Коммерческих Организациях а Также Влияние Пандемии на Ведение Аудита

Эльдар Сейфеддинов
Азербайджанский Государственный Экономический Университет

Резюме

В современности одним из приоритетных этапов развития экономики Азербайджана является улучшение необходимых условий для частного сектора, а также его эффективного функционирования, определение стратегии развития фирм, компаний, организация управления рисками, анализ и оценка рисков, определение способов предотвращения рисков и уменьшение появления возможных потерь. В наше время рыночные процессы не протекают без рисков. За последнее время эти проблемы начали иметь все большее значение, причем не только в других странах, но и в Азербайджане. Исследование проблем контроля финансами, формирование и эффективное функционирование системы аудита с целью улучшения ведения финансового контроля в компаниях представляет собой одной из актуальных проблем в современной экономике. Формирование аудита началось сразу после перехода к рыночным отношениям. Одним из главных основ этого процесса есть надежная финансовая информация и бухгалтерская информация, предприятие менеджеры и акционеры и их взаимные интересы. Осуществление мониторинга финансовой деятельности происходит в первую очередь чтобы интересы собственника фирмы были обеспечены. Данный процесс происходит при помощи услуг независимого аудита. В основном данный тренд наблюдается в странах с развитой рыночной экономикой. Более высокий уровень экономического и правового надзора аудита состоит в установлении защиты от недобросовестности участников предпринимательского рынка и установлении экономических и социальных прав.

Ключевые слова: Аудит, рыночная экономика, финансовая отчетность, пандемия.

Analysis of Qualitative Features of Financial Statements

Khagani Alyarov
Azerbaijan State University of Economics

Abstract

Credit organizations have been and remain the main providers of banking services for both economic entities and the population. It calculates the volume of business lending operations, the receipt of deposits from the population; Without it, it is impossible to make settlements and money transfers between businesses quickly. The growing threat of a systemic banking crisis, the decline in lending, the sharp rise in credit debt due to exchange rate fluctuations, the unstable macroeconomic situation, all of which have made it urgent to monitor the activities of commercial banks in modern conditions.Banks use a lot of information to make adequate decisions, but often resort to innovative technologies. Credit institutions are developing their own internal control programs, which greatly simplifies the control over the operations of banks. However, in order to conduct more new operations, banks are creating additional management and control devices. The correct presentation of information in the financial statements of the enterprise implies that its financial position and financial results are reflected as objectively as possible on the basis of the concept of impartiality, non-distortion, manipulation, concealment of important facts, the superiority of substance over form.

Keywords: Finance, quality, reporting, analysis.

Facing Challenges in an Omnichannel World

Riyad Aliyev
Azerbaijan State University of Economics

Abstract

American Marketing Association's first ever intellectual agenda has identified seven big problems that all marketing community currently confronts in the modern world. Jaworski, Malcolm& Morgan (2016) pointed out "the AMA's intellectual agenda seeks to serve as a big tent source of guidance and inspiration that includes both theoretical and applied knowledge that will ultimately provide actionable insights, frameworks, tools, and resources for the AMA community". With the emergence of digital media, dealing with an omnichannel world has become a priority for marketers. Haukingham (2017) claims that a customer using several different channels buys up to 30% more compared to a mono-channel customer.

Nowadays, the marketing industry not only understands the advantages of the omnichannel marketing, but is also confronting a compulsion from customers to be omnichannel as a standard. Despite the importance of omnichannel strategy to marketers, delivering a seamless customer experience across multiple channels is a complex, multi-faced challenge for them. Implementing a successful omnichannel strategy requires adjusting management methods as well as the management itself; otherwise, it can end up with huge loss. According to a study conducted by 1WorldSync (2017) "45 percent of merchants and suppliers have lost more than $1 million in revenue due to cross-channel commerce challenges, and more than one in ten have lost more than $3 million". Therefore, in order to overcome challenges and be successful in the omnichannel world, marketers need to be more careful while implementing the strategy.

Keywords: Marketing, omni-channel, marketing strategy, digital strategies.

Çalışanlarının Sosyal Girişimcilik Düzeylerinin Çeşitli Demografik Değişkenler Açısından İncelenmesi: Türkiye'de Belediyeler Üzerine Bir Araştırma

Hamran Amirli
Zeki Zümrüt
Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi

Özet

Belediye çalışanlarının sosyal girişimcilik düzeylerini belirlemek ve sosyal girişimciliğin alt boyutları olan; yenilikçilik, proaktiflik, risk yönetimi, etkili yönelim, sosyal misyon oryantasyonu, sürdürülebilirlik yönelimi, hizmet yeniliği, ürün yeniliği, çevresel karmaşıklık ve kurumsal destek yapılarının demografik değişkenler açısından incelenmesi çalışmanın amacını oluşturmaktadır. Çalışmaya Türkiye'de Akdeniz Bölgesinde bir ilin iki ilçe belediyesinde çalışan 68'i kadın, 77'si erkek olmak üzere toplam 145 kişi gönüllü olarak katılmıştır. Araştırmada, Dwivedi ve Weerawardena (2018) tarafından geliştirilen 10 boyut ve 37 önermeden oluşan "sosyal girişimcilik ölçeği" kullanılmıştır. Araştırmada elde edilen veriler SPSS 22.0 istatistik programı ile analiz edilmiştir. Sırasıyla, frekans ve yüzde, güvenilirlik, normallik ve son olarak da farklılıkların ortaya konulması için t-tesi ve ANOVA testi yapılmıştır. Araştırma sonucunda, belediye çalışanlarının sosyal girişimcilik eğilimlerin az da olsa olumlu yönde olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca, sosyal girişimciliğin etkili yönelim alt boyutu ile belediye çalışanlarının yaş aralıkları arasında; yenilikçilik ve kurumsal destek yapıları alt boyutları ile belediye çalışanlarının eğitim düzeyleri arasında; hizmet yeniliği alt boyutu ile çalışılan belediyeler açısından bir farklılık olduğu görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Sosyal girişimcilik, demografik değişkenler, belediye çalışanları.

Azərbaycanda Müəssisə İmicinin İşçilərin İşə Cəlbedilməsində və İşdə Saxlanılmasının Rolunun Yüksəldilməsi İstiqamətləri

Rəşad Ələkbərov
Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti

Xülasə
Bu məqalədə Azərbaycanda müəssisə (işəgötürən) imicinin işçilərin işə cəlb edilməsində və işdə saxlanılmasında rolunun olub və ya olmamasını araşdırılmışdır. Məqalənin məqsədi işçilərin iş üçün müraciət edərkən müəssisə imicinə önəm verib, vermədiklərini araşdırmaq, eyni zamanda şirkətdə çalışan əməkdaşların digər şirkətlərdən gələn təkliflərə cavab bildirərkən hazırda çalışdıqları müəssisə imicinin onların qərarlarına təsir edib, etməməsini öyrənməkdir.
Müəssisə imici şirkətlər tərəfindən aparılan tanıtma, reklam etmə və insanlarda dəyər yaratmaq prinsipi ilə həyata keçirilən fəaliyyətlər nəticəsində insanlarda bu şirkətə qarşı yaranan bir rəğbət formasıdır. Bu rəğbət hissinin təsiri ilə insanların həmin şirkətlərdə işləmək istəkləri günü gündən yüksəlir. Günümüzdə müəssisə imicini formalaşdırmış şirkətlər insan kapitalı üzrə rəqabət etməyə başlamışdırlar. Bugün dünyanın eləcə də Azərbaycanın aparıcı şirkətləri təcrübəli, bilik və iş üçün səriştəlikləri uyğun olan insan kapitallarını öz şirkətlərinə cəlb etmək və təcrübəli, peşəkar işçiləri işdə saxlamaq üçün bir sıra üsullardan istifadə edirlər. Bunun nəticəsi olaraq həmin namizədlərə yüksək maaş, daha yüksək təlim paketləri və s. digər imkanlar təklif edilir. Bu səbəblərdən bu mövzunun aktuallığı yeni şirkətlərin yaranması və inkişafı ilə əlaqədar artmaqda davam edir.
Tədqiqat araşdırması Azərbaycanın tanınmış bəzi şirkətlərində İnsan Resursları Departamenti və ya şöbələrində çalışan müvafiq rəhbər şəxslərlə müsahibə şəklində, eyni zamanda əmək qabiliyyətli olan insanlarla anket-sorğu metodu vasitəsilə həyata keçirilmişdir. Tədqiqatda 2 hipotez araşdırılmışdır:
1)İşçilərin işə cəlb edilməsində müəssisə imicinin rolu var.
2) İşçilərin işdə saxlanılmasında müəssisə imicinin rolu var.
Gözlənilən nəticə müsahibə və anket sorğunun nəticələrinə əsasən bir və ikinci hipotezlərin doğrulanmasıdır. Şirkətlər tərəfindən bu iki qoyulmuş hipotezin doğrulanmasının davam etməsi üçün müəssisə imici fəaliyyətlərinin artırılması və motivasiya alətlərindən düzgün istifadənin yararlı olacağını düşünürəm.
Açar sözlər: Müəssisə imici, İRİE, insan kapitalı, strateji hədəflər.

Цифровизация Банковской Деятельности в Современных Условиях

Полад Валиев

Азербайджанский Государственный Экономический Университет

Резюме

В период резких негативных изменений в мировой экономике, большинство стран находится в постоянном финансовом напряжении. Банковский сектор не остался в стороне. Будучи основной связующей в экономике любой страны, банки попали в достаточно сложную ситуацию. Внедрение карантинных мер, ограничение деятельности, замораживание межгосударственных связей, вызванных пандемией

COVID-19, повлияли на платёжеспособность населения и экономических агентов. На банковскую структуру выпала тяжёлая ноша восстановления и сохранения экономики стран. Для быстрорастущей экономики Азербайджанской Республики данное явление также бросило определённые вызовы, возникла острая необходимость в цифровизации банковского сектора. Совершенствование и внедрение современных технологий играет ключевую роль в развитии и процветании банковского сектора, способного поддерживать кругооборот финансовых средств внутри страны, а также за её пределами. Реализация технологии Big Data является одной из необходимых мер для развития и процветания банковского сектора страны. Современный банковский сектор Азербайджана является высококонцентрированным и это даёт возможности для создания в стране Интернет-банков, как одного из видов высокотехнологичных банковских услуг. В данной статье были рассмотрены особенности внедрения современных технологий, в частности, Big Data, Интернет-банки, их достоинства и недостатки, а также нынешнее состояние банковского сектора страны с учётом влияния пандемии COVID-19.

Ключевые слова: Цифровизация, банковский сектор, интернет-банкинг, Big Data.

Trade Wars in The World Oil Market and Their Impact on The Export Potential of Azerbaijan

Aygul Aliyeva
Azerbaijan State University of Economics

Abstract

The world oil market is still the focus of the world economy. The processes taking place in the world oil market have a significant impact on the world economy.Trade wars in the oil market are actual issues in the global economy. The Covid-19 pandemic in 2020 and the oil price war between Russia and Saudi Arabia have seriously affected the world oil market. The pandemic has indirectly affected oil prices. As a result of the pandemic, the demand for transport has decreased and production has stagnated. As a result, global demand for oil has fallen. The appropriate step proposed by Saudi Arabia to stabilize oil prices in response to declining demand was to reduce oil production. Russia's rejection of the offer and its withdrawal from the OPEC + alliance marked the beginning of a trade war between Saudi Arabia and Russia. The article clearly defines the features of oil price wars. The struggle for market share is the main reason for price wars. The article gives information about the market share in the modern world oil market and the impact of trade wars on market share. The article analyzes the trade war between Saudia Arabia and Russia and how oil price changes. Oil price wars mainly affect countries that depend on the oil sector. The drop in oil prices on the global market has a significant effect on Azerbaijan's economy. The depending degree from oil market for Azerbaijan economy is evaluated and analyzed the volume of oil and non – oil export.

Keywords: Trade wars, oil price fluctuations, Azerbaijan economy.

Devletin Tarım Sektörüne Yönelik Siyaseti

Elnur Tarverdiyev
Azerbaycan Devlet Ekonomi Üniversitesi

Özet

Makalenin konusu tarımın Azerbaycan için önemini ve devletik politik girişimini içermektedir. Azerbaycan'ın tarım sektöründe reformların uygulanması ve derinleştirilmesi, mülkiyet ilişkilerinin ve girişimciliğin oluşturulması, yeni mülkiyet ilişkilerinin oluşturulması ve çeşitli ekonomik varlıklar tarım sektörünün devlet korumasının yönleri ve tarım piyasasının devlet düzenlemesinin yasal temeli oluşturuldu.

Tarım reformları, kabul edilen yasal ve düzenleyici belgeler, tarımsal üreticilere kapsamlı devlet desteği, başta hububat ve bakliyat, patates, sebze ve kavun olmak üzere gıda ürünlerine yönelik artan talebi karşılayarak gıda güvenliğini sağlamaya yönelik hedeflenen önlemler sonucunda dinamik gelişme sağlanmıştır.

Ekonomisini çeşitlendirme ve tarımsal kalkınmaya özel önem verme hedefi doğrultusunda hükümet, tarım sektörünü birçok farklı şekilde desteklemektedir. Tarımsal kalkınma için Stratejik yol haritası çerçevesinde son zamanlarda politikalar şekillenmiştir. Bu obje, üretimi teşvik eden ve ticareti doğrudan (ürünle ilgili) ve dolaylı (üretim araçlarıyla ilgili) müdahalelerle teşvik eden mevcut politikaların ana noktalarını kısaca özetlemektedir.

Anahtar kelimeler: Tarım, endüstiri, ekonomi, tüketim, ihracat.

Azərbaycan İqtisadiyatında Mundell-Fleminq Trilemmasının Yoxlanılması

Həmid Məmmədzadə
Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti

Xülasə
Qloballaşmanın geniş vüsət aldığı dövrdə inkişaf etməkdə olan bazar iqtisadiyyatları qarşısında duran ən vacib məsələlərdən biri də eyni zamanda məzənnə sabitliyinə, müstəqil pul siyasətinə və maliyyə inteqrasiyasına necə nail olmaqdır. Hazırki məqalədə trilemma konfiqurasiyası Azərbaycan iqtisadiyyatı timsalında 1993-2020-cü illər üzrə araşdırılır. Tədqiqat Mundell-Fleminq nəzəri konsepti olan "imkansız üçlü" (trilemma) fərziyyəsinin əsaslarının nəzərdən keçirilməsi və onun metodoloji istiqamətlərinin araşdırılması, trilemma fərziyyəsinin ölkələrin monetar siyasətində rolunun qiymətləndirilməsi, dünya ölkələri təcrübəsində trilemmanın aspektlərinin araşdırılması ilə başlayır. Daha sonra Azərbaycan Respublikası Mərkəzi Bankının həyata keçirdiyi pul siyasəti, ölkədə manatın valyuta məzənnəsi, müstəqillik dövründən bəri ölkəyə kapital qoyuluşları və onun təhlili nəzərdən keçirilir. Nəhayət, trilemma fərziyyəsini Azərbaycan iqtisadiyyatına tətbiq etmək üçün ekonometrik modelləşdirmə aparılır və əldə olunan nəticələr müvafiq olaraq şərh olunur. Modelləşdirmə trilema indekslərinin hesablanması və tam modifikasiya olunmu.ən kiçik kvadratlar (FMOLS) metodundan istifadə edərək aralarındakı regresiya əlaqəsinin araşdırılması ilə aparılır. Qurulmuş model Azərbaycan iqtisadiyyatındakı üç siyasət hədəfindən hansının tədqiq olunan dövrdə daha çox fokuslandığı barədə məlumat əldə etməyə kömək edir. Tədqiqatda Azərbaycan iqtisadiyyatı üçün trilemma dəyişənləri arasında xətti bir əlaqə olduğu qənaətinə gəlinir. Müvafiq dövrdə milli iqtisadiyyat üçün üç dəyişən arasında ən çox üstünlük verilən, müvafiq olaraq, məzənnə sabitliyi, pul müstəqilliyi və kapital açıqlığı siyasətidir. Alınan nəticələr modelin kifayət olduğunu sübut edir və trilemma fərziyyəsini dəstəkləyir.

Açar sözlər: Trilemma(imkansız üçlü), qiymət stabilliyi, pul siyasəti, məzənnə rejimləri.

Covid-19 Pandemiyası Dövründə İkiqat Vergitutma və Beynəlxalq Əməkdaşlıq

Xəyal Cümşüdlü
Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti

Xülasə
Vergilər bütün dövlətlərin gəlirlərinin əsas mənbələrindən biri kimi çıxış edir. Qloballaşan dünya iqtisadiyyatında dövlətlərin, müəssisələrin, təşkilatların və fərdi sahibkarların fəaliyyətinə beynəlxalq vergi əməkdaşlığı əhəmiyyətli dərəcədə təsir göstərir. Bəzi hallarda müxtəlif ölkələrdə vergitutmanın və maliyyə siyasətinin fərqli olması vergitutma ilə bağlı ziddiyyətlərin, anlaşmazlıqların yaranmasına və əməkdaşlığın effektivliyinin azalmasına səbəb olur. Hər bir dövlət daxili qanunvericiliyinə əsasən vergitutma sahəsində müstəqilliyə malikdir. Bununla belə hər bir ölkə öz iqtisadi suverenliyi çərçivəsində digər ölkələrlə fiskal sahədə beynəlxalq normalara və müqavilələrə uyğun olaraq əməkdaşlıq etməlidir.
Müasir dövrdə fiskal sahədə dövlətlər arasındakı qarşılıqlı münasibətləri təzimləmək üçün vergi müqavilələri və sazişlər bağlanılır. Bu sazişlərin bağlanmasında əsas məqsəd vergidən yayınma hallarının qarşısının alınması, məlumat mübadiləsinin düzgün aparılması, vergi sahəsində müsbət təcrübənin bölüşülməsi, əlverişli vergi və investisiya mühitinin yaradılması, investisiya təşviqi, günümüzdə aktual məsələlərdən biri olan rəqəmsal iqtisadiyyatın gətirdiyi maliyyə cinayətkarlığının qarşısının alınmasıdır. Vergitutma sahəsində beynəlxalq əməkdaşlığın məqsədləri hüququ, iqtisadi və maliyyə formasında qruplaşdırmaq olar. Vergi sahəsindəki əməkdaşlıq subyektlərin fəaliyyətinə və maliyyə vəziyyətinə əhmiyyətli dərəcədə təsir edir. Xüsusilə də Covid-19 pandemiyası dövründə bütün sahələrdə olduğu kimi beynəlxalq vergi hüququ sahəsində və ikiqat vergi müqavilələri ilə bağlı dəyişikliklərin olacağı gözlənilir.

Açar sözlər: İkiqat vergitutma, beynəlxalq maliyyə, Covid-19, vergi müqavilələri.

Theoretical Foundations of Bank Supervision Organization

Mushfiqa Namazova
Azerbaijan State University of Economics

Abstract
The banking sector has been and remains the main provider of banking services for both economic entities and the population. It calculates the volume of business lending operations, the receipt of deposits from the population; Without it, it is impossible to make settlements and money transfers between businesses quickly. The growing threat of a systemic banking crisis, declining lending, a sharp increase in debt due to exchange rate fluctuations, an unstable macroeconomic situation, all of which have made it increasingly urgent to monitor the activities of commercial banks in modern conditions. indicates the need for further development of methodological tools for audits, helping to reduce the labor intensity of the work and the time of their implementation. This can be achieved through the use of modern information technology (IT), which allows to obtain the necessary and sufficient audit evidence without compromising the quality of the audit. The main purpose of this article to investigate and identify problems and identify ways to overcome them, to make suggestions and recommendations for the future development of financial control in commercial (banking) enterprises.

Keywords: Banking, finance, control, economic, risk.

Innovation inside Emerging Economies Entrepreneurial Ecosystems:
Estonia's Path Towards Technological Revolution

Vitus Chidozie Anyanwu
Ángela Darinka Yepez Fernández
Siegen University

Abstract

In the present paper, an analysis of the major constraints that hinder entrepreneurial innovation is introduced to the reader, directing the study towards understanding the dynamics of Entrepreneurial Ecosystems. A clear distinction is made between ecosystems within developed economies and emerging economies; being the latter within the scope of the work. This is intended to use Estonia as a subject of study, due to its particular success history of a shocking accelerated transition after regaining its independence from the Soviet Union in 1991.

The information presented represents the first step of analysis of the gaps and identification of opportunities in the Entrepreneurial Ecosystem of Estonia, especially those related to areas of innovation and technology, that would eventually have an impact on understanding how to lead to a knowledge-based economy through the development of a systemic vision.

Keywords: Digital entrepreneurship. Entrepreneurial Ecosystem, Entrepreneurship, Innovation, Products, Innovative entrepreneurship, Government support of innovative Business.

İqtisadiyyatın Müasir İnkişaf Mərhələsində Sənaye İnkişafının Trnsformasiyası

İmran Eyubov
Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti

Xülasə
Sənaye inkişaf nəzəriyyələrinin təhlilinə söykənərək məqalədə iqtisadiyyatın müasir inkişafı tərzinə uyğun olaraq sənaye inkişafının transformasiya məsələləri və imkanları araşdırılmasına cəhd edilmişdir. XX əsrdə baş verən sənaye dəyişikliklərinin XXI əsrdə müəyyən qədər fərqli istiqamətdə və daha sürətlə aparılması, sənaye inkişafında fərqli xüsusiyyətlərin nədən ibarət olması araşdırılmaqla, fərqlərin yaranmasının sənayenin ümumi transformasiyası ilə müəyyən edilən əsas amillərinin yeni elmi-texniki sahələrin yaranması, energetika sahələrinin inkişafında texnoloji yeniliklərin tətbiqi, xammal mənbələrinin alternativlərinin dəyişməsi, emal sənayesinin yerləşdirmə şərtlərinin dəyişməsi, təchizatın loqistik formalrının inkişafı, kommunikasiya vasitələrinin modernləşdirilməsindən ibarət olması müəyyən edilmişdir. Bu amillər onun ümumi qanunauyğunluqlarına tabe olmaqla müəssisə və dövlət səviyyəsində strateji əhəmiyyətli qərarların yerinə yetirilməsini xarakterizə edir ki, bu baxımdan da yaranan problemlərin həlli sənayenin inkişafının müasir nəzəriyyələrinin əsas müddəalarının əhəmiyyətini və zəruriliyinin vaxtında təhlil və qiymətləndirilməsini daha da aktuallaşdırır. Qeyd edilənlər nəzərə alınaraq sənaye inkişaf nəzəriyyələrinə Y.A.Şumpeter, N.A.Kondratyev, A.Smit və K.Marks, K.Peres, R.Florida, A.B.Babkin, S.S.Buldıqin, A.Y.Karlık, A.İ.Tatarkin, L.V.Krasnyuk, S.V.Kuznetsov, T.Ə.Hüseynov, T.N.Əliyev, Ə.V.Hacıyev, S.M.Məmmədovun baxışlarının araşdırlması əsasında nəticələr gəlinmiş və tövsiyyələr qeyd edilmişdir.

Açar sözlər: Sənaye, transformasiya, sənaye inkişaf nəzəriyyələri.

The Impact of Governance Quality and Financial Stability Risk Over FDI Flow: Evidence From South Caucasus

Shams Abbasova
Azerbaijan State University of Economics

Abstract
This paper analyzes foreign direct investment flows in the South Caucasus region. The analyses were conducted in view of the impacts of Governance quality and financial stability from these regions on the inflow of foreign direct investment. Improvement of the governance quality and reducing financial risks can be seen as the most important determinants of FDI inflows into the countries of this region. First and primary important objective of the research is to identify determinants of Foreign Direct Investment in countries and thanks to available past figures statistically measure their effects on the variable. This research is a pioneer in the field to specifically focus on identifying and measuring degree of importance of factors most valued by overseas investors interested in capital contribution into Azerbaijan. The paper precisely identifies statistically significant factors which may act as a practical insight for both practitioners of the topic and decision making authorities. Findings of the research can be invaluable for both government bodies committed to boost economic development through Foreign Direct Investment inflows and organizations or individuals interested in new venture opportunities.

Keywords: Foreign direct investment, economic growth, control of corruption, openness, institutional quality.

Covid-19 and its Effect on Turkey's Economy

Emil Baghirli
Azerbaijan State University of Economics

Abstract
The Covid-19 pandemic, which began in December 2019 in the Chinese city of Wuhan, began to spread in Turkey in March and has led to a deepening economic crisis since April. This article will analyze the impact of the pandemic on the Turkish economy with macroeconomic data. The study will shed light on the extent to which the crisis has affected inflation, foreign trade, the balance of payments, employment, domestic and foreign debt levels in the Turkish economy, and how much it has caused a gross decline in gross domestic product.

Keywords: Pandemic, crisis, Turkey, GDP.

Beynəlxalq Ticarətdə Proteksionist Tədbirlər və Türkiyədə Tətbiq Edilən Proteksionist Tədbirlər

Ümid Abbaszadə
Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti

Xülasə
Beynəlxalq iqtisadiyyatda sərbəst ticarət prinsipi ümumi olaraq qəbul edilməsinə qarşı xarici ticarətdə proteksionist tədbirlər fərqli formada hələ də öz təsirini göstərir. Xüsusilə böhran dövrlərində idxalı azaldan, ixracı artıran xarici ticarətdə proteksionist xüsusiyyət daşıyan siyasətlərə çox tətbiq olunur. Bu formada ölkələr bir tərəfdən yerli istehsalı xarici ticarətdən qoruyarkən, digər tərəfdən də yerli istehsalçıların miqyas iqtisadiyyatlarından faydalana bilmələrinə imkan tanımağa çalışırlar. Xarici ticarətdə proteksionist tədbirlərin ən təsirli yolları olan tarif və kvotalar günümüzdə öz təsirini böyük ölçüdə itiribdir, görünməz əngəllər olaraq adlandırılan sağlıq, təhlükəsizlik, ətraf mühitin qorunması ilə bağlı standartlar və idarə tənzimləmələri yolu ilə aparılan proteksionist tədbirlər artmışdır.Türkiyədə də dünyadakı təkamülə paralel olaraq tarif və kvotaların təsirini itirməklə bərabər, idxaldan alınan dolayı vergilərin xarici ticarət üzərində təsirini davam etdirir. Həmçinin gömrük vergiləri ilə eyni təsirə sahib əlavə dəyər vergisi, antidempinq vergisi və kompensasiya edici vergi tətbiqləri yolu ilə yerli istehsalçıları qorumağa çalışır.

Açar Sözlər: Beynəlxalq ticarət, proteksionist tətbiqlər, tariflər, qeyri-tarif əngəllər.

Development of Innovative Entrepreneurship in Kazakhstan

Maria Abdollahi
Tasrin Tamanna Barna
Siegen University

Abstract

The “Development of Innovative Entrepreneurship in Kazakhstan" paper, assesses the concepts of innovation and entrepreneurship independently. The object of this paper is to analyze the trends of entrepre-neurship development and the government support mechanisms of innovative entrepreneurship in the republic of Kazakhstan. A literature review has conducted for writing this paper. The methodology of this paper is based on comparative analysis and statistical data processing. When trying to figure out how the trend of entrepre-neurship in Kazakhstan is formed, it is vital to identify the role of government support in the development of innovative entrepreneurship. It directs us to the following research question: how the solidification of innova-tive entrepreneurship could lead to the transformation of Kazakhstan's economy in the current situation?

Keywords: Entrepreneurship, Innovation, Products, Innovative entrepreneurship, Government support of inno-vative Business, Kazakhstan SMEs, ICT, Kazakhstan, Social policy.

Economic Basis of Formation of Tax Administration in the Republic of Azerbaijan

Ulker Habiyeva
Azerbaijan State Economic University

Abstract
Control, which is one of the main functions of the state, plays an important role in regulating all socio-economic relations arising in the life of society in accordance with the requirements of the law. It is used in cooperation with the central executive power in accordance with the control functions of public administration in each area. The emergence of independent operators, the development of non-state actors and the management of these sectors can only be regulated by financial and tax conditions. Entities working in this economic method are interested in the protection of their property, deposits and their convenient use. This fact, acquired in the tax administration, affects the interests of companies operating in different sectors - entrepreneurs, conditions, It is necessary to carry out these reforms, which belong to the economy of the tax system. Also, the new economic situation, along with the tax system that does not suit it, can not lead to development. As the economic situation changes, the tax system requires the placement of tax legislation. As a rule, tax administration or functional principles, or the principles of specialization, as well as tax authorities can be organized.

Keywords: Tax, law, administration, economics.

Müasir Şəraitdə Mühasibat Uçotunun Avtomatlaşdırılması: Bulud Texnologiyasından İstifadə

Şəhla Həsənli
Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti

Xülasə
Məqalədə müəssisələrdə mühasibat uçotunun müasir dünyaya inteqrasiya olunaraq onlarda baş verən yeniliklər qeyd edilmişdir. Hər bir müəssisələrin başlıca məqsədi yüksək mənfəət əldə etməkdirsə, kompüterləşən sistemə keçid onlar üçün sərfəli olacaqdır. Müasir dünyada maliyyə uçotu və eləcə də ona bağlı olan bir sıra sahələr köklü sürətdə dəyişiklərə uğramışdır. Demək olar ki mühasibat uçotunda baş verən hər bir əməliyyat növləri dəyişilmiş və buna paralel olaraq da yenilənmişdir.Yenilənmiş mühaibat uçotunda təkcə qeydiyyatların aparılması yox, həmçinin onların təhlil edilməsi də ön plana çıxarılmışdır. Yenilikləri qəbul edəcək hər bir müəssiələr və təşkilatlar öz uçot siyasətini kompüterləşmiş texnologiyalarına uyğunlaşdırmalıdır. Avtomatlaşdırma siyasəti hər müəssisələrin başlıca planına çevrilməlidir. Statistik göstəricilərə əsasən müəyyən olunmuşdur ki, avtomatlaşdırma və texnoloji yeniliklərin tətbiq edilmə əməliyyatları hər ötən il daha da artaraq ən yüksək səviyyəyə qədər gəlib çatmışdır. Məqaləmizdə ümumi şəkildə bir çox mühasibat uçotu proqram təminatlarından istifadə formaları qeyd edilmişdir. Bunun ən başında isə bulud texnologiyalardan istifadə dayanır. Həmçinin məqalədə ənənəvi mühasibat uçotunun çatızmazlıqları və müasir mühasibat uçotunun faydalılığı və səmərəliliyi öz əksini tapmşdır.

Açar sözlər: Avtomatlaşdırma, kompüterləşmə, texnologiya, bulud.

Azərbaycanda Ərzaq Məhsulları ilə Təminatın Müasir Vəziyyətinin Təhlili

Təbriz Mirzəliyev
Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti

Xülasə
Məqalədə ölkəmizin ərzaq məhsulları ilə təminatının müasir vəziyyəti təhlil edilmişdir. Azərbaycanın dinamik iqtisadi-sosial inkişafı səviyyəsinə görə regionda əsas mövqeylərdən birini tutması, iqtisadi artım tempinə görə dünya üzrə tanınmış ölkə olması aqrar - ərzaq təsərrüfatının inkişafı üçün böyük imkanlar açır. Hal-hazırki vaxtda əhalinin ərzaq məhsulları ilə güvənilir, etibarlı surətdə təmin edilməsi dövlət qarşısında duran vacib və həyati əhəmiyyətli məsələlərdəndir. Həmin imkanların reallaşdırılması və formalaşdırılması üçün müvafiq istiqamətlərdə hüquqi-normativ baza yaradılmış, lazımi dövlət proqramları qəbul olunmuş və icra edilmişdir.

Açar sözlər: Ərzaq təhlükəsizliyi, kənd-təsərrüfatı, infrastruktur, aqrar sektor, istehsal.

Methodological Assessment of the Economic Basis of the Credit Market

Hussein Eyvazli
Azerbaijan State University of Economics

Abstract

As one of the active issues of modern times, the credit market is of special importance in the economy. Translated from Latin, the word credit means "I trust, I believe" and "debt". A credit market is a set of relationships involving the issuance, use, and repayment of a loan under a contract with a lender and a borrower. It is considered to be the main mechanism that revives and activates the market economy. Credit relations arise between the creditor and the borrower from the moment the loan is issued. Credit market is a form of interaction between individuals, including free-thinking economic entities. The role of money as a product in the credit market is one of its main and distinctive features. Determining the nature of loan capital depends on the credit market. The main purpose of the article is to study the reasons for modeling the credit market in modern economic development, its usefulness and importance, the theoretical and methodological basis of the credit market. Thus, the credit market is a set of relationships related to the issuance, use, and repayment of credit under a contract with the lender and the borrower. It is considered to be the main mechanism that revives and activates the market economy. Credit relations arise between the creditor and the borrower from the moment the loan is issued. use, and a set of relationships related to the end of the debt.

Keywords: Credit, market, capital, economic.

Təşkilatdaxili Yadlaşmanın Yaratdığı Problemlər, Həlli Yolları və İş Məmnuniyyətinə Təsiri

Bəyim İmanova
Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti

Xülasə
Bugünkü şəraitdə fərd həm iş həyatını, həm də öz həyatını anlamadan uzaqlaşır. Çünki həyatın gətirdiyi yeniliklər həm fərdlər üçün maraqlıdır, həm də mahiyyətimizdən qopmağımıza və tədricən dəyişdirərək bəzi dəyərləri unutmağımıza səbəb olur. Bu nöqtədə qarşılaşdığımız yadlaşma anlayışı fərdi özünə, öz dəyərlərinə, cəmiyyətin dəyərlərinə və işlədiyi mühitə qarşı təcrid edir. Son illərdə çox məna kəsb edən yadlaşma anlayışı bəzilərinə görə cansıxıcılığın sinonimi, bəziləri üçün sosiologiyada analitik bir anlayışdır. Digər tərəfdən təşkilatdaxili yadlaşma isə təşkilatda işləyən şəxsin peşə inkişafı və dəyişməsinin rəhbərləri tərəfindən tanınması, qiymətləndirməsi və gözləntilərindən narazılıq yaşaması kimi ifadə edilir. Bu tədqiqatın məqsədi, təşkilatın işçilərində yarana biləcək yadlaşma səviyyələri, onun səbəb və həlli yolları ilə təşkilatın davamlılığı üçün zəruri şərtlərdən biri olan iş məmnuniyyəti arasındakı əlaqəni ortaya qoymaqdır. J. Clifford Mottaz (1981) tərəfindən yaradılan üç ölçülü yadlaşma miqyasından məlumat toplama vasitəsi kimi istifadə edilmişdir. Bu istiqamətdə yadlaşmanın alt ölçüləri (gücsüzlük, mənasızlıq, özünə yadlaşma), yadlaşmanın səbəbləri və həlli yolları ilə iş məmnuniyyəti arasındakı əlaqə araşdırıldı. İş məmnuniyyətini ölçmək üçün isə ən çox istifadə edilən Spectorun (1997) iş məmnuniyyəti ölçüsü istifadə edilmişdir. Yadlaşmanın 3 alt ölçüsü və iş məmnuniyyətinə aid olan ifadələr Likert şkalası ilə ölçülmüşdür. Bu məqalə eyni zamanda yadlaşma anlayışının araşdırarkən geniş mənada nə olduğunu, nəyə görə vacib olduğunu, necə idarə edilə bilən olması və iş məmnuniyyətinə necə təsir etməsini də araşdırır.

Açar sözlər: Sosial yadlaşma, təşkilatdaxili yadlaşma, iş məmnuniyyəti.

Theoretical Methodological Basis of Anti-Crisis Management of the Banking System

Kamran Keytiyev
Azerbaijan State University of Economics

Abstract
Given the period of socio-economic changes, the formation of the foundations of the modern banking system is accompanied by the emergence of crisis phenomena in various areas of banking, the task of ensuring sustainable and stable development of the country's banking system is especially relevant. The pre-crisis management methodology applied to the banking sector has not been properly developed. There are a number of unresolved issues in regional bank management. Given the unequal economic development of individual regions, taking into account the regional aspect of the country is an important governance problem. Modern trends in the development of banking in the country show that the process of restructuring at the level of credit institutions has intensified. Currently, the priority for credit institutions is to ensure anti-crisis procedures, especially the prevention of bank failures. Bankruptcy of a bank is a completely normal and understandable phenomenon in terms of the incompatibility of the element base with the market system. however, the socio-economic consequences of the liquidation of a bank may lead to negative trends due to large losses of creditors during liquidation procedures. Therefore, it is extremely important to study the problems of developing mechanisms for the timely and rapid prevention of bankruptcy.

Keywords: Banking, anti-crisis, system, finance.

Sosial Medianın İstehlakçı Davranışının İdarə Olunmasına Təsiri

Teymur Əmirov
Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti

Xülasə

Günümüz dünyasını artıq internetsiz təsəvvür etmək artıq demək olar ki, mümkünsüz hala gəlmişdir. İnternetdə baş verən bu dəyişikliklər özü özlüyündə Veb 2.0 texnologiyasının inkişafına gətirib çıxarmışdır. Bu texnologiyalardan ən sürətli və önəmlisi isə sosial media olmuşdur. Sosial media dedikdə burada insanların özlərini sərbəst şəkildə ifadə edə bildikləri və digər iştirakçılar ilə daimi ünsiyyətdə qala biləcəkləri yeni nəsil məcra başa düşülür. Sosial media marketinqi isə bu istehlakçılar interaktiv qatılımlarına əsaslanan bir marketinq növüdür. Şirkətlər üçün sosial mediada bir xidmət və ya məhsulun istehlakçılar tərəfindən hansı həcmdə və nə tərzdə danışıldığı çox böyük önəm daşımaqdadır. Bu səbəbdən, sosial mediadakı istehlakçı davranışlarını araşdırmaq vacib hala gəlmişdir. Araşdırmanın nəzəri hissəsində sosial medianın istehlakçı davranışlarına təsiri, sosial media, sosial media marketinqi ilə əlaqədar olan ədəbiyyat araşdırması olmuşdur. Analiz hissəsində isə sosial media istifadəçiləri tərəfindən doldurulmuş anket sorğusundan istifadə edilmiş və nəticələr SPSS 24.0 proqramı ilə analiz olunmuşdur. Nəticə olaraq isə sosial medianın istehlakçı davranışlarına təsir etdiyi ortaya çıxmışdı.

Açar sözlər: Sosial media, istehlakçı davranışı, istehlakçı davranışının idarə olunması, sosial media marketinqi.

Avtomobil Nəqliyyat Logistikasında İnnovativ Texnologiyaların Tətbiqi İstiqamətləri

Nərgiz Mahmudova
Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti

Xülasə
20-ci əsrin sonlarından başlayaraq informasiya texnologiyalarının təkmilləşməsi istənilən bütün sahələrdə dəyişikliklərə səbəb olmuşdur. Beləliklə, bir çox müəssisələr də fəaliyyət sahələrini bu yöndə quraraq texnologiyaların imkanlarından faydalanmağa başlamışdır. Bu faydalar öz növbəsində digər sahələrdə olduğu kimi nəqliyyat logistikası sahəsində də özünü biruzə verməyə başladı. Nəqliyyat logistikasında texnologiyaların tətbiqi xüsusi rola malikdir. Yenilikçi teknoloji tərəqqilər bir çox dəyişiklikləri öz növbəsində gətirmişdir. Bazarda rəqabət üstünlüyünə malik olmaq istəyən hər bir firma bu texnologiyalardan daim xəbərdar olaraq tətbiqini həyata keçirməlidir. Bundan əlavə effektli şəkildə tətbiq olunan texnoloji yeniliklər yerli və beynəlxlaq bazarda fəaliyyət göstərən logistika şirkətlərinin inkişafına səbəb olacaq. Məsələn, innovativ yeniliklər sifarişçilər ilə yükdaşıyanlar arasında sağlam inteqrasiyanın qurulmasına, beləliklə, daşıma xərclərinin azalmağına, müştərilər və şirkət əməkdaşlarının sürətli qarşılıqlı əlaqələrinin möhkəmləndirilməsinə, vaxt itkilərinin aradan qalxmağına və həm şirkət daxili həm də şirkət xarici risklərdə azalma nəticəsində performans indeksinin artımını bərabərində gətirə bilər. Avtomobil nəqliyyatı nəqliyyat sektorunun ən geniş yayılmış daşıma vasitələrindən biri olmağından savayı sektorda bazar payına görə seçim payı çox olan daşıma moduludur. Sağlam baza əsasında qurulmasının vacibliyi və tələb-təklif əsasında işləmə prinspinə görə nəqliyyat sektorunda avtomobil nəqliyyatı ilə sərnişin və yük daşımaları dünya ölkələri və logistika şirkətləri üçün vacib mövzulardan birinə çevrilmişdir. Azərbaycan nöqteyi nəzərindən baxılsa Azərbaycanın avtomobil nəqliyyat logistikası milli və beynəlxalq ehtiyaclara cavab verəcək formada olduğundan, sərnişin və yük daşımaları payının ən çox avtomobil nəqliyyatı vasitəsi ilə edilməsi kimi amillər bu yöndə qiymətləndirmələrin edilərək araşdırmaların aparılmasını vacib edən məsələlərdən biridir.

Açar sözlər: Avtomobil nəqliyyatı logistikası, Azərbaycan, daşınma, müasir texnologiya.

Azərbaycanda Kiçik Sahibkarlıq Subyektlərinin Rəqabətinin Formalaşması və İnkişafı

Orxan Mahudlu
Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti

Xülasə

Azərbaycanda rəqabət qabiliyyətli milli iqtisadiyyatın təkmilləşməsi ölkədə kiçik sahibkarlıq sektorunda da rəqabət strategiyasının inkişafını tələb edir. Ümumiyyətlə, bu sektor daxili bazara keyfiyyətli məhsul və xidmətlər təqdim edir, respublikanın iqtisadi potensialını, məşğulluğu artırır, dövlət büdcəsinin formalaşmasında vacib rol oynayır və ölkə iqtisadiyyatında rəqabəti artıraraq onun səmərəliliyinə təsir göstərir.

Digər tərəfdən, iqtisadiyyatda prioritetlərdən biri iş yerlərinin yaradılması mühitidir. Olduqca vacib bir ünsürdür. Bu çərçivədə kiçik müəssisə daxilində yeni iş yerlərinin açılması böyük müəssisələrə nisbətən daha ucuz başa gəlir. Kiçik sahibkarlıq subyektlərinin rəqabət qabiliyyəti də iş mühitinin düzgün qurulmasında olduqca vacibdir. Rəqabət iqtisadiyyatda müsbət nəticələrin əldə edilməsində vasitəçi bir rol oynasa da bəzi hallarda müəyyən problemlərə də səbəb ola bilər. Bu cür problemlərin aradan qaldırılması vacibdir. Bu halda kiçik sahibkarlıq subyektləri daha da inkişaf edə bilər. Burada əsas məqam rəqabətin düzgün, sistemli şəkildə qurulmasındn ibarətdir.

Biz bu tədqiqatda Amerikadan Şərqi Avropa və Asiyaya qədər olan bazarlarda uğurlu şirkətlərin öz güclü rəqiblərinə qarşı mübarizədə tətbiq etdikləri strategiya və taktikaları araşdırdıq. Məsələn, Rusiyadakı “Vist” və Çindəki “Şanxay Jahva” şirkətləri, “Kompaq” və “Unilever” kimi çoxmillətli şirkətlərə qarşı müvəffəqiyyətlə öz strategiyalarını qorumağı bacardılar. Filippinlərdəki “Collibee Foods” və Meksikadakı “Cameks” daxil olmaqla digərləri, öz ölkələrində öz gücünə əsaslanan beynəlxalq genişləndirmə strategiyalarını başlatdılar. Bu nümunələri öyrənərək, inkişaf etməkdə olan bazarlardakı digər şirkətlərin menecerləri öz strateji seçimləri barədə məlumat əldə edə bilərlər.

Yuxarıda qeyd olunanların hamısı ölkədə sosial-iqtisadi problemlərin həllində kiçik sahibkarlığın rəqabət strategiyasının təkmilləşdirilməsini təmin etmək, həmçinin tezisin aktuallığını təsdiqləyən mövcud vəziyyətin statistik baxımdan öyrənilməsinə ehtiyac yaradır.

Açar sözlər: Kiçik sahibkarlıq, menecer, subyektləri.

Analysis of Retail Enterprise Financial Statements

Samir Mammadov
Azerbaijan State University of Economics

Abstract

The main indicators of a commercial organization are profit and loss. Profit, calculated by double-entry in the accounting records of a commercial organization, is an indicator of the ability to declare dividends to shareholders of joint-stock companies or income on investment capital of participants in limited liability companies. At the same time, the calculated values of the relative indicators of investment income and sales income serve as a guide for investors and heads of organizations to make informed economic decisions. One of the most important points in the establishment of enterprise finance is the proper and efficient use and management of financial resources. This point is implemented in enterprises through a financial mechanism. A financial mechanism is a system of managing the financial position of an enterprise. Its main goal is to increase the inflow of cash, which has a positive impact on the level of output. In short, it is to make more money by making more efficient use of the limited resources available to the enterprise. Thus, the process of assessing and forecasting the financial condition of the enterprise is carried out using the existing financial mechanisms, as shown in the research. One of the economic tools used to evaluate an entity's finances is financial statements. The object of research in the article is the retail enterprise of "Bazarstore" LLC. In the course of the research, the financial condition of the enterprise was assessed in terms of short-term and long-term perspectives.

Keywords: Enterprise, liquidity, finance, retail.

Impact of Tax Exemptions and Exemptions on Economic Development

Qudrat Shamiyev
Azerbaijan State University of Economics

Abstract
Tax breaks are one of the most discussed topics in tax policy today. The uncertainty of the methodology or criteria for economically justifying tax benefits established by tax legislation and for assessing the effectiveness of these benefits makes it difficult to answer questions about the appropriateness, scarcity or abundance of these benefits. The study of important issues such as the study of the effectiveness of tax benefits and monitoring the effective use of these benefits can be considered as one of the key issues of successful economic policy in our country, especially tax policy. In this regard, the study of some theoretical and practical issues of assessing the effectiveness of tax incentives was accepted as the purpose of the article. In order to achieve this goal, tasks such as clarifying the nature of tax benefits from a legal and economic point of view, empirical analysis of their effectiveness and identification of key elements of the relevant information system have been set. In a market economy, one of the main tools of government intervention in the economy is taxes. One of the main methods of this intervention is tax breaks. It is through tax incentives that the state interferes in the process of regulating economic development. One of the main issues in this case is to improve the mechanisms for granting benefits, to assess their effectiveness. In improving the mechanisms for granting tax benefits from the provisions of the dissertation.

Keywords: Tax, concession, economic, entrepreneurship.

The Work Ethic Values Of Ethnic Chinese And Ethnic Minangkabau In Indonesia

Eliza Wati
Brawijaya University

Abstract

The purposes of this research study are to compare the work ethic values between ethnic Chinese and ethnic Minangkabau in Indonesia, and to findthe causes of decreasing power of Minangkabau and the reason of increasing power of ethnic Chinese in business activities. The Chinese is minority group but they have a lot of big company in Indonesia under their control,hence they indirectlycan take control of the Indonesia economics. Although in Indonesia there are more than 300 ethnic groups, but the Chinese always manage to overrule the majority groups particularly in business activities. Therefore, this research is pivotal to understand how a minority group can possess huge power in trading activities, economy and business activities in a big country such as in Indonesia.

In order to compare the work ethic values between the Chinese and the Minangkabau, this researchused survey, questionnaire and also observation. According to statistical result, it was found that the Chinese had higher paternalistic values than the Minangkabau. However in other scales such as Locus of Control, Hard Work, Collectivism, Long-termism and Hedonism did not show a significant different between the Chinese and the Minangkabau. Meanwhilethe observation result elucidated thatthe Chinese wasnot using their religion values in their business activities while the Minangkabau wasusing their religious values in their business activities.

Key words: Business Ethics, work ethic, locus of control, hard work, hedonism, paternalism, long-termism, collectivism.

Müştəri Münasibətlərinin İdarə Edilməsinin Müştəri Sədaqətinə Təsiri Mövzusuna Dair Bank Sektorunda Araşdırma

Ülvi Əlizadə
Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti

Xülasə
Tədqiqatın məqsədi əldə edilmiş məlumatlar əsasında ölkəmizdə müştəri münasibətlərinin idarə edilməsinin (CRM) müştəri sədaqətinə (loyallığına) olan təsirini araşdıraraq, CRM fəaliyyətlərinin həyata keçirilməsinin önəmini vurğulamaqdır. Müştərilər müəssisələr üçün ən dəyərli varlıq olmaqla yanaşı onların davamlılığını qoruyan əsas subyektlərdən biridir. Müştərisi olmayan bir firma satış edə bilmədiyinə görə mənfəət də əldə edə bilməz. Bu səbəbdən də müəssisələr CRM strategiyasını qəbul edirlər. Müştəri münasibətlərinin idarə edilməsi konsepsiyasının əhəmiyyəti, xidmətin daha sıx göstərildiyi sektorlarda artmaqdadır. CRM müştərilərə inam hissinin aşılanmasında, onlarla uzunmüddətli əlaqələr quraraq müştəri sədaqətinin və gəlir artımının təmin olunmasında vacib bir konsepsiya olaraq qalır. Xidmətin daha sıx göstərildiyi sahələrdən biri olan bank sektorunda müştərilərin ən vacib varlıqlar olduğunu nəzərə alsaq, burada fəaliyyət göstərən müəssisələrin bu konsepsiyanı görməzdən gələ bilməyəcəkləri mübahisəsiz bir həqiqətdir. Tədqiqat zamanı məlumat toplama metodu kimi anket üsuludan istifadə edilmişdir. Anket araşdırması Bakı şəhərində fəaliyyət göstərən dövlət və özəl bankların müştərilərinə tətbiq edilmişdir. Araşdırma üçün 5 hipotez bəlirlənmiş və hiptezlərin doğruluğunu yoxlamaq üçün reqressiya analizi, korrelyasiya analizi, t testi və One-Way Anova analizi tətbiq edilmişdir. Nəticədə, bank sahəsindəki müştəri münasibətlərinin idarə edilməsi üzrə fəaliyyətlərin müştəri sədaqətinə müsbət təsir göstərdiyi aşkar edilmişdir. Ancaq əldə edilən nəticələrlə əsasən ümumiləşdirmənin edilə bilməyəcəyinə inanılmaqdadır.

Açar sözlər: Müştəri münasibətlərinin idarə edilməsi, CRM, müştəri loyallığı, müştəri sədaqəti.

Kiçik və Orta Biznesin İnkişafına Təsir Edən Amillərin Qiymətləndirilməsi Mexanizmləri

Rəhim Qocazadə
Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti

Xülasə
Mükəmməl bazar mühitinin yaradılmasının əsas amillərindən biri sahibkarlığın formalaşdırılması və inkişafıdır. Hər bir sahibkar biznesdə olan mənfəətini maksimallaşdırmağa çalışır və mənfəət əldə etmək üçün cəmiyyətə mal və xidmətlər istehsal edir, yeni iş yerləri təqdim edir, bir sözlə yeni bazar yaradır. Təbii ki, kiçik və orta sahibkarların yaratdığı yeni bazar iqtisadiyyatının dinamikliliyində, inkişafında və azad rəqabətliliyində başlıca rolu mövcuddur.
Dövlətin bazara təsir edən amillərdən biri olması danılmaz faktdır. Belə ki, dövlətimiz kiçik və orta biznesin təşəkkülü, inkişafı ilə bağlı bir sıra məqsədyönlü və sistemli tədbirlər həyata keçirmişdir. Atılan addımlarda sahibkarlar üçün böyük şanslar yaradılmış və biznesin inkişafı üçün dövlət tərəfindən lazımi dəstək göstərilmişdir. Lakin, bu sahədə bir sıra problemlər hələ də qalmaqda davam etməsinə baxmayaraq dövlətin strateji siyasəti davamlı olmalı, düzgün müəyyənləşdirilməli və sahibkarlıq fəaliyyəti qiymətləndirilməlidir.
Qiymətləndirmə, kiçik və orta biznesin kapital qoyuluşu, maliyyə və vergi məsələlərinin mürəkkəbliliyinin, informasiya bazasının aşağı səviyyədə olmasının, ölkə üzrə qeyri-bərabər səpələnməsinin daxili səbəblərinin müəyyənləşdirilməsi və sahibkarlara daha sərfəli, uyğun olan şansların yaradılmasıdır. Qanunvericiliyin əhatə dairəsinin natamam olması, bazarda olan inhisarçılıq meyilləri, bəzi məhdudiyyətlər kiçik və orta biznesin qiymətləndirilməsinin vacibliyini əks etdirir.

Açar sözlər: Kiçik və orta biznes, sahibkarlıq, dövlət, iqtisadiyyat, qiymətləndirmə.

Amortizasiya Olunan İqtisadi Aktivlərin Uçotunun Hesabatda Təsnifatı və Prinsipləri

Samir Musayev
Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti

Xülasə
Əsas fondlar da daxil olmaqla uzunmüddətli aktivlərin uçotu və hesabatı sisteminin təkmilləşdirilməsi zərurəti bir sıra daxili və xarici amilləri üzə çıxardı. Azərbaycan Respublikasının (AR) dünya iqtisadi inteqrasiyasına daxil olması, ölkə iqtisadiyyatına xarici investisiyalar axınının artması, yerli müəssisələrin xarici firma və şirkətlərlə işgüzar və tərəfdaşlıq əlaqələrinin genişlənməsi və dərinləşməsi bu kimi əsas xarici amillərə çevrilmişdir. Eyni zamanda, bazar münasibətlərinə keçid dövründə hazırlanmış əsas vəsaitlərin uçotu və hesabatı qaydaları və standartları bazar iqtisadiyyatının tələblərinə cavab vermir və müvafiq iqtisadi və idarəetmə qərarlarını qəbul etmək üçün etibarlı və keyfiyyətli məlumat formalaşdırmaq iqtidarında deyil. Xarici və yerli müəssisələrin əmlakının tərkibi ilə tanışlıq göstərir ki, bu əmlakın əsas hissəsi əsas vəsaitdir. Buna görə də əsas vəsaitlərin uçotu və hesabatı sisteminin təkmilləşdirilməsi xüsusi əhəmiyyət kəsb edir. Əsas fondların tərkibi və strukturu, habelə istifadənin səmərəliliyi barədə tam və etibarlı məlumat yaratmaq üçün nəzərdə tutulmuşdur.

Açar sözlər: Amortizasiya, iqtisadi aktivlər, mühasibat uçotu, əsas fondlar, aktiv.

Analysis of the Current Situation of Electronic Services in Azerbaijan

Elvin Samedzade
Azerbaijan State University of Economics

Abstract
Electronic payments are widespread with the development of e-commerce and Internet banking. Plastic cards have traditionally been the main means of payment in e-commerce. The latest payment instruments, in addition to ensuring customer satisfaction, have strengthened security measures against possible intrusions by online fraudsters. Creating a digital environment is the formation of effective relationships between government agencies, citizens and business relationships. Thus, the provision of basic services to citizens, ie individual documents, certificates, income tax and labor-related services, helps government agencies to provide services to citizens. In addition, company registration, social security, corporate taxes, and VAT-related services for businesses on the Internet help government agencies provide services to citizens. If we look again at the above ideas, we will see how relevant and modern the thesis is. Digital payment systems now play a very important role in people's lives, in real life, because payments can be made at home, at the nearest ATM, on the street vending machines, and so on. It saves time, which is one of the most valuable human resources, and creates a safe environment for health at a time when the Covid 19 epidemic is in full swing.The main purpose of the study is to study the causes of the digital economy, the characteristics of its development and the impact of information technology on the development of the digital economy.

Keywords: Digital payment, service, e-commerce.

Analysis of the Impact of the Quality of Financial Statements on the Development of Credit Institutions in Azerbaijan

Rustam Ulvi
Azerbaijan State University of Economics

Abstract
Credit organizations have been and remain the main providers of banking services for both economic entities and the population. It calculates the volume of business lending operations, the receipt of deposits from the population; Without it, it is impossible to make settlements and money transfers between businesses quickly. The growing threat of a systemic banking crisis, the decline in lending, the sharp rise in credit debt due to exchange rate fluctuations, the unstable macroeconomic situation, all of these have sharply raised the issue of monitoring the activities of commercial banks in modern conditions.

Banks use a lot of information to make adequate decisions, but often resort to innovative technologies. Credit institutions are developing their own internal control programs, which greatly simplifies the control over the operations of banks. However, in order to conduct more new operations, banks are creating additional management and control devices. They create a multi-level management apparatus that makes it increasingly difficult for bank shareholders to control. Also, bank shareholders may not have sufficient information about the activities of a particular department, which can lead to abuse by bank employees. Banks to monitor the activities of their employees, forecast and assess their financial condition, seek the help of highly professional independent auditors, which has become one of the priority areas of financial and economic activity of banks. This increases declining confidence in the national banking system and provides long-term sustainable development potential.

Keywords: Finance, reporting, quality, credit.

Azərbaycanda Hedonik İstehlaka Təsir Edən Səbəblər

Səlimə Cəfərova
Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti

Xülasə

Bildiyiniz kimi istehlak, insanların dünyaya gəlməsi ilə başlayan və zamanla inkişaf edərək, həyatımızın mərkəz nöqtəsinə çevrilən bir iqtisadi varlıqdır. Zaman keçdikcə istehlak xərcləri insanın həyatda qalması üçün lazım olan zəruri xərclərdən şəxsi məmnuniyyəti təmin etmək üçün istifadə olunan ehtiyaclara çevrilmişdir. Əvvəllər fizioloji ehtiyacları ödəmək üçün istehlak məhsulları (yemək, içmə, mənzil) kifayət edərkən, bu gün makiyaj məhsulları, texnoloji məhsullar, lüks istehlak malları və hobbi əsaslı istehlak malları kimi müxtəlif çeşidlərdə bir çox məhsul ehtiyac halına gəldi. Beləliklə, bugünkü cəmiyyətlərdə istehlak fəaliyyətinin məqsədi dəyişməsə də, gözləntilərin, istehlak üslublarının və alətlərinin dəyişikliklər yaşadığı görülür. Nəticədə son illərdə yaranan, istehlakçı davranışı baxımından getdikcə daha çox əhəmiyyət kəsb edən istehlak da duyğuların üstünlük təşkil etdiyi hedonik istehlak davranışına diqqət yetirəcəyik. Hedonik istehlak, istehlakçının əyləncə və alış-verişdən zövq gözləməsinin prioritet olduğu bir istehlak formasıdır. İndi istehlakçılar yalnız ehtiyac duyduqları üçün deyil, həmdə alış-veriş zamanı emosional həzz ala biləcəkləri yerlərdə də alış-veriş edirlər. Ənənəvi rasional alış qərarları yerinə istehlakçılar alışlarını xarici və daxili amillər və ya situasiya amilləri təsiri altında edirlər. Eyni zamanda, hedonik istehlakın artması ilə istehlak sektorundakı markalar da bu istiqamətdə inkişaflarını həyata keçirmək üçün bu sahələrdə marketinq fəaliyyətlərini həyata keçirirlər. Əsas ehtiyaclar üçün marketinq fəaliyyətləri markalar tərəfindən əhəmiyyətli hesab edilmədiyi halda, hedonik istehlaka ehtiyac yaradan marketinq fəaliyyətləri sosial medianın təsiri ilə sürətlə artır. Bu səbəbdəndə bu gün tükənməyən bir istehlak çaşqınlığı var. İstehlakçılar, ehtiyaclarını asanlıqla görəbildiklərini düşündükləri məhsul və ya markalardan çox, məhsulun satın alındıqda onlara zövq verməsi ilə daha çox maraqlanırlar.

Açar sözlər: Hedonik istehlak, hedonizm, macəra istehlakı, istehlak səbəbləri.

Человеческие Ресурсы и Проблемы Их Занятости

Гусейн Ахмедов
Азербайджанский Экономический Университет

Резюме

Данная статья посвящена изучению новейших проблем связанных занятостью человеческих ресурсов. В этой статье показывается влияние роботизации и Ковида-19 на занятость людей. В разделе введения говорится об актуальности проблемы занятости, что она существовала, существует и будет существовать и в будущем. Во втором разделе (Влияние роботизации на занятость) говорится о проводимых исследованиях учёными, об используемых ими методах исследования, показывается, сколько процентов в будущем роботы займут рабочие места, сравнение цены труда рабочего и робота. Показываются, какие профессии будут актуальными в будущем, а какие останутся в прошлом. В следующем разделе (Влияние пандемии Covid-19 на занятость населения) говорится о негативном воздействии пандемии на рынок труда. Даются статистические данные Международной Организации Труда в виде графиков таблиц, в которых указываются в процентах количество потери рабочих мест. Говорится, о мерах государства проводимых по борьбе с пандемией Covid-19 с целью уменьшения её отрицательного влияния на занятость населения. И в разделе выводы и результаты обобщаются выводы, сделанные на основе проведённого исследования.

Ключевые слова: Человеческие ресурсы, проблемы занятости, ковид19,роботизация, безработица.

Theoretical Basics of Risk Insurance in Banking Organizations

Fazil Muzaffarov
Azerbaijan State University of Economics

Abstract

Each industry has its own risks, and there is always a need to insure against these risks. Banking is also one of the most risky activities. Depending on the analysis of the construction of banks and the solution of prospective risks, risk managers pay attention to this area, work to reduce the degree of risk and bring innovations. One of the subjects of these innovations is banking risk insurance. The main area of market risk is the risks associated with the products used by banks in their commercial activities.Bank risk insurance to some extent prevents banks from going bankrupt. Thus, one of the risks that has a significant impact on the capital of banks is credit risk, which is reflected in the credit of banks that are associated with problem loans. However, at a time when the volume of problem loans exceeds 1 billion manat, insurance companies are not interested in insuring credit risks and other risks of banks. Effective risk control should be used to limit the risks associated with commercial activities, analyze potential losses and establish a system for risk management. In this context, it is important to develop a model appropriate to the Bank's structure and use digital and analytical analyzes to test the sample with retrospective tests to identify the financial products needed to monitor market risks. Market risks can be classified as general market risk, turnover risk and interest rate risk, and liquidity risk.

Keywords: Risk, trade, banking, insurance.

Entrepreneurship Ecosystem of Russia

Buksukpaeva Raushaniia
Fedorovich Svetlana
Siegen University

Abstract

This article analyzes the entrepreneurial ecosystem in Russia from the perspective of the transit period. We use scientific literature and statistical data to analyze the state of entrepreneurship in Russia as an important part of the economy. For this kind of analysis, we consider the specifics of the transition in Russia, the factors that influenced the key characteristics of the entrepreneurial ecosystem, and we provide a historical and political retrospective on current events. The main goal of the project is to understand where the entrepreneurial ecosystem of Russia currently stands in its development, what challenges it faces, and what the prospects are for its development.

Keywords: Negative demographic trends, crime, collapse of the Soviet Union, West European–style welfare state, Entrepreneurship, Innovation, 2008 crisis, Innovative entrepreneurship, Government support of innovative Business.

Theoretical Basics of Auditing Commercial Banks' Funds

Alipasha Hasanov
Azerbaijan State University of Economics

Abstract

Increasing the requirements for the quality of the report, the reliability and presentation of the information contained in it, strengthens the control over the quality of inspections. In this context, audit firms are required to develop measures to improve the quality of inspections without significantly changing the complexity and duration.The urgency of the problem of inspection of commercial banks in modern conditions, the theoretical and practical significance for the banking system and the economy as a whole determined the choice of topic, the formation of the problem, the goals and objectives of the study.

Own funds are the most important indicator of commercial banks in Azerbaijan. Their importance is reflected in ensuring the normal operation of a commercial bank and its ability to meet its obligations. One of the main reasons for the financial difficulties and bankruptcy of commercial banks is the poor management of their capital. This is due to violations committed by banks during the formation and change of their capital, as well as incorrect calculation of its size and adequacy by the board. Banks enlist the help of external auditors to address problems with the use of their funds. In an environment of high competition and increasing risk, auditing should focus not only on validating the reliability of the reports, but also on in-depth analysis of their performance.

Keywords: Audit, commercial, banking, funds.

Mechanisms of Formation of Local Self-Government Bodies in The World Practice

Maleyka Bakhshaliyeva
Azerbaijan State University of Economics

Abstract

One of the key issues of successful economic reforms in our country after the transition to a new economic system was the change of property relations and the creation of a new economic mechanism based on the diversity of property, independence and initiative of economic entities. In connection with the development of market economic relations, there was a reorganization of the single state property on the basis of the division into state, private and municipal property. As a result of the formation of a new territorial structure of state property, there was a demand for optimal adaptation of the volume and nature of property, depending on the nature of the issues to be addressed in terms of the interests of the population living within the administrative territorial units.

Undoubtedly, municipal property is one of the most important elements of the modern economic system. This property is the basis of the territorial reproduction system and includes a wide network of economic and social facilities within local municipal enterprises. The quality of life of the population living in the municipality depends to a large extent on the development of municipal enterprises and their efficient use. Because today the process of formation and formation of municipal property, as well as municipal enterprises is not yet complete. Thus, despite the creation of a certain legal and regulatory framework in this area, the use of production, financial and social forms of municipal property is not balanced.

Keywords: Municipality, state, foreign international, Council of Europe.

Theoretical Basics of Small and Medium Enterprise Financing

Mirsadiq Talibzade
Azerbaijan State University of Economics

Abstract

The formation of the financial market is possible through economic and legal reforms and the creation of market infrastructure. At a time when savings and investments are made by different people, the emergence of a mechanism that ensures the conversion of savings into investments is becoming a topical issue. The financial market and its constituent elements, by performing the function of this mechanism, ensure the effective redistribution of capital resources between the subjects of economic activity. Despite the fact that the securities market is so important for the economy in modern times and the state is carrying out large-scale reforms, there is still a lack of information about it in our country.In the case of derivative financial instruments, a stock market participant works not with the fictitious capital (shares, bonds) itself, but with a document authorizing the purchase and sale of this capital. Derivative financial instruments are a type of contract that gives the right to conduct transactions with classical securities (first-tier securities): options, futures contracts, warrants, etc. Their main purpose is to insure the holder of the document against losses in the stock market game, as well as to protect it in the face of inflation and economic instability.

Keywords: Entrepreneurship, prospects, lending.

Postneft Mərhələsində İnsan Kapitalının Formalaşması

Səma Əmrahova
Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti

Xülasə
Müstəqilliyimizi əldə etdikdən sonra Azərbaycanda sosializmdən kapitalizmə keçidin baş verməsi ilə insan kapitalının inkişafı, onun formalaşması prosesi əsas hədəflərdən biri olmuşdur. Yenilik tələb edən iqtisadi şəraitdə ictimai istehsalın forması, onun texnoloji vəziyyəti də əsaslı dəyişikliklər istəyir. İnsan kapitalına yatırılan investisiyalar bu gün daha çox əhəmiyyət kəsb edir. Çünki, insan kapitalının inkişafı milli iqtisadiyyatın quruluşunun yaxşılaşmasına, mal və xidmətlərin keyfiyyətinin yüksəldilməsinə, beynəlxalq təşkilatların siyahılarında yüksək nəticələrə sahib olmağa imkan verir. İnsanın intellektual potensialı öz əhəmiyyətini biliklərin istehsal edilməsi, onların ötürülməsi metodu ilə ortaya çıxarır. Elə buna görə də bir çox tədqiqatçı insan kapitalını postindustrial cəmiyyətin bütün sərvətlərindən ən dəyərlisi kimi qiymətləndirmişlər. Çünki, demək olar ki, bütün ölkələrdə intellektual kapital iqtisadiyyatın artım tempini, ölkədəki elmi texniki tərəqqinin vəziyyətini müəyyənləşdirir. Nəticədə cəmiyyətdə təhsil sisteminə, hansı ki, insan kapitalının əsasını təşkil edir marağı artırır. Azərbaycanda qeyri-neft sektorunun inkişaf etdirilməsinə, əlverişli biznes mühitinin yaradılmasına, iqtisadiyyatın diversifikasiyasına və insan kapitalının inkişafına dair islahatlar həyata keçirilir. Bu islahatların uzunmüddətli dövrdə həyata keçirilməsi, genişləndirilməsi təhsilin keyfiyyətinin yüksəldilməsi, infrastuktur və onun quruluşunun təkmilləşdirilməsi, "elm-təhsil-istehsalat" münasibətlərinin idarə edilməsi üçün sürətli idarəetmə mexanizminin yaradılması, həmçinin şirkətlərin beynəlxalq arenaya inteqrasiyası üçün olduqca önəmlidir. Bu çalışmada əsasən, analiz, sintez, statistik təhlil və s. kimi metodlardan istifadə edərək postneft mərhələsində ölkəmizdə insan kapitalının formalaşması istiqamətləri müəyyən edilmişdir. Məqalənin nəticəsi olaraq isə insan kapitalının inkişafında təhsilin rolu, Azərbaycanda insan kapitalının inkişaf səviyyəsi, ona dövlətin təsiri imkanları, insan kapitalına əsaslanaraq iqtisadi inkişafa nail olma dərəcəsi və s. müəyyən edilmişdir.

Açar sözlər : İnsan kapitalı, təhsil, iqtisadi inkişaf, Azərbaycan.

Banklarda Maliyyə Sabitliyinin Qiymətləndirilməsi: Z-skor

Gültac Rəhimli
Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti

Xülasə
Banklar maliyyə sisteminin mühüm elementi hesab edilir. Bu baxımdan maliyyə sisteminin davamlı və səmərəli fəaliyyətinin təmin edilməsində banklar böyük rola malikdir. Bankların iqtisadiyyatda müsbət hərəkətverici təsiri ilə yanaşı, bank sistemində yaranan problemlər də iqtisadiyyata mənfi təsir edir. Ona görə də bankların maliyyə sabitliyinin qiymətləndirilməsi həm bankın öz fəaliyyəti, həm də ümumilikdə ölkədə maliyyə sabitliyi baxımından mühüm əhəmiyyət kəsb edir. Lakin maliyyə sisteminin özünün mürəkkəb və daim yenilənən quruluşa sahib olması, həmçinin maliyyə sisteminin real iqtisadiyyatla çoxşaxəli əlaqələri bu anlayışın konkret bir tərifinin olmamasına, və bu da öz növbəsində maliyyə sabitliyinin qiymətləndirilməsində də müxtəlif yanaşmaların olmasına səbəb olmuşdur. Bu məqalədə banklarda maliyyə sabitliyinin qiymətləndirilməsi məsələsinə baxılmışdır. Bu məqsədlə ilk öncə maliyyə sabitliyi anlayışına müxtəlif yanaşmalar, həmçinin maliyyə sabitliyinin qiymətləndirilməsi metodları nəzərdən keçirilmişdir. Daha sonra elmi ədəbiyyatlarda bankların maliyyə sabitliyinin qiymətləndirilməsi üçün geniş istifadə olunan z-skorun hesablanma metodologiyası nəzərdən keçirilmiş və Azərbaycanın Mərkəzi bankının, həmçinin Kapital bank və Beynəlxalq bankın göstəriciləri əsasında hesablamalar aparılmışdır.

Açar sözlər: Bank sistemi, maliyyə sabitliyi, Z-skor.

Kənd Təsərrüfatı Məhsullarının İxrac Potensialının Artırılmasında İnnovasiyaların Rolu

Səbinə Salahova
Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti

Xülasə
Ölkəmizdə kənd təsərrüfatı sahəsinin inkişafında və ixrac potensialının artırılmasında aktual məsələlərdən biri də istehsalda innovasiya texnologiyalarının tətbiqinin genişləndirilməsidir. Aqrar sənaye Azərbaycanın milli iqtisadiyyatı üçün ənənəvi sahədir və bu sektordakı inkişaf dinamikasında illər uzunu qazanılmış təcrübələr, ənənələr, formalaşmış kənd təsərrüfatı istehsal bacarıqları hesabına artım müşahidə edilmişdir. Ancaq aparılan araşdırmalar göstərir ki, qloballaşma dövründə, habelə elmi-texniki tərəqqinin hazırki mərhələsində bu yolla istehsalın intensiv inkişafına nail olmaq mümkün deyil. Ölkəmizin kənd təsərrüfatı potensialının ekstensiv inkişaf üçün az yararlı olduğunu nəzərə alsaq, istehsalın həcminin və ixracda kənd təsərrüfatı məhsullarının payının artırılmasına ancaq intensiv inkişafla nail oluna bilər. Bu isə dünya iqtisadiyyatında baş verən yenilikləri daim izləmək, müasir texnika və texnologiyadan istifadəni təmin etməklə mümkündür.
Mövzu etibarilə innovasiyaların tətbiqinin zəruriliyini və ixrac potensialının gücləndirilməsində onun rolunu ifadə edən bu məqalədə, ölkəmizdə kənd təsərrüfatı məhsulları istehsalının problemləri müəyyən edilmiş, görülən innovativ tədbirlər təhlil edilmişdir. Məqalədə innovativ yeniliklərin kənd təsərrüfatında tətbiqinin potensial ixrac məhsulları qrupunun çeşidlənməsini, məhsulların beynəlxalq standartlara uyğun istehsalını, dünya bazarında rəqabətədavamlı mal və məhsulların çıxarılmasını stimullaşdıracağından bəhs edilir.

Açar sözlər: İnnovasiya, kənd təsərrüfatı, ixrac, aqrar sənaye məhsulları.

Dünya Təcrübəsi Əsasında İnnovasiya Fəaliyyətinin Formalaşdırılması Xüsusiyyətləri

Əli Mürsəlov
Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti

Xülasə
Məqalədə dünya təsrübəsi istiqamətində innovasiya fəaliyyətinin formalaşmasının nəzəri aspektləri araşdırılmış, fəaliyyətin formalaşmasının konseptual əsasları öyrənilmiş və bu fəaliyyəti zəruri edən amillərin əsas xüsusiyyətləri müəyyən olunmuşdur. Hər bir milli innovasiya sistemi yenilikçi inkişafa təsir göstərən iki vacib amil qrupunu əhatə edir. Birincisi bunlara daxildir: struktur və iqtisadi xüsusiyyətlər, xüsusən də kiçik və orta firmaların iqtisadiyyatda rolu, iqtisadi fəaliyyətin sahələr üzrə bölüşdürülməsi və yeniliyə tələb. İkinci qrupa sahibkarları və işçiləri yeniliklər yaratmağa təşviq edən sosial-mədəni və institusional şərtlər daxildir. Bu qrupların hər birinin ölkənin innovativ imkanları üzərində öz təsiri var.
Son illərdə tədqiqatçılar özəyi ya ayrı-ayrı texnoloji istiqamətlər, ya da bazar seqmentləri, hətta sənaye sektorları olan sektor və sahələrarası innovasiya sistemlərinin formalaşması problemlərinə daha ciddi diqqət yetirirlər. Texnoloji və ya tədqiqat sahəsi çox dar və ya daha geniş ola bilər. Sənayeyə xas bir yenilik sistemi ya bir spesifik texnologiyaya, ya da bir bilik sahəsinə, ya da bir sıra bilik sahələrinə və ya bir-birini tamamlayan texnologiyalara əsaslana bilər. Ən vacib texnoloji yeniliklər, yəni yüksək sosial əhəmiyyətə sahib olanlar, ümumiyyətlə bir sıra əlaqəli texnologiyalardan ibarət yeni bir texniki sistemin əsasını təşkil edir.
Məqalənin informasiya bazası AMEA Mərkəzi Elmi Tədqiqat İnstitutunun, Azərbaycan Dövlət Statistika Komitəsinin, Təhsil Nazirliyinin, İqtisadiyyat Nazirliyinin və digər təşkilatların və dövlət orqanlarının statistik və analitik materialları və nəticələri təşkil edir.

Açar sözlər: Koseptual yanaşma, yenilikçi inkişaf, innovasiya fəaliyyəti, bazar iqtisadiyyatı, innovativ inkişaf.

The Relationship Between Personal Levels of Economic Returns and Education Indicators

M. Bachirou Djibril Issoufou
Aix-Marseille University

Abstract

The aim of this research was to examine the relationship between the educational indicators of Niger and France and the level of personal return. The method of study is the relational survey model and comparative research design. The sample of the study is from 1996-2015 covering the population group of Niger and France between the ages of 15-64. In the research, the personal education return (GDP per capita) was taken as a dependent variable. Literacy Rate, Means Years of Schooling, Education Expenditures and Population Growth Rate are independent variables.

The data of the study was obtained from the World Bank, OECD, UNESCO, İNS and İNSEE official internet sites with a data collection form based on the document scanning technique.

According to the findings of the study, Niger and France have a positive distribution of GDP per capita, literacy, means years of schooling and education expenditures, the rate of population growth and GDP per capita show a negative distribution. The relationship between education indicators and GDP per capita was examined. There was a very strong correlation between literacy, means years of schooling and education expenditures, and a moderate relation between population growth rate and GDP per capita. In the study, the results of the Stepwise Regression analysis for Niger and France's education indicators and per capita GDP, means years of schooling, education expenditures and the rate of population growth predicted GDP per capita significantly and literacy rates did not predict GDP per capita significantly.

Keywords: GDP per capita, educational expenditures, means years of schooling, literacy, population growth rate.

Rəqəmsal Marketinqin Alıcıların Alış Davranışına Təsiri: Cins Faktorunun Rolu

Elvin Batiyev
Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti

Xülasə
Son dövrlərdə internetin sürətlə inkişaf etməsi və hamı üçün əlçatan olması biznesləri burada olmağa məcbur etmişdir. Belə ki, artıq bizneslər sosial şəbəkələr, əyləncə və xəbər portalları, vebsayt, e-poçt, mobil tətbiq və s. kimi rəqəmsal alətlərlə öz potensial müştəriləri ilə əlaqəyə keçməyə çalışırlar. Təbii olaraq istifadəçilər də artıq həm vaxta qənaət etmək, həm də daha geniş seçim şansı və məlumat verən rəqəmsal platformalardan öz alışları üçün aktiv istifadə edirlər. Rəqəmsal marketinqin nisbətən ucuz olması bu sahədə olan rəqabəti də çox kəskinləşdirir. Buna görə də şirkətlər artıq rəqəmsal marketinqə daha ciddi yanaşır və ondan daha məqsədyönlü istifadə etməyə çalışırlar. Təbii ki, bu zaman bir sıra suallar yaranır ki, rəqəmsal platformalar istehlakçıların alış davranışlarına hansı səviyyədə təsir edir. Hansı rəqəmsal marketinq alətləri daha effektivdir, hansı hədəf kütlə üçün, hansı marketinq kanalından, hansı reklam növündən istifadə etmək daha yaxşı olar. Bu suallara cavab tapmaq üçün rəqəmsal platforma istifadəçiləri arasında bir araşdırma keçirilmişdir. Araşdırmada 330 nəfər respondent iştirak edib. Bu respondentlərin hamısı Azərbaycanda yaşayır və 18 yaş və daha yuxarı şəxslərdir. Araşdırmanın əsas məqsədi isə rəqəmsal kanalların, rəqəmsal reklam növlərinin və ümumilikdə rəqəmsal marketinqin onların alış davranışına hansı səviyyədə təsir etdiyini öyrənmək olub. Bundan sonra isə bu dəyişkənlərin cinslər üzrə necə fərqləndiyi müəyyənləşdirilib.

Açar sözlər: Rəqəmsal marketinq, istehlakçı davranışı, rəqəmsal marketinqin cinslər üzrə təsiri, rəqəmsal marketinq alışa təsiri.

Covid 19 və Onun İqtisadiyyata Təsiri

Aynur Abdullayeva
Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti

Xülasə

İqtisadiyyat çox həssas sahədir. 2020-ci ilə öz neqativ damğasını vuran COVİD-19 pandemiyası inkişaf səviyyəsindən asılı olmayaraq bütün ölkələrin iqtisadiyyatının geriləməyinə səbəb oldu. Ölkələrin ÜDM-lərində əsaslı azalma və əhalinin sosial rifahının pisləşməsi müşahidə olundu. Dövlətlər tərəfindən bir sıra iqtisadi, sosial tədbirlərin görülməyinə baxmayaraq iqtisadi proseslərin tənzimlənməsi və normal hala gəlməsi heç də asan həll olunan məsələ olmadı. Hətta demək olar ki, antipandemiya tədbirləri iqtisadiyyata birbaşa və dolayısı ilə neqativ təsirlərini vurdu. Bəzi ekspertlərin fikrincə, pandemiyanın iqtisadiyyata vurduğu neqativ təsirləri yalnız yaxın 5 il ərzində bərpa etmək mümkün olacaqdır.

Qloballaşmanın surətlə getdiyi dövrdə ETT inkişafı fonunda ümumdünya maliyyə arenasında banklararası sıx münasibətlərin inkişafı müşahidə olunur. Belə ki, gözlənilməyən ən cuzi hadisə belə ona təsir edə bilir. Banklar müəyyən öhdəliklər müqabilində əməliyyat həyata keçirən qurum olduqlarından onların iqtisadi, sosial və siyasi təsirlərə həssas olması normaldır. Bank tarixinə nəzər salsaq görərik ki, dövrün ayrı-ayrı mərhələlərində bir sıra hadisələr bankları müəyyən risklərə məruz qoymuş və bu risklərdən qorunmaq üçün Banklar tərəfindən tədbirlər planı hazırlanmışdır.

Açar sözlər: Covid- 19, pandemiya, iqtisadiyyatda resessiya.

Dördüncü Sənaye İnqilabı: Şəhər Səviyyəsində Perspektivləri və Problemləri

Reşad Əbilzadə
Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti

Xülasə

Bu məqalə çərçivəsində dördüncü sənaye inqilabına fokuslanaraq sənaye inqilabının tarixindən bəhs edilmiş, dördüncü sənaye inqilabı ilə ortaya çıxan texnoloji yeniliklər qeyd edilmişdir. Dördüncü sənaye inqilabının çoxtərəfli və çoxsəviyyəli inkişaf dinamikasına sahib olan bir anlayış olduğu diqqətə alınaraq onun texnoloji inkişafla birlikdə şəhərlərdə olan təsirlərini öyrənmək məqsədi daşıyan bu məqalədə hərəkətverici gücə çevrilən və gələcəyin şəhər modeli şəklində təqdim olunmağa başlayan ağıllı şəhərlərdən bəhs edilmiş və onun əsas komponentlərinə yer verilmişdir. Ağıllı şəhər və onun komponentləri, bu modeli müxtəlif məqsədlərə görə tətbiq edən şəhərlərlə bağlı nəzəri biliklər müxtəlif mənbələrə istinad edilərək mətn analizi yolu ilə tədqiq edilmiş, dördüncü sənaye inqilabı və ağıllı şəhər anlayışı ilə bağlı faktlar sistemləşdirilmiş, şəhər səviyyəsində ortaya çıxan nəticələr tədqiq edilmiş, iqtisadi, idaretmə, sosial istiqamətdə ortaya çıxan perspektivlər və problemlər geniş şərh edilərək ölkə nümunələrinə də yer ayrılmışdır. Deduksiya metodu əsasında məqalədə nəzəri nəticələrə yer verilmiş və təkliflər qeyd edilmişdir.

Açar sözlər: Dördüncü Sənaye İnqilabı, ağıllı şəhər, Azərbaycan, texnologiya.

Azərbaycanda Sosial Media Reklamlarının Plansız Satınalma Davranışına Təsirində Sosial Media Şəbəkələrinin Rolu

Gülnar Məmmədova
Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti

Xülasə
Texnologiyanın inkişafı və artan rəqabət mühiti qısa zamanda minimum xərclə geniş kütlələrə çatmağa imkan verən sosial media platformalarından istifadəni həm istehlakçılar, həm də müəssisələr nöqteyi nəzərindən artırmışdır. Sosial media reklamları sosial medianın tərkib hissəsi olmaqla geniş kütlələrə təsir edə bilən marketinq alətidir. Digər tərəfdən, gün keçdikcə fərqliləşən bazar tendensiyaları istehlakçıların satın alma qərarlarında dəyişikliklərə səbəb olmuşdur. Bu dəyişikliklər, satın alma qərarlarını öncədən planlı şəkildə verən istehlakçıların, bir stimula məruz qaldıqdan sonra plansız bir şəkildə gerçəkləşdirmələrinə səbəb olmuşdur. Bu stimuldan sonra həyata keçirilən satın alma qərarları marketinq sahəsində plansız satınalma qərarı olaraq adlandırılmaqdadır. Bu tədqiqatın məqsədi Azərbaycanda sosial media şəbəkələrində paylaşılan reklamların istehlakçıların plansız satınalma davranışlarına olan təsirini müəyyənləşdirmək və bu təsirinin sosial media növündən aslı olub-olmadığını tədqiq etməkdir. Azərbaycanda yaşayan istehlakçıların sosial media reklamlarına yönəlik fikirlərinin plansız satınalma davranışına olan təsirini və bu təsirdə demoqrafik göstəricilərinin rolunun olub olmadığını ortaya qoymağı hədəfləyən bu tədqiqatda fərdlərin sosial media reklamlarına qarşı münasibətləri və sosial media reklamlarının satınalma davranışına olan təsiri təhlil edilmişdir. Sorğu metodu vasitəsilə toplanılan məlumatlar "SPSS 24" statistik proqramı vasitəsilə təhlil edilmiş və tədqiqatın aparılması üçün qarşıya qoyulmuş suallara cavab tapılmışdır. Əldə edilən nəticələrə əsasən Azərbaycanda sosial media reklamları istehlakçıların plansız satınalma davranışlarına təsir edir. Sosial media şəbəkələrinin isə bu təsirdə mövcud olan payı fərqləndirilmir.

Açar sözlər: Sosial media reklamları, plansız Satınalma, sosial şəbəkə.

Modern Labor Market: Problems and Solutions

Irada Nabiyeva
Azerbaijan State University of Economics

Abstract

The labor market is traditionally understood as the relationship between employers and employees, is a market exchange between an employee and an employer. In this case, the employer offers a monetary reward in the form of wages, in exchange for the performance of certain functions by the employee. The modern employment market is tightly controlled by employers. Employers, on the other hand, objectively depend on the trends of a dynamically developing market economy. The labor market is an important component of the economic and social life of society. It is the sphere of labor that is becoming key for the growth of the domestic economy, increasing its efficiency and the level of competitiveness. Currently, the labor market is socially and economically unstable, therefore, the well-being of the population depends on how developed and flexible it is. An acute problem of social significance is unemployment and a parallel shortage of qualified labor. In order to navigate the labor market, it is necessary to know what specialists of what professions are needed, what requirements are imposed on them, what kind of remuneration is offered.

Keywords: Labor market, employment, competitiveness, remuneration.

Qarabağın İqtisadi İnkişafinda "Ağıllı Şəhər" və Süni İntellekt İmkanlarının Dəyərləndirilməsi

Samir Rzayev
Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti

Xülasə
Son illər elm və texnologiya dünyasında aktual məsələlərdən biri olan süni intellekt dövlət idarəetməsində də öz əhəmiyyətini artırıb. Süni intellekt imkanları artıq ayrı-ayrı müəssisə və ya qurumların idarəetmə vasitəsi deyil, həm də dövlət idarəetməsinə və dövlətlərarası münasibətlərə təsir edən vasitədir. Bu vasitələrdən səmərəli istifadə etmək və nəticə əldə etmək üçün hər bir ölkə süni intellekt sahəsində planlı və sistemləşdirilmiş fəaliyyət göstərməlidir. 2020-ci ildə İkinci Qarabağ müharibəsi Azərbaycan Respublikasının şanlı qələbəsi ilə başa çatdı. Azərbaycan Respublikasının dövlət başçısı İlham Əliyev öz çıxışında bildirib ki, işğaldan azad edilmiş ərazilərin bərpası prosesində süni intellekt vasitələrindən olan "ağıllı şəhər" və "ağıllı kənd" konsepsiyalarından istifadə ediləcək. Ağıllı şəhər və ya ağıllı kənd layihələri son illər dünyanın bir sıra ölkələrində lokal idarəetmədə tətbiq edilən və sınanılan layihələrdəndir. Belə ki, Sinqapur, Norveç, Finlandiya, Amerika Birləşmiş Ştatları, İspaniya, Çin, Cənubi Koreya, Niderland kimi ölkələrdə bu layihələrin praktiki nümunələri vardır. Ümulikdə süni intellekt sahəsində olduğu kimi ağıllı şəhərlərə yanaşmada da diqqət edilməli əsas prinsiplər vardır. Qarabağın postkonflikt zonası olması tətbiq ediləcək layihənin əhəmiyyətini artırır.

Açar sözlər : Süni intellekt, rəqəmsal hökümət, ağıllı şəhər, Qarabağın inkişafı.

Faizsiz Maliyyə Bazarlarında İdarəetmə Prinsiplərinin Yeri və Rolu

Pərviz Rüstəmov
Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti

Xülasə
Məlum olduğu kimi, faizsiz maliyyə bazarlarında idarəetmə prinsiplərinin yeri və rolu aktuallıq kəsb etməkdədir. Müasir idarəetmə sistemində dünya alimləri faizsiz maliyyə bazarlarında idarəetmə prinsiplərinin elmi-nəzəri yanaşmalarını araşdırılmışdır. Məqalədə dünya alimlərin faizsiz maliyyə bazarlarında idarəetmə prinsiplərinə verdikləri töhfələri üzə çıxartmaq və tədqiq etməkdir. Məqalənin tədqiqat metodologiyası – faizsiz maliyyə bazarlarında idarəetmə prinsiplərinin dünya alimlərinin elmi yanaşmalarını sistemli və kompleks araşdırmaqdır. Çünki bu yanaşmalar faizsiz maliyyə bazarlarının idarəetmə prinsiplərinin təşkili, idarəetməsi və inkişafına çox böyük təsir göstərməkdədir. Məqalənin praktiki əhəmiyyəti - əldə edilmiş nəticələri faizsiz maliyyə bazarlarının idarə edilməsində prinsipləri tətbiq etməkdir. Bütün bunlar faizsiz maliyyə bazarlarının idarəetmə prinsiplərini innovasiyalı yanaşmasına, bu sahənin sistemli inkişafına, davamlı və dayanıqlı fəaliyyətinə səbəb olacaqdır. Məqalənin tədqiqat nəticələri – faizsiz maliyyə bazarlarının idarə edilməsinin təkmilləşdirilməsi, bu sahədə konseptual nəzəri yenilikləri özündə əks etdirir. Məqalənin tədqiqatın nəticələri faizsiz maliyyə bazarlarının idarə edilməsi prinsiplərinə tətbiqinə, həmin sahənin təkmilləşdirilməsinə və inkişafına xidmət göstərməkdədir. Məqalənin tədqiqat orijinallığı və elmi yeniliyi – ondan ibarətdir ki, faizsiz maliyyə bazarlarında idarəetmə prinsiplərinin dünya alimlərinin elmi yanaşmalarına əsas elmi-nəzəri istiqamətləri tədqiq edilmiş, bu sahənin elmi-praktiki istiqamət kimi formalaşması barədə nəzəri-praktiki baxışlar, nəzəriyyələr araşdırılaraq ümumiləşdirmələr edilmiş və onun zəruri elmi aspektləri araşdırılmışdır. Bu nöqteyi nəzərdən elmı-tədqiqat işi faizsiz maliyyə bazarlarının idarə edilməsində elmi yanaşmaların tədqiqi baxımdan təqdirəlayiq hesab edilə bilər.

Açar sözlər: Faizsiz maliyyə bazarlarında idarəetmə prinsipləri, İslam maliyyə menecmentinin prinsipləri, İslam maliyyə sistemi, faizsiz maliyyə bazarları, faizsiz maliyyə bazarlarının idarə edilməsi.

Korporativ Mədəniyyətin İdarəolunmasında Aktual Problemlər və Müasir Yanaşmalar

Eltun Tağıyev
Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti

Xülasə
Məqalədə korporativ mədəniyyəti idarəçiliyi yeni müasir metod və yanaşmalar da araşdırılır. İqtisadiyyatının və cəmiyyətin inkişafının modernləşdirilməsinin hazırkı mərhələsində korporativ mədəniyyətin formalaşması və idarə edilməsi məsələləri xüsusi rol oynayır. Korporativ mədə- niyyət, şirkətin fəaliyyətinin bütün səviyyələrində fəaliyyətlərin koordinasiyasını təyin edən danışılmamış qaydalar və təlimatlardır. Cəmiyyətin inkişafının və iqtisadiyyatının modernləşdi- rilməsinin hazırkı mərhələsində korporativ mədəniyyətin formalaşması və idarə edilməsi məsələləri xüsusi rol oynayır. Korporativ mədəniyyət, şirkətdə paylaşılan ən ümumi və sabit dəyərlər, fikirlər, hədəflər, prinsiplər və davranış qaydaları sistemi olmaqla, təşkilatın xarici mühitə daha təsirli uyğunlaşmasına, əlverişli xarici əlaqələrin qurulmasına kömək edir. Təşkilatlardakı mövcud koporativ mədəniyyətin öyrənilməsi mərhələsində əsas problem işlənmiş, uzunmüddətli inkişaf strategiyasının və müəyyənləşdirilmiş dəyərlərin əsas fikirlərinin ayrılıqlarının olması ilə ilə ortaya çıxır. Belə bir uyğunsuzluq təşkilatın mövcudluğunun mənası ilə bağlı əsaslı bir sual qaldırmaqla yanaşı, insanı gələcək perspektivləri barədə düşünməyə vadar edir. Bir çox hallarda təşkilatlarında koporativ mədəniyyətin ən problemli mövqeləri ya menecerlər tərəfindən görünmür, ya da böyük maliyyə yatırımlarına ehtiyac olduğu üçün qəsdən nəzərə alınmır. Bu problem xidmət sektorunda qlobal xarakter daşıyır, lakin hər təşkilat subyektiv olaraq həll yoluna yaxınlaşır. Koporativ mədəniyyətin və korporativ ruhun formalaşmasının ilkin mərhələlərində təşkilati səhvlərə yol verildiyi təqdirdə müsbət dəyərlər, prinsiplər və normalar zərər görəcəkdir. Koporativ mədəniyyətin təsirinin uğurunu dəyərləndirərkən yalnız rəhbərliyin deyil, həm də təşkilatın işçilərinin fikirlərini nəzərə almaq lazımdır. Bu mərhələdəki problemin həlli , görülən tədbirlərin və tətbiq olunan dəyişikliklərin təsirinin qiymətləndirilməsinin subyektivliyidir. Aktual problerdən biridə müəssisənin gündəlik həyatında aktiv iştirak etməyən xidmət təşkilatlarının rəhbərləri maliyyə baxımından proseslərin obyektiv qiymətləndirmək qabiliyyətinə malik olmamasıdır. Korporativ mədəniyyətin formalaşmasında həlledici amil şirkətin fəlsəfəsi və ya başqa sözlə şirkət rəhbərliyinin izlədiyi prinsiplərdir. Korporativ mədəniyyət post-sənaye dövrün fenomeni olaraq öz dərk etməsini və post-klassik elmi paradiqmanın müddəalarına əsaslanan yeni idarəetmə metodologiyasının formalaşmasını tələb edir.

Açar sözlər: Korporativ mədəniyyət, aktual problem, şirkət, davranış, dəyər, metod.

Müəssisədə İnvestisiya Prosesinin və Onun Uçotunun Təhlili Məsələlərinin Tədqiqi

Xıdır Cəfərov
Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti

Xülasə
"İnvestisiya" anlayışı çoxdan dünya iqtisadiyyatı anlayışına daxil olsa da, milli iqtisadi ədəbiyyatda uzun müddət "investisiya" termini "kapital qoyuluşları"kimi başa düşülürdü. Başqa sözlə, "investisiya" termini çox dar mənada müəyyən edilmişdir: sənayeyə, tikintiyə, kənd təsərrüfatına, nəqliyyata, ticarətə və iqtisadi fəaliyyətin digər sahələrinə uzunmüddətli kapital qoyuluşları şəklində xərclərin məbləği.
Fəaliyyət demək olar ki, hər bir dövlətin, müəssisənin və ya digər dərəcədə bağlıdır investisiya fəaliyyəti. Demək olar ki, hər gün şirkət həll investisiya məsələləri. Resursların məhdudluğu və onlara olan tələbatın daim inkişaf etdirilməsi cəmiyyətdən xarici və daxili resursların cəlb edilməsi yollarını axtarmağı tələb edir. Dünya iqtisadiyyatına inteqrasiya milli iqtisadiyyatın beynəlmiləlləşdirilməsinə gətirib çıxarır ki, bu da öz növbəsində beynəlxalq iqtisadi münasibətlərin əsasını qoyur. Azərbaycanda iqtisadi islahatların aparılması ölkə iqtisadiyyatına xarici və daxili kapitalın cəlb edilməsi praktikasının təkmilləşdirilməsi və təhlilini, həmçinin investisiya mühitinin daha da sabitləşdirilməsini tələb edir. Azərbaycan iqtisadiyyatı dünya iqtisadiyyatının ayrılmaz hissəsidir, unikal iqtisadiyyatı, milli çalarlarla zəngin olan hissəsidir. Bu cür xüsusiyyətləri və zənginliyi öyrənmək, dünya iqtisadi sistemində yerini və yerini müəyyənləşdirməyə kömək edə bilər. Əlbəttə ki, bu xüsusiyyətlə zənginlik arasında investisiyaların, xüsusilə uzunmüddətli investisiyaların yeri və əhəmiyyəti vardır.
Azərbaycan Respublikasının bazar iqtisadi münasibətləri sisteminə keçməsi bir çox problemlər yaratmışdır. Bununla əlaqədar olaraq magistr dissertasiyasının mövzusu aktual məsələyə həsr olunub. Tədqiqatın məqsədi uzunmüddətli investisiyaların təhlili və təkmilləşdirilməsi istiqamətlərini təhlil etmək, onların uçotunu Milli və beynəlxalq mühasibat standartlarına uyğun təşkil etmək, onların mənbələrini və Mühasibat uçotu problemlərini müəyyən etməkdir.

Açar sözlər: İnvestisiya, uçot, müəssisənin maliyəsi, Azərbaycan iqtisadiyyatı.

Türkiye'de Deniz Turizmi Açısından Marina İşletmeciliğinin Yeri ve Önemi

Mehmet Marangoz
Tuğçe Merve İnak Özberk
Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi

Özet

Türkiye, deniz turizmi bakımından son derece önemli bir coğrafya üzerinde yer almaktadır. Deniz turizmi içerisinde önemli bir yere sahip olan marinacılık sektörü, ulusal ve uluslararası ölçekte deniz turizmi çerçevesinde güncel marina yatırımlarıyla sürekli gelişme gösteren ve büyüyen bir hizmet sektörü olarak görülmektedir. Özellikle deniz turizmi bileşenleri içerisinde önemli bir hizmet işletmesi olan marinalar, günümüzde bağlama kapasitelerinde görülen sürekli artış nedeniyle yoğun rekabet ortamı içerisinde müşterilerine hizmet vermeye çalışmaktadır.

Günümüz marina müşterilerinin; marinalarda yatlarını korunaklı bir yerde barındırmak, yakıt gıda, su, atık boşaltımı ve elektrik gibi temel ihtiyaçlarını gidermek için marinaları tercih etmelerinin yanında, alışveriş merkezinden restoranlara, sinemadan spor salonlarına kadar hemen hemen tüm sosyal aktivitelerini de gerçekleştirebilecekleri turistik tesislere dönüşen marinalardan hizmet almayı tercih ettikleri görülmektedir.

Bu çalışmada, deniz turizmi bağlamında marina işletmeciliği ve Türkiye'de marinacılık sektörü hakkında genel bilgi verilerek, deniz turizmi içerisinde marina işletmelerinin yeri ve önemi değerlendirilmektedir. Sonuç olarak, deniz turizmi bileşenleri içerisinde marina işletmelerinin gerek kuruldukları yerlere gerekse hizmeti satın alanlara ekonomik ve sosyo-kültürel birçok konuda fayda sağladığı görülmektedir. Marinalarda sunulan hizmetlerin emek-yoğun nitelikte olması, kuruldukları bölgelerde istihdamı olumlu etkilemesi ve buna bağlı olarak gelir-istihdam çarpan etkisiyle marina işletmelerinin ekonomik anlamda faydasını ortaya koymaktadır. Ayrıca marina işletmelerinde farklı milletten birçok yatçının bir arada vakit geçirerek o bölgede yaşayan yerel halk ile ticari ve sosyal ilişkiler geliştirerek etkileşim içerisinde olması, sosyo-kültürel açıdan da marinaların kattığı değeri göstermektedir.

Anahtar kelimeler: Deniz turizmi, marina işletmeleri, marinalarda sunulan hizmetler.

İşğal Nəticəsində Yaranan Zərər və İtkilərin İqtisadi Qiymətləndirilməsi Standartları

Zaur Həbibov
Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti

Xülasə
İşğal nəticəsində hər hansı ölkəyə vurulan zərərin qiymətləndirilməsi metodologiyası və standartlarının işlənilməsi işğalçı tərəfin beynəlxalq qanun və konvensiyalar çərçivəsində "cəzalandırılması"na xidmət edir.Bu məsələ Azərbaycan reallığında olduqca əhəmiyyətlidir.Ona görə ki, uzunmüddətli işğal dövründə məruz qaldığımız itkilərin dəyərinin beynəlxalq ictimaiyyət qarşısında sübut olunması üçün vahid qiymətləndirmə standartlarının işlənilməsi və tətbiqi zəruridir. Bu baxımdan müvafiq standartların işlənilməsi yalnız milli deyil, həm də beynəlxalq məsələ hesab olunur. Standartların işlənilməsində əsasən müşahidə, sorğu, müqayisə, iqtisadi təhlil və sintez metodlarından istifadə olunması nəzərdə tutulur. Onların tətbiqi ilə bu günə qədər dolğun cavabları axtarılan "İnsan tələfatı, mənəvi zərərlər və dolayı itkilər hansı metodlar əsasında qiymətləndirilməlidir?" kimi suallara aydınlıq gətirilməlidir. İşlənib hazırlanmış qiymətləndirmə standartları beynəlxalq səviyyədə tanınmaqla bir ölkənin digərinə qarşı ərazi iddiası sürməsi, onun maddi və mənəvi sərvətlərinə külli miqdarda ziyan vurması ilə nəticələnən işğalçılıq hərəkətlərinin qiymətləndirilməsində tətbiq olunmalıdır.

Açar sözlər: Qiymətləndirmə, dəyər, zərər, standart, risk.

İstehlakçı Davranışı Modellərinin Təhlili və Azərbaycanın İstehlak Məhsulları Bazarına Tətbiqi

Yetər Xəlilova
Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti

Xülasə

Hər hansı bir təşkilatın məhsul buraxmazdan əvvəl istehlakçı davranışını başa düşməsi vacibdir. Təşkilat bir müştərinin müəyyən bir məhsula necə reaksiya verəcəyini təhlil edə bilmirsə, şirkət zərər görəcəkdir. İstehlakçı davranışı çox mürəkkəbdir, çünki hər bir istehlakçı məhsulu almaq, istehlak etmək və atmaq barədə fərqli düşüncə və münasibətlərə sahibdir. İstehlakçı davranış nəzəriyyələrini və konsepsiyalarını anlamaq məhsul və ya xidmətləri uğurla bazara çıxarmağa kömək edir. Üstəlik, istehlakçı davranışını öyrənmək bir çox cəhətdən kömək edir. Həyat standartlarında, meyllərdə, dəbdə və texnologiyada daim bir dəyişiklik olduğu üçün; istehlakçının məhsul almağa olan münasibəti dəyişir. Günümüzdəki rəqabətli iş mühitində bir çox fərqli göstərici iş performansını təsir edir. Bu araşdırmada müəlliflər şirkətin ən vacib tərəflərindən birini - müştərilərini təhlil edirlər. Tədqiqat mövcud istehlakçı davranış modellərinin qiymətləndirilməsi və təhlilinə əsaslanır.Tədqiqatda mövcud istehlakçı davranışı modelləri araşdırılıb,müqayisəli təhlil edilərək,yerli və dünya bazarına tətbiqi araşdırılması nəzərdə tutulub.Mövcud İstehlaçı davranışı modellərini araşdıraraq,onlarla tanış olmaq,yerli bazarı daha yaxşı tanımaq və mümkün olam imkanlardan daha yaxşı istifadə etməyə,həmçinin var olan lakin diqqətdən kənar qalan imkanlara nəzər yetirməyə bizə imkan verəcəkdir.

Açar sözlər: İstehlakçı davranışı, istehlakçı davranışı modelləri, alış prosesi.

Qlobal İstiləşmənin Qlobal ÜDM-ə Təsiri

Tural Abdurəhimov
Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti

Xülasə

Qlobal istiləşmə son onilliklərdə dünyanı təhdid edən ən mühüm məsələlərdən birinə çevrilmişdir. Elmi diskursda qlobal istiləşmə ilə bağlı fikirlərdə müəyyən təzadlar və ziddiyyətlər olsa da, ümumi götürdükdə dünyanın qəbul edilmiş elm adamları, ekoloqlar, peşəkar mütəxəssislər qlobal istiləşmənin dünya iqtisadiyyatına təsirini də mühüm bir məsələ kimi vurğulayırlar. Bu məqalədə qlobal istiləşmənin qlobal ümumdaxili məhsula təsirindən bəhs edilmişdir.

Açar sözlər: Qlobal istiləşmə, inkişaf etməkdə olan ölkələr, qlobal ÜDM, inkişaf etmiş ölkələr, kənd təsərrüfatı.

Daxili Audit və Daxili Nəzarətin Formalaşmasının Nəzəri Aspektləri

Hüseyn Həşimli
Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti

Xülasə
Müasir dövrdə kommersiya müəssisələrinin həm ölçüsü, həm də mürəkkəbliyi əhəmiyyətli şəkildə artmışdır. Belə olduğu halda müəssisələrin daxili nəzarət və korporativ idarəetmə sistemləri tətbiq etmədən düzgün şəkildə idarə edilməsi mümkün deyildir. Bu sistemlər fəaliyyətin səmərəlilik və effektivliyini, bütün müvafiq qanunlara uyğunluğunu təmin etməklə yanaşı, təşkilatın lazımı səviyyədə idarə edilməsini və ona nəzarəti təmin edir. Daxili nəzarət sistemi müəssisələrdə saxtakarlıq və xəta risklərini azaltmaq, müəssisənin fəaliyyətini real iş diapazonu çərçivəsində saxlamaq üçün həmin müəssisənin fəaliyyətinin, işinin və aktivlərinin istiqamətləndirilməsi, nəzarət altında saxlanılması və qorunması deməkdir.

Açar sözlər: Daxili audit, maliyyə nəzarəti, daxili nəzarət, cari nəzarət, hesabatarın təhlili.

Формирование и Развитие Стратегического Маркетинга в Азербайджанских Банках

Кянан Алиев
Азербайджанский Государственный Экономический Университет

Резюме
Самым важным компонентом национальной экономики каждой страны является банковская система, призванная способствовать макроэкономическому развитию и полностью удовлетворять растущий спрос на услуги. Сегодня невозможно представить динамично развивающуюся экономику без динамично развивающейся банковской системы. Успех банка в современных условиях определяется степенью адаптации к быстро меняющейся внешней среде. Важным элементом построения действительно эффективных взаимоотношений между банком и потребителями является разработка методов оказания услуг, что подразумевает не только изменение существующих технологий, но и внедрение новых. Банковский маркетинг становится одним из основных инструментов повышения качества обслуживания. Разработка и реализация эффективной маркетинговой политики, направленной на привлечение большего числа клиентов, является основным направлением коммерческих банков на текущем этапе развития. В качестве финансовых посредников среди субъектов рыночных отношений банки являются прямыми участниками финансового рынка, который отвечает за управление ликвидностью, надежностью и конкурентоспособностью местных банков на основе развития нестабильности мировой финансовой системы. рынок маркетинговых услуг и поиск новых инструментов для удовлетворения спроса, а также для обеспечения стабильного предложения, ресурсов и новых продуктов для клиентов. Цель исследования связана с динамичным развитием банковской системы Азербайджана и необходимостью теоретического понимания роли маркетинговой деятельности в деятельности коммерческих банков.

Ключевые слова: Банковский маркетинг, финансового рынка, маркетинговых услуг, коммерческих банков.

Belediye Etkinliğinin Stokastik Sınır Analizi: Azerbaycan Örneği

Fuad Selamzade
Muş Alparslan Üniversitesi
Alig Bağırov
Azerbaycan Teknoloji Üniversitesi

Özet

Çalışmada Azerbaycan'daki 55 belediyenin etkinliklerinin parametrik Yöntem olan Stokastik Sınır Analizinin En Küçük Kareler yöntemi ile belirlenmesi amaç edinmiştir. 2015 yılını kapsayan veriler Azerbaycan Cumhuriyeti Devlet İstatistik Komitesinden elde edilmiştir. Analizlerin yapılması için beş farklı model oluşturulmuştur. Çalışma sonucunda Azerbaycan Cumhuriyeti devlet bütçesinden belediyelere verilen sübvansiyonların ve belediye mülkiyeti ve arazisinin kiralanmasından elde edilen gelirlerin belediye giderlerinin karşılanması için yapılan harcamaları ve belediyelerin toplam harcamalarını artırdığı tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Azerbaycan, belediye, stokastik sınır analizi, Azerbaycan ekonomisi.

Azərbaycanın Maliyyə Bazarlarının Müasir Vəziyyətinin Təhlili (Nəzəri Aspektdə)

Emil Novruzov
Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti

Xülasə

Maliyyə – pul vəsaitləri fondlarının bölgüsü, yenidən bölgüsü və istifadəsi ilə əlaqədar yaranan münasibətlər sistemidir. Bu münasibətlər dövlətlə hüquqi və fiziki şəxslər, həmçinin dövlətlər arasında baş verə bilər.

İqtisadiyyatda maliyyə bazarları dedikdə qiymətli kağızlarla, xüsusən səhm və istiqrazlarla, əmtəə ilə, məsələn, qiymətli materiallarla, yaxud kənd təsərrüfatı məhsulları ilə və həm də qarşılıqlı əvəz edilən aktivlərlə ticarəti təmin edən mexanizm başa düşülür.

Son illərdə maliyyə bazarları kəmiyyət və keyfiyyətcə sürətlə inkişaf etmiş, bütövlükdə likvidliyi yaxşılaşdırmaq məqsədilə daima innovasiya səviyyəsində olmuşdur. Müasir durumda maliyyə bazarını bir anlayış kimi müəyyən etmək elə də asan deyildir. Çünki, bir çox hallarda bu məsələ qarışıqlıq yaradır.

Maliyyə bazarlarına maliyyə məhsulunun satışına yardım edən təşkilati struktur kimi (məsələn, fond birjası) baxmaq olar. Bundan əlavə, maliyyə bazarları dedikdə ilkin olaraq maliyyə məhsullarının satış yeri və ya satıcı ilə alıcıların qarşılıqlı əlaqəsinin bir üsulu başa düşülür. Bu, birja, bilavasitə əlaqə və s. formasında ola bilər.

Məqalədə maliyyə bazarları nəzəri cəhətdən araşdırılır, müxtəlif iqtisadçı alimlərin elmi əsərlərindəki fikirləri nəzərdən keçirilir. Məqalədə həmçinin, Azərbaycan maliyyə bazarlarının müasir vəziyyəti, onların iqtisadiyyata təsiri və formalaşmasının təhlili aparılmışdır.

Məqalədə istinad etdiyimiz iqtisadçı alimlər maliyyə bazarlarını təhlil etmiş, Azərbaycandakı maliyyə bazarlarının xüsusiyyətlərini araşdırmış və təhlil etmişlər.

Açar sözlər: Maliyyə bazarları, Azərbaycan maliyyə bazarları, maliyyə bazarının müasir vəziyyəti, maliyyə bazarının iqtisadiyyata təsiri.

Applicatıon of Financial Analysis Techniques in Insurance Companies: Example of Eurasian Insurance Company

Zhanar Mutayeva
Kazakh Ablai Khan University of International Relations and World Languages

Abstract

Accounting accounts, financial statements and interpretations of companies are of great importance in the insurance industry, which is an important part of the financial system. Today, the insurance sector is a prominent sector and it is different from other sectors. This difference is reflected in insurance accounting and financial statements.

Studies regarding the financial adequacy of insurance companies are used to minimize the risk of companies not fulfilling their financial obligations to policyholders. While it is not possible to completely eliminate this risk, many countries have set minimum qualification criteria to deal with financial adequacy results.

The aim of the research is to explain the benefits of using financial analysis techniques in insurance companies and to explain this better by making trend, horizontal and vertical analysis of the financial statements of Eurasian insurance company. The sample application aims to assist financial statement users who want to analyze insurance companies with analysis results and comments prepared using the balance sheets and income statements of the industry's leading companies.

Keywords: Insurance Companies, Financial Analysis, Eurasian Insurance Company

Turizm İqtisadiyyatı və Turizm Siyasəti

Günel Əliyeva
Azərbaycan Turizm və Menecment Universiteti

Xülasə

Məqalədə turizmin iqtisadi əhəmiyyəti, turizm siyasətinin həyata keçirilməsinin başlıca mexanizmləri və prinsipləri, Azərbacanda turizmin mövcud vəziyyəti və s. analiz olunur. Ümumiyyətlə, ölkələrdə iqtisadi böhranı yumşaltmaq və iqtisadiyyatın digər sahələrini inkişaf etdirmək baxımından turizm çox əhəmiyyətli bir vasitədir. Turizm əhalinin məşğulluğunu təmin etməklə zəruri bir funksiyanı icra etmiş olur. Hazırda dünyada 260 milyondan çox insanın bu işlə məşğul olduğu məlumdur. Turizm bu gün ən sürətlə inkişaf edən sahələrdən birinə çevrilmişdir. Bir çox inkişaf etmiş və inkişaf etməkdə olan ölkələrdə əhəmiyyətli bir iqtisadi fəaliyyət, iqtisadi artım və inkişafın ən vacib mənbələrindən biri olaraq görülür. Ümumdünya Turizm Təşkilatının (ÜTT) məlumatlarına görə, 2007-ci ildə beynəlxalq turist sayı 903 milyon nəfərə, beynəlxalq turizm gəliri isə 856 milyard ABŞ dollarına çatmışdır. Daxili turizm hərəkətlərini və xərclərini nəzərə alsaq, bu məlumatların daha da artacağı şübhəsizdir. ÜTT-yə görə, bu rəqəmlərin 2050-ci ildə 2 milyard insan və 2,1 trilyon dollar olacağı proqnozlaşdırılır. 2050-ci ildə qlobal daxili və beynəlxalq turizm gəlirlərinin ümumilikdə 24,2 trilyon dollara çatacağı gözlənilir.

Dövlət Statistika Komitəsindən verilən məlumata görə, isə 2019-cu ildə Azərbaycana 3 milyon 170,4 min nəfər turist gəlib ki, bu da 2018-ci ilin göstəricisindən 11,3% çoxdur.

Açar sözlər: Turizm məhsulu, iqtisadiyyat, səyahət, turizm siyasəti.

Main Directions for Improving And Increasing The Financing Efficiency of Small and Medium Enterprises in Azerbaijan

Ayten Mekhraliyeva
Azerbaijan State University of Economics

Abstract
The main purpose of the paper is to identify issues of financing small and medium enterprises in Azerbaijan in a market economy, to analyze the current situation and identify areas for improvement, and to develop a scientific concept to increase the efficiency of their financing. The research process examined the objectives and achieved certain results, the formation of entrepreneurship in the economic development of Azerbaijan in general, especially small and medium enterprises, the study of their sources of funding and the experience of other countries. Then, the results of these studies were compared and shortcomings in the financing mechanisms were identified, the current state of entrepreneurship in the country was analyzed, the current state of the mechanisms used in its financing was studied, and state aid in this area was analyzed. As a result of the above-mentioned analyzes, ideas were put forward to improve the existing mechanisms and increase their availability. Proposals for the use of underdeveloped and even unused financing mechanisms in our country have been developed and justified. The results obtained from the research process can be important for individuals and legal entities who continue to operate in our country or are new in this field. Thus, the analysis carried out in the course of the work showed the current state of small and medium-sized businesses operating in the country, revealed shortcomings in their financing.

Keywords: Small and medium-sized business, entrepreneurship, financing methods, assets, Covid-19 pandemic.

Bank Sistemində Maliyyə Menecmentinin Təkmilləşdirilməsində Strateji İdarəetmənin İstiqamətləri

Cavad Zərgərli
Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti

Xülasə
Məqalədə banklarda maliyyə menecmentinin formalaşdırılmasında strateji idarəetmənin istiqamətləri araşdırılmış, bank sistemində strateji idaetmənin mahiyyəti və əsas yönləri öyrənilmişdir. Müasir mühitin dəyişkənliyi yeni biliklərin kütləvi texnologiyalara sürətlə çevrilməsi ilə xarakterizə olunur. Eyni zamanda, bazar, kommersiya və elmi informasiyanın yayılması və əldə edilməsi imkanları prinsipial şəkildə dəyişmiş, bu da iqtisadi, sosial və siyasi böhranların müasir dövrün normasına çevrilməsinə gətirib çıxarmışdır. Bütün bunlar strateji menecment konsepsiyasını əks etdirən təsərrüfat subyektlərinin idarəetmə sistemlərinin qurulmasına yeni yanaşmalarının işlənib hazırlanmasını tələb edir, həmçinin şirkətin dəyəri və sabitliyi olan bu sistemin inteqrasiya funksiyasını həyata keçirən maliyyə idarəetməsinin xüsusi rolunu müəyyən edir. Məqalənin əsas məqsədi müasir şəraitə uyğun olan kredit təşkilatının adaptiv və inteqrasiya olunmuş strateji maliyyə idarəetmə sisteminin konsepsiyasını hazırlamaqdır. Bunun üçün bu sistemin əsas elementlərini, metodik və informasiya infrastrukturlarını, eləcə də bu konsepsiyanın həyata keçirilməsini təmin edən proseslərin təşkilinə əsas yanaşmaları müəyyən etmək lazımdır.

Açar sözlər: İnteqrasiya, maliyyə menecmenti, strateji idarəetmə, alt sistem, bank sektoru.

İşletmelerde Psikolojik Sözleşme İhlalinin İşten Ayrılma Niyeti Üzerindeki Etkisi

Surac Bayramov
Edip Örücü
Bandırma Onyedi Eylül Üniversitesi

Özet

Bu araştırmanın amacı, psikolojik sözleşme ihlalinin işten ayrılma niyetini etkileyip etkilemediğini belirlemektir. Araştırmanın evrenini Eskişehir / Tepebaşı ilçe merkezinde çalışmakta olan yaklaşık 400 gıda sektörü çalışanı oluşturmaktadır. Araştırmaya 121 gıda sektörü çalışanı dahil edilmiş ve analize tabii tutulmuştur. Bu çalışma nicel bir çalışmadır. Araştırma kapsamında toplanan veriler bir paket programı aracılığı ile analiz edilmiş ve yorumlanmıştır. Araştırma hipotezlerini test etmek amacıyla çalışmada korelasyon ve regresyon analizleri yapılmıştır. Araştırma sonucunda psikolojik sözleşme ihlalinin, çalışanın işten ayrılma niyetini etkilediği görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: İşten ayrılma niyeti, psikolojik sözleşme.

Yerli Özünü İdarəetmədə Beynəlxalq Təcrübə və Onun Əsas İnkişaf İstiqamətləri

Möhübəli Əliyev
Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti

Xülasə

Məqalədə yerli özünü idarəetmədə beynəlxalq təcrübə öyrənilmiş və onun əsas inkişaf istiqamətləri araşdırılmışdır. İlk olaraq qeyd edək ki, bələdiyyə ərazilərin kompleks idarəetməsidir ki, onların səlahiyyətləri çərçivəsində sosial-iqtisadi baxımdan layihələr işlənib hazırlanır və eyni zamanda reallaşır.Yerli özünüidarə sahələrində sosial-iqtisadi layihələrin reallaşmasının aktuallığı eyni zamanda, regionların inkişafında keyfiyyət dəyişiklərinin olması ilə bağlıdır. İslahatların başlanğıcı regionlarda vəziyyətin differensiallaşmanın güclənməsinə xidmət edir ki, bu da bölgələr arasındakı sosial amillərin kəskinləşməsinə gətirib çıxarmış, həmçinin bazar məkanlarının seqmentləşdirilməsi prosesinin vüsət almasına və bölgələrin inkişafına rəvac vermişdir.

Ölkədə yerli özünüidarəetmənin formalaşması əsas problemlərdən biridir onların qanunlarla bərabər uyğunlaşması idarə olunması əsas problemlərdən biridir. Əsas demokratik dövlətin önəmli vəzifəsi olaraq vətəndaşlarının hüquq və azadlıqlarının həyata keçirilməsi üçün əlverişli mühit formalaşdırmaqdır. Bu halda rasional quruluş olan güc və nəzarət sisteminin yaranması üçün azaldılır ki, bu da öz növbəsində effektiv şəkildə həll olunacaqdır. Mərkəzləşdirilmiş resursların iştirakı ilə yalnız milli səviyyədə həll oluna biləcək problemlər var. Bu əsas problemlər arasında tam hüquqlu yerli özünüidarə sisteminin yaranması və hüquqi çərçivənin formalaşması, dövlət siyasətinin işlənib hazırlanması, həyata keçirilməsi, cəmiyyətin hüquq, azadlıqlarının konstitusiya tanınması onların təmin olunması, qanun və qaydada hökumət proqramlarının qəbul edilməsi, onların reallaşması və s. Daxildir. Bu problemlərin öyrənilməsində Abdullayev.R., Ağalarlı.P., T.Ə.Quliyev, Ə.M.Əliyev, Əzizova G.A., Həsənoğlu.M., başqalarının əsərlərindən, məqalələr və digər akademik qaynaqalardan istifadə edilmişdir.

Açar sözlər: Rəqabətqabiliyyətlilik, beynəlxalq təcrübə, inkişaf pirioritləri, yerli özünü idarəetmə, multikulturalizm.

Konsolidə Edilmiş Maliyyə Hesabatlarinin Formalaşdirilma Mərhələlərinin Əsas İstiqamətləri

Jalə Hüseynova
Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti

Xülasə
Məqalədə konsolidə edilmiş maliyyə hesabatlarının formalaşma mərhələləri müzakirə olunur, ən vacib mərhələlər ətraflı öyrənilir. İqtisadiyyatın inkişafı və səmərəliliyinin artması nəticəsində milli gəlirin artması və bunun əsasında əhalinin sosial vəziyyətinin yaxşılaşdırılması, müəssisələrdə istehsalın davamlı davam etdirilməsi və s. müəssisələrin maliyyə vəziyyəti səviyyəsində. Demək olar ki, bütün iri şirkətlər konsolidasiya edilmiş hesabatlar təqdim etməlidirlər və onların hazırlanması proseduru həm hazırlıq prosesi ilə məşğul olan mütəxəssisləri, həm də məlumat istehlakçılarını narahat edir, çünki qərarlarının dəqiqliyi onların etibarlılığından çox asılıdır.
Aktiv davam edən biznesin yenidən qurulması prosesləri ilə əlaqəli bazar münasibətlərinin inkişafının müasir şəraitində ənənəvi olaraq mümkün olan çox səviyyəli əsas və köməkçi şirkətlərin birləşməsi kimi qəbul edilən şirkət qrupları şəklində kompleks təşkilati sistemlərin yaradılması prosesi inteqrasiya sistemi üçün getdikcə daha çox qəbul edilir. Aralarındakı sıx iqtisadi və hüquqi münasibətlər, kapitalın cəmləşmə dərəcəsi və ölkə iqtisadiyyatının inkişafındakı artan rolu, onlara tənzimləmə və nəzarət etmək üçün dövlət və ya tənzimləyici orqanlar, dövlət və ya kredit təşkilatlarından daha çox diqqət və marağa səbəb olur. Hər hansı bir təsərrüfat subyektinin maliyyə-təsərrüfat fəaliyyətinin nəticələri barədə məlumat mənbəyi maliyyə hesabatlarıdır. Ancaq bir qrup şirkətdən bəhs edildikdə, qrupdakı hər bir şirkətin fərdi hesabatı, bütövlükdə qrupun nəticələri barədə bir fikir verməyəcəkdir. Bu, yalnız konsolidə edilmiş maliyyə hesabatlarının formalaşdırılması yolu ilə mümkündür.

Açar sözlər: Maliyyə hesabatları, konsolidasiya, biznes, beynəlxalq standartlar, mühasibat uçotu.

Azərbaycanda Lisenziyası Ləğv Olunmuş Banklar və Onların Bağlanma Səbəbləri

Elçin Cahangirzadə
Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti

Xülasə

Bazar iqtisadiyyatı şəraitində hər bir ölkənin bank sektoru onun iqtisadi həyatında mühüm rola sahib olub, ölkə iqtisadiyyatının qan-damar sistemini təşkil edir. Bank sistemi iqtisadi sistemin ən mühüm elementlərindən biri, bəlkə də elə birincisidir. İqtisadiyyatın digər sahələri kimi bu sahə də hal-hazırda struktur, eləcə də funksiyalarla əlaqədar olaraq köklü dəyişikliklərə məruz qalmaqdadır. Dəyişikliklərin işlənib hazırlanması xarici təcrübə, keçirilən iqtisadi islahatların ilk illərinin təcrübəsi, bank müəssisələrinin mahiyyəti və təyinatı haqqında müasir təəssüratlar əsasında həyata keçirilən bank qanunvericiliyi tərəfindən təsbit edilir. Bank rəqabətinin güclənməsi, bank xidmətlərinin çesidinin artırılması, investisiyaların genişlənməsi və bank xidmətləri bazarında bu kimi digər meyllərin artması, dövlətləri bu sektorun inkişafı istiqamətində atılan addımların davamlılığının artırılmasına sövq edir. Bütövlükdə, effektiv fəaliyyət gösterən bank sektoruna, müasir tələblərə cavab verən maliyyə-kredit sisteminə və sərbəst rəqabətə əsaslanan bazar münasibətlərinin inkişafı həm dövlətdaxili iqtisadi inkişafa, həm də xarici iqtisadi əlaqələrin inkişafına zəmin yaradır.

Hadisələrin gedişatı Azərbaycan bank sektoruna da təsirsiz ötüşmür. Təəssüflər olsun ki, istər dünya, istərsə də ölkə miqyasında baş verən dəyişikliklərin Azərbaycan bank sektoruna təsiri həmişə müsbət deyildir. Ölkədə baş verən devalvasiya, neft qiymətində olan enib-qalxmalar, xüsusən də son 1 il ərzində bütün dünyada yayılan və iqtisadi mexanizmə ciddi şəkildə zərbə vuran pandemiya Azərbaycan bank sektoruna da öz mənfi təsirini göstərmişdir və hətta, bəzi bankları öz fəaliyyətini dayandırmaq təhlükəsi ilə qarşı-qarşıya qoymuşdur.

Hal-hazırda ölkə gündəmində olan aktual mövzulardan biri məhz bankların finansal vəziyyətidir. Bu da hazırki vəziyyətdə bankların mövcud durumunu qiymətləndirməyi və fəaliyyətinə xitam verilmiş bankların bağlanma səbəblərini araşdırmağı faydalı edir.

Açar sözlər: Maliyyə böhranı, devalvasiya, pandemiya, dəyişkən neft qiymətləri.

Naxçıvan MR-da ilk dəfə Olaraq Aqrar İslahatlara Başlanması və Onun Ölkə Miqyasında Davam Etdirilməsi

Röya Sultanova
Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti

Xülasə
Məqalədə kənd təsərrüfatının Naxçıvan Muxtar Respublikasının sosial-iqtisadi həyatında mühüm yeri ümumiləşdirilmişdir. Aqrar islahatın beşiyi olan Naxçıvanda islahatın hüquqi bazasının yaradılması, torpaq islahatının reallaşdırılması prosesi təhlil olunmuşdur. İslahatın strateji hədəfinin bazar iqtisadiyyatına keçid olması əsaslandırılmışdır. Həyata keçirilən islahatların iqtisadi səmərəsi qiymətləndirilmiş,ölkə miqyasında aqrar dəyişikliklərə "yaşıl işıq" yandıran muxtar respublikanın təcrübəsi tədqiq olunmuşdur. Ulu öndər Heydər Əliyevin rəhbərliyi ilə Naxçıvanda start götürən islahatların respublika miqyasında davam etdirilməsi üçün yaranan ictimai-siyasi mühit dəyərləndirilmişdir. Ümummilli liderin xalqın tələbi ilə hakimiyyətə qayıdışı ilə Azərbaycanın, eləcə də Naxçıvanın sosial-iqtisadi inkişafı, ərzaq təhlükəsizliyinin təmin edilməsi siyasəti yeni mərhələyə daxil olmuşdur. Respublikada 1996-cı ildən başlanan torpaq islahatının 40-dan artıq fərman və hüquqi normativ aktı əhatə edən hüquqi bazası yaradılmışdır. Naxçıvanda keçmiş kolxoz və sovxozların torpaqlarının və əmlakının özəlləşdirilməsi respublikada miqyaslı tədbirlərlə konteksdə öyrənilmişdir. Yazdığımız bu məqalədə aydın görünür ki, ərzaq təhlükəsizliyinin təmini ancaq dayanıqlı olan kənd təsərrüfatının istehsalını aparmaqla, aqrar islahatların həyata keçırılməsi dinamikasını izləməklə əldə oluna bilər.

Açar sözlər: Aqrar islahatlar, kənd təsərrüfatı, ərzaq təhlükəsizliyi, mülkiyyət münasibətləri.

COVID-19 Pandemiyasının Təhsil Xidmətlərinə Sosial-İqtisadi Təsirləri

Mirlazım Dadaşov
Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti

Xülasə
COVID-19 pandemiyası bütün sahələr üzrə xidmətlərə, o cümlədən təhsil xidmətlərinə də təsirsiz qalmır. Pandemiyanın geniş yayılmağa başlandığı dönəmdən bugünə qədər təhsil müəssisələrinin (uşaq baxçaları, məktəblər, kolleclər, universitetlər və s.) bağlanması və ləngimələrin olması sosial-iqtisadi cəhətdən müxtəlif təsirlər göstərməkdədir. Bir ildən artıqdır ki davam edən böhran vəziyyəti təhsildə yeni onlayn və ya distant təhsil adlanan eraya keçidi təmin etdi. Bunun fonunda cəmiyyətdə yeniliklərə keçiddə yaşanmış sosial-iqtisadi problemlərin bəziləri əksər ölkələrdə hələ də qismən və ya ümumiyyətlə həll olunmamışdır. Təhsildə başlanan yeni era cəmiyyətdə ilk öncə psixoloji mənfi təsirlərlə yadda qalsa da, artıq bəzi cəmiyyətlər bunun daha normal olduğunu qəbul edir və bəzi qənaətləri əsas kimi göstərirlər. İqtisadi sistemin güclü olması onlayn təhsilin daha effektli olması ilə düz mütənasiblik asılılığı özündə göstərir. Təhsillə bağlı təchizat məsələlərinin COVID-19 pandemiyası dövründə necə həll olunması ölkənin iqtisadi potensialının bilavasitə göstəricisidir. Məqalədə daha geniş şəkildə pandemiyanın təhsil xidmətlərinə olan birbaşa və dolayısı ilə sosial-iqtisadi təsirləri haqqında məlumat verilmişdir.

Açar sözlər: Pandemiya, təhsil xidmətləri, yeni era, sosial-iqtisadi təsirlər.

Marketing Strategies in The Education Sector And A Research In The Chinese Market

Ayoufu Dilina
Zhejiang University

Abstract

In this study, marketing and service marketing strategies were investigated by a survey study on the education sector. The research's data was compiled via convenience sampling. The survey was conducted with students from Urumqi, China. A total of 250 questionnaires were prepared and distributed, and 240 cases were analyzed and analyzed. The collected data were mainly analyzed by reliability analysis, factor analysis, correlation analysis, t-tests and anova analyzes. Quality of service scale was used in the research. The results obtained for the quality of service differ according to demographic information. The evaluations obtained for the quality of service of the students on the education sector are explained in the research section with the tables.

Keywords: Education sector, marketing, service marketing, marketing strategies.

Azərbaycan Respublikasının Sosial-İqtisadi İnkişafında Peşə Təhsili Müəssisələrinin Rolu

İlham İlyasov
Mingəçevir Dövlət Universiteti

Xülasə
Məqalədə Azərbaycan Respublikasının sosial-iqtisadi inkişafı, bu inkişafda peşə təhsilinin rolu haqqında məlumat verilmişdir. Peşə təhsilinin dolayısı ilə ölkə iqtisasdiyyatına, ÜDM-in artırılmasına təsirindən, sahibkarlıq fəaliyyəti ilə məşğul olması üçün qanunvericilik bazası, dövlətin bu sahədə dəstək və inkişaf proqramları haqqında araşdırma aparılmışdır. Sosial-iqtisadi inkişafda peşə təhsili müəssisələrinin hansı rolu var və bu istiqamətdə fəaliyyət göstərməsinə hansı amillər təsir göstərir? Əsasən "Azərbaycan 2030: sosial-iqtisadi inkişafa dair Milli Prioritetləri"ndə ölkənin sosial-iqtisadi inkişafına dair prioritetlərin reallaşdırılması üçün qarşıyan qoyulmuş məqsədlərdən, bu məqsədlər üzərindən peşə təhsilinin rolu göstərilmişdir. Bundan başqa oşəgötürənlərlə qarşılıqlı əməkdaşlıq istiqamətləri, büdcədənkənar vəsaitlərin artırılması yolları və bu məqsədlərə nail olmaq üçün görüləcək tədbirlər öz əksini tapmışdır.

Açar sözlər: Sosial-iqtisadi inkişaf, peşə təhsili, sahibkarlıq fəaliyyəti.

Azərbaycanda Keçirilən Beynəlxalq Tədbirlərdə Milli Mədəniyyət Nümunələrinin Turizm Baxımından Tanıdılmasının Vacibliyi

Rəna Rüstəmova
Azərbaycan Turizm və Menecment Universiteti

Xülasə
Məqalə Azərbaycan mədəniyyətinin və onun turizm baxımından təbliği təhlil edilərək yazılmışdır. Məqalənin ilk hissəsində iqtisadiyyatın dayanıqlı inkişaf sektoru olan turizm haqqında söhbət açılıb. Burada turizmin tək iqtisadi cəhətdən deyil sosial, siyasi, mədəni təsirlərə malik olduğu qeyd olunub. Məqalənin növbəti hissəsində cəmiyyətin təkamülü və texnoloji inkişafın turizmə hansı cəhətdən yansıdığından bəhs edilmiş, turizmin növləri və formaları qeyd olunmuş, onlar arasındakı fərqlər göstərilmişdir. Yazının üçüncü hissəsində Azərbaycanın turizm sektorunun ümumi inkişaf xüsussiyyətləri haqqında danışılmışdır. Ümumilli liderin təməlini qoyduğu uğurlu və dayanıqlı inkişafın xarakteristikası göstərilmiş, onun layiqli davamçısı olan prezident cənab İlham Əliyəvin hakimiyyəti illərindən bugünə qədər turizmdə müşahidə olunan müsbət artım tempinin riyazi göstəriciləri əks olunmuşdur. Məqalənin digər bölməsində uğurlu siyasətin nəticəsi olan beynəlxalq tədbirlərə ev sahibliyi etmək üçün qət edilən yol haqqında danışılmışdır. Bundan başqa turizmin digər istiqamətlərdə inkişafına təkan verən növləri qeyd olunmuş və onlar haqqında məlumat verilmişdir. Yazıda qeyd olunan digər bir məqam turizm, milli mədəniyyət elementlərinin vəhdəti və onların dünyaya tanıdılması texnologiyası olmuşdur.

Açar sözlər: Turizm, beynəlxalq tədbirlər, Azərbaycan mədəniyyəti.

Ölkə İqtisadiyyatının İnkişafında Yüngül Sənayenin Yeri və Rolu

Kamran Əhmədov
Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti

Xülasə
Məlumdur ki, yüngül sənaye maddi istehsalın bir sahəsi olaraq ictimai tələbatın ödənilməsində öz yeri və rolu ilə seçilən sahələrdən biridir. Yüngül sınaye müasir iqtisadiyyatda vacib rol oynayır. Onun əsas vəzifəsi əhalini sənaye və məişət təyinatlı əməələrlə və istehlak şeyləri ilə təmin etməkdir. Yüngül sənaye dedikdə müxtəlif xammal bazasından əhali üçün istehlka şeyləri istehsal edən sahələrin məcmusu başa düşülür. Belə ki, bu sahə istehsalları əhalini ayaqqabı, geyim, parça, və digər məmulatlarla təmin edən sahə və altsahələrdən ibarətdir. Belə ki, bu sahə emal sənayesinin tərkib hissəsi olaraq toxuculuq, xəz-dəri, gön-dəri, ayaqabı, tikiş və s. sahələri özündə birləşdirir. Məlumdur ki, yüngül sənaye otuza yaxın sahə və altsahələrdən ibarət olmaqla kənd təsərrüfatı, kimya və maşınqayırma sənayeləri və digər maddi və qeyri-maddi istehsal sahələri üçün sıx əlaqəli fəaliyyət göstərir. Yüngül sənaye kənd təsərrüfatında tədarük olunan çoxçeşidli məhsulları (xammalı) emal edir, kimya sənayesindən boyalar, maşınqayırma sənayesindən isə istehsal maşın və avadanlıqları alaraq istehsal proselərində tətbiq edir. Nəzərə almaq lazımdır ki, yüngül sənaye həmin resurslardan istifadə etməklə hazır məhsullar istehsal edərək sadalanan sahə müəssisələrini istehsal təyinatlı uyğun tələbat olan məhsullarla təmin edir.

Açar sözlər: Yüngül sənaye, tekstil və toxuculuq sənayeləri, xammal.

Research on Emotional Labor Perception: An Implementation in Azerbaijan

Leyla Sultanli
Azerbaijan State University of Economics

Abstract
In addition to the physical and mental efforts of their human resources, the emotional efforts and efforts of the human resources have now become important for businesses that want to be successful in a competitive environment. This situation is observed especially in professions where face-to-face communication is intense.
With this research, it is aimed to determine the perception levels of employees working in the service sector regarding emotional labor. The research was carried out with the participation of operators working in tourism agencies operating in Baku, the capital city of Azerbaijan. The findings of the research showed that the perception levels of the employees regarding emotional labor are relatively moderate. It was understood that the perception levels of employees regarding emotional labor did not show a statistically significant difference according to gender, but there was a statistically significant difference according to their marital status. As a result of the study, it was determined that the employees' views on emotional labor differ significantly according to the age and experience duration variable, but not according to the level of education. Recommendations have been developed based on the research findings.

Keywords: Emotional labor, tourism operators, perception level.

Accounting of the Lending Process in the Banking System

Yusif Ibayev
Azerbaijan State University of Economics

Abstract

At present, the adoption of international standards of accounting and auditing in the Republic has laid the foundation for the development of economic analysis and accounting. In turn, some work has been done in connection with the development of commercial banks in connection with the registration of regulatory documents, credit operations and other operations. In particular, the existing chart of accounts provides for accounts that adequately take into account the characteristics of long-term and short-term assets and, in turn, long-term and short-term liabilities. New types of property and operations are emerging in accounting and reporting practices related to economic development.One of the important functions of a bank loan is to ensure the sustainability of activities carried out by economic entities. Thanks to bank loans, companies and firms have the opportunity to continue their main operations without disrupting the payment turnover. At the same time, investment loans are required, first of all, the formation of start-up capital for modernization and technological renewal of production, further improvement of the mechanism of long-term and investment loans and increasing lending to small business and private entrepreneurship. The entity receiving the loan from the bank must reliably reflect the value of the liabilities to the bank for the repayment of the principal debt. Including, The dissertation examines the process of organizing credit operations and identifies the main causes of problem loans, offers banks ways to improve the loan portfolio.

Keywords: Banking, credit, accounting, bookkeeping, documentation.

Sığortanın Yaranma və İnkişaf Tarixi

Səma Tanrıverdili
Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti

Xülasə
Sənayeləşmə yoluna qədəm qoymuş ölkələrdə işçilər oxşar şərtlər altında işlədikləri və aldıqları maaşlar heç bir qənaətə imkan verə bilmədiyi üçün Almaniyada başlayan sosial sığorta hərəkatını əvvəlcə Avstriya izlədi. Norveç 1905-ci ildə xəstəlik sığortasını tətbiq etdi, İsveç 1913-cü ildə qocalıq və əlillik sığortasını, İsveçrə 1911-ci ildə iş qəzası sığortasını, İngiltərə 1908-ci ildə qocalıq sığortası, 1911-ci ildə bütün işçilər üçün xəstəlik və əlillik sığortası və dünyada ilk dəfə bəzi kateqoriyalı işçilər üçün işsizlik sığortası, Fransa 1910-cu ildə məhdud bir tətbiq ilə yaşlılıq sığortasını tətbiq etdi. 1929-cu il iqtisadi böhrandan sonrakı illərdə Cənubi Amerika ölkələrində, Amerika Birləşmiş Ştatları və Kanadada sosial sığortalardan istifadə edildi.
Avropa və digər Qərb ölkələrinə nəzərən ölkəmizdə sığorta sektoru gec formalaşdı. Bununda başlıca səbəbi Azərbaycanın Sovet dövlətinin tərkibində uzun müddət qalmasıdır. 1991-ci ildən başlayaraq, ölkəmiz müstəqlliyini qazandı və beləliklə, digər sahələrdə olduğu kimi sığorta sahəsi də, inkişaf tempini yaşadı.

Açar sözlər: Müasir dövr, qədim dövr, dığorta, inkişaf, hüquq.

Azərbaycanda Keçirilən Beynəlxalq Tədbirlərdə Milli Mədəniyyət Nümunələrinin Turizm Baxımından Tanıdılmasının Vacibliyi

Günay İbrahimova
Azərbaycan Turizm və Menecment Universiteti

Xülasə
Mədəni və asudə fəaliyyətin əsas hissəsi bir sıra insanın ehtiyaclarını ödəməkdir. Hər hansı bir məqsədyönlü insan fəaliyyətinin, əsas qüvvələrin inkişafı və tətbiqi üçün əsas olacağı, sonuncunun müstəqil bir fəaliyyətə, yəni xarici məcburiyyətdən azad bir fəaliyyət halına gəlməsi şərtiylə elmi olaraq sübut edilmişdir. Animasiya insanları mədəniyyətə tanıtmaq, onlar üçün yeni ehtiyaclar və hər şeydən əvvəl yaradıcılıq yaratmaq üçün ən vacib vasitələrdən biridir. Turist animasiyası turizm müəssisəsinin ümumi fəaliyyətinin ən vacib hissəsidir, yüksək peşəkarlığın ifadəsidir, turizm məhsulunun ən vacib hissəsidir. Bu səbəbdən bir turizm müəssisəsindəki digər fəaliyyətlər kimi animasiya da planlanmalı, dəqiq tənzimlənməli, təşkilati olaraq nəzarət edilməli və maddi, maliyyə və insan qaynaqları ilə təmin edilməlidir. Turizm müəssisələrində, sanatoriyalarda və digər sağlamlıq müəssisələrində asudə vaxtın təşkili üzrə mütəxəssislərə animatorlar deyilir. Mədəni və istirahət fəaliyyəti texnologiyası konsepsiyasının köməyi ilə həm komponentlər, həm də texniki əməliyyat prosesi əks oluna bilər. Fərdi şəxsin və mədəni və asudə fəaliyyətin dominantlarının birbaşa mövcudluğu zehniyyətin təbiəti, əxlaqi və etik dəyərlər üçün təlimatlarla müəyyən edilir və texniki prosesin mahiyyətini təşkil edir.

Açar sözlər: Animasiya, istirahət, istehlakçı, inkişaf, otel.

The Importance of Strategic Management Activities in Times of Crisis

Dilavar Karimli
Ca` Foscari University of Venice

Abstract

Crises are times of danger, but also moments that can be turned into opportunities. Organizations can benefit from the crisis when they are ready for the crisis and when they quickly implement the strategic goals they have developed. As a result, crisis can be defined as the process in which organizations and administrations pass through a good test.

This paper discusses importance of strategic management in crisis time by reviewing international literature by showing link between crisis management and strategic management.

Keywords: Strategic management, crisis management, management, business management.

İstehsal Müəssisələrində Pul Vəsaitlərinin Uçotu və Auditi Məsələləri

Şahnaz Şahverdiyeva
Azərbaycan Dövlət İqtisad Uiversiteti

Xülasə
Müəssisələrdə hesablaşma əməliyyatlarının faydalı və məqsədəuyğun təşkili pul vəsaitləri üzrə əməliyyatların, hesablaşma və kredit əməliyyatlarının aparılması səviyyəsindən xeyli asılıdır. Məqalənin təhlili pul vəsaitlərinin və onların ekvivalentlərinin daxil və xaric olunması elektron uçotunun təşkili barəsindədir. Mühasibat uçotunun aparılmasında komputer hesablama texnologiyasının tətbiqinin əsas səbəbləri - informasiya həcminin artması, çoxlu sayda informasiya qruplaşdırılmalarının vacibliyi, informasiyanın dəqiqliyinə və etibarlılığına olan yüksək tələb, operativ idarəetməyə operativ informasiyanın vacibliyi və s. kimi amillər hesab olunur. Hesablama texnikasının tətbiqinin müəyyən həyat dövrü vardır ki, sonda yeni növ texnologiyanın və texniki vasitələrinin tətbiqi zərurəti yaranır.
Xarici valyuta əməliyyatlarının uçotu zamanı yaranan məzənnə fərqlərinin uçotuna xüsusi diqqət yetirmək lazımdır.
Müəssisənin xarici valyuta ilə həyata keçirdiyi əməliyyatların, habelə xarici ölkələrdə aparılan fəaliyyətlərin müəssisənin maliyyə hesabatlarında əks etdirilməsi və maliyyə hesabatlarının təqdimat valyutasına çevrilməsi qaydaları 22 saylı Mərkəzi Mühasibat Uçotu Standartları ilə müəyyən edilir. Xarici valyutada olan əməliyyatlar mühasibat sənədlərində iki dəyərdə qeyd edilir: xarici valyutada və Mərkəzi Bankın əməliyyat tarixinə təyin etdiyi məzənnə ilə hesablanan manat ilə. Xarici valyutaların məzənnəsi hər zaman dəyişildiyi üçün mühasibat hesabatlarında da valyuta maddələrinin manat dəyəri də dəyişir. İnformasiya bazası uçot üzrə "pul vəsaitlərinin hərəkəti haqqında" hesabatlar, iqtisadçı-alimlərin bu sahə üzrə apardıqları elmi-tədqiqat işləri, audit metodikası üzrə araşdırmalar, həmçinin mühasibat uçotunun və auditinin ölkəmizdə tətbiq edilən proqram məhsullarının informasiya bazaları təşkil edir. Məqalənin metodlarında əsas elmi bazanı zərər və xərclərin uçotu, onların auditinin təkmilləşdirilməsi, məqalələr, eyni zamanda da bu sahədə hazırlanmış elmi çıxışlar təşkil edir.

Açar sözlər: Pul vəsaitləri, istehsal, audit, uçot sistemi, beynəlxalq standartlar.

The Effect of Perceived Value in Service Marketing On Customer Loyalty

Mohammed Wasim Dilawar
Vistula University

Abstract

Companies that offer services or products can survive as long as they are happy with their customers. In today's market conditions where competition is intense, long-term relationships with customers are required. This continuity should result in customer dependency. Perceived value is one of the most important factors in affecting customer loyalty.

Customer loyalty is a positive attitude towards that service with the effect of the value customers receive from the service. When the expectations from the service are met, the customer will be satisfied. A satisfied customer will be a loyal customer for a long time.

Perceived value is defined as the overall benefit assessment of the product and service received.

The main purpose of this study is to determine the relationship between perceived value and customer loyalty. For this purpose, a survey was conducted with website users to determine the relationship between perceived value and customer loyalty. As a result of this study, positive and significant relationships were found between customer satisfaction and perceived value and customer loyalty.

Keywords: Service Marketing, Customer Loyalty, Perceived Value, Website.

Yeni Dünyanın Parası Kripto Paralar (Vechain örneğinde)

Fuad Memmedzade

Özet

21. yüzyıl teknolojide önemli gelişmelere sahne olmuştur. Her gün, yenilikçi gelişim ürünleri günlük yaşamımıza giderek daha fazla entegre oluyor. Günlük yaşamı daha rahat ve mükemmel kılan çeşitli yenilikler var. Bununla birlikte, meydana gelen tüm değişikliklere rağmen, kripto para birimlerinin ortaya çıkmasına neden olan ilerlemenin etkisine de konu olan paranın toplum yaşamındaki önemli rolüne dikkat etmek gerekmektedir.

Günümüz dünyasında kripto paralara olan bireysel ve kurumsal talep gittikce arttığı görülmektedir. Kripto paralarla bir çok işletmler ve bankalar işlemlerini gerçekleştirmektedir. İş dünyasındaki girişımcıler hatta kripto paralara büyük yatırımlar yapmaya başlamış bulunmaktadırlar. Bir zamanlar insanlar emlak konuta yatırımlar yatırmaktalardıysa şu an bir çok insan artık kripto paralara uzun vadeli olarak yatırımlar yapmaktadırlar. Çalışmanın amacı, kripto para biriminin dünya ekonomisindeki rolünü incelemek, bir çok ülkelerde ve işletmelerde kullanımını ölşmektir.

Bu araştırmada kripto para biriminin ortaya çıkışı ve dağıtım tarihini en popüler kripto para birimlerinden biri olan Vechain (VET) incelenmiştir. Ayrıca kripto paranın avantaj ve dezavantajları açıklanmıştır.

Anahtar kelimeler: KriptopPara, Vechain, VET.

Hadisə Turizmi Daxili Turizm Siyasətində Prioritet Kimi

Lalə Məsimova
Azərbaycan Turizm və Menecment Universiteti

Xülasə.
Bu məqalədə hadisə turizminin turizm, eləcə də daxili turizmə olan təsiri göstərilmişdir. Məqalənin giriş hissəsində hadisə turizminin məhfumu və növləri haqqda məlumat, izah verilmişdir. Məşhur musiqi festivallar və idman hadisələri yerli və xarici ədəbiyyatlarda ətraflı araşdırılmış və onlar barədə geniş məlumat verilmişdir. Musiqi festivalları zəminində Amerika turizm destinasiyası olaraq araşdırılmışdır. Bu festivallara misal olaraq Coachella musiqi festivalı əsas götürülmüş və 2016-cı (ən çox iştirakçı sayı olan il) statistik göstəriciləri qeyd edilmişdir. İdman hadisələrinə örnək olaraq isə Fransanın Monaco Qran Prisi model götürülmüşdür. Əlavə olaraq statistik göstəricilərə görə turizm destinasiyalarına nəzər yetirilmiş və turizm baxımından aktiv olmayan bölgələr üçün hadisə turizminin əhəmiyyəti qeyd edilmişdir. Bu baxımdan daxili turizm potensialının artırılması və təkmilləşdirilməsi üçün təkliflər irəli sürülmüşdür.

Açar sözlər: Turizm, daxili turizm, hadisə turizmi, festival, yarışlar.

Maliyyə Bazarlarında Sığorta Şirkətlərinin Formalaşmasının Dünya Təcrübəsi

Nərgiz Sadıqova
Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti

Xülasə
Maliyyə bazarları dedikdə birja, istiqraz bazarı, forex bazarı və derivativ bazarı da daxil olmaqla qiymətli kağızların alğı-satqısının baş verdiyi bazar başa düşülür. Maliyyə bazarı,ümüumi mənada, maliyyə aktivlərinə tələb və təklifin bir-birinə uyğun gəldiyi, bu fəaliyyətlərin qiymət formalaşmasına sahib olduğu mütəşəkkil bir məkandır. Maliyyə əmək bazarı, maliyyə alətinin xüsusiyyətindən asılı olmayaraq maliyyə alətləri alıcıları və satıcılarının birləşdirdikləri bütün qurum və proseslər deməkdir. Nağd pul və kapitalın sərbəst dövriyyəsinə və bu vəsaitlərdən ən yaxşı istifadə edilə biləcəyi yerlərdə yönləndirilməsinə imkan verir.
Maliyyə bazarları,resursları ayıraraq və likvidlik yaradaraq kapitalist iqtisadiyyatlarının işini asanlaşdırmaq rolunu oynayır. Bu bazarlar investorlara gəlir gətirən və bu gəlirləri əlavə pula ehtiyacı olanlara yəni borcalanlara təqdim edən qiymətli kağızlar məhsulları yaradır.Maliyyə bazarlarında əsas iştirakçılardan biri də sığorta bazarıdır. Sığorta işi milli iqtisadiyyatın maliyyə xidmətləri sektorunun ayrılmaz tərkib hissəsidir və maliyyə bazarının və bütün iqtisadiyyatın inkişafında mühim rol oynayır. Sığorta və təkrarsığorta şirkətləri əhəmiyyətli və böyüyən bir maliyyə bazarının iştirakçısıdır.Sığorta təşkilatları hüquqi şəxs kimi öz əmlakına sahibdirlər.Bu əmlak onların daşınan və daşınmaz əmlaklarından,pul vəsaitləri,qiymətli kağızlar və digər mülkiyyət üzərində olan mülkiyyət hüququnu əhatə edir.(Vukovic, 2004, s.40)

Açar sözlər: Maliyyə bazarı, sığorta, qiymətli kağızlar, səhm, istiqraz.

Azərbaycanda Korporativ Qiymətli Kağızlar Bazarının Müasir Dövrdə İnkişa Yolları

Vüsalə Kərimova
Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti

Xülasə
Qiymətli kağızlar lazımi anda dövlətin resurslara olan tələbatını ödəyərək, ölkədə pul kütləsinin tənzimlənməsində və qeyri-neft sektorunun investisiyalaşmasında mühüm rol oynayır. Belə bir şəraitdə, qiymətli kağızlar bazarının Azərbaycan iqtisadiyyatının əsas tərkib hissəsi olması zəruridir. Bu səbəbdən ölkəmizin qiymətli kağızlar bazarında olan çatışmamazlıqları təhlil edib, inkişafı üçün lazımi tədbirlərin görülməsinin mühüm əhəmiyyəti var. Azərbaycanda qiymətli kağızlar üzrə bağlanan əqdlərin sayının ildən ilə artması bu bazarın inkişaf mərhələsində olduğunu göstərir. Araşdırmamızın başlıca məqsədi- Azərbaycanda qiymətli kağızlar bazarının zəruriliyinin, iqtisadiyyatda olan boşluqların qiymətli kağızlar bazarının inkişafı ilə aradan qaldırılması yollarının, eləcə də qiymətli kağızlar bazarında yaranan problemlərin aşkar edilməsidir. Və həmin problemlərin aradan qaldırılması üçün elmi cəhətdən əsaslanan təkliflərin verilməsidir.

Açar sözlər: Korporativ istiqrazları, korporativ idarəetmə sistemi, investisiya fondu.

Pazarlamada Yeni Bir Yaklaşım: Nöropazarlama. Nöropazarlama Teknikleri ile Tüketici Kara Kutusunun İncelenmesi

Günay Safarzade
İstanbul Üniversitesi

Özet

Yeni bir kavram olan nöropazarlama, nörobilim teknikleriyle tüketici davranışlarını inceleyen bilim dalıdır. Nörobilim ve pazarlamanın karışımından yaranan nöropazarlama araştırmalarının odak noktası tüketicilerin bilinçaltı düşünceleridir. Buna sebep, ürünler fabrikada üretilse de, markaların tüketici zihninde yaratılmasıdır.

Tüketiciler düalist doğası gereği, satınalma zamanı mantıksal kararlar alsalar da, bu kararlara duygularını da katmaktadır. Tüketici zihni uzun zamandır araştırılmasına rağmen, bilime karanlık kalan konular vardır. Bu sebeple, tüketici zihni bilimde kara kutu olarak kavramsallaştırılmaktadır. Bu zaman devreye giren nöropazarlamanın amacı, farklı tekniklerle tüketici kara kutusunu tarayarak, oradaki gizli bilgilere ulaşmaktır. Bu bilgiler tüketicilerin hangi uyaranlardan etkilendiğine ve kararverme sürecine nasıl etki ettiğine açıklık getirmektedir.

Tüketici ihtiyaçlarını anlama, kararverme sürecinde beynin hangi bölgesinin aktif olduğunu öğrenmek için farklı teknikler kullanılmaktadır. İlk kullanılan yöntemlerden biri Fonksiyonel Manyetik Rezonans (FMR), beynin kan akışını incelemektedir. Beyni haritalayan bu yöntem, tüketicide oluşmuş öfke, sevgi, bağlılık gibi duyguları ortaya koymaktadır. Yaygın olarak kullanılan yöntemlerden biri de göz izleme tekniğidir. Bu yöntem, tüketicilerin göz hareketlerini ve harakat hızını takip ederek onların nereye odaklandığını, hangi duygular hissettiğini değerlendirmektedir. Bu bilgiler, tüketicilerin broşürlerde, reklamlarda nereye dikkat ettikleri, hangi uyaranlar tarafından etkilendiği hakkında bilgi sunmaktadır. Nöropazarlama çalışmaları yeni ürün lansmanlarında, ürün paketlenmesinde ve fiyatlandırmada, reklamların hazırlanmasında, pazarlamacılar ve şirketler için faydalı olabilir.

Bu çalışmada nöropazarlamada kullanılan teknikler, nörobilim çalışmalarının pazarlamaya katkıları, uygulandığı alanlar hakkında detaylı ve örneklerle bilgiler sunulmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Nöropazarlama; nöropazarlama teknikleri; tüketici kara kutusu.

Hizmet Sektöründe Hizmet Kalitesinin Servqual Yöntemi ile Ölçülmesi: Mado Restoranı Üzerine Bir Araştırma

Aygun Javadova
Tofiga Huseynova
İstanbul Üniversitesi

Özet

Günümüzdeki hizmet sektörlerinin gelişmesiyle işletmeler müşteri memnuniyetini sağlamak için hizmet kalitesi kavramının önemini dikkate alarak aynı zamanda hizmet seviyelerini en üst düzeye çıkararak müşterilerine iyi bir deneyim yaratmayı amaçlamaktadır. Günümüzde hizmet sektöründeki rekabeti göz önünde bulundurduğumuz zaman işletmelerin rakiplerden farklı kılacak özelliklere sahip olması gerekmektedir ve bu özelliklerden en önemlisi de hizmetin kalitesidir. Yapılan bu araştırmada kalite kavramı, hizmet kavramı, hizmet kalitesiyle ilgili literatür bilgisi ve hizmet kalitesinin boyutları özetlenmektedir. Çalışmanın amacı Servqual Hizmet Kalitesi Ölçümü yöntemine dayalı yeme-içme sektöründe faaliyetini başarılı bir şekilde sürdüren restaurant-cafe işletmesi olan Mado markasına uygulamak ve müşterilere sunulan hizmetin oluşturduğu algılıyı Servqual yönteminin boyutlarıyla tespit etmektir. Yurt içinde 350'nin üzerinde ve 25 farklı ülkede 75 şubesiyle varlığını üst düzeyde sürdürmeye çalışan Mado markasının günlük 50.4 milyon kişiye hizmet sağladığı belirtilmiştir. Mado markasının hizmet kalitesini ölçmek için 5'li likert tipli ölçek kullanılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Hizmet, kalite, hizmet kalitesi, servqual ölçeği.

Blockchain Teknolojisinin Pazarlamaya Etkisi ve Kullanım Olanaklarının Araştırılması

Ayten Habibbeyli
Fariz Hasanov
İstanbul Üniversitesi

Özet

Blockchain (Blok Zincir) teknolojisi, bilgisayar, internet, mobil iletişim ve sosyal medyadan sonra teknolojik devrim yaratacak yenilik olabileceği ifade ediliyor. Blok zinciri, tarih bilgisi içeren, hiç kimseye ait olmayan, sadece veri eklemelerini yapmaya uygun olan ve bilgi zincire eklendikten sonra silinemeyen ve değiştirilemeyen bir yapıya sahiptir. Blokzinciri bir veri tabanı türüdür. Günümüzüm araştırmasında Blokzinciri çalışmaların finans endüstrisinde yoğunluk göstermektedir. Hem özel, hem de kamu sektöründe gittikçe yoğun talep görmekte olan Blockchain, pazarlama alanında da ilgi artmaktadır. Bu çalışmada, pazarlama alanında blokzinciri teknolojisinin kullanımına ilişkin literatür 'deki ana başlıkları gözden geçirilmiştir. Araştırmamız, blok zinciri teknolojisinden yaralanabilecek pazarlama faaliyetlerinin alanlarını belirlemeye ve araştırmaya yöneliktir. Bu çalışmanın amacı, blockchain teknolojisinin pazarlamaya yönelik belirli uygulama alanlarını incelemek ve daha yeni anlaşılmaya başlanan konuyla ilgili literatür boşluğuna katkıda bulunmaktır. Konunun yeterince araştırılmaması, şirketlerin de bu teknolojik devrim niteliğinde olan yeniliği kaçırmalarına ve sektördeki konumlarını kaybetmelerine, yeni modele uyarlanan iş fırsatlarını kaçırmalarına neden olur. Araştırma sonucunda, Blockchain teknolojisinin Pazarlamada büyük değişim ve gelişim yaratacağı alanlar; Dijital kimlik, Yeni ürün ve hizmetlerin yaranması, Yeni iş modellerinin yaranması, Tedarik zinciri yönetimi, Müşteri ilişkileri yönetimi (CRM), Sadakat programları, Reklam ve Tıklama dolandırıcılığı detaylı bir şekilde ele alınacak ve belirli örnek uygulamalarla açıklanacaktır. Blockchain teknolojisinin, bu esas kullanım olanaklarından başka, akıllı sözleşmeler, dolandırıcılığın önlenmesi, reklamcılık gibi alt dalları gibi daha belirli kullanım durumlarına da ışık tutmayı hedefliyoruz. Son olarak, gelecekteki çalışmalar için blokzinciri teknolojisinin pazarlama uygulamasının yaygınlaşması amacıyla önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Blokzinciri (blockchain), pazarlama, pazarlama uygulamaları.

İkinci Qarabağ müharibəsinin Azərbaycan iqtisadiyyatına potensial təsirləri

Amil Şirinov
İstanbul Üniversitesi

Xülasə
Bu məqalə 2020-ci ildə Azərbaycan və Ermənistan arasında baş vermiş İkinci Qarabağ müharibəsinin (Vətən müharibəsi) Azərbaycan iqtisadiyyatına potensiyal təsirlərini analiz edir. Bütün müharibələrin özünəməxsus fərqli şəraitlərdə baş verməsinə baxmayaraq, bir çox müharibələr ölkə iqtisadiyyatlarına təsirləri baxımından oxşardırlar. Bu səbəbdən, dünyada baş vermis digər müharibələrin doğurduğu nəticələrin Azərbaycan iqtisadiyyatında da ortaya çıxma ehtimalı araşdırılmışdır. Araşdırmanın başlıca məqsədi mövcud iqtisadi vəziyyətdə ortaya çıxa biləcək makroiqtisadi dəyişikliklərin əhəmiyyətlilik dərəcəsini müəyyən etmək və müharibə sonrası iqtisadi canlanma üçün təklif planı ortaya qoymaqdır. Məqalədə bu sahə üzrə yazılmış kitablar, elmi məqalələr və rəsmi qurumlar tərəfindən təqdim etdilən hesabatlar əsas götürülmüşdür. Mövzunun aktual olduğunu və çox yaxın keçmişdə baş verdiyini nəzərə alarsaq beynəlxanlq kütləvi mediya vasitələrindan əldə edilmiş məlumatlar da mövcud vəziyyəti daha aydın ortaya qoymaq üçün istifadə edilmişdir. İkinci Qarabağ müharibəsinin dövlət xərcləri, dövlət borcu, işsizlik, ümumi daxili məhsul və texnologiyada yaratdığı dəyişikliklər və bunların gələcək tendensiyası barədə ətraflı məlumat verilmişdir. Ümumilikdə qarşıdakı bir neçə ildə dövlət xərclərinin əhəmiyyətli bir qismi işğaldan azad edilmiş Qarabağ regionunun yenidən qurulmasına, infrastrukturunun yaxşılaşdırılmasına və məcburi köçkünlərin öz ana yurdlarına qaytarılamasına ayrılacağı danılmaz bir həqiqətdir. Bu fəaliyyətlər icra olunduğu müddətdə ölkə iqtisadiyyatında nəzərəçarpan dəyişikliklər qaçınılmaz hesab olunur.

Açar sözlər: İkinci Qarabağ müharibəsi, Vətən müharibəsi, Azərbaycan iqtisadiyyatı.

Yuxarı Qarabağ İqtisadi Rayonunda Son İllər Üzrə Kənd Təsərrüfatının Mövcud Vəziyyətinin Təhlili və Post Konflikt Dövrü İnkişaf Perspektivləri

Maqsud Quliyev
Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti

Xülasə
Respublikamızın 10 iqtisadi rayonundan biri olmaqla ölkə ərazisinin 8,36% -ni təşkil edən Yuxarı Qarabağ iqtisadi rayonuna Ağdam, Tərtər, Xocavənd, Xocalı, Şuşa, Cəbrayıl, Füzuli rayonları və Xankəndi şəhəri daxildir. XX əsrin 90-cı illərinin əvəllərində Ermənistanın Azərbaycana qarşı əsassız torpaq iddiaları fonunda başlatdığı müharibə nəticəsində iqtisadi rayonun Ağdam və Füzuli rayonlarının bir qismi istisna olmaqla digər bütün ərazilər erməni işğalçı qüvvələri tərəfindən zəbt olunmuşdur. 2016-cı ilin aprel döyüşlərində Lələtəpə yükəkliyinin azad olunması ilə Cəbrayıl rayonun Cocuq mərcanlı kəndinə əhalinin qayıdışının təmin edilməsi məqsədilə ölkə prezidenti cənab İlham Əliyev tərəfindən müvafiq sərəncamlar imzalanmış kənd sakinlərinin təhlükəsizlik şəraitində doğma yurdlarına qayıdışı üçün praktiki fəaliyyət həyata keçirilmişdir. Bu eyni zamanda xalqımız üçün böyük qayıdışın başlanğıc rəmzi kimi qiymətləndirilməkdə idi.
2020-ci ilin 27-sentyabrında Ermənistanın hücum əməliyyatına cavab olaraq Azərbaycan tərəfindən aparılan əks-hücum "Dəmir Yumruq" əməliyyatı ölkəmizin tam, mütləq zəfəri ilə başa çatmış və ərazi bütövlüyümüz bərpa olunmuşdur. BMT Təhlükəsizlik Şurasının münaqişənin həlli ilə bağlı qəbul etdiyi 4 qətnamə, 30 ilə yaxın bir müddət ərzində ATƏT – in Minsk qrupunun vasitəçiliyi ilə davam edən sülh danışıqları heç bir nəticə vermədi. Azərbaycan öz gücü hesabına status-kvonu dəyişərək tarixi ədaləti bərpa edib, beynəlxalq hüququ təmin etdi.

Açar sözlər: Yuxarı Qarabağ, orta illik, kənd təsərrüfatı.

Azərbaycan Sənaye Müəssisələrində Beynəlxalq Standartların Əsasında Cavab Verən Milli Uçot Sisteminin Yenidən Təşkilinin Mövcud Vəziyyətinin Təhlili və Qiymətləndirilməsi

İsmayıl Hüseynli
Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti

Xülasə

Məqalədə Azərbaycan sənaye müəssisələrində beynəlxalq standartların əsasında cavab verən milli mühasibat uçotu sisteminin yenidən təşkilinin hazırki mövcud vəziyyətinin təhlili və qiymətləndirilməsindən bəhs olunur. Burada mühasibat uçotunun hüquqi və normativ tənzimlənməsi, milli mühasibat uçotu sisteminin yenidən təşkili,sənaye müəssisələrində məhsul istehsalı, mal əməliyyatları və biznes fəaliyyətinin digər sahələrinin uçotunun elektron işlənməsi imkanları araşdırılaraq, onların müasir dövr üçün əhəmiyyətli olan xarakterik xüsusiyyətləri şərh edilmişdir. Sənaye müəssisələrində müasir qanunların və mühasibat uçotu standartlarının tətbiq edilməsi xüsusiyyətləri, xidmət sferasının bu sahəsində mühasibat uçotunun dövlət tərəfindən tənzimlənməsi məsələləri, müəssisənin biznes fəaliyyətinin normativ sənədlərlə tənzimlənməsi qaydaları araşdırılmış Mühasibat balansı və hesab ünsürləri və inteqrasiyanın indiki vəziyyətinin təhlil vəziyyəti haqqında məlumat verilmişdir.

Azərbaycan sənaye müəssisələrində Milli Mühasibat Uçotunun Beynəlxalq standartlarının əsasında milli uçot sisteminin yenidən təşkili strategiyası araşdırılmışdır. Azərbaycan sənaye müəssisələrində "Yeni qəbul edilmiş maliyyə hesabatlarının hazırlanması və təqdim olunması üzrə tədbirlərin həyata keçirilməsi araşdırılaraq, həmin tədbirlərin xarakterik xüsusiyyətləri göstərilmiş və onun tətbiqi zamanı mühasibat uçotu proseslərinin yerinə yetirilməsi əməliyyatlarına dair imkanlar qiymətləndirilmişdir.

Açar sözlər: Milli uçot sistemi, mühasibat balansı, MHBS, MMUS, ənənəvi mühasibat uçotu.

US-China Trade War: Impact of Covid-19 Pandemic

Altay Ismayilov
Farida Babayeva
Azerbaijan State University of Economics

Abstract

The development of China's economy, accession to WTO, the ability to become the world's main leader in artificial intelligence and telecommunications technology has led to increasing political and economic tensions in the US and China trade relations. Afterwards, these turned into the trade and currency war. The impact of the trade and currency war between the United States and China on the economies of other countries makes these issues one of the most pressing issues. The most important problem of today is also the Covid-19 outbreak. The Covid-19 pandemic is being called the worst global crisis since 1945 and cause great damages to the world economy. The main purpose of this study is to study the trade war between the United States and China and its main reasons, how the Covid-19 pandemic affects the trade war. Other goals of the research are to compare the economic performances of the United States and China with the pre-pandemic period, to determine what changes have taken place in the US and Chinese economies as a result of the pandemic, to analyse these changes.

Keywords: US-China trade, trade war, currency war, Covid-19 pandemic.

Chinese Global Competitiveness's Evaluation With the Method of Revealed Competitive Advantages

Adila Tuerxun
Tongji University

Abstract

Purpose of this research study is to examine and evaluate Chinese global competitiveness of all products in global market. In this context first wrote about concept of competitiveness and it's measured with method of Ballasa and Vollrath's Revealed Comparative Advantage with import and export value between 2006-2015 years priod. This research study is investigation GTIP All Products. According to the obtained data, was determined, Chinese has high competitiveness at 46 sectores, has low competıtıveness at 27 sectores and has limit competitiveness at 24 sectores. Using charts and grafic pointed that in this period time which countries are has moreforeign trade with China. Also pionted that 2006-2015 period time, China's import and export value to world in every year. Put forward some suggestion for China's foreign trade at the end of the study.

Keywords: China, competition, competitiveness, method of revealed competitive advantages.

Dövlət Maliyyə Nəzarətinin Təşkili Məsələləri

Səbail Qarayev
Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti

Xülasə
İdarəetmənin vacib elementlərindən biri pul münasibətləri sistemi kimi çıxış edən, maliyyənin mahiyyətindən doğan, milli gəlirin və məcmu məhsulun yaradılması, bölüşdürülməsi və istifadəsi ilə əlaqəli maliyyə nəzarətidir. Dövlətin maliyyə siyasətinin yerinə yetirilməsində, maliyyə resurslarının təsisi və məqsədəuygun istifadə edilməsində maliyyə nəzarəti müstəsna rol oynayır. Maliyyə nəzarətinin qanunvericiliyə uyğun şəkildə təşkil edilməsi maliyyə vəsaitlərindən daha səmərəli istifadə etməyə gətirib çıxarır ki, bu da ölkə iqtisadiyyatının inkişafına yol açır. Dövlət maliyyə nəzarəti nəzarət olunması zəruri olan qurumların gəlir və xərclərinin, əmlaklarının, aktiv və passivlərinin idarə olunmasını, malliyyə əməliyyatları nəticəsində təsdiq edilmiş sənədlərin qanunauyğunluğunu, mühasibat uçotu, statistika hesabatlarının doğruluğunu müəyyənləşdirmək üçün imkan yaradır. Tədqiqat nəticəsində əldə edilmiş nəticələrə əsaslanaraq qeyd edə bilərik ki,dövlət maliyyə nəzarətinin, xüsusən büdcə təşkilatlarında maliyyə nəzarətinin məzmunu dəqiqləşdirilmiş, iqtisadiyyatın idarə edilməsindəki rolu və əhəmiyyəti müəyyən edilmiş, inkişaf etmiş ölkələrdə dövlət maliyyə nəzarətinin təşkili və fəaliyyəti araşdırılmış, xarici təcrübənin müsbət tərəflərinin respublikada tətbiqi imkanları nəzərdən keçirilmiş, ölkənin maliyyə nəzarəti sisteminin hazırki vəziyyəti öyrənilmiş, əsas problem və çatışmazlıqlar müəyyən edilmiş və onların həlli yolları, istiqamətləri göstərilmiş, dövlət maliyyə nəzarətinin səmərəliliyinin qiymətləndirilməsi göstəriciləri müəyyən edilmiş və əsaslandırılmış,büdcə təşkilatlarında maliyyə nəzarətinin təkmilləşdirilməsi, səmərəliliyinin artrılması üzrə təkliflər verilmişdir.

Açar Sözlər: Maliyyə,büdcə təşkilatları,dövlət maliyyə nəzarəti.

The Impact of COVID-19 on the Economic Security of World Economies and Azerbaijan

Anar Eyyubov
Azerbaijan State University of Economics

Abstract
The paper analyses the impact of COVID-19 on the economic security of Azerbaijan and world economies. The scientific article was implemented based on systematic, historical-logical and comparative analysis methods. In the first part is given information about the coronavirus pandemic and its influence on economy of most of countries. Further, in the second part is analyzed the impact of COVID-19 on the economic growth of world economies and its influence on various spheres. In parallel with this is given information about the influence of COVID-19 globally on travel, hospitality, education and so on. At the same time is given information about the effect of COVID-19 on oil-dependent countries. In the next stage is given information with regard to the influence of coronavirus pandemic on the economy of Azerbaijan. During this study is analyzed in detail the impact of the coronavirus pandemic on such fields of economy as ICT and transport. In the final stage is given suggestions and conclusions.

Keywords: Coronavirus, economic security, ICT, transport, world economy, transport.

İş Umudu ve Kariyer İyimserliğinin Bireysel Kariyer Planlamasına Etkisi: Yabancı Uyruklu ve Türk Öğrenciler Üzerine Bir Araştırma

Aysun Çetin
Ondokuz Mayıs Üniversitesi
Magsud Mirzayev
Kocaeli Üniversitesi

Özet

Bu çalışmada üniversite öğrencilerinin iş umudu ve kariyer iyimserliği düzeylerinin bireysel kariyer planlamalarına etkisi araştırılmıştır. Bu amaçla, bir devlet üniversitesinde 2017-2018 Eğitim-Öğretim Yılı Bahar Döneminde lisans ve yüksek lisans düzeyinde eğitim alan, 200'ü yabancı uyruklu ve 200'ü Türk olmak üzere, toplam 400 öğrenciden kolayda örneklem yöntemi ile veriler elde edilmiş ve nicel bir araştırma yürütülmüştür.

Araştırmada veri toplama aracı olarak öğrencilerin iş umudu düzeylerini ölçmek için "İş Umudu Ölçeği'', kariyer iyimserliği algılarını ölçmek için "Kariyer Geleceği Ölçeği'' ve bireysel kariyer planlamalarını ölçmek için "Kariyer Planlama Ölçeği'' kullanılmıştır. Elde edilen verilerin değerlendirilmesi için SPSS 22 paket programından yararlanılmış. Verilerin analizinde t-Testi, ANOVA, Korelasyon ve Regresyon analizleri kullanılmıştır. Anova analizi sonucunda ortaya çıkan farklılıkların kaynağını saptamak amacıyla Tukey HSD testinden yararlanılmıştır.

Çalışma sonucunda öğrencilerin iş umudu ve kariyer iyimserliği düzeylerinin bireysel kariyer planlamalarını arasında anlamlı ve pozitif yönde etkilediği bulunmuştur. Ayrıca öğrencilerin iş umudu, kariyer iyimserliği ve bireysel kariyer planlamaya ilişkin algıları ile çeşitli demografik değişkenleri arasında farklılıklar bulunmuştur.

Anahtar kelimeler: İş umudu, kariyer iyimserliği, bireysel kariyer planlaması.

Some Aspects of The Activities of Islamic Banks

Umid Karimov
Azerbaijan State University of Economics

Abstract

Islamic Banks hold above and beyond US $700 billion in resources and are developing at more than 15% p.a. Islamic Banking and Finance (IBF) includes more extensive moral and good issues than essentially 'premium free' exchanges. Its supporters contend that these make it more financially proficient than ordinary banking and advance more noteworthy monetary value and equity. How much, at that point, do genuine Islamic Banking rehearses satisfy the ideal, and how extraordinary would they say they are from customary banking? A primer examination shows that, thirty years after its presentation, there stay significant divergences between IBF's standards and its practices, and quite a bit of IBF actually remains practically undefined from traditional banking. This shows counter to cases to IBF advocates that it would quickly separate itself from customary banking. Be that as it may, notwithstanding not giving an option in contrast to customary banking and account, IBF fortifies a particularly Islamic character by giving the suitable Islamic phrasing to accepted regular monetary exchanges.

Keywords: Islamic banking, finance, shari'a, mudaraba

Dünya Bazarında TMK-ların Bazar Payı və Onların Qiymətləndirilməsi

Məlahət Mahmudova
Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti

Xülasə
Covid-19 pandemiyası nəticəsində dünyanın ən böyük şirkətlərindən bəziləri böyüdü, bəziləri isə kiçilməyə doğru getdi. Pandemiya bütün sahələrə təsir göstərdiyi kimi, TMK-ların fəaliyyətinə də müəyyən təsirləri oldu. Məqalədə biz bu məqamlara diqqət yetirməyə və dünyanın ən böyk TMK-ları nümunəsində pandemiya təsirlərinə toxunmağa çalışacağıq. TMK-ların dünya bazarlarındakı rolu bizə məlumdur və onun inkişaf etməkdə olan, eləcə də bəzi keçid iqtisadiyyatlı ölkələrin iqtisadi inkişafındakı rolu danılmaz faktdır. TMK-ların birbaşa xarici investisiyaları nəinki ölkələrin, həmçinin dünya bazarında əhəmiyyətli sektorların inkişafını və rəqabət qabiliyyətliliyini artırmışdır. Hazırda ən böyük TMK-lar ABŞ, Çin və digər Avropa ölkələrinə məxsusdur. Bu şirkətlərin pandemiyadan əvvəl və pandemiyada sonrakı fəaliyyətlərinin araşdırılması ilə biz müəyyən dərəcədə onların xüsusi rolunu anlaya, mövcud situasiyada yaranan problemləri analiz edə və həmçinin çıxış yolları kimi öz yanaşmalarımızı da təklif edə bilərik. Bundan əlavə araşdırma nəticəsində dünya ölkələrinin təcrübəsini izləyərək və öyrənərək öz ölkəmizdəki mövcud vəziyyət və gələcəkdə bu təcrübədən faydalana bilərik. Bir şirkətin səhmlərinin qiymətləndirilməsi sürətlə dəyişə bilər. Bunun üçün də həmin şirkətlərin bazar payının araşdırılması mütləq xarakter daşıyır. Bildiyimiz kimi TMK-ların bazar payı haqda məlumatlar Fortune Global 500 jurnalında təqdim olunur. Həmin hesabatlar isə PwC tərəfindən hazırlanaraq öz hesabatlarında nəşr olunur. Bu səbəbdən məqaləmizdə də əsasən PwC hesabatlarından və Fortune Global 500 jurnalında nəşr olunan məlumatlardan daha çox istifadə olunmuşdur.

Açar sözlər: TMK, bazar payı, PwC.

Müasir İqtisadi Şəraitdə Rəqəmsal İqtisadiyyatın İnkişafının Əsas Perspektivləri

Kamran Abdullayev
İqtisadiyyat İnstitutu, Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyası

Xülasə
Məqalədə Azərbaycanda rəqəmsal iqtisadiyyatın inkişafının əsas istiqamətlərinə baxılmışdır. Beynəlxalq təcrübəyə əsasən demək olar ki, bu sahənin inkişafına daha çox diqqət ayrılması zəruridir. Aparılmış təhlil onu göstərir ki, innovasiya fəaliyyətinin ixtisaslaşdırılmış subyektləri qismində texnoparkların rolu milli iqtisadiyyatda çox böyükdür. Əsasən texnopraklar bir qayda olaraq regionlar üzrə texnoloji zonalarda formalaşdırılır. Texnoloji zonalar, mahiyyət etibarı ilə ölkənin innovativ fəaliyyət yönümlü resurslarının, o cümlədən informasiya-kommunikasiya imkanlarının cəmləşdiyi sahə hesab olunur. Qabaqcıl ölkələrin təcrübəsi onu göstərir ki, texnoparklar elmi labaratoriyaların, innovasiya yönümlü kiçik müəssisələrin, geniş fəaliyyət dairəsinə malik sənaye müəssisələrinin birgə və rəqabətədavamlı fəaliyyətinə daim əlverişli şərait yarada bilir. Aparılmış təhlillər onu göstərir ki, texnoparkların, texnoloji inkubatorların, innovasiya mərkəzlərinin, aqroparkların fəaliyyəti milli innovasiya sisteminin inkişaf istiqamətlərinə əsaslanmalıdır. Məhz bu halda dövlətin innovasiya siyasəti daha da genişlənə bilir. Nəzərə almaq lazımdır ki, innovasiya yönümlü kiçik sahibkarlığın inkişafında mühüm rol oynayan kommersiya qurumları qismində biznes inkubatorlar texnoparkların, demək olar ki, fəaliyyətinin əsası kimi qəbul olunur. Bundan başqa ixtisaslaşma səviyyəsindən asılı olaraq innovasiya fəaliyyəti birbaşa subyektlərinin fəaliyyətinin səmərəliliyini müəyyənləşdirən əsas amildir Aparılmış təhlil əsasında rəqəmsal iqtisadiyyatın inkişafı istiqamətində mövcud problemlər göstərilmiş və onların aradan qaldırılması istiqamətləri müəyyənləşdirilmişdir (Abdullayev, 2010)

Açar sözlər: İnteqrasiya, innovasiya, milli iqtisadiyyat, iqtisadi inkişaf, iqtisadi tənzimləmə, iqtisadi islahatlar.

Çevrimiçi Alışveriş Deneyimleri ve Tüketici Tepkisi

Tural Rahimli
Dokuz Eylül Üniversitesi

Özet

Bu çalışmada; Ticaretin büyümesinde yeni bir eğilim olan elektronik ticaret araştırılmıştır. Online alışveriş sitelerinin kullanımını etkileyen faktörlerin incelenmesi çalışmanın en önemli görevlerinden biridir.

Araştırmanın konusu elektronik ticaret, elektronik ticaretde dijital ödeme, nakliye ve satınalma niyetitinin çevrimiçi mağazalarda tüketici alışveriş deneyimine katkısını ölçmektir.

Veriler online anket yolu ile toplanmışdır. Araştırmamızın örneklemesi Bakügde yaşayan 16 yaş üzeri katılımcılar olmuşdur.

Analizler SPSS 16.0 uygulaması ile yapılmışdır. Analizler sonucunda araştırmamızın hipotezleri kabul olunmuşdur. Dijital ödemenin ve nakliyenin satınalma niyeti ile ilişkisinin olduğu görülmektedir.

İstatistiksel analize bakıldığında, çok sayıda genç kullanıcı ve teknoloji uyarlaması, e-ticaret parametrelerinin gelişime ve yeni deneyime açık olduğunu göstermektedir.

Anahtar kelimeler: Çevrimiçi alışveriş, nakliye, dijital ödeme, Azerbaycan.

Askeri Karar Vermede Yöntem Bilimin Önemi ve Geleceği

Musa Utku Yalnızoğlu
İstanbul Üniversitesi

Özet

Çalışmada, sağlık ve güvenlik sektörleri üzerinden yapılan literatür araştırması sonrası, karar verme süreci yaklaşımları incelenmiştir. Metodoloji, diğer bir ifade ile Yöntem Bilimi tanımlanmıştır. Amaç ve sonuç yönünden ortak noktaları bulunan sağlık ve güvenlik sektörleri karar verme süreçlerinin, farklı olduğu görülmüştür. Müteakiben Askeri Karar Verme Süreci Yöntem Bilimi tartışılmıştır. Belirtilen süreçte, Operatif ve Taktik seviyede dahi yöntem bilim farklılıkları olduğu gözlemlenmiştir. Askeri karar verme metotlarından olan Fayda Maliyet Analizi örneği üzerinden, askeri olarak yazılı hale gelmemiş, ancak bilimsel araştırmalarda kullanılan Duyarlılık Analizi çalışılmıştır. Bu inceleme sonrası, Askeri Karar Verme Süreci Yöntem Bilimine, farklı yaklaşımların katkı sağladığı görülmüştür. Askerliğin sanat yönünü ortaya koyacak Sezgisel Yaklaşım Modelinin, sağlık sektörü karar alma Yöntem Bilimi ile de kıyaslanarak, Askeri Karar Verme Sürecinin bir parçası olması gerektiği savunulmuştur. AKVES Yöntem Bilimi önemini yitirmemiştir. Aksine karmaşıklaşan muharebe sahası nedeniyle savaşın sanat yönünü ele alan sezgisel yöntem yaklaşımları ile AKVES'in desteklenmesi sonucuna ulaşılmıştır. Ancak bu destek, yeni metodolojilerle daha anlaşılır ve kolay olabilecektir ki bu kapsamda yeni çalışmaların yapılması gerekliliği ortaya çıkmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Askeri karar verme süreci, yöntem bilim, metodoloji.

Human Resources and Employment Issues

Gunel Usubova
Azerbaijan State University of Economics

Abstract
Modern life is changing day by day. The changes influence to the environment. When we observe the processes around world we can probably see that technology is advancing and some modern technologies are slowly taking over some jobs in the market. The unemployment issue is a topic that should be discussed. Furthermore, it is important to take into solutions to tackle these issues. All about human resource difficulties are coming from unemployment. The solutions are just to open new job places in country before researching. Today is open market economy and all people fight and also to stay permanently in labor market. Any enterprise wants to find hardworking worker also any worker want to earn high income thus both of them need advanced level to stay in labor market and to innovate capabilities. Every person need indeed to improve practice skills with various courses. Modern labor market is so competitive if we choose just easy life and don’t work on ourselves we will always loose around environment. Then key of this article balances employers and employees.

Key words: Employment, human resource, labor market, workforce, self-employment.

Green Cities as One of The Factors of Sustainable Development

Isgandarbay Huseynov
Azerbaijan State Oil and Industry University

Abstract

Caring for the environment has long been an integral part of the policy of many states. The realization that a favorable ecological situation is the most important component of a high standard of living, coupled with the natural depletion of natural resources, stimulates the development of green energy and programs for waste recycling, makes us abandon gasoline and diesel vehicles. The next step is the creation of the so-called eco-cities. A sustainable city, or eco-city, is a city designed with the environment in mind, inhabited by people who strive to minimize energy, water and food consumption, eliminate unreasonable heat generation, air pollution with CO2 and methane, and water pollution.

A sustainable city can feed itself with minimal dependence on the surrounding area, and generate energy using renewable sources. The difficulty lies in leaving the lowest possible ecological footprint, in minimizing possible pollution. To do this, you need to use the land efficiently, compost the leftover materials used, recycle waste or convert it into energy. If this practice is followed, the overall contribution of the city to climate change will be minimal.

It is estimated that about 50% of the world's population lives in cities and urban areas . These large communities present both challenges and good opportunities for environmentally focused action. In order to make the city more stable, the design and operation of buildings, as well as the lifestyle and consciousness of the inhabitants, must be turned towards a stable mindset.

Keywords: "Green city", innovation, eco-neighborhoods, investment.

Azərbaycanda Universitet-Sənaye İşbirliyinin İnkişafına Təsir Göstərən Doktorantura (Dissertantura) Yolu İlə Kadr Hazırlığının Təhlili

Ruslan İsrafilov
Azərbaycan Texniki Universiteti

Xülasə
Milli-mənəvi inkişafın təminatında başlıca vasitə hesab edilən elm, təhsil və sənaye dünyası ilə sıx əlaqələr eyni zamanda cəmiyyətin qarşısında dayanan bir çox problemlərin həll edilməsində də əhəmiyyətli rol oynayır. Müxtəlif ölkələrdə aparılan tədqiqatlarda sistemli ali təhsilin iqtisadi böyüməyə əhəmiyyətli dərəcədə təsirinin olduğu və iqtisadi artımın əhəmiyyətli bir hissəsinin işçi qüvvəsinin təhsil səviyyəsinin inkişafından qaynaqlandığı müəyyən edilmişdir.
Ali təhsildə xüsusilə doktorantura yolu ilə ixtisaslı kadrların hazırlığında keyfiyyətin artırılması və sistemliliyin təşkili sənayenin tələblərinə uyğun ixtisaslaşdırılmış elmi işçilərin qəbulu və buraxılışı, buraxılış zamanı dissertasiyanın müdafiəsi və ya müdafiə təqdim edilməsi kimi parametrlər Azərbaycanda universitet-sənaye işbirliyinin inkişafına əhəmiyyətli təsir göstərir. Universitet-sənaye əməkdaşlığı istiqamətində xarici təcrübənin tədqiq edilməsi, universitet-iş dünyasının səmərəli fəaliyyəti üçün ixtisaslı kadr hazırlığında nizamlılığın əhəmiyyəti, bu sahədə mövcud vəziyyətin təhlili və inkişaf perspektivləri və bu istiqamətlə görülə biləcək işlər aktual məsələdir.
Məhz bu məqalədə doktorantura yolu ilə universitet-sənaye işbirliyinin səmərəli təşkili üçün ixtisaslı kadr hazırlığında korrelyasiya əlaqələrinin müəyyən olunması istiqamətində təhlillər aparılmış, müəyyən mənada alınmış nəticələr digər ölkənin oxşar dövrə aid təhlil edilmiş göstəriciləri ilə müqayisəli şəkildə verilmişdir və müəyyən nəticələr əldə edilmişdir.

Açar sözlər: Universitet-sənaye işbirliyi, ixtisaslı kadr hazırlığı, korrelyasiya əlaqəsi, işçi qüvvəsi.

Exchange Rate "Devaluations" in The Context of Trade War

Govhar Karimova
Azerbaijan State University of Economics

Abstract

Currently, the international currency market is experiencing a drop in the value of national currency units of developed countries, the global economy is unstable. The article considers possible scenarios for the development of the situation and assesses the forecasts of analysts from leading credit institutions and authoritative economic publications. The purpose of this work is to study the impact of manipulations with exchange rates on the national economies of individual countries and on the world economy as a whole. The task of the authors was to reveal the concept of a currency war, to identify the causes of competitive devaluations, to present a scenario of possible consequences. The objects of study were the United States, China, Russia, Japan, as well as the EU countries, which are the most active subjects of competitive devaluation. The article uses extensive material from the world analytical agencies and departments, reviews and forecasts, scientific theoretical work of scientists. The authors consider the continuation of the policy of competitive devaluation in China, Rossm, Japan and the EU as a probable scenario of the global economy. Uncertainty in US policy towards the value of the dollar affects factors of macroeconomic stability, while a stable high dollar rate is attractive to investors and serves as the basis for the emergence of financial pyramids. It has been suggested that the preservation of the high dollar rate in comparison with the currencies of other countries in the future may lead to a collapse of the world financial market.

Keywords: Devaluation; trade war; exchange rate; international trade.

İslam Ticarət Müqavilələri

Elsevər Quliyev
Nərmin Məsimli
Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti

Xülasə

İslam qanunvericiliyində müqavilələr öz mahiyyətinə görə siyasi, ictimai, ticarət və nigah müqavilələri kimi təsnifləşdirilir. Şəriət tələbləri əsasında tərtib olunmuş İslam ticarət qanunları, müxtəlif növlü müqavilələr vasitəsi ilə iqtisadi münasibətləri tənzimləyir və hüquqi çərçivəsini müəyyən edir. Müqavilələr tərəflərin iştrakına görə bir tərəfli və iki tərəfli kimi təsnifləşdirilir. Bir tərəfli müqavilə, yalnız bir tərəf üçün öhdılik müəyyən edir və mahiyyətcə daha çox xeyyriyə müqaviləsidir. Hər iki tərəf üçün öhdəlik yaradan müqavilələr iki tərəfli müqavilələrdir və onların mətnində qeyri-müəyyənlik ifadə edən şərtlərin mövcudluğu yol verilməzdir. İslam Ticarət müqavilələrinin əsasını satış müqvilələri təşkil edir ki, bunlarda satılan məhsulun maya dəyərinin açıqlanmasından aslı olaraq Etibarlı satış (Amanah) və Razılaşdırılmış satış (Musavamah) kimi təsnifləşdirilir. İslam ticarət qanunlarına əsasən Amanah (Murabaha, Tavliyah, Vadiah) və Musavamah müqavilələri üzrə malların dəyərinin ödənişi yerində (dərhal) və yaxud möhlətli ödənişlə həyyata keçirilə bilər. Lakin, həmin müqavilələr üzrə malların çatdırılması yerindəcə (saziş imzalanan kimi) həyata keçirilməlidir. Bay Al-Arbun (Urbun), Salam və İstisna məhsulları üzrə, avans və yaxud bütöv müqavilə məbləğinin ödənilməsinə icazə verilir, malların çatdırılması isə satıcı tərəfindən gələcək zamanda həyata keçirilir. Həmin müqavilələr üzrə sifariş, məhsulların texniki xarakteristikaları əsasında həyata keçirilir.

Açar sözlər: İslam ticarət qanunları, Şəriət, müqavilə, satış, ödəniş, çatdırılma.

Covid 19 Pandemiyası Qlobal Enerji Sektoruna Təsirləri

Rəşad Nəsirzadə
Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti

Xülasə
Koronavirus pandemiyası (Covid-19) nəsillər boyu ən böyük qlobal böhranın yaranmasına səbəb oldu, dünyadakı sağlamlıq sistemləri, iqtisadiyyatlar və cəmiyyətlər arasında şok dalğaları baş verdi. Görünməmiş bir vəziyyətlə qarşılaşan hökumətlər öz səylərini xəstəliyi nəzarət altına almağa və iqtisadiyyatlarını canlandırmağa yönəldilməkdədirlər. Pandemiyanın fəsadlarını sürətlə aradan qaldırmağa çalışan əsas sektorlardan biri də enerji hesab olunur. Enerji sektoru həm də bütün dünyada nəqliyyat, ticarət və iqtisadi aktivliyi ləngidən bu böhrandan ciddi şəkildə təsirlənməkdədir. Beynəlxalq Enerji Agentliyinin aprel ayının ortalarında dərc olunmuş gündəlik məlumatların son analizində biz tam kilidlənən ölkələrdə həftədə enerji tələbində ortalama 25 % azalma, qismən kilidlənən ölkələr isə ortalama 18 % azalma görə bilərik. Pandemiya dövründə enerji tələbindəki azalma sektora böyük zərbə vurmuşdur. Pandemiyanın enerji sistemləri və təmiz enerji keçidləri üçün nəticələri hələ də davam etməkdədir. Lakin biz xüsusilə üç sahəyə diqqət yetirməliyik: bunlar COVID-19 böhranının qlobal enerji tələbatı, CO2 emissiyalarının təsirləri, kilidlənmə və yavaşlama səbəbi ilə enerji tələbinin azalmasıdır. Tədricən ölkələrin normallaşma prosesinə başlamasından sonra qlobal enerji tələbatı artmışdır, lakin bu sonra 2019 səviyyəsinə yüksəlməsə də, neft qiymətləri yavaş bərpa olunmağa başlamışdır. Bu enerji sektorundakı qiymətlərin yavaş bərpası zamanı iri qlobal şirkətlərə üstünlük qazanmaqdadır, daha kiçik və zəif maliyyələşmiş şirkətlər isə geridə qalmağa qalmaqdadırlar. Neft qiymətlərindəki yavaş artım bizə yenilənə bilən enerji sektorunda ciddi bir ümid vermişdir. Bütün bunlarla yanaşı Covid-19 pandemiyası respublikamızın enerji sektoruna ciddi təsirlər göstərmişdir. Pandemiya zamanı Azərbaycan bazardakı qeyri sabitlik səbəbi ilə ciddi itkilərə məruz qalmışdır.

Açar sözlər: Covid-19, enerji sektoru, enerjiə tələbat, neft sektoru.

Impact of COVID 19 to Petroleum Industry and Forecasting of Oil Prices in 2021

Turgay Isgandarli
Chinedu Ejike
Tian Shouceng
Mustajab Safarov
Umral Ismayilov
Chinedu J. Okere
China University of Petroleum- Beijing

Abstract
The spread of covid-19 in 2020 had a devastating effect in the world market sentiment as it grossly affected the demand for oil. The global crude oil price dropped sharply thereby affecting the global economy. The world fiscal situation is seriously affected by the prolonged disruption of economic activity due to the pandemic, coupled with the fall of oil prices and the decline in demand for oil products posed by quarantine and self-isolation measures. Based on previous studies, this paper comprehensively reviews the response caused by the shock of the covid-19 pandemic on the oil price and its major effect in determining the global oil price in 2021. In October 2020, worldwide crude oil prices in United States Dollar averaged USD 40 per barrel and are expected to stay at that price by the end of 2020, but to reach USD 47 per barrel in 2021, according to the Short Term Energy Forecast from the United States Energy Information Administration (EIA). On the other hand, in 2021, there are several analyst who do not see the rising global price of crude oil. Some claim that crude oil would hit considerably less than USD 30 per barrel of crude oil. This study provides a reliable basics for understanding the effect of the pandemic on crude oil price and a framework for future research.

Keywords: Crude oil; oil price; Covid-19; oil&gas; per barrel.

Azərbaycanda Reklam Biznesinin İnkişaf Etməsinin Mühüm İstiqamətləri

Hüseyn Talıbov
Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti

Xülasə
Reklam biznesi ilə reklam agentlikləri məşğul olur. Reklam agentliklərinin biznes fəaliyyətinin, həm də müasir şəraitdə Azərbaycanda reklam fəaliyyətinin təhlil olunması mümkün inkişaf perspektivlərinin qiymətləndirilməsi problemləri ilə bağlı tədqiqatların mübahisəsiz olaraq aktual olması anlamına gəlir.
Məqalədə reklam bazarının formalaşmasına obyektiv ehtiyacı, reklam bazarının və reklam kateqoriyasının və reklam bazarının mahiyyəti, məzmununu ümumiləşdirilmiş, bütün iqtisadi sistemin fəaliyyətinin ardıcıllığını təmin edən bir mexanizm kimi reklamın formalaşma qanunauyğunluqları sstemləşdirilmişdir. Bu məqsədlə həm respublika səviyyəsində (ADRA) reklam agentliyinin biznes fəaliyyəti, həm də özəl bir reklam agentliyinin reklam biznes fəaliyyəti təhlil edilmiş, əsas problemlər ortaya cıxarılmış və bu problemlərin aradan qaldırılması ücün təklif və tövsiyyələr verilmişdir. ADRA və İDEART agentliyinin fəaliyyətində rəsmi statistika ilə, agentliyinin xərclərini, gəlirlərini dəqiq bilməklə təkmilləşmə üçün təkliflər vermək istərdim. Amma Azərbaycandakı reklam agentliklərinin heç biri öz xərclərini, gəlirlərini, bazar paylarını açıqlamırlar. Məqalədə reklamın və reklam bazarının əmtəə bazarının işləmə mexanizminə təsirinin nəzərə alınması, Azərbaycanda reklam bazarının formalaşma xüsusiyyətlərini öyrənməsi və gələcək inkişaf yolları nəzərdən keçirilmişdir. Reklam agentliklərinin xidmət səviyyəsinin aşağı olmasının səbəbləri və çıxış yolları göstərilmişdir.

Acar sözlər : Reklam, ADRA, İdeart, biznes, SWOT təhlili.

Qarabağ Regionunda Ağıllı Kənd və Şəhər Layihələrinin İqtisadiyyata Verəcəyi Töhvələr

Günay Musayeva
Bakı Dövlət Universiteti

Xülasə

XX əsrin əvvəllərində bir çox Azərbaycana yaxın və uzaq ölkələr Qarabağın münbit torpaqlarından yararlanırdılar. Belə ki, Qarabağ Azərbaycanın dilbər guşəsi olmaqla yanaşı, həm də Azərbaycanın iqtisadiyyatının vuran nəbzi idi. Orada yetişdirilən məhsullar ət, yun, taxıl, çəltik, pambıq istehsalı, mineral sular, balıq istehsalı Qarabağda artıqlaması ilə istehsal olunur və dünya ölkələrinə ixrac olunurdu.Odlar Yurdu Azərbaycanda olan dünyanın 11 iqlim qurşağından 9-nun olması öz bəhrəsini verirdi.Qarabağdan ixrac olunan məhsulların əvəzinə Azərbaycan üçün lazım olan yeyinti və yüngül sanaye məhsullar idxal olunurdu. Xüsusilə Qarabağ xalçaları sərgilərdə nümayiş etdirilir, dünya səviyyəsində öz üstünlüyü ilə ölkəyə şöhrət gətirirdi. Azərbaycana məxsus "Qarabağ xalçaları" adı altında məhşurlaşmışdı. Bu xalçalar üzərində olan müxtəlif naxışlar öz rəng çalarları ilə seçilir və füsunkar gözəlliyi ilə dünya xalqlarını heyrətə salır və müxtəlif şirkətləri özünə cəlb edirdi. Demək olar ki, çox evlərin divarlarını bu xalçalar bəzəyirdi.Bu dövrdə firavan həyat yaşayan Azərbaycana turistlərin güclü axını var idi. Sovet Sosialist Respublika İttifaqı (SSRİ) dağılarkən mənfur düşmənin Cənnət Qarabağımızı işğal etməsi nəticəsində ölkəmizin iqtisadiyyatına güclü ziyan dəymişdir. Ölkəmizin münbit torpaqları, əsas əkinçilik və maldarlıq yeri, mineral suları, gözəl mənzərəli təbiəti ilə seçilən torpaqlarımız 30 ilə yaxın işğal altında qalmışdır.

Açar sözlər: Qarabağ, Ağıllı kənd və şəhər, nəqliyyat, iqtisadi potensial, layihə.

Инновационные Пути Повышения Квалификации и Переподготовки Кадров

Ульви Рзаев
Азербайджанский Государственный Экономический Университет

Резюме

Кадры основная движующая сила производства. Для решения разного рода производственных задач, требуется наличие высококвалифицированного персонала. В большинстве случаев, наличие квалифицированного персонала гарантирует успех для организации. Тем самым все участники рынка заинтересованы, иметь в своем распоряжении подготовленный состав работников.

Когда сотрудники становятся недовольными в организации, у них может развиться негативные поведения, которые препятствуют росту прибыли и производительности. Целью данного исследования является изучение стратегии, необходимые руководителям организаций для улучшения работы сотрудников организации. Рациональная расстановка и целесообразное использование кадров обеспечивает эффективность производства.

Одно из самых значительных вложений, которое может сделать в любой бизнес, - это его персонал. Однако это выходит за рамки простого факта выплаты заработной платы и льгот - чтобы быть действительно ценным элементом компании, необходимо искренне заботиться о сотрудниках. Им должны быть предоставлены инструменты и знания, чтобы они могли стать квалифицированными участниками, а также стимул использовать их новаторски. По словам Ричарда Брэнсона (2014): «Обучайте людей достаточно хорошо, чтобы они могли уйти, относитесь к ним достаточно хорошо, чтобы они не хотели этого». Корпоративный сектор начал понимать, насколько важны обучение и образование сотрудников для успеха бизнеса. Вот почему в настоящее время мы наблюдаем склонность компаний вкладывать средства в руководителей по обучению. Эти руководители образовательных учреждений глубоко понимают, как инновационное обучение может улучшить траекторию развития компании и как разрабатывать программы, которые увеличивают шансы на успех. Этот целостный подход доказал свою эффективность и предлагает возможности для предприятий любого размера. В интересах компании поощрять постоянный образовательный рост своих сотрудников - как структурированный, так и самостоятельный.

Ключевые слова: Инновационные методы развития, квалификация кадров, эффективность методов, переподготовка кадров.

Azərbaycan Respublikasının Dövlət Büdcəsinə Vergi Daxilolmalarının Artırılması İmkanları

Rəşad Əmənov
Azərbaycan Universiteti

Xülasə
Tədqiqatın əsas məqsədi büdcəyə vergi daxiolamalarinin artirilmasi imkanlarının öyrənilməsidir. Bu məqsədlə, obyektiv və səmərəli vergi siyasətinin aparilmasi, vergi islahatlarının həyata keçirilməsi, vergi sisteminin təkmilləşdirilməsi və vergi sistimində şəffaflığın təmin edilməsi tədqiq edilmişdir. Müəyyən edilimişdir ki, dövlət büdcəsinə vergi daxilolmalarının artırılması üçün qeyri-neft-qaz sektorunun intensiv inkişafını daha da təkmilləşdirilməlidir. Dövlət vergilərinin yığilmasında şəffafliğa nail olunduğu üçün büdcəyə daxilolmalar artmışdır. Həmçinin vergi sistemində elektron xidmətin yüksəldilməsi yəni e-qaimə-faktura və e-vergi hesab-fakturalardan istifadəsi nəticəsində vergi daxilolmalarının artımında nisbətə yüksəliş olmuşdur.
Təhlillər göstərir ki, vergi mühitinin cəlbediciliyinin artırılması nəticəsində və eləcədə vergi inzibatçılığının təkmilləşdirilməsi, həmçinin vergi yükünün optimallaşdırılması nəticəsində əvvəlki illərə nisbətdə dövlət büdcəsinə vergi daxilolmaları müəyyən dərəcədə artmışdır. Günümüzdə torpaqlarımızın işğaldan azad olması və həmin ərazilərdə səmərəli və optimal dövlət vergilərinin və rejimlərinin tətbiq edilməsi büdcəyə daxilolmalarının artırılmasında xüsusi rola malik olacaqdır.
Sonda respublikamıza dövlət büdcəsinə vergi daxilolmaların artırılması imkanlar göstərilmiçşdir. Bu imkanlardan biri də tranzit nəqliyyat yollarının çəkilməsidir. Bundan əlavə büdcəyə vergi daxilolmalarının artırılması imkanlarindan biri kimi yeni iş yerlərinin açılması və dövlət tərəfindən sahibkarliğa verilən dəstək və bu dəstəy nəticəsində əhalinin işlə təmin edilməsi qeyd edilmişdir.

Açar sözlər: ÜDM, dövlət vergiləri, vergi daxilolmaları.

Azərbaycanda Kiçik və Orta Biznesin İnkişaf İstiqamətləri

Təranə İsmayılova
Azərbaycan Dövlət Aqrar Universiteti

Xülasə

Müasir dövrümüzdə yeni iqtisadi münasibətlərə keçid şəraitində mükəmməl bazar mühitinin yaradılmasının başlıca amillərindən biri sahibkarlığın formalaşdırılması və inkişaf etdirilməsidir. Hər bir sahibkar öz mənfəətini maksimallaşdırmağa çalışır. Onun maddi sərvəti işinin, yaxud firmasının gətirdiyi gəlirdən asılıdır. Özü üçün mənfəət əldə edərək sahibkar həm də cəmiyyətə zəruri olan mal və xidmətlər istehsal edir, yeni bazarlar, yeni iş yerləri yaradır və mövcud olanları saxlayır, başqalarının yaratdığı mal və xidmətlərin istehlakçısı kimi çıxış edir və müvafiq vergilər ödəyir. Deməli, ölkədə, gəlir əldə etməyə cəhd edən sahibkar nə qədər çox olarsa, cəmiyyətdə bir o qədər varlı olar. Cəmiyyətdə sahibkarkarların fəaliyyətinin genişlənməsi həm iqtisadi fəallığı artırır həm də bazarda rəqabət qabiliyyətinin artmasına səbəb olur. Sosial yönümlü bazar iqtisadiyyatına keçid şəraitində sahibkarlıq ölkənin ümumi sosial-iqtisadi vəziyyətinə əlverişli təsir göstərir. İqtisadiyyatın dövlət sektorunun alternativi kimi çıxış edərək, o, rəqabət mühitinin formalaşmasına səbəb olur, əlavə iş yerləri yaradır və beləliklə də, cəmiyyətdə sosial gərginliyi azaldır.Sosial gərginliyin azaldılması sahibkarlıq fəaliyyətinə müsbət cəhətdən yardımçı olur.Cəmiyyətdə istər kiçik istərsı dı iri sahibkarlıq fəakiyyətinin genişlənməsi bazar iqtisadiyyatı şəraitində cəmiyyət üzvlərinin bazara olan tələbatını qarşılamağa imkan verir.

Açar sözlər: Biznes münasibətləri, sahibkarlıq, rəqabətqabiliyyətli.

Qiymətli Kağızlar Bazarının Dövlət Tənzinlənməsi Mexanizminin Tətbiqi

Gəray Musayev
Kamran Ağazadə
Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti

Xülasə
Qiymətli kağızlar bazarı sərbəst vəsait cəlb etmək üçün bir vasitədir. Kapitalın formalaşması üçün şirkətin bir neçə mənbəyi var: öz kapitalı, bölüşdürülməmiş mənfəət,amortizasiya və cəlb olunan mənbələr. Qiymətli kağızlar bazarının əsas vəzifələrindən və xüsusiyyətlərindən biri iqtisadi fəaliyyət miqyasının yenidən təşkili və genişləndirilməsi məqsədilə əmanətçilərin fondlarının strukturlaşdırılmasıdır. İkinci ən vacib funksiya, bazardakı hər hansı bir dəyişikliyin istifadəçilərə və investorlara elan ediləcəyinə qədər azaldılan məlumat məzmundur. Səhmlərin qiymətindəki enmə bu seqmentdəki işgüzarlığın azaldığını göstərir. Buradan belə çıxır ki, fond bazarının mövqeyi ölkənin gələcək vəziyyətini göstərir. Qiymətli kağızlar bazarı ilə iqtisadi xüsusiyyətlər arasındakı əlaqə iştirakçıların iqtisadi sahədəki müəssisənin gələcək fəaliyyətini proqnozlaşdırmağa çalışdığına görə yaranır, buna görə də lazımi məlumatları daim analitik axtarırlar.
Qiymətli kağızlar bazarında investisiyaların yenidən bölüşdürülməsi var. Bunun vasitəsilə kapital əsasən yüksək gəlirlilik sayəsində ən yüksək gəlirliliyi təmin edən sahələrə köçürülür. Qiymətli kağızlar dövriyyəsinin fond birjalarında və peşəkar vasitəçilərlə cəmləşməsi investisiya prosesini sürətləndirir. Qiymətli kağızlar bazarı ictimai-siyasi vəziyyətdəki dəyişikliklərə cavab verən maliyyə barometri rolunu oynayır. Dövlət və korporasiyalar səhm əməliyyatları yolu ilə milli iqtisadiyyatın struktur yenidən qurulmasını həyata keçirirlər. İkinci qiymətli kağızlar bazarını və xüsusən inkişaf problemlərini nəzərdən keçirin. Əsas problemi minimal aktivlik, aşağı inadkarlıq və spekulyativ fəaliyyətə meyldir. Azərbaycan Respublikasında ikinci dərəcəli qiymətli kağızlar bazarı zəif qanunvericilik bazası və işləməsi üçün aydın olmayan qaydalar səbəbindən yavaş-yavaş inkişaf edir. Müəyyən bir zamanda qüvvədə olan qanunlarda, ehtiyac duyulan və investor maraqlarını qorumalı olan normalar mövcud deyil. Təqlid qiymətli kağızlar ilə real qiymətli kağızlar arasındakı sərhəd çox bulanıqdır, fond bazarında iştirak edənlər üçün qaydaları pozduqlarına görə cəzalar yoxdur və əksər hallarda heç qaydaları belə yoxdur.

Açar sözlər: Qiymətli kağzılar bazarı, dövlət tənzimləməsi, qiymətli kağızlar bazarının infrastrukturu.

Trade and Trade Policies in The Eurasian Economic Union Countries: Advantages, Disadvantages, Challenges in Member Countries

Zaka Akbarov
Azerbaijan State Economic University

Abstract
Eurasian Economic Union (EAUE) is form of economic integration which covers five countries. There are Russian Federation, Kazakhstan, Belarus, Kyrgyzstan and Armenia. In general, this union serves 183,3 million people . The territory of this union equals to over 20 million sq.km which is 14% of the world's firm land.
Member countries get various advantages from this economic union. All member countries use same custom tariff and these tariffs influence the welfare of nations positively. So business finds easier vast markets, workforces can move more comfortable, people can purchase cheaper merchandise, etc.
Tariffs give a price advantage to locally-produced goods over similar goods which are imported, and they raise revenues for governments.
At the same time, some disadvantages exist and it prevents to increase the number of members, whereas members can be more than current beings.
Keywords: EAUE, Russian Federation, Kazakhstan, Belarus.

Azərbaycandakı Təhsil Xidməti Sektorunun Mövcud Vəziyyətinin Təhlili

Nail Mikayılov
Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti

Xülasə
Qlobal səviyyədə təhsil davamlı iqtisadi, sosial və insan inkişafının əsas amili kimi qəbul edilir. Bu baxımdan, təhsil, bir ölkənin ixtisası, texnoloji tərəqqisi və insan resurslarından istifadə etmə bacarığını əldə etmək yolu ilə potensialı və inkişaf bacarıqlarını strukturlaşdıran əsas elementdir. Məqalədə təhsil xidmətlərinə və onların keyfiyyətinə dair məsələlərə toxunulur. Eyni zamanda təhsil xidməti Azərbaycanda günü gündən inkişaf etməkdə və daha ixtisaslı kadrlar yetişdirməkdə mümhim rol oynayır. Biz təhsil xidmətini ibtidai formada almağa başlamışıq. Bunun ölkəmizdə orta təhsil, peşə təhsili və ali təhsil olaraq kateqoriyalandıra bilərik. Bunlarla yanaşı biz məqaləmizdə qeyri-formal təhsildən geniş danışacağıq. Azərbaycanda təhsil müəssisələrini ən geniş forması universitetlər və tədris mərkəzləri kimi düşünə bilərik. Bu xidmətin də daha keyfiyyətli təqdim olunması üçün düzgün menecment sistemini qurmaq lazımdır. Biz təhsil xidməti müəssisələrində menecment sisteminin qurulması deyəndə, sistemli idarəetməni əsas ələ alacağıq. Bu iş ilk öncə düzgün kadr axtarışından başlamış, cəmiyyətin ehtiyacına uyğun fənnlərin tədrisi və onların metodiki göstəricilərini hazırlamaqdır. Düzgün təhsil xidməti üçün ilk öncə ələ alacağımız hissə, kadr heyəti olacaqdır. Tədrisdə mühim göstərici müəllimin sahəsi üzrə elmi və praktiki biliklərinə və təlimçilik qabiliyyətinə diqqət yetiriləcəkdir. Daha sonra bizim üçün mühim olan məsələ hansı fənnlərin tədrisi və o fənnlərin bu günki təcrübəyə nə qədər uyğunluğunu gözdən keçirməyə çalışacağıq. Güclü iqtisadiyyat üçün bizə yüksək hazırlıqlı mütəxəssislər lazımdır. Bu mütəxəssislərin hazırlığı elə bu cür peşəkar təhsil xidmətlərindən keçir. Daha sonra qeyri-formal tədrisin əhəmiyyəti və bunun üçün tətbiq olunan qeyri-formal təhsilin İSO29990 standartı barədə qısa bir məlumat verəcəyik.

Açar sözlər: Təhsil, təhsil xidməti, təhsil sistemi, ali təhsil, qeyri-formal təhsil.

International Efforts to Expand Universal Access to Education in The Global South

Aydin Aghayev
Norwegian University of Science and Technology

Abstract

Education has started to be more wide-spread and more accessible in the globalized world. Goals of educational organizations are to solve gender parity problem in education and rise the quality of education in Global South. Gender discrimination problem and the importance of enrollment of female participants to education is the greatest problem of education. Moreover, the article also gives information about the education models that were introduced by several organizations.

Keywords: UNESCO, education, investition, Global South, gender parity.

Development of Agrotourism Application in Ganja-Gazakh Economic Circle

Jeyhun Musayev
Baku Business University

Abstract
Azerbaijan has its geographical position, nature, history, and material-moral resources dating back hundreds of years. Therefore, there shouldn't be any problem for the development of agro tourism. Local citizens should be properly mobilized in this direction, and regional centers should be established for the development of agrarian tourism in each economic region. At the same time, special stimulating credit conditions should be created in the banking sector to build local small agro businesses in the regions. In this regard, the problem of self-financing of the regions will be eliminated and the dependence of the regions on the state budget can be minimized.
Tourism is one of the most potentially developing sectors of the non-oil sector in the Republic of Azerbaijan in a modern market economy. Since independence, the state has shown great interest in various areas of tourism in any part of the country, and the geographical location and climate zone of Azerbaijan is suitable for any type of tourism. As the youngest and most developed type of tourism in recent years, it is in the interest of the state in the field of agro-tourism. This type of tourism has been used and developed in many foreign countries for over a century.
Ganja-Gazakh economic region, the second largest economic region of Azerbaijan, is suitable for any field of tourism in terms of its economic and geographical location. For this reason, the main purpose of the study is to ensure the application of agritourism in the Ganja-Gazakh economic region and to study the issues of educating the population in this region in the field of tourism.

Key words: Development of agro-tourism, regional potential, experience of agro-tourism in the world, financing of regions.

Müsir Şəraitdə Auditor Fəaliyyətinin Nəzəri və Metodoloji Əsasları

Əhilman Xəlilov
Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti

Xülasə
İqtisadi idarəetmə sistemində xüsusi əhəmiyyət kəsb edən elementlərdən uçot və nəzarət bazar iqtisadiyyatında aktual xarakter daşıyır. Auditor xidmətin formalaşma prosesi maliyyə və uçot sisteminə dövlətin və özəl sektorun qarşılıqlı maraqları təşkil edir. Dünya təcrübəsinə əsasən iqtisadiyyatı inkişaf etmiş ölkələrdə sahibkarla yanaşı dövlətin əmlaka dair maraqlarının təminatı müəssisələrin maliyyə fəaliyyətinə nəzarət prosesi auditorların azad fəaliyyətinə zəmin yaradır. Audit iqtisadi-hüquqi nəzarətin ən yüksək pilləsidir. Auditin qarşısında duran öhdəlik yeni yaradılmış iqtisadi münasibətləri təhlükələrdən qorumaq, iqtisadiyyatda baş verən hüquq pozuntularına mane olmaq və ictimai hüquq şüurunu yüksəltməkdir. Müəssisənin maliyyə vəziyyəti haqqında informasiya və qanuni əmlak maraqlarının qorunmaq məqsədi ilə zəruri informasiya əldə etmək auditin vəzifələrindən biridir. Auditin təşkili muhasibat hesabatının müstəqil şəkildə yoxlanılmasını və digər auditor xidmətlərin göstərilməsi sahibkarlıq fəaliyyətini əks etdirir. Auditor xidmətin hüquqi tənzimlənməsi prosesi qeydiyyat, sənədləşdirmə vasitəsilə gerçəkləşdirilir. Bir çox təsərrüfat fəaliyyəti ilə məşğul olan müsəssisələrdə qanuni aktların hazırlanması, maliyyə pozuntularına qarşı olan nəzarət autin əsas öhdəliklərindəndir. Auditorun təsdiqlənmiş sənədlərə əsasən peşə bacarığı olmalıdır. Bu səbəbdən auditor fəaliyyətinin təşkil edilməsi, onun təkmilləşdirilməsi böyük aktuallıq kəsb edir.

Açar sözlər: Audit, bazar iqtisadiyyatı, auditor xidmət, istehsal prosesi.

Effect of the Internal and External Factors on E- Impulse Buying

Woohee Park
Bilkent University

Abstract

The main objective of this thesis is to examine the internal and external factors affecting online impulse buying of consumers in Turkey and South Korea. Factors influencing online impulse buying are classified as internal and external. External factors include promotion, price, security and visual appeal of the website, as well as navigability. Internal factors, on the other hand, consist of the mood, urge to buy impulsively and impulse buying tendency of the consumer. In this framework, this thesis developed a model which was applied for a survey undertaken in Ankara, Turkey and Busan, South Korea on consumers with experience in online shopping. The survey found that in the case of Turkish consumers, external factors such as price and promotion positively influence online impulse buying. The survey also showed that internal factors such as the urge to buy impulsively as well as impulse buying tendency have a positive influence on online impulse buying in Turkish consumers. In the case of South Korea, the survey found that external factors such as promotion, navigability play an important part in the online impulse buying of Korean consumers. As for internal factors affecting online impulse buying in South Korea, the survey produced similar results as in the case of Turkey accept mood factor. like the urge to buy impulsively, mood and impulse buying tendency positively influence online impulse buying of Korean consumers.

Keywords Marketing, consumer behaviour, E- impulse buying, South Korea, Turkey.

İdarəetmə İnformasiyasının Mahiyyəti, Mənbəyi və Məqsədi

Mətanət Əliyeva
Azərbaycan Dövlət Aqrar Universiteti

Xülasə

Mövzuda idarəetmə sisteminin ən vacib xüsusiyyətlərindən biri olan məlumatların idarə olunmasından bəhs edilir. Hər hansı bir şəraitdə, biznes fəaliyyətində, idarəetmə uçotunda kompyüter sisteminin vacibliyinin önə çəkilməsi müasir dövrdə əsəs anlayışlardandır.

İnformasiya idarəetmə sistemi planlaşdırma, nəzarət, qərarvermə funksiyalarının və qərarvermənin təhlili, eləcə də, modelləşdirmə kimi müxtəlif aspektlərin yerinə yetirilməsi üçün menecerlərə praktiki tədbirlərin vacib olduğu xüsusi hallar üzrə hesabatlar, təhlillər, həmçinin, digər məlumatların da daxil olduğu verilənlər və məlumatları hesabat şəklində təmin edən sistemdir. [İdarəetmə uçotu - ACCA (F2), 2016]. Müəssisələr idarəetmə informasiya sistemi nəticəsində toplanan bütün məlumatları menecerlərə təqdim etməlidir.Müəssisənin mühasibat sistemi ümumi idarəetmə sisteminin ayrılmaz hissəsidir. Bütün verilənlər toplanılır və informasiya şəklində təhlil olunur. Beləliklə informasiyalar müəssisədə menecerlərin vaxtında, tam və dəqiq məlumat əldə etməsinə kömək edir. Strukturundan asılı olmayaraq menecerlər idarəetmə informasiya sisteminin formalaşdığı müəssisələrdə məlumatları və hesabatları yazılı şəkildə kompüterləşmiş sistemə daxil edilməsi əsasında fəaliyyət göstərirlər. Mühasibat sistemləri informasiya sisteminin əsas təkmilləşmiş hissəsi olub. [İdarəetmə uçotu - ACCA (F2), 2016]. İdarəetmə informasiya sistemi daha geniş məfhumdur və mühasibat məlumatları ilə müqayisədə daha çox məlumatı özündə birləşdirir. Sistemləşdirilmiş idarəetmə uçotu menecerlərə lazımi bütün məlumatların verilməsi üçün mövcud resursları bir yerə yığır. Biznes şəraitində bütün idarəetmə uçotunu həyata keçirmək, idarəetmə qərarlarını vermək eyni zamanda gələcək inkişafı proqnozlaşdırmaq üçün idarəetmə uçotunun məlumatları əsas mənbə hesab olunur.

Açar sözlər: Nəzarət, informasiya idarəetmə sistemi, menecer, biznes.

Müəssisənin Satış Fəaliyyətinə Marketinq Kommnikasiyalarının Tətbiqi Xüsusiyyətləri

Hacıəli Vüsal
Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti

Xülasə
Son illərdə Azərbaycanda marketinqin artan rolu ilə yanaşı marketinq kommunikasiyalarının da əhəmiyyəti artmışdır. Yaxşı məhsul və xidmətlər kifayət deyildir. Satışlarını artırmaq və mənfəət əldə etmək üçün məhsul və xidmətlərdən istifadənin üstünlüklərini istehlakçılara çatdırmaq lazımdır.
Marketinq əlaqələri şirkətlərin məhsul və xidmətlərini hədəf auditoriyası üçün cəlbedici etmək üçün istehlakçılara mesajların ötürülməsini təmin edir. Effektiv müştəri rabitəsi istənilən təşkilat üçün əsas uğur amillərinə çevrilmişdir.
Müasir marketinq yaxşı bir məhsul yaratmaqdan, ona cəlbedici və ya ədalətli bir qiymət təyin etməkdən və hədəf alıcılara təqdim etməkdən daha çox şey tələb edir. Hazırkı məkalədə konkret secilmış firmanın ("Kontakt Home") marketinq kommunikasiya siyasəti təhlil edilmiş, əsas problemlər müəyyən edilmiş, onların həlli yolları araşdırılmış, bu firmanın marketinq kommunikasiya siyasətinin həyata kecirilməsi istiqamətində praktiki əhəmiyyətli təkliflər verilmişdir.

Açar sözlər: Reklam, PR. , şəxsi satış, satışın stimullaşması, kommunikasiya.

Müəssisənin Kredit Reytinqi və Onun Təchizat Zənciri Qərarlarına Təsirinin Tədqiqi

Fatimə Mustafayeva
Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti

Xülasə
Məqaləni yazmaqda məqsəd müəssisələrin təchizat zənciri qərarlarına təsir edən bir faktor kimi kredit reytinqinin təhlil olunmasıdır. Məqalədə ilkin olaraq müasir dünyamızda həm böyük korporasiyaların, həm də kiçik və orta ölçülü müəssisələrin rəqabət şəraitində öz fəaliyyətlərini davam etdirə bilmələri üçün təchizat zənciri məsələlərinə xüsusi diqqət ayırmalı olduqlarından, eləcə də kredit reytinqinin müəssisələrin təchizat zənciri üçün əhəmiyyətindən bəhs olunur. Daha sonra isə ardıcıl olaraq kredit reytinqi anlayışından, onun müəyyən olunması metodlarından danışılır. Burada kredit reytinqinin müəyyən olunması metodologiyası kimi nüfuzlu reytinq agentliklərindən biri olan Standard&Poor's-un reytinq metodologiyası qeyd olunmuşdur. Həmin metodologiya vasitəsilə də seçdiyimiz müəssisənin 5 il üçün kredit reytinqi müəyyən olunmuşdur. Məqalədə göstərilmiş metodologiya ilə müəssisənin kredit reytinqi müəyyən olunduqdan sonra onun kredit reytinqinin təchizat zənciri qərarlarına təsirini tədqiq etmək məqsədilə onlar arasındakı korrelasiya əmsalı hesablanmışdır. Bunun üçün də müəssisənin son beş il üçün kredit reytinqi və kreditlə aldığı malların yerli valyuta ilə dəyəri istifadə olunmuşdur. Burada kredit reytinqi müstəqil dəyişən, kreditlə alınan malların yerli valyuta ilə dəyəri isə asılı dəyişən kimi istifadə olunmuşdur. Burada məqsəd müəssisənin kredit reytinqi dəyişdikcə onun kreditlə xammal və məhsul təchizatının necə dəyişdiyini yoxlamaqdır.

Açar sözlər: Kredit reytinqi; kredit riskləri; təchizat zənciri; maliyyələşmə.

Основные Направления Инновационного Совершенствования Экономических Методов Разработки Системы Менеджмента Качества Непродовольственных Товаров

Эльнара Мамедзаде

Азербайджанский Государственный Экономический Университет

Резюме

Данная статья посвящена изучению концепции инновационного обеспечения управления качеством производимой непродовольственной продукции, которая играет решающую роль в освоении предприятия на внешнем и внутреннем рынках, а также обеспечивает конкурентоспособность на всех стадиях производства с наилучшими показателями качества. Рассмотрена закономерность этапов развития инновационного обеспечения качества, дано графическое описание процесса создания продукции на основе этого подхода, а также установлена стадия воспроизводства инвестиций фирмы-производителя. Выделены границы инноваций и содержание теории инновационного обеспечения УКП. Выявлены базовые принципы построения данной теории, такие как принцип маркетинга, принцип партнерской взаимосвязи, потенциал предприятия и др. названы основные методы УКП, изложена математическая последовательность свойств и характеристик продукции, раскрыт пошаговый способ оценивания коэффициента весомости. Описан анализ расхода предприятия на качество. Доказана возможность повышения стоимости и оборота товарообмена при высокой затрате на качество продукции. В целях раскрытия темы, были применены такие методы, как системный анализ, экспертное оценивание, логическое обобщение. Выводы в конце статьи позволяют использовать теоретическую основу системного и профессионального подходов к формированию и поддержанию надлежащего уровня качества на всех этапах жизненного цикла продукции непродовольственной отрасли. Предприятия смогут целенаправленно применять инновационное обеспечение в УК, а также придерживаться описанной тенденции самооценки качества и технологии внутреннего и внешнего аудита. Это приведет к стабильному росту сбыта, прибыли, рентабельности и, в итоге, положительному характеру производства, уменьшению затрат.

Ключевые слова: Инновационные методы, непродовольственные товары, эффективность, управление качеством.

Loqistik Reqressiyanın Azərbaycanın Maliyyə Bazarları və Banklarında Kredit Dəyərləndirilməsi Modellərinə Tətbiqi

Fərid Cəfərov
Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti

Xülasə
2015-ci ildə neft qiymətlərinin kəskin düşüşü neftdən asılı iqtisadiyyata malik olan Azərbaycan üçün böyük iqtisadi sıxıntılar ilə nəticələndi. Valyutada devaluasiyaya gedilməsi, ixrac məbləğinin azalması nəticəsində ölkədə iqtisadi resessiya dövrü başlamışdır. İqtisadi resessiyanın ən çox təsir etdiyi sahələrdən biri də bank sektoru idi. Kredit bazarında fəaliyyət göstərən müəssisələr bu tipli problemlərin həlli üçün müasir riyazi modellərin tətbiqi ən yaxşı seçimlərdən biridir. Tədqiqatın mövzusu dirçəlməyə çalışan iqtisadiyyatın problemli hissələrinin araşdırılması baxımından aktual mövzudur. Bu məqalənin əsas məqsədi loqistik reqressiya modelinin tətbiqi addımlarına baxmaq və Azərbaycandaki aidiyyatı təşkilatlar üçün istifadə edilə biləcək loqistik reqressiya modeli qurmaqdır.

Açar sözlər: Kredit skorinq, maliyyə modelləşdirilməsi, loqistik reqressiya.

Azərbaycan İdarəetmə Sistemində Yapon İdarəetmə Fəlsəfəsinin Tətbiqi İmkanlarının Tədqiqi

Nurlan Rəsulov
Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti

Xülasə
İdarəetmə sistemində innovativ yeniliklərin tətbiqi və idarəetmənin səmərəliləşdirilməsi hazırki dövrdə ən unikal məsələlərdən biri hesab edilir. Çünki, artıq son dövrlərdə dünyada innovasiya və yeniliklərə ayaq uydurmaq əlavə dəyər yox zərurət kimi qəbul edilməyə başlamışdır. Hazırda dünyada idarəetmə sistemi dedikdə ilk olaraq Qərb idarəetmə məktəbi və yapon idarəetmə məktəbi ağla gəlir. Yapon idarəetmə modeli bir çox xüsusiyyətlərinə görə dünyada unikal bir model hesab edilir və bu məktəbin bir çox idarəetmə metodları bütün dünyada araşdırılaraq tətbiq imkanları təhlil edilmişdir. Hazırda dünyanın bir çox ölkəsində müxtəlif korporasiyalar yapon idarəetmə fəlsəfəsini öz yerli təşkilatlarında tətbiq etməyə çalışırlar. İdarəetmənin yapon modeli eyni zamanda bir çox Qərb tədqiqatçıları tərəfindən də araşdırılır və tətbiq imkanları öyrənilir. Başda Toyota olmaqla bir çox qlobal təşkilat yapon idarəetmə sisteminin tətbiqinin faydalarını çoxdan görməyə başlamışdır. Toyota şirkətinin hazırda qazandığı uğurların böyük əksəriyyəti məhz bu fəlsəfə ilə əlaqələndirilir. Beləliklə, bu məqalədə dünyada ən geniş yayılmış yapon idarəetmə fəlsəfəsi olan kaizen fəlsəfəsinin ölkəmizdə yerli təşkilatlarda tətbiq imkanları araşdırılacaqdır.

Açar sözlər: Menecment, idarəetmə, yapon idarəetmə modeli, innovasiya.

Improving the Economic Efficiency of the Use of Land and Water Resources in the Agricultural Sector

Fuad Jafarli
Azerbaijan State Agricultural University

Abstract
The paper analyses the situation in our daily life, in which the proportion of the worldwide countries are dealing with the problem related to the efficiency of natural resources. The paper clearly defines the terminology of the efficient usage of land and water resources. In addition, the paper explores the socio-economic impact on land and water resources. Furthermore, the paper indicates the ways of improvement the economic efficiency by various tools, in particular in the agricultural sector. In the second part of the paper, the author describes the distribution of the total land fund by purpose in the terms of land resources, and the protection and use of water resources within the territory of Azerbaijan Republic. Paper argues that, it will be important for Azerbaijan to continue the policy of rational and efficient usage of natural resources in the agricultural sphere. It will boost long-term impact of resources and increase the total economic impact.

Keywords: Land, water, natural resources, economic efficiency, Azerbaijan.

Azerbaycanda Yüksek Eğitim Kurumlarında Kıyaslama Perspektiflerinin Belirlenmesi

Aytac Hüseynova
Azerbaycan Devlet İktisat Üniversitesi

Özet

Kıyaslama diğer kurumlarda olduğu gibi, eğitim kurumlarında da başarılı bir teknik olarak kullanılabilir. Eğitim kurumları hızlı değişen dünyayla uyum sağlamalı ve onun şartlarını uygulaya bilecek düzeyde olmalıdır. Bunun için en pratik teknik olarak kıyaslamanı göstere biliriz. Biz çalışmamızda eğitim kurumlarındakı kıyaslama perspektifleri ile alakalı bir sıra problemleri ele almış durumundayız. Genel olarak çalışmada aşağıdaki sorunlar araştırılmıştır: Azerbaycanda faaliyet gösteren yüksek eğitim kurumlarında kıyaslama teknikleri uygulanıyor mu? Ülkemizdeki yüksek eğitim kurumlarının hangi sektörlerinde kıyaslama tekniğinin kullanılmasına ihtiyaç vardır? Azerbaycanda faliyyet gösteren yükseköğretim kurumları arasında kıyaslama tekniği nasıl uygulana bilir? Ülkemizdeki yüksek eğitim kurumları ile yurtdışındaki yüksekeğitim kurumları arasında kıyaslamanın hangi türünün kullanılması ülkemiz için daha verimli ola bilir? Ülkemizdeki yükseköğretim kurumları diğer başka kurumlarla da kıyaslama yapa bilirmi? Ve Ülkemizdeki yükseköğretim kurumlarının yöneticileri, çalışanları ve öğrencilerinin kıyaslama ile ilgili bakış açıları nasıldır?

Çalışmadakı sorunlar nicel araştırma yöntemleri ile araştırılmıştır. Biz çalışmamızdakı sorunları anket araştırma yöntemi ile araştırdık. Daha sonra yapılan anket sonuçlarının güvenirlik analizleri, korelasyon analizi ve regresyon analizi SPSS programı kullanılarak değerlendirilmiştir. Yapılan araştırma sonucunda kıyaslama tekniğinin uygulanması ile şu sonuçlara varılmıştır: Değerlendirme ve analizleri karşılaştırıcı şekilde gözönüne aldığımızda kıyaslama objektivliği arttıracak, özellikle de ölçme ve değerlendirmenin yeterince zor olduğu eğitim kurumlarında, kıyaslama tekniği ile önemli başarılar elde edilecektir; Kıyaslamanın "keşfedilmiş olanı yeniden keşfetmeye gerek yoktur" mantığıyla başka örgütler tarafından kullanılmış uygulamalar, yüksek eğitim kurumlarını gerçekçi sonuçlara götüre bilecektir. Bu araştırma ile kıyaslama tekniğinin kurumsal boyutu oluşturulacak ve Azerbaycanda kullanılmaya uygun kıyaslama tekniği geliştirilecektir. Bütün bunların yüksekeğitim kurumlarının gelişimine katkı sağlayacağı öngörülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Kıyaslama, benchlearning, benchaction.

Mövzu: "Kapital bank"ın Balansının və Maliyyə Nəticələrinin Müqayisəli Təhlili

Nurlanə Salamova
Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti

Xülasə
"Kapital Bankın balansının və maliyyə nəticələrinin təhlili" məqaləsində 2019-cu il ilə müqayisədə 2020-ci ildə Kapital Bank ASC-nin artım templəri və strukturundakı dəyişikliklər təhlil edilmişdir. Qeyri-sabit iqtisadi vəziyyətdə Kapital Bankın bazardakı mövqeyinin sabitliyi aktivlər, öhdəliklər, kapital və maliyyə nəticələrinin təhlili ilə araşdırılmışdır. COVİD-19 nəticəsində dünyada yaratdığı həm təbii, həm də iqtisadi problemlərin mənfi təsirləri nəticəsində qeyri-stabil bazarda Bankın mövqeyini necə dəyişməsi, bu sahədə olan dəyişikliklərə dərhal reaksiya vermək qabiliyyəti araşdırılmışdır. 2020-ci il ilə 2019-ci il arasından aktivlər və öhdəliklərdə mütləq fərq, inkişaf tempi hesablanmış, strukturda baş verən artım və dəyişikliklər təhlil edilmişdir. Hə iki il üzrə kapitalın təhlilinə xüsusi diqqət yetirilmişdir. Kapitalın yaranama mənbələri 2020-ci ildə baş verən artım və azalmalar, yaranma mənbələrinin üstünlükləri və əksiklikləri qeyd edilmişdir. 2019 və 2020-ci illərin Mənfəət nəticələri haqqında hesabatlarının təhlili zamanı faiz gəlirləri və faiz xərcləri araşdırılmışdır, inkişaf tempi təhlil edilmişdir. Faiz gəlirləri və Faiz xərcləri onlar arasında asılılıq təhlil edilmişdir. Bundan əlavə 2019 və 2020-ci illərin qeyri-faiz gəlirləri və qeyri-faiz xərcləri araşdırılmışdır, inkişaf tempi təhlil edilmişdir. Faiz gəlirləri və Faiz xərcləri onlar arasında asılılıq təhlil edilmişdir. Həm faiz həmdə qeyri-faiz gəlirləri arasında əlavə və üstünlükləri araşdırılmışdır. Xalis mənfəətdə baş verən dəyişiklik və yaranma mənbəyi təhlil edilmişdir.

Açar sözlər: Maliyyə təhlili, "Kapital bank", aktivlər, öhdəliklər, kapital, maliyyə hesabatları.

Ölkə Ərazilərinin İşğalı Nəticəsində Azərbaycanın Dövlət Büdcəsinə Azalan Daxilolmaların İqtisadi Cəhətdən Əsaslandırılması

İlkin Əliyev
Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti

Xülasə
Məqalədə ölkə ərazilərinin işğalı nəticəsində Azərbaycanın dövlət büdcəsinə azalan daxilolmaları iqtisadi cəhətdən əsaslandırılmışdır. 1993-cü ildən sonra da Azərbaycan Respublikasının digər əra¬zilərində 250-yə qədər yeni faydalı qazıntı yataqları aşkar¬lan¬dığı və bir sıra yataqların istis¬ma¬rından Dövlət büdcəmizə real gəlirlər daxil olduğu halda, 30 ildir ki, Azərbaycan tərəfi işğal əraziləri və 70 km-lik münaqişə zolağı boyu geoloji tədqiqatlar aparmaqdan və işğal altındakı ərazilərdəki zəngin mineral-xammal bazasından iqtisadi inkişafı naminə böyük gəlirlər əldə etməkdən məhrum olmuşdur. Uzun müddət işğal altında qalan Qızılbulaq, Vecnəli, Söyüdlü (Zod) qızıl filizi yataqları istismara cəlb oluna bilməmiş, bunun nəticəsində qızılçıxarma sənayesi infrastrukturunun yaradılması, planlı hasilatın aparılması işləri pozulmuş, respublikanın etibarlı qızıl fondu yaradıla bilməmişdir. Məqalədə Azərbaycanın postmüharibə dövründəki yeni hədəfləri ilə bağlı strateji proqram həyata keçirilməsi və Azərbaycanın gələcək inkişafını təmin etmək baxımından ölkə ərazilərinin işğalı nəticəsində iqtisadiyyata dəymiş ziyanın öyrənilməsi istiqamətləri haqqında nəzəri fikirlər qeyd edilmişdir. İşğal olunmuş ərazilərin iqtisadi potensialının əsas parametrləri ilə bağlı da məqalədə fikirlər yer almışdır. Məqalədə tədqiqatı davam etdirməklə sonrakı mərhələdə dövlət büdcəsinə daxilolmaların analitik və diferensial təhlilini aparmaqla fiziki şəxslərin gəlir vergisi üzrə itkiləri, mənfəət vergisi üzrə itkiləri, torpaq vergisi üzrə itkiləri, əmlak vergisi üzrə itkiləri, sosial sığortaya ayırmalar üzrə itkiləri hesablayıb və dəqiq rəqəmin müəyyənləşdirilməsi nəzərdə tutulmuşdur.
Açar sözlər: Büdcə, daxilolmalar, Qarabağın iqtisadiyyatı, biznes.

Müəssisələrdə Resursların Planlaşdırılması (ERP) Sisteminin Tətbiqinin Mümkünlüyü və İnkişaf Yolları

Şəfiqə Rəsulzadə
Bakı Mühəndislik Universiteti

Xülasə
Günümüzdə bir müəssisənin informasiya texnologiyalarından kənarda qalması ağlasığmazdır. İş proseslərinin yenidən qurulmasına, yeni strategiyaların hazırlanmasına və işdə tətbiq olunmasına kömək edən məlumat vasitələrindən biri Nəzəri Resurs Planlaşdırma (ERP) tətbiqetmələridir. Resurs Planlaşdırması müəssisə daxilində həyata keçirilən planlaşdırma; insan resursları; satış; alış; inventar idarəsi; istehsalın idarə edilməsi, paylanması, göndərilməsi; maliyyə idarəetməsi; çoxsaylı anbar; çox fabrikli quruluş; beynəlxalq fəaliyyətlər və s. arasında inteqrasiya qurmaq kimi vacib və çətin bir işi öz üzərinə götürür. Bu araşdırmada, 1990-cı ilin sonunda bazara girən Müəssisə Resurs Planlaması tətbiqinin Türkiyədə Şüşə sənayesində fəaliyyət göstərən bir şirkətdə layihədən əvvəl və sonra, maliyyə ölçüləri müzakirə olunmuş və Müəssisə Resurs Planlaması tətbiqinin şirkətə faydaları aşkar edilmişdir. Aparılan araşdırmalara əsasən müəyyən edilmişdirki, Müəssisə Resurs Planlaması tətbiqinin üstünlükləri bütün funksiyalar arasındakı inteqrasiyanın quruluşdan asılı olmasını təmin etmək şərti ilə görülmüşdür. İş texnologiyası sistemləri şirkətin son iş növünə qədər yeniləyərək müəssisənin qabiliyyətini və iş dəyişikliyini izləyərək, müəssisə strukturu və işçi münasibətlərini əks etdirərək inkişaf etdirir və nəticədə rəqabət üstünlüyü əldə etməyə səbəb olur. Əlavə olaraq qeyd edə bilərik ki, bu sistemlər şirkətin rifahı üçün güclü bir məlumat bazası yarada bilən intellektual kapitalın yaradılması ilə inkişaf etdirilir. Bu səbəbdən ERP-ni rəqabət qabiliyyəti üçün istifadə edən təşkilatlar İnsan Resursları fəaliyyətlərini yenidən istiqamətləndirməlidir, çünki bu fəaliyyətlər rəqabət platformasında vacibdir.

Açar sözlər: ERP, müəssisə resurs planlaması, ERP tətbiqləri, insan resurs idarəetmələri.

Potential Challenges in Valuation of Financial Performance of Manufacturing Companies in Azerbaijan

Farid Mammadov
Azerbaijan State University of Economics

Abstract
In this paper readers can get information about potential challenges in valuation of financial performance of manufacturing companies in Azerbaijan. Such problem can create additional challenges for stakeholders in making better decisions. The main challenges are listed in this paper and potential issues analysed. By focusing on cause and effect mindset the reasons, environment analysed by details. Manufacturing industry hold significant role in Azerbaijan economy as well global economy. Defficiency of resoruces, unskilled work force can lead to challenges like errors, fradulent acts. By occuring this issues it made the analysis of financial stataments more cumbersome activity. Thus, this topic will be actual among the financial eco-system in Azerbaijan. Because of this it is important to analyse potential issues in this area. Elements of financial statements analysed and potentia challenges demonsrated oint by Main focus are given to the banks which is one of the stakeholders of manufacturing companies. Examples will be given and at the end recommendations evolved about the topic.

Keywords: Manufacturing, production, risk, challenges, valuation.

Covid-19 Epidemiyasında İqtisadiyyatın Vəziyyəti

Aysən Fərəcova
AMEA İnformasiya Texnologiyaları İnstitutu

Xülasə
Çinin Wuhan şəhərində ortaya çıxan və sürətlə yayılan, dünyaya təsir göstərən COVID-19, cəmiyyətin həyatına və ölkənin iqtisadiyyatına əhəmiyyətli dərəcədə təsir etdi. Ümumdünya Səhiyyə Təşkilatının Baş Direktoru, COVID-19'u 11 Mart 2020-ci il tarixindən etibarən epidemiya elan edərək, virusun yayılma sürətində əhəmiyyətli bir artım olduğunu və səlahiyyətlilərin lazımi tədbirləri görmədiklərini bildirdi. COVID-19 pandemiyası bir sağlamlıq böhranıdır və sağlamlıq böhranı bitənə qədər lazımi tədbirlərin alınması vacibdir. Karantin və ölkələr tərəfindən görülən digər tədbirlər bunun üçün məhdudiyyətlərdir. Bununla birlikdə, sağlamlıq böhranına nəzarət etmək üçün alınan bu tədbirlər iqtisadiyyata mənfi təsir edir. Bu araşdırma, COVID-19 epidemiyası zamanı alınan tədbirlərin ölkənin istehsal səviyyəsinə, əmək bazarına və istehlakına təsirlərini müzakirə etməkdir.

Açar sözlər: Covid-19, pandemiya, iqtisadiyyat, böhran, istehsal.

İşğaldan Azad Olunmuş Ərazilərdə İqtisadi İnkişaf Potensialının Araşdırılması

Səltənət Oruclu
Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti

Xülasə

Azərbaycanın müstəqilliyi ilə qarşılaşdığı ən vacib problem Qarabağ münaqişəsi olmuşdur. Sovet Sosialist İttifaqı dağıldıqdan sonra regionda Qarabağ və Azərbaycana aid 7 bölgənin (Azərbaycan ərazilərinin 20% -i) Ermənistan tərəfindən işğalı ilə Azərbaycan ilə Ermənistan arasında atəş xəttini təşkil edən münaqişələrin mərkəzinə çevrildi və 1 milyon məcburi köçkün öz yurd yuvasından didərgin düşmüşdür. Lakin yenidən Ermənistan 27 sentyabr 2020-ci il tarixində Azərbaycanda mülki şəxslərə qarşı hücumlara başladı və Azərbaycan öz müdafiəsi hüququndan istifadə edərək öz xalqını və ərazi bütövlüyünü əks həmlə olaraq Ermənistana lazımi cavabı verdi.

İşğaldan azad edilmiş ərazilərin bərpası və inkişafı ilə bağlı dövlət tərəfindən həyata keçirilən tədbirlər, habelə bu bölgələrin iqtisadi potensialı Azərbaycana, xüsusən də qeyri-neft sektoruna yeni yerli və xarici sərmayələrin cəlb olunmasına zəmin yaradacaqdır . İşğaldan azad edilmiş ərazilərin bərpası və inkişafına inteqrasiya olunmuş yanaşmanı təmin etmək üçün tədbirlərin dörd mərhələdə həyata keçirilməsi planlaşdırılır. İlkin mərhələdə idarəetmə və təhlükəsizlik, infrastruktur məsələlərinin həlli, sonrakı mərhələdə sosial xidmətlərin işlənməsi, iqtisadiyyatın yenidən qurulması və inkişafı daxil edilir. Yol nəqliyyatının, kommunal infrastrukturun tikintisi, suvarma və meliorasiya sistemlərinin çəkilməsi, ənənəvi və alternativ enerji istehsalı üçün investisiya layihələrinin həyata keçirilməsində dövlət-özəl tərəfdaşlığın geniş istifadəsi təklif olunur. İqtisadi fəaliyyəti stimullaşdırmaq üçün işğaldan azad edilmiş ərazilərdə xüsusi güzəştli iqtisadi rejim tətbiq etmək vacibdir.

Məqalədə işgaldan azad olunmuş torpaqların iqtisadi potensialı, inkişafı, Azərbaycanın ümumi iqtisadi vəziyyətinə təsiri haqqında bəhs edilir.

Açar sözlər : Vətən müharibəsi, Qarabağ, iqtisadi amillər, iqtisadi artım, iqtisadi potensial.

Vergilərin İqtisadi İnkişafa Təsirinin Tədqiqi: Nizami Gəncəvi İrsindən Baxış

Nicat Əliyev
Azərbaycan Dövlət İqtisad Üniversiteti

Xülasə
Məqalədə dahi mütəfəkkir şairimiz N.Gəncəvinin yaradıcılığındakı nəzəri-iqtisadi ideyaları, cəmiyyətin ictimai iqtisadi quruluşu, əmək, əmək bölgüsü, sərvət və onun mənbələri, bölgü,istehlak məsələləri üzrə özünə məxsus bir tərzdə irəli sürdüyü fikirlərə müraciət olunmuşdur.Davamı olaraq N.Gəncəvinin yaradıcılığındakı fikirlərdən istifadə edərək araşdırmalar aparılmışdır. Məqalədə analiz üçün 1995-2019-cü illərdə ÜDM,mənfəət vergisi, fiziki şəxslərin gəlir vergisi,investisiya,ixrac göstəricilərindən istifadə olunmuşdur. Məlumatlar Dövlət Statistika Komitəsinin və İqtisadiyyat Nazirliyi yanında Dövlət Vergi Xidmətinin rəsmi internet saytlarından götürülmüşdür. Hesablamalar Microsoft Excel proqram paketinin köməyilə aparılmışdır.Məhz ölkəmiz nöqteyi nəzərdən birbaşa vergilərin iqtisadi artıma təsirinin tədqiq edilməsi,birbaşa vergilərdəki hər hansı bir dəyişmənin iqtisadi artıma müsbət yoxsa neqativ təsirini müəyyənləşdirmək, bu sahədə təkmilləşdirmə aparmanın yollarını araşdırmaq, beynəlxalq təcrübədəki müsbət cəhətlərin aşkarlanması və bu cəhətlərin ölkəmizin vergi sisteminə uyğunlaşdırılması yollarının aşkarlanmasına cəhddir.

Açar sözlər: Vergi, iqtisadi artım, korrelyasiya-reqressiya analizi.

Finansal Performans Analizi ile İflas Tahmini

Emil Gurbanzade
Azerbaycan Devlet İktisad Universitesi

Özet

Mali açıdan kıtlıklar ve iflasla ilgili araştırmalar elli yıla aşkın bir süredir derinleşerek devam ediyor. Bu araştırmaların temeli, işletmelerin finansal performanslarını inceleyerek iflas oranlarının veya iflas risklerinin hesaplanmasıdır. Hem mikro hem de makro modeller sonucunda işletmelerin iflas riskini hesaplamak son derece önemlidir. Ek olarak, modelleme ve yapay zeka alanındaki son gelişmeler bununla ilişkin araştırmaların güncelliğini daha da artırmıştır. İflas, mekan, zaman ve diğer faktörlere bağlı olarak çeşitli nedenlerden ortaya çıkabilir. Bu tür değişikliklere hızlı tepki veren hassas bir konu her zaman güncel en son bilgilerle beslenmelidir. İflas tahmininin amacı, bir şirketin mali durumunu ve performans beklentilerini değerlendirmektir. Ayrıca yazımızın temel amacı, Azerbaycan bankacılık sektöründe geleneksel iflas modellerinin incelenmesi ve uygulanması sonucunda bu modellerin doğruluğunu değerlendirmek ve modern modelleme yöntemlerinden olan makine öğrenmesi ve derin öğrenme tekniklerinin ülkemizde ugulanabilirliliyinin değerlendirilmesidir. Araştırma yapmak ve hipotezlerin geçerliliğini araştırmak için Azerbaycan Cumhuriyetinde faaliyet gösteren bankaların raporları, Azerbaycan Bankalar Birliği ve Azerbaycan Cumhuriyet Merkez Bankası raporları kullanılmışdır.

Anahtar kelimeler: Altman Z skor, finansal performans, iflas tahmini, Springate, makine öğrenmesi.

Dördüncü Sənaye İnqilabı – Sənayenin Rəqəmsallaşması

Yusif Yusifli
Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti

Xülasə

Dördüncü sənaye inqilabı termininin həyatımıza daxil olduğu bir vaxtda, sənayelərdə kadr alımında qiymətləndirmə meyarları bir-birindən mexanizasiya ilə fərqlənir. Bu yeni dövrdə avtomatlaşdırma, ağıllı fabriklər və kiber fiziki sistemlər kimi yeni anlayışlar iş həyatını getdikcə fərqli bir ölçüyə gətirir. Texnologiyalardakı bu formada sürətli irəliləyiş olmasının əmək bazarına nəzərə çarpacaq təsiri də olacaqdır. Ümumiyyətlə isə, bu sənaye inqilabı ilə texnologiyaların bir çox işçilərin yerlərini almağa başlayacağı proqnoz edilsə də, yeni dövrlə bir sıra yeni iş sahələri yaradılacaqdır. Bu period yeni iş sahələrindən başqa, həmçinin mövcud işçi qrupundan gözləntiləri dəyişdirəcəkdir. Bu zaman IV sənaye inqilabı ilə bağlı yeni əmək anlayışı meydana gəlir. Bu şirkətlərdə işəgötürənin personaldan gözləntilərinin hansı formada və nə dərəcədə fərqlənəcəyinə əsaslanır. Bu işin əsas məqsədi, çox kriteriyalı qərar vermə üsullarından biri olan analitik şəbəkə prosesi üsulundan istifadə edərək dördüncü sənaye inqilabı mühitində işə qəbul proseslərində ön plana çıxan yeni meyarların əhəmiyyət səviyyələrini müəyyənləşdirməkdir. Bu istiqamətdə insan resursları fəaliyyətinin dəstəklənməsi hədəflənir.

Açar sözlər: Dördüncü sənaye inqilabı, rəqəmsallaşan sənaye, işçi qüvvəsi, analitik şəbəkə prosesi.

Audit Sahəsində Əhəmiyyətli Təhrif Riskinin Qiymətləndirilməsi

Vüsal Bayramov
Azərbaycan Texnologiya Universiteti

Xülasə

Audit - maliyyə hesabatlarının düzgün, dəqiq və ədalətli şəkildə tərtib olunması ilə bağlı auditorun rəy verdiyi qanunvericilik standartlarına uyğun tapşırıqdır. Müasir dövrdə biznes əməliyyatlarının həcmindən asılı olaraq onlarının hər birinin auditor tərəfindən 100 faiz yoxlanılması mümkünsüzdür. Bundan əlavə onuda qeyd etməliyik ki, 100 faiz yoxlanılmış maliyyə-təsərrüfat hesabatı da auditora, eləcədə müəssisə rəhbərinə tam əminlik vermir. Bütün audit yoxlamalarında bəzi daxili məhdudiyyətlər mövcuddur. Buna görə də auditor rəy verməzdən əvvəl maliyyə hesabatlarında əhəmiyyətli təhrif riskini qiymətləndirməlidir. Burada biz nələrə diqqət edəcik? Diqqət edilməli məsələlər: audit riskinin komponentlərinin izahını vermək və maliyyə hesabatlarında əhəmiyyətli təhtif risklərini izah etməkdən ibarətdir.

Açar sözlər: Audit riski, təhrif, qiymətləndirmə, maliyyə hesabatı.

Azerbaycanda Perakende Sektörü Şirketlerinin Tedarik Zinciri Yönetimi Faaliyeti ("Rahat Market" üzerinden araştırma)

Ələddin Ağakişiyev
Azerbaycan Devlet İktisad Universitesi

Özet
Günümüzün dünyasında işletmelerin en önemli misyon ve amaçlarından biri ürün ve ya hizmetin müşteriye vakti-vaktinde aktarılması ve elde olunan kazancın işletmeye değer katmasıdır. Son yıllarda dünyada globalleşme etkisinin daha da kabarması, rekabetin artması fonunda artık işletmelerin ürün ve ya hizmetleri müşterilerine ulaştırmaları müddetinde farklılık yaratmasına yönelik faaliyyetleri Tedarik Zincirinin önemini ifade etmekdedir. Menajerler süreç içi faaliyyelerin kalite, maliyet ve gelişim üzerine ciddi bir etkisi olduğunu kavramışlar. Son yıllarda rekabet ve globalleşmenin etkilerinin artması firmaları ucuz maliyetle daha kaliteli ve güvenilir ürün sunmaya mecbur etmişdir. İşletmeler yalnız kendi yönetimlerinde yer almalarının yeterli olmadığını anlamışlardır. Kendilerine girdi sağlayan yukarı doğru işletmelerin yer aldığı ve çıkdını oluşturan, tüketicilere ürünleri ulaştıran ve satışsonu hizmet veren aşağıya doğru işletmelerin yer aldığı şebekenin yönetiminde var olmaları gerektiğinin farkına varmışlardır. Araştırmanın amacı Tedarik Zencirinin şirketler ve işletmeler için günümüzdeki değerinden bahsetmekdir. Azerbaycan perakende sektöründe Tedarik Zinciri Yönetiminin uygulanma özelliklerinin araştırılması çerçevesinde "Rahat Market" üzerinden mülakat yürütülmüş ve onlara Tedarik Zinciri Yönetimi faaliyeti ile ilgili bazı sorular yöneltilmiştir. Mülakatta Tedarik Zincirinin faydaları, şirket için neden önemli olduğu, hangi modelden yararlandıkları, hangi faktörün Tedarik Zinciri uygulamalarında daha ağır bastığı, hangi gelişmiş uluslararası teknikleri kullandıkları, pandemi dönemindeki zorluklar ve önlem tedbirleri, pandemi dönemindeki satış performanslarıyla ilgili sorular tespit olunmuştur.

Anahtar kelimeler: Tedarik zinciri yönetimi, ürün, perakende sektörü.

Transformation of Rural Areas And Peasantry During The Development Process of Turkey And South Korea: A Comparative Analysis

So Young Lee
Istanbul University

Abstract

Today, South Korea is one of the leading economies in the world. Behind of this reputation there are lots of arguments and debates on how this fast economic development was achieved. For many scholars and thinkers, Saemaul Undong considered as one of the main reasons for the "Miracle on the Han River. Saemaul Undong, also called New Village Movement, launched in 1970's was a village revitalization project at first sight. However, Saemaul Undong was the main rural development policy of the authoritarian Park Chung Hee regime which was also regimes response to the political-economic crisis at the end of the 1960's. The movement originally formed as a renovation of the village, constructing basic infrastructure projects but in its later stages the movement expanded to a full-scale agro-industrial production. Apart from its socio-economic objectives, Saemaul Undong was one of the most effective ideological apparatus of the Park's authoritarian regime for influencing the daily lives of the rural communities. Similar to the South Korean experience on rural development, the Village Institutes of Turkey which was officially implemented in 1940, showed a great example for developing countries on the efforts of rapid rural development. Although there were previous efforts of searches for possible rural development policies, the Village Institutes had twofold aim; solving the illiteracy problem of the peasants and boost agricultural production by providing modern agricultural methods to villagers via peasant origin, agro-teachers. It was the Kemalism's top policy on reaching out to peasants for getting support for the regime. Therefore, the institutes, the symbol of Peasantism, was the response of the Kemalist regime to the socio-economic and socio-political crisis of the country just after 1929's Great Depression.

Key Words: Saemaul undong, village ınstitutes, rural development, peasantism.

Пути Реформирования Налоговой Системы Азербайджанской Республики

Анар Асланов
Азербайджанский Государственный Экономический Университет

Резюме

Целью исследования является – анализ условий, факторов и особенностей формирования и развития налоговой системы Азербайджана и основные направления налоговой политики, разработка на этой основе теоретических положений и практических рекомендаций. В основу исследования положена гипотеза о качественно новом объекте теоретического исследования, который не имеет аналогов мировой экономической мысли и поэтому невозможность в основном применения для Азербайджана существующих традиционных подходов к регулированию ее налоговой системы. После обретения независимости переход экономики Азербайджанской Республики на рыночные принципы вызвал, как и в других областях, необходимость коренных реформ в налоговой системе. Экономические реформы явились причиной важных качественных перемен в экономике Азербайджана. Привлечение крупных инвестиций в экономику страны, макроэкономическая стабильность, создание правовой базы, поощряющей деловую сферу, и ряд других факторов создали условия для развития налоговой системы. Несомненно, все это находит отражение в налоговых поступлениях в государственный бюджет Азербайджана. Основные пути реформирования налоговой системы Азербайджанской Республики признается эволюция, т.е. взвешенная последовательность предпринимаемых шагов по совершенствованию налоговой системы, которая приводит к уровню развития экономики. Предметом исследования является налоговая система Азербайджана и основные направления налоговой политики, а объектом исследования диссертационной работы являются показатели деятельности налоговой инфраструктуры и макроэкономические показатели развития экономики Азербайджана.

Ключевые слова: Налоговая система Азербайджана, налоговая политика, экономические реформы.

İntellektural Tərəqqi və İnnovasiyalı İqtisadiyyata Keçid

Cavid Babayev
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında Dövlət İdarəçilik Akademiyası

Xülasə
Cəmiyyətimizin sürətli və sabit inkişafından doğan müvəffəqiyyətlər, müasir tarixin və zamanın tələbləri bizi artıq innovasiyalı ictimai sistem, innovasiyalı iqtisadiyyat, nümunəvi və mütərəqqi mənəvi həyat barədə daha dərindən düşünməyə və əməli işlər görməyə vadar edir. Cəmiyyətin və dövlətin innovasiyalara olan kütləvi və kəskin tələbatı bu gün bir fakt olaraq qalmaqdadır. Bu tələbat çoxşaxəli və çoxsəviyyəlidir. İnnovasiyalı tələbat yeni iqtisadi üsul və formalardan tutmuş yeni sosial təşkilatlanma və idarəetmə məsələlərinə qədər problemləri əhatə edir. Milli iqtisadiyyatda struktur dəyişiklikləri, diversifikasiya, innovasiya aktivliyinin yüksəldilməsi, elmin rolunun artırılması və habelə investisiyaların çoxalması olmadan davamlı iqtisadi artım mümkün deyildir. Bunlar bir tərəfdən iqtisadiyyatın müəyyən sahəsinə investisiyaların istiqamətləndirilməsini nəzərdə tutur, digər tərəfdən isə innovasiyaların artımı ilə iqtisadiyyatın modernləşdirilməsinə, bazarın tələblərinə adekvat investisiya resurslarının axınına təminat verir. Bu gün əsas məsələ Azərbaycanın davamlı iqtisadi artımına səmərəli təsir edəcək innovasiya tipli iqtisadi inkişafın prioritet məsələlərinin müəyyən edilməsidir.

Açar sözlər: İqtisadiyyat; innovasiya; inkişaf; texnologiya.

Optimal Nakit Yönetimini Sağlayarak İkiden Fazla İkame Edilebilir Ürünler İçin Ekonomik Sipariş Miktarı Modelinin Oluşturulması

Aysel Semedzade
Azerbaycan Devlet İktisad Universitesi

Özet

Farklı ürün çeşitlerinin siparişini verən envanter firmalarının esas sorunarından biri de toplam maliyetleri minimumda tutarak EOQ-nü bula bilmektir. 2-den fazla ürünler için ikame edilebilir özelliğinin olması stokta 0-a ulaşan ürün için en iyi yeniden sipariş noktası ve talep seviyesini bulmanın yoludur. Envanter çeşitlerinin ikame edilmesi sürecinde firmanın optimum nakit yöntemi modellerinden Miller-Orr modelini kullanarak nakit akışının üst ve alt düzeylerini, geri dönüş noktasını belirlemektedir. Nakit düzeyi belirlenmesi ile ikame edilebilir ürünler için EOQ modelinin kurulması firmanın toplam maliyet ve harcamalarının dengede tutulmasına pozitiv yönde etki etmektedir. Bu araştırmanın amacı büyük ölçeklerde envanter siparişi ile çalışan firmaların finansal süreçlerine optimum nakit yönetimi modellerinden en uygununu seçib tatbik ederek ikame edilebilir ürünler EOQ modelinin hesaplnmasını temin etmektir. Özsüt Azerbaycan işletmetsinden elde edilen veriler finans və sipariş miktarı konularını kapsamaktadır. Ülkemizde konunun araştırılmasına veya pratikte kullanılmasına çok da yer verilmemiştir. Bu araştırmanı yaparak EOQ, ikame edilebilir ürünleri ve Miller – Orr modelini aynı süreçde kullanılmasını temin ederek firmanın toplam maliyet ve harcamalarında bir dengende tutulmasını sağlamaktır. Araştırma sonuçlarına dayanarak optimum nakit yönetiminde EOQ modelinin kurulması daha büyük envanter siparişi ile çalışan firmalar için kullanılması daha uygun görülmektedir.

Anahtar kelimeler: EOQ, Miller-Orr, ikame edilebilir ürünler/

Koronavirus (COVID-19) Pandemiyasının Əmək Bazarına Təsiri

Adil Talıbov
Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti

Xülasə

COVID-19 virusunun sürətli şəkildə yayılması dünya miqyasında əmək bazarlarına ciddi şəkildə təsir etmişdir. Son araşdırmalara görə, xüsusilə istehsal sahələrinin böhrandan yüksək və orta-yüksək dərəcədə təsirlənən sektorlarında işləyənlər işlərini itirmək, ödənişsiz məzuniyyətə çıxmaq və həftəlik iş saatlarının azaldılması kimi risklərlə üzləşirlər. Pandemiya dövründə əmək fəaliyyətində baş verən başqa bir əsaslı dəyişiklik evdə işləyənlərin nisbətindəki artımdır. Pandemiyadan əvvəl yalnız az sayda insan iş fəaliyyətini evdən həyata keçirsə də, böhrandan sonra evdə işləmək məcburi bir hala çevirlmişdir. Buna baxmayaraq hər bir işi evdən etmək mümkün deyil. Bir çox ölkələr COVID-19 böhranının ölkə iqtisadiyyatına və əmək bazarına zərərli təsirlərini azaltmaq məqsədilə daha əvvəl həyata keçirilməmiş tədbirlər görməyə başladılar. Ümumi olaraq, dünya ölkələri üzrə məşğulluq tədbirlərinin yeddi qrupda cəmləndiyi görülür: işsizlik müavinətləri, özünüməşğul olan və ya qeyri-rəsmi formada çalışan işçilər üçün dəstəklər, əmək haqqı şəklində verilən subsidiyalar, işləmə qaydalarında tənzimləmələr, ödənişli xəstəlik məzuniyyəti üçün subsidiyalar, işdən çıxarmanın məhdudlaşdırılması və peşə təhsili subsidiyaları. Bu məqalədə, koronavirus pandemiyası ilə başlayan böhranın işçi qüvvəsi və əmək bazarı üzərindəki təsirləri araşdırılmışdır. Belə ki, pandemiya dövründə müxtəlif ölkələr üzrə əmək bazarında baş verən dəyişikliklər araşdırılmış və müqayisəli formada tədqiq edilmişdir. Bununla yanaşı, pandemiyanın davam etdiyi dövrdə bir çox insanın işlədiyi peşə və fəaliyyət sahəsindən asılı olaraq işləmə formasındakı kəskin dəyişikliklər, evdə işləyənlərin və evdə işləyə biləcəklərin artan nisbəti son araşdırmalardan istifadə edərək ümumiləşdirilmişdir. Məqalədə COVID-19 böhranının əmək bazarına, məşğulluq və işsizlik dərəcələrinə zərərli təsirlərini azaltmaq üçün dövlətlər tərəfindən formalaşdırılan və həyata keçirilən məşğulluq tədbirlərini ümumiləşdirilir və bəzi ölkələrdə həyata keçirilmiş uyğun məzmunlu tədbirlərlə müqayisə edilir. Son olaraq isə pandemiya nəticəsində yaranan böhranın əmək bazarına təsilərinin öyrənilməsi məqsədilə əmək fəaliyyəti ilə məşğul olan 102 şəxsin iştirakı ilə anket sorğusu keçirilmiş və nəticələr analiz olunmuşdur.

Açar sözlər: Koronavirus pandemiyası, Covid-19, əmək bazarı, işçi güvvəsi, məşğulluq tədbirləri.

Elektron Ticarətdə Marketinqin Tətbiqi Problemləri və Həlli Yolları

Xalıqverdi Hüseynov
Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti

Xülasə
Bu işdə ənənəvidən elektronikə keçən ticarət və marketinq konsepsiyası müzakirə edilmiş və rəqəmsal marketinqin müəssisələr üçün üstünlükləri və digər marketinq metodlarına nisbətən üstünlükləri statistik göstəricilər ilə təhlil edilmişdir.İnternet sayəsində dünyanın müxtəlif yerlərində müəssisələr, təşkilatlar və şəxslər bir-biri ilə çox asanlıqla ünsiyyət qururlar. Gündən-günə artan istifadəçi sayında alış-veriş vərdişləri internet mühitinə keçir. İnsanlar istədikləri məlumatları asanlıqla əldə edə, istədikləri məhsulları araşdıra və internet saytlarına olduqları yerdən gəzərək alış-veriş edə bilərlər. Bunun fərqində olan müəssisələr, onlayn alış-veriş saytları yaradır və bu saytlara uyğun ənənəvi marketinq metodlarına əlavə olaraq onlayn marketinq üçün uyğun strategiyalar hazırlayırlar. İnternetin imkanları sayəsində tanıtım fəaliyyətləri sərfəli və ucuzdur. Ənənəvi marketinqlə müqayisədə aşağı xərclər müəssisələri, daha ucuz qiymətlər isə müştəriləri razı salır.Məhsullarını marketinqi zamanı ən vacib məsələlərdən biri hədəf auditoriyaya çatma strategiyası olmuşdur. Ənənəvi marketinqdə istifadə olunan metodlar həm müəssisələri maddi cəhətdən çətinliyə saldı, həm də hədəf auditoriyaya çatmaq üçün gözləntiləri doğrultmadı. Bu nöqtədə müəssisələr rəqəmsal marketinq üsulları ilə mövcud müştərilərini saxlamağı və potensial müştərilərinə minimum xərclə çatmağı hədəfləyirlər. 20-ci əsrin sonlarında rabitə texnologiyalarındakı inkişaf və internetin icad edilməsi ilə ticarət fərqli bir səviyyə qazandı. İnternet, sosial və iqtisadi həyatın yanında ticarət anlayışını və ticarətin tərzinə təsir edərək çox sürətlə dəyişdi. İnternet texnologiyasındakı inkişaflarla birlikdə qloballaşma və rəqabət artdı.

Açar sözlər: Ticarət, internet, marketinq.

Covid-19 və İqtisadi Təsirləri

Məqsəd Surxayev
Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti

Xülasə
Covid-19 pandemiyası, xəstəliyin özünün yayılması və karantin səyləri xaricində böyük iqtisadi təsirlərə səbəb olmuşdur. SARS-CoV-2 virusu dünyaya yayıldıqca, narahatlıqlar tədarük tərəfindəki istehsal məsələlərindən xidmət sektorunda azalan iş sahəsinə keçdi. Pandemiya, tarixdəki ən böyük qlobal tənəzzülə səbəb oldu və qlobal əhalinin üçdə birindən çoxu kilidlənmə vəziyyətinə gəldi. Çaxnaşma başlaması, pandemiya ilə mübarizə aparmaq üçün malların istifadəsinin artması və Çin materikindəki fabriklər və logistikanın pozulması səbəbindən bir sıra sənaye sahələri ciddi ziyan gördü. Buna bağlı olaraq bir-neçə qiymət dəyişməsi halları da meydana gəldi. Dərman çatışmazlığı barədə geniş xəbərlər yayılmışdı, bir çox bölgədə panik hərərkət edilməsi və bunun nəticəsi olaraq qida və digər zəruri ərzaq məhsulları çatışmazlığı görüldü. Xüsusilə texnologiya sənayesi, elektron malların göndərilməsindəki gecikmələrə dair xəbərdarlıq etdi. Pandemiya planları qlobal olaraq dəyişdirməyə məcbur etdi. Bütün moda, idman və texnologiya konfransları və tədbirləri ləğv edildi və ya onlayn olaraq dəyişdirildi. Səyahət və ticarət sənayesindəki pul təsiri hələ tam olaraq proqnozlaşdırılmasa da, milyardlarla olması və artması ehtimalı var.

Açar sözlər : Covid-19, Çin, Qlobal tənəzzül, İqtisadi təsir.

Влияние Инфляции на Доходы Населения

Айтекин Мамедова
Азербайджанский Государственный Экономический Университет

Резюме

В статье отражается влияние инфляции на доходы населения. Проведенные исследования в данной отрасли показывают, что существование инфляции негативно влияют на неравномерное распределение доходов, возрастание реальных расходов потребителей, снижение уровня жизни населения и многие прочие обстоятельства. Поэтому основой деятельности снижения негативных влияний инфляции является защита реальный доходов населения, то есть с помощью ограничение роста цен расширить возможности получения доходов населения. Обеспечение финансовой стабильности в стране является одним из основных требований рыночной экономики. Для этого важным условием является укрепление финансово-кредитной системы, снижение дефицита бюджета и уровня инфляции путем реализации жесткой денежной политики, укрепления курса национальной валюты. Инфляция, будучи постоянным элементом рыночной экономики считается одним из факторов нарушавшей стабильное развитие. Исторически утверждено, что чем больше инфляция, тем больше опасностей может возникнуть для общества. Когда идут инфляционные процессы в экономике возникает условие неравномерного распределения доходов между разными слоями общества.

Ключевые слова: Инфляция, доходы, уровень жизни, антиинфляционные меры, минимальная потребительская корзина.

Problems and Challenges of IFRS Adoption

Aziz Aghayev
Azerbaijan State University of Economics

Abstract

The appropriation of International Financial Reporting Standards (IFRSs) in Europe and around the globe speaks to maybe the main bookkeeping administrative change lately. The utilization of IFRSs as a widespread monetary detailing language is acquiring energy across the globe as more nations are embracing IFRS or combining their nearby guidelines with it. Most nations have set a guide towards the reception of IFRS from January, 2012. In spite of the fact that there are contentions that IFRS are immaterial to agricultural nations yet they are embracing it in light of the fact that IFRS is an item with "network impacts". IFRS is seen as an excellent bookkeeping standard, contrasted with most nearby bookkeeping norms, which can assist with encouraging expanded equivalence of budget summaries by speculators. Globalization, expanded boundary posting, fascination of unfamiliar venture and helps, and other institutional components have been the inspiring elements for IFRS appropriation. Despite the fact that IFRS guarantees a ton of advantages for monetary revealing by adopters, there are numerous difficulties and hindrances which should be survived. Exercises from as of now adopters of IFRS uncover that for viable IFRS selection, there must empowering institutional system, bookkeeping schooling and preparing, effective limit building project to set up the different partners for the approaching progress and difficulties.

Key words: Problems, challenges, IFRS adoption, first adoption process.

Фьючерсы – Один Из Важнейших Инструментов Финансового Бизнеса

Джахангир Рзабеков
Азербайджанский Государственный Экономический Университет

Резюме

Финансовый бизнес – это направление бизнеса, реализация которого осуществляется на финансовых рынках. Операционной деятельностью в финансовом бизнесе является спекулирование корпоративными ценными бумагами, валютой, производными финансовыми инструментами (фьючерсы, форварды, опционы и т.д.). Помимо купли – продажи, в финансовом бизнесе оказываются посреднические услуги. Эти услуги оказывают специализированные брокерские и дилерские компании, а также коммерческие банки и другие частные инвестиционные компании. Основными направления инвестирования в финансовом бизнесе является инвестирования в корпоративные ценные бумаги и иностранную валюту, однако с развитием данного направления бизнеса потребности в финансовых ресурсах начали возрастать. Это привело к внедрению новых финансовых инструментов, которые также именуются производными. Одним из таких инструментов в финансовом бизнесе стал фьючерс. Фьючерсный контракт предполагает получение определённого объёма финансового актива или товара по цене, ожидаемой в будущем. Параллельно с развитием технологий и увеличением субъектов финансового бизнеса развивался и финансовый рынок фьючерсов. Благодаря развитию рынка фьючерсов появилась возможность спекулировать не только самим финансовым активом или товаром на товарной бирже, но фьючерсным контрактом на эти товары и активы, предполагающие моментальное заключение сделок по купле – продажи. Развитие фьючерсного рынка позволило усовершенствовать брокерские услуги – внедрение кредитного плеча. Теперь брокер являлся не просто посредником на финансовых рынках, но и позволял вести маржинальную торговлю, тем самым снижая инвестиционные расходы трейдеров. Благодаря этому количество инвесторов и объёмов денежных вливаний на финансовых рынках возросло. В статье даётся классификация фьючерсов, проводится сравнительный анализ и выявляются наиболее эффективные фьючерсные контракты.

Ключевые слова: Финансовый бизнес, фьючерсный контракт, кредитное плечо, маржинальная торговля.

Sürdürülebilir Büyüme Oranı ve Hisse Senedi Değeri Arasındakı İlişki: Enerji Sektöründe Uygulama

Arife Hüseynova
Azerbaycan Devlet İktisad Universitesi

Özet

Sürdürülebilir büyüme her dönemin güncel konularından biridir ve son dönemlerde Sürdürülebilirlik konusuna artan bir ilgi vardır. Birçok yatırımcı, uygulayıcı ve akademisyen, hisse senedi değerini etkilemeyle ilgili faktörleri bilmekle ilgilenmektedir ve Firma büyümesi uzun süreden beri hissedar değeri yaratmanın en önemli öğelerinden biri olarak gösterilmektedir. Büyüme, genellikle, öz sermaye değerinin önemli etkenlerinden biridir. Sürdürülebilir büyüme oranı (SBO), şirket büyümesinin eksikliklerini değerlendirmek için önemlidir ve bir şirketin değer yaratma olasılığını yakalar. Bu nedenle, bu çalışmanın amacı, sürdürülebilir büyüme ve hisse senedi değeri arasındaki ilişkiyi belirlemektir.Bunun için Türkiyenin Enerji sektöründe işlem yapan 5 firmanın 2017-2020 verileri elde edildi. Sürdürülebilir büyüme oranı hesaplamak için Sürdürülebilir büyüme oranını hesaplama modellerini inceledik ve SBO' yu hesapladık. Hesaplama sonuçlarımızı hisse senedi değerleri elde edilerek karşılaştırıldı. Sürdürülebilir büyüme oranı ve hisse senedi değer verilerimizi SPSS uyqulamasında Pearson Korelasyon analiz etdik. Elde etdiğimiz sonuçlara göre tüm şirketler, sürdürülebilir büyüme oranı ve ile hisse senedi değeri arasında bir ilişki gösterdi.Yapdığımız araştırmada 4 şirket positiv korelasyon gösterdi. Araştırmamıza dahil olan 5 şirketden yalnız 1 firmamız neqativ korelasyon gösterdi.

Anahtar kelimeler: Sürdürülebilir büyüme oranı, hisse senedi , pearson korelasyon.

The Impact of Economic Transition and Entrepreneurship in Poland

Nusrat Munzarin Methila
Khasan Fazliddinov
Siegen University

Abstract:
In this paper, Poland's economic situation is analyzed, how the transitional economy impacted Poland socially, politically, and its enterprises. Tabular information Is given about economical comparisons between Poland, the Czech Republic, and Hungary. Also, this paper sheds light on entrepreneurship and Poland's entrepreneurial situation, especially social and female entrepreneurship. Afterward, the barriers to the entrepreneurial situation are discussed. The target of this paper is to represent the economical and entrepreneurial situation in Poland.
Keywords: American-style mixed economy, West European–style welfare state, entrepreneurship, ınnovation, products, ınnovative entrepreneurship, government support of innovative business.

Azərbaycanda Hazır Geyim Markalarına İstehlakçı Tələbinin Təhlili

Aynurə Məmmədzadə
Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti

Xülasə
Qloballaşma ilə sosial-mədəni səviyyələrin inkişafı və buna uyğun olaraq dəyişən istehlakçı seçimləri hazır geyimə olan təlabatı artırmışdır. Getdikcə artan ehtiyacları ödəmək və istehlakçı tələbini yarada bilmək üçün hazır geyim sektorundakı müəssisələr bir-biri ilə rəqabət etməyə başladılar. Rəqabətdə olan müəssisələr məhsulların fərqli xüsusiyyətlərini və keyfiyyətlərini ortaya qoymaq üçün bir marka kimi fəaliyyət göstərməyə başladılar. Çox sayda marka olduğu üçün araşdırmada X markası nəzərə alınıb. Məqalədə, istehlakçıların hazır geyim alarkən diqqət etdikləri xüsusiyyətlər, alış-veriş yeri seçimləri, alış-veriş zamanı insanların fikirlərinə hansı amilərin təsir etdiyini ortaya qoymaq və marka dəyəri ölçülərinin hazır geyim almaq niyyətinə təsirini təyin etmək əsas götürülmüşdür.
Bu məqalə, marka dəyəri ölçülərinin X marka geyim sənayesində istehlakçıların alış niyyəti üzərindəki təsirlərini müəyyənləşdirmək və istehlakçıların üstünlük verdikləri hazır geyim markalarına olan baxışlarını ortaya qoymaq məqsədi daşıyır. Bu çərçivədə, istehlakçıların marka dəyəri və alış niyyətləri miqyasında izahlı təhlili aparılmışdır. Bu məqsədlə məlumat toplama vasitəsi kimi anket tətbiqinin istifadə edildiyi araşdırma işi aparıldı. İlkin məlumatları toplamaq üçün Azərbaycanda istehlakçılara online sorğu metodu ilə müraciət edilmişdir. Əldə edilən məlumatlar statistik analizdən istifadə edilərək şərh edilmişdir. Hazır geyim markalarının bir çoxunun bugünkü bazar şərtlərində rəqabət etdiyini nəzərə alsaq, marka strategiyaları istehlakçıların marka haqqında düşüncələrinə uyğun olaraq müəyyənləşdirilməlidir. Hazır geyim şirkətlərinin milli və beynəlxalq bazarlarda rəqabət gücünü artıraraq uğurlar əldə etməsində bunun böyük töhvəsi var. Bu baxımdan tədqiqat nəticələri hazır geyim sektorundakı marketinq və marka menecerlərinə markalarını yerləşdirməkdə və marka strategiyalarını təyin etməyə kömək edəcəkdir.

Açar sözlər: Hazır geyim, marka, istehlakçı tələbi.

Restoran Sektorunda Qəbul Edilən Xidmət Keyfiyyəti və Müştəri Məmnuniyyəti Üzərinə Bir Araşdırma: Demoqrafik Dəyişkənlər Üzrə Qrupların Müqaisəsi (Bakı Nümunəsi)

Aliyə Həsənli
Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti

Xülasə
Qlobal bazarlarda artan rəqabət və beynəlxalq iqtisadi mühitin təzyiqləri nəzərə alınmaqla, müştərilərin saxlanılması daha vacib bir şirkət hədəfinə çevrilir. Buna nail olmaq üçün xidmət təşkilatları xidmət keyfiyyətinə diqqət yetirirlər. Xidmətlərin müştərilər tərəfindən nə dərəcə keyfiyyətli qəbul edilib-edilməməsini, buna təsir edən spesifik amilləri aydınlaşdırmaq müştəri məmnuniyyətinin əldə olunması üçün vacib bir məsələdir. Tədqiqat restoran sektorunda qəbul edilən xidmət keyfiyyəti və müştəri məmnuniyyətininin araşdırılmasını əhatə etmişdir. Araşdırmada xidmət keyfiyyəti və müştəri məmnuniyyətinin haqqında əvvəlki araşdırmalardan bəhs edilmişdir. Bundan əlavə olaraq, tədqiqatda xidmət keyfiyyəti və müştəri məmnuniyyətinə respondentlərin münasibətlərinin demoqrafik amillərə görə fərqlilik göstərib-göstərmədiyi də araşdırılmışdır. Demoqrafik amillər olaraq cins, aylıq gəlir, restorana getmə məqsədi, restorana getmə sıxlığı götürülmüşdür. "İnsanların müştəri məmnuniyyətinə olan münasibətləri hər iki cinsin üzvlərində eynidir mi?" və ya "Xidmət keyfiyyətinə münasibət insanların aylıq gəlirlərinə görə fərqlilik göstərir mi?" sualları əsasında araşdırılma aparılmış, analizlər edilmişdir. Restoran sektorunda çox tədqiqatlar olsa da, müştəri məmnuniyyəti və xidmət keyfiyyəti, onlara təsir edən amillər dərindən araşdırılsa da, Bakı şəhərində bu dəyişkənlərin demoqrafik amillərə görə fərqlilik göstərməsi məsələsi haqqında araşdırmalar çox azdır. Bu səbəbdən araşdırmanın bu cür aparılması tədqiqatın orginallığın da təmin etmişdir. Tədqiqatın obyekti Bakı şəhərində fəaliyyət göstərən restoranlar və müştəriləridir.Tədqiqatın predmeti isə Bakı şəhərində fəaliyyət göstərən restoranlarda xidmət keyfiyyəti, müştəri məmnuniyyəti və demoqrafik faktorlardan ibarətdir. Məqaləyə Bakı şəhərində keçirilən anket sorğusunun nəticələri daxil edilmiş və SPSS proqramında 356 respondentin cavabları üzrə Independent Samples T və One way ANOVA analizləri edilmişdir. Yekunda analizin nəticələri göstərilmiş və bu nəticələrə uyğun olaraq təkliflər verilmişdir.

Açar sözlər: Müştəri məmnuniyyəti, xidmət keyfiyyəti, restoran, işçilər.

Ölkəmizdə Keçirilən Sosial İslahatlarin Əsas İstiqamətləri

Fidan Babayeva
Aygün Hacıyeva
Azərbaycan Dövlət Aqrar Universiteti

Xülasə
Sosial siyasət hər bir dövlətin daxili siyasətinin əsas istiqamətlərindən biri olmaqla, ictimai həytın sosial və ayrılmaz hissəsidir. Bu sahə cəmiyyətin müxtəlif təbəqələri arasında münasibətlərin tənzimlənməsinə, əhalinin yaşam keyfiyyətinin və həyat səviyyəsinin yüksəldilməsinə yönəldilmiş tədbirlər sistemidir. Sosial siyasətin əsas məqsədi cəmiyyətin müxtəlif sosial qrupları arasındakı qeyri bərabərliyin tədricən aradan qaldırılması və maddi mənəvi sərvətlərin bölüşdürülməsində sosial ədalətin təmin edilməsidir.
Azərbaycan dövləti sosial yönümlü bir dövlətdir. Ölkəmizdə əhalinin sosial müdafiəsinin gücləndirilməsi istiqamətində çox ciddi tədbirlər görülür.Əməkhaqları, pensiya təminatı sahəsində aparılan ciddi islahatlar, qaçqın və məcburi köçkünlərin yaşayış şəraitinin yaxşılaşdırılması üçün həyata keçirilən geniş proqramlar, şəhid ailələrinə göstərilən qayğı, sosial sahə ilə bağlı qəbul olunan çoxsaylı qanunlar və s. cəmiyyətin rifah halının yaxşılaşmasına yönəlmiş tədbirlərdir. Məqalədə əsasən aparılan uğurlu, məqsədyönlü siyasət nəticəsində ildən-ilə daha yüksək inkişaf göstəriciləri nümayiş etdirən iqtisadiyyatın formalaşdırılması ölkədə işgüzar fəallığın daha da yüksəldilməsinə, yoxsulluğun azaldılmasına əlverişli şərait yaratmış, əhalinin etibarlı sosial müdafiəsini, maddi-rifah halının əhəmiyyətli dərəcədə yaxşılaşdırılması göstərilmişdir.

Açar sözlər: Sosial siyasət, sosial müdafiə, sosial sahə, islahat, həyat səviyyəsi.

İşğaldan Azad Edilmiş Rayonların İnkişaf Perspektivləri

Nuranə Abbasova-Zeynalova
Mingəçevir Dövlət Universiteti

Xülasə

Silahlı Qüvvələrin Ali Baş Komandanı, Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyevin qətiyyəti, müzəffər Ordumuzun sücaəti nəticəsində 1989-1993-cü illərdə Ermənistan tərəfindən işğal olunmuş torpaqlarımız işğaldan azad olunmuşdur. İşğaldan azad olunmuş ərazilərdə mövcud infrastruktur uzun illər ərzində məhv edilərək yararsız hala salınıb. Bu ərazilərimiz çox böyük sahibkarlıq potensialına malikdir və bu ərazilərin işğaldan azad edilməsi həm dövlətin, həm də sahibkarların qarşısında böyük məsuliyyət qoyur, geri qaytarılan torpaqlarımızda iqtisadi fəaliyyətin canlanması zərurətə çevrilir. Burada sahibkarlığın bir çox növünü inkişaf etdirmək mümkündür. Həmin bölgələrə investisiya qoyuluşlarını stimullaşdırmaq və sahibkarları bu ərazilərə istiqamətləndirmək üçün təşviqedici vergi və gömrük siyasəti dövlətin diqqət mərkəzində olacaqdır. Qarabağ ərazisində sahibkarlığın inkişafı nəticəsində həm ölkəmizin ümumi daxili məhsulunun həcmi, həm də dövlət büdcəsinə vergi daxilolmaları artacaqdır. Azərbaycanın şanlı ordusunun torpaqlarımızı işğaldan azad etməsinin həmçinin iqtisadi inkişaf, məşğulluğun təmini, yeni iş yerlərinin yaradılması kimi müsbət təsirləri olacaqdır. İşğaldan azad edilmiş ərazilərdə iqtisadiyyatı dirçəltmək konfliktsonrası reabilitasiyanın həm strateji, həm də taktiki baxımdan son dərəcə mühüm, amma elə o qədər də mürəkkəb tərkib hissələrindəndir. Bu bölgədə iqtisadi dirçəlişin proqram məqsədi, sadəcə olaraq, ayrı-ayrı dağıdılmış istehsal obyektlərinin bərpası və ya hətta yenilərinin tikilməsi kimi ifadə edilə bilməz.

Açar sözlər: Post-konflikt ərazilər, innovasiya sahibkarlığı, iqtisadi inkişaf.

The Impact of International Trade on Inequality Among Different Countries

Afsana Huseynova
Azerbaijan State University of Economics

Abstract
We should not be mistaken to say that the basis of economic relations between all the countries of the world today is trade operations in various and modern directions. Thus, trade occurred at a certain stage of development of the society at the stage when, together with the production of goods, labor is produced not only for its own production, but also for its sale. In other words, the development of the national economies of the countries trying to build the market system in the modern period is closely related not only to domestic opportunities, but also to the main form of international economic relations, as well as to the efficient use of foreign trade. From this point of view, the implementation of various directions of the system of economic relations between the countries of the world is important both theoretically and practically to study the development trends, principles, rules, regulation and improvement of international trade operations, which combine these ways. In this regard, the course material, which is prepared on the basis of generalized studies in the mentioned directions, has a great role in the teaching process, and the article I wrote covers this topic.

Keywords: World countries, international trade, economy, import, export, international labor division, world trade.

Küresel İnovasyon Endeksine Göre Orta Asya Türk Cumhuriyetlerinin Mevcut Durumu

Hasan Gül
Ondokuz Mayıs Üniversitesi
Azamat Maksüdünov
Aysuluu Beyşenova
Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi

Özet

Günümüzde her alanda ekonomik büyüme ve teknolojik rekabetçilik için bilgi ve inovasyonun önemi gittikçe artmaktadır. Yapılan bu araştırmanın amacı, Orta Asya Türk Cumhuriyetlerinin inovasyon ile ilgili durumunu incelemektir. Bu amaçla her yıl Dünya Fikri Mülkiyet Örgütü (WIPO), Cornell Üniversitesi ve INSEAD işbirliğinde hazırlanan 2015-2020 yıllarını kapsayan Küresel İnovasyon Endeksi raporlarından yararlanılmıştır. Çalışma Kırgızistan, Türkiye, Kazakistan, Azerbaycan, Özbekistan ve Tacikistan olmak üzere 6 ülkeyi kapsamaktadır. Araştırma sonuçlarının bu ülkelerdeki inovasyonla ilgilenen kurum ve kuruluşlar için önemli ve yararlı bilgiler sağlayacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: İnovasyon, küresel inovasyon endeksi, Türk Cumhuriyetleri.

Sənayedə İnnovasiya Fəaliyyətini Məhdudlaşdıran Amillər

Ülviyyə Rəsulova
Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti

Xülasə

Məqalədə Azərbaycanda emal sənayesində innovasiya fəallığına mane olan amillər araşdırılmışdır. Bu amillərə emal sənayesində istehsalın həcminin kiçik olması, istehsal edilən məhsulların həcmində sadə və standart məhsulların payının yüksək olması, emal sənayesi məhsullarının satış həcminin illər üzrə dəyişkənliyinin böyük olması, əksər müəssisələrin ölçüsünün minimal səmərəli ölçüsündən əhəmiyyətli dərəcədə kiçik olması aiddir. Bununla yanaşı, ölkədə faiz dərəcələrinin yüksək, müəssisələrin maliyyə imkanlarının isə məh¬dud ol¬ması in¬novasiya fəallığını məhdudlaşdıran amillərə aiddir. Habelə, ölkədə fəlaiyyət göstərən Sahib¬karlığın İnkişaf Fon¬d və Azərbaycan İnves¬¬tisiya Şirkəti kimi inkişaf istitutlarının in¬novasiyaların maliy¬yə¬ləşdirilməsində rolu məhduddur. Qeyd edilənlərlə yanaşı, ölkədə innovasiya fəaliyyətinə mənfi təsir göstərən amillərdən biri də dövlət büdcəsindən elmə cəkilən xərclərin azlığı ilə əlaqədar olmuşdur. Bütövlükdə, sənayedə müəs¬si¬sələrin innovasiya potensialı məhdudluğu innovasiyanın mənimsənilməsinə mane olan əsas amillərdəndir.

Açar sözlər: İnnovasiya, emal sənayesi, müəssisənin ölçüsü.

Young People's Labour Market Transition in Azerbaijan: An Analysis of the Youth Employment Support Programs

Abbas Babayev
ADA University

Abstract

This article, which draws on the study of the main policy documents and reports concerning Azerbaijani youth and employment policies, an online survey with young people, and in-depth interviews with experts and insiders of the national youth and employment policies of Azerbaijan, aims to evaluate the role of current support mechanisms to ensure smooth transition of young people into labour market in Azerbaijan and the extent to which young people, especially with poor educational background, can benefit from existing support mechanisms. The reason for studying the case of Azerbaijan is a potential sign of problematic youth transitions to the labour market in the form of considerable share of youth not in employment, education, or training (NEET youth) among the country's youth population. After brief overview of the importance of the NEET indicator, the detailed analysis of labour market support programs in Azerbaijan is conducted. The findings of analysis show that while the legal and policy documents concerning the state youth and employment policies demonstrate the policymakers' commitment to supporting youth in their transition to labour market, it takes time for all those plans to be transformed into real benefits for youth. The article also lays out potential areas, which are in case of receiving additional support from the government, can contribute to achieving better outcomes in ensuring smooth transition of youth to the labour market.

Keywords: Youth unemployment; youth transition to labour market; youth not in employment, education.

Qiymətli Kağızlar Bazarında Maliyyə İnstitutları və Sahibkarlığın Qarşılıqlı Fəaliyyəti Mexanizmlərinin Təkmilləşdirilməsi

Ötər Əlizadə
Azərbaycan Turizm və Menecment Universiteti

Xülasə
Bazar iqtisadiyyatının formalaşması zamanı potensial maliyyə mənbələrinin ölkə iqtisadiyyatına intensiv cəlb edilməsi vacibdir. Həyata keçirilmiş iqtisadi islahatlar çərçivəsində dünya iqtisadiyyatına inteqrasiya dərinləşdirilmiş və nəticədə iqtisadiyyatın dinamik inkişafı təmin edilmişdir.Məlumdur ki, maliyyə bazarının seqmentlərindən biri qiymətli kağızlar bazarıdır. Qiymətli kağızlar bazarı pul resurslarına olan tələb və onun təklifi arasındakı əlaqədən ibarətdir. QKB-ı kapitalın başlıca sektorlara keçidini təşkil edir. Bununla bağlı olaraq pul resurslarının sahələarası köçürülməsinə şərait yaradır ki, bu da iqtisadi inkişaf tempini artırır. QKB-nın mövcud olmadığı bir ölkədə inkişaf etmiş bazar iqtisadiyyatının mövcud olduğundan söhbət gedə bilməz. Bazarda bir sahibkar öz hesabına iş yerləri yaradır, istehsal ilə məşğul olur, ehtiyaclarını ödəmək üçün qiymətli kağızlar bazarına müraciət edərək buraxılmış qiymətli kağızları sataraq vəsait cəlb edir. Hər sahədə inkişafa gətirib çıxaran bazar prinsipləri əsasında formalaşmaq, maliyyə qiymətli kağızları bazarının fəaliyyətinin artırılması və müasir tələblər baxımından bu istiqamətdə iqtisadi islahatların həyata keçirilməsində maksimum nəticələr əldə etmək vacibdir.

Açar sözlər: Qiymətli kağızlar, səhm, istiqraz, fond birjası.

Sosial-Demoqrafik Amillərin İş Məmnuniyyətinə Təsirinin Tədqiqi

Yasər Novruzov
Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti

Xülasə

İdarəetmə sahəsinin əsas problemlərindən biri işçilərlə bağlı olan problemlərdir. İşçilərinin məmnun olması təşkilatların məhsuldarlığını artıra bilməsi üçün əsas şərtlərdən biridir. Məqalədə Azərbaycan Respublikasının xidmət sektorunda fəaliyyət göstərən müəssisələrində sosial-demoqrafik (yaş, cins, təhsil) amillərinin işçilərin iş məmnuniyyətinə təsirinin tədqiqi aparılmışdır. Bu günə qədər iş məmnuniyyəti mövzusunda beş mindən çox araşdırma aparılmışdır. Müasir dövrdə bir çox müəssisə və təşkilatların inkişafı və fəaliyyəti iş məmnuniyyəti ilə bir başa bağlı hala gəlmişdir. İşçinin iş məmnuniyyətinə təsir edən amillərin birdən çox olması iş məmnuniyyəti anlayışına fərqli yanaşmaların meydana çıxmasına səbəb oldu. İş məmnuniyyətinin formalaşmasına səbəb olan faktorlardan isə sosial-demoqrafik amillər böyük əhəmiyyət kəsb edir. Sosial-demoqrafik faktorlar günümüzdə diqqət verilməsi vacib olan məsələlərdəndir. Sosial-demoqrafik faktorların insanların iş həyatına, işdən məmnunluğuna təsirinin araşdırılması təkcə Azərbaycan ölkəsinin təşkilatları üçün deyil, həm də xarici ölkələrin təşkilatlarını maraqlandıran məsələ olmalıdır.

Alınan nəticələrə əsasən, sosial-demoqrafik amillərin iş məmnuniyyətinə təsir etdiyi müəyyənləşdirilmişdir. Lakin təşkilati amillərlə (staj, vəzifə) nisbətdə bu amilin təsiri daha azdır.

Açar sözlər : Sosial-demoqrafik amillər, yaş, cins, iş məmnuniyyəti.

Влияние Пандемии на Рынок Труда

Мехин Гулузаде
Азербайджанский Государственный Экономический Университет

Резюме
Распространение болезни COVID-19 серьезно влияет на рынки труда во всем мире. Согласно недавним исследованиям, особенно те, чья производственная деятельность занята в секторах, пострадавших от кризиса в высокой и средне-высокой степени,сталкиваются с такими рисками, как потеря работы, пребывание в неоплачиваемом отпуске и сокращение рабочих часов в неделю. Еще одним событием во время пандемии стало увеличение доли тех, кто работает на дому. Хотя до пандемии лишь небольшая часть рабочей силы работала из дома, после кризиса работа на дому поощряется или является обязательной. Однако выполнять все профессии и работу из дома невозможно. Государства пытаются смягчить пагубное влияние кризиса COVID-19 на экономику и рынок труда в целом, принимая беспрецедентные меры в этот период. Хотя в разных странах они могут отличаться, глобальные меры занятости сосредоточены в семи категориях: субсидии для неформальных или самозанятых работников, пособия по безработице, субсидии заработной платы, новые правила труда, субсидии на отпуск по болезни, ограничения на увольнения и субсидии на профессиональное обучение. В этом исследовании влияние кризиса, начавшегося с пандемии COVID-19, на персонал и работу суммируется в свете появляющейся литературы. Затем влияние пандемии на исследование; В этот период рост числа работающих из дома и тех, кто может работать из дома, был обобщен с помощью недавних исследований. Наконец, в исследовании резюмируются чрезвычайные меры в области занятости, принятые государствами для смягчения пагубных последствий кризиса COVID-19 на рынке труда, и сравниваются меры, принимаемые в некоторых странах.

Ключевые слова: Covid-19, рабочая сила, занятость, меры занятости.

Azərbaycanda Universitet-Sənaye İş Birliyində Mövcud Problemlər və Həlli Yolları (Dövlət Universitetləri Timsalında)

Rəşidə Əliyeva
Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti

Xülasə
Universitetlər texnoloji bilik və fikir istehsal edən qurumlardır. Sənaye təşkilatları isə bu texnoloji bilikləri və fikirləri praktikada tətbiq edərək ticarət məhsuluna çevirirlər. Bu baxımdan, universitet-sənaye əməkdaşlığı bir ölkənin sosial-iqtisadi inkişafının davamlılığı üçün vacibdir. Eyni zamanda, universitetlər və sənaye təşkilatları arasındakı əməkdaşlıq bir bölgənin yerli potensialının üzə çıxarılmasına kömək edir. Universitet ilə sənaye təşkilatları arasındakı əməkdaşlığın quruluşu, forması və intensivliyi bölgələrdən bölgələrə görə dəyişir. Bu çərçivədə, universitet ilə sənaye təşkilatları arasındakı əməkdaşlıq səviyyəsini artırmaq üçün müxtəlif siyasi addımlar da atılır. Bu addımlar ümumiyyətlə; Aktyorlar arasında kadrların hərəkətliliyinin təmin edilməsi, əməkdaşlıqdakı hüquqi maneələrin aradan qaldırılması, birgə tədqiqat layihələrinin maliyyələşdirilməsi və milli tədqiqat proqramlarının yaradılması. Beləliklə, universitetlər və sənaye təşkilatları bu əməkdaşlıqla müxtəlif qazanclar əldə etməyi hədəfləyirlər. Bu qazanclar həm sosial kapital, həm də inkişaf baxımından vacib olaraq görülür.Sənayeləşmənin əsas hərəkətvericiləri elm, texnika və iqtisadiyyatdır. Bu gün texnologiya elmi biliklərə əsaslanır və davamlı yenilikçi bir yanaşma tələb edir. Universitetlər yenilikçi elmin istehsalçısı olduğu halda, sənaye yeni texnologiyaların və iqtisadi böyümənin yaradıcısı olmuşdur. Digər tərəfdən, xüsusilə elmi araşdırmalara maliyyə dəstəyi vermək vəzifəsi dövlətin üzərinə düşməkdədir.

Açar sözlər: Universitet, sənaye, əməkdaşlıq, iş birliyi, texnologiya.

İşsizlik Sigortası: Türkiye ile Danimarka Karşılaştırması

Hanife Saygı
Serdar Orhan
Sakarya Üniversitesi

Özet

İşsizlik sigortası bireylere sağladığı güvenceyle çalışma hayatında önemli bir yer tutmaktadır. İlk örnekleri Sanayi Devrimi yıllarında Avrupa'da gerçekleşen işsizlik sigortası zaman içerisinde diğer ülkelerde de uygulanmaya başlanmış, bölgesel ve uluslararası örgütlerin sözleşmeleri, raporları ve önergeleriyle farklı nitelikler kazanmıştır. Türkiye'deki işsizlik sigortası Avrupa'ya göre geri kalmış ve yavaş ilerleyen bir süreç olarak kabul edilmektedir. İşsizlik sigortasının Türkiye'de uygulamaya geçmesi yaklaşık 50 yıl sürmüştür. 2000'li yıllarda zorunlu işsizlik sigortası sistemini yasalaştıran Türkiye'nin aksine Danimarka yaklaşık 100 yıl önce sendikal kaynaklı ghent sistemiyle işsizlik sigortasını uygulamaya başlamıştır. Çalışmanın amacı işsizlik sigortasının bu iki ülke üzerinden tarihsel bağlamda ve uygulanma farklılıkları üzerinden karşılaştırmasını yapmak ve gelişimini incelemektir.

Anahtar kelimeler: İşsizlik sigortası, Türkiye'de işsizlik sigortası, Danimarka'da işsizlik sigortası.

Azərbaycanda Kiçik Sahibkarlığa İnvestisiyaların Cəlb Olunması Yolları

Natiq Cavadov
Ağdam Dövlət Sosial-İqtisadi Kolleci
Seymur Məmmədov
Ayşən Məmmədova
Azərbaycan Texnologiya Universiteti

Xülasə

Hal-hazırda Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə ölkədə aparılan islahatlar daha geniş vüsət almaqdadır. Belə ki, sosial-iqtisadi inkişaf sahəsində keyfiyyətcə yeni, davamlı inkişaf mərhələsinə keçidin təməli qoyulmuşdur. Sosial-iqtisadi inkişaf siyasətinin əsas hədəfi, iqtisadi səmərəlilik, sosial ədalətlilik prinsiplərini rəhbər tutmaqla, milli iqtisadiyyatın rəqabət qabiliyyətliliyinin yüksəldilməsi və dünya təsərrüfat sisteminə səmərəli inteqrasiyası əsasında uzunmüddətli perspektivdə ölkədə əldə olunmuş dinamik sosial-iqtisadi inkişafın davamlılığını təmin etməkdən ibarətdir. Sahibkarlığa dövlət himayəsinin sistemli şəkildə həyata keçirilməsi, sahibkarlara dövlət dəstəyi tədbirlərinin səmərəsinin yüksəldilməsi bu sahədə mühüm nailiyyətlərin əldə edilməsinə şərait yaratmışdır. Sahibkarlığa dövlət maliyyə köməkliyi mexanizmi yaradılmış və bu mənbə hazırda kiçik sahibkarların maliyyə vəsaitlərinə olan tələbatının ödənilməsinin real mənbəyi kimi çıxış edir. Sahibkarlığın inkişafı sahəsində qəbul edilmiş normativ-hüquqi sənədlər, sahibkarlığa dövlət maliyyə mexanizminin daha da təkmilləşdirilməsi iş adamlarında özünəinam hissini artırmış, sahibkarlıq fəaliyyətinin genişləndirilməsinə, xüsusilə də regionlarda yeni sahibkarlıq subyektlərinin fəaliyyətə başlamasına təkan vermişdir. Artıq ölkədə fəaliyyət göstərən sahibkarlıq subyektləri sosial təşəbbüslərə daha fəal qoşulmaqdadırlar.

Beləliklə, araşdırma göstərir ki, sosial – iqtisadi inkişafın müasir mərhələsində bazar strukturlarının, xüsusilə kiçik sahibkarlığın inkişafı ölkənin bir sıra problemlərinin həll edilməsinə mühüm təsir göstərir. Bu isə əhəmiyyətli dərəcədə kiçik sahibkarlığın investisiya imkanlarının artırılmasından asılıdır. Odur ki, sosial – iqtisadi inkişafın bütün mərhələlərində bu məsələnin prioritetliyinin diqqət mərkəzində saxlanılması və kiçik biznesin investisya imkanlarının artırılmasına dövlətin çoxsahəli köməyi və təsiri məqsədəuyğundur.

Açar sözlər: Məşğulluq, maliyyə institutları, kreditlərin sığortalanması, istehsal infrastrukturu, mikromaliyyələşmə.

COVID-19 Impact on Brand Preference in Consumer Purchasing Decisions on Food Products in Azerbaijan

Seymur Guliyev
Azerbaijan State Oil and Insurty University

Abstract
As it is known, spread of COVID-19 pandemic could not be controlled and it has surpassed all the expectations. World countries closed the boarders; most of the economies went into recession and the entire world suffered from the emerged COVID-19 pandemic. Even though the impacts of COVID-19 global pandemic both economically and socially can be measured and predicted, thought the changes of consumer purchasing behaviour is not easily estimated. As food products are necessary to survive, consumers demand increased because of shut down, but supply decreased because of closed manufacturing operations and it caused panic hoarding by some of the consumers. The effect of the pandemic on human life became interesting for the researchers to explore the impact of the COVID-19 on the businesses, especially brand preferences in consumer purchasing decisions for food products. Overall, the purpose of this article is to explore the impact of global pandemic through complementary empirical research and the current literature on how a pandemic affects brand preference in consumer purchasing behavior, since this is a topic lacking in empirical research. In addition, based on the branding and consumer behaviour theory, the Phenomenon, Moderators and Outcome, shortly “PMO” model was a model of the study, and it provided the bases for gathering empirical data needed for the article. The methodology of the study is based on qualitative approach. Fifteen interviews were conducted with Azerbaijani customers. Research findings showed that there are some changes on consumer purchasing behaviours during yhe COVID-19 pandemic.

Keywords: Brand preference, consumer purchasing behavior, Covid-19 pandemic, food, brand loyalty.

Взаимосвязь Кластеризации Экономики Карабаха и Экономического Роста Страны

Нубар Ибадова
Азербайджанский Государственный Экономический Университет

Резюме

В настоящей статье рассмотрены теоретические аспекты кластеров, также глобальные тенденции, с примерами успешных кластеров в мире. Исследовано несколько моделей кластерной политики, реализуемых в мировой практике, обобщены и представлены эти модели мирового уровня. Отмечена роль отраслевых направлений кластеризации экономики. В статье указаны экономические районы Азербайджанской Республики и ресурсный потенциал каждого из них, также они сгруппированы по уровню развитости. Выделены этапы кластеризации в мире, которое показывают процесс развития от создания научных городов до сети индустриального сообщества. Рассмотрены кластеры, которые на данный момент действуют в разных регионах Азербайджана роль, которых велика в экономическом росте страны. Особое внимание уделяется Карабаху. В этом регионе ожидается переход новой модели экономического развития, в связи с тем, что эти территории были оккупированы, но на данный момент освобождены. На этих территориях ожидается создание новых инфраструктур, иначе говоря, «строительный бум». Описан потенциал данного региона. Также предложено построение в данном регионе бизнес-инкубаторов, промышленных парков и туристических зон, которые в дальнейшем улучшат социально-экономического положение как региона, так и страны в целом.

Ключевые слова: Карабах, кластер, промышленные парки, бизнес-инкубатор, туристические зоны.

Ağıllı Şəhərlər və Tətbiqetmə Sahələri

Fərid Mehdiyev
Manisa Celal Bayar Üniversitesi

Xülasə

Sənaye inqilabı ilə başlayan urbanizasiya nisbətlərindəki artım, yaşayış sahələrinə xas olan sərhəd həddinin aşılmasına və sağlam olmayan böyüməyə səbəb oldu. Şəhərləşmənin sürətlə böyüməsi, sıx metropol şəhərlərinin yaranmasına səbəb oldu. Əhalinin sürətli artımı nəticəsində şəhərlərdə yaranan nəqliyyat, enerji, su, səhiyyə, ətraf mühit və təhlükəsizlik kimi bir çox problemin həllində texnologiyanı bir vasitə olaraq istifadə edərək, ortaya çıxan problemlərə praktik həll yolları üçün ağıllı tətbiqlər sınanır. Bunların nəticəsi olaraq şəhərlər daha da rəqəmsal hala gəlir və vətəndaşlar rəqəmsal bir şəxsiyyət qazanırlar. Ağıllı şəhərkər, innovativ rəqəmsal texnologiyaların tətbiqi ilə ənənəvi şəbəkələri və xidmətləri daha səmərəli etməklə, şəhər sakinlərinin, dövlət idarələrinin və özəl sektorun xeyrinə daha əhatəli, davalı və bir-biri ilə əlaqləli şəhərlər yaradır. Ağıllı şəhərlər, iqdisadi, sosial və ekolojik mənbələrin məhdudiyyətliyini və gələcək nəsillərin ehtiyaclarını nəzərə alaraq həyat keyfiyyətini yaxşılaşdırmağı hədəfləyir. Azərbaycan işğaldan azad edilmiş ərazilərdə ağıllı şəhər, ağıllı kənd konsptini tətbiq etməyə hazırlaşır. Bu məqalənin məqsədi elə bu anlayışlara aydınlıq gətirmək və dünya təcrübəsini araşdırmaqdır.

Açar sözlər: Şəhər, ağıllı texnologiya, ağıllı şəhər.

Nizami Gəncəvi “Xəmsə”sində İqtisadi Fikirlər

Aynur Səfərli
Bakı Dövlət Universiteti

Xülasə
Cənab İlham Əliyevin 2021-ci ili “Nizami Gəncəvi İli” elan etməsi, ümummilli lideri Heydər Əliyev tərəfindən qoyulan ənənənin davamıdır. Nizami Gəncəvi yaradıcılığında Azərbaycanda pul sistemi haqqında, ümumiyyətlə pulun sosial-iqtisadi təbiəti haqqında mükəmməl elmi fikir və təsəvvürlər yaratmışdır. N.Gəncəvinin "Xəmsə"sində cəmiyyətin ictimai-iqtisadi münasibətləri haqqında təsəvvürlər daha aydın nəzərə çarpır. Humanizm və demokratizm dahi mütəfəkkirin iqtisadi ideyalarının əsasını təşkil etmişdir. N.Gəncəvi çox hallarda əməyə, sərvətə, mübadiləyə, pula, bölgü və istehlaka öz əxlaq fəlsəfəsi mövqeyindən yanaşmışdır. Əmək və əməkçi obrazları onun bütün əsərlərinin başlıca qayəsini təşkil edir. N.Gəncəvi «Xəmsə»də daxili və xarici ticarət mənbələrinə, onların inkişafına və aparılması qayda-qanunlarına dair qiymətli fikirlər söyləmişdir. O, tacirlərə, alqı-satqı ilə məşğul olanlara şərait və ədalət qanunları ilə sövdələşməyi tövsiyə edir. Nizami iqtisadi fikir və ideyaları «Xəmsə»sindəki ictimai-iqtisadi quruluşun tənqidi təhlili və ifadəsi kimi meydana çıxmışdır. Onun əsərlərində torpaq istehsal prosesinin ən qiymətli və təbii vasitəsi kimi səciyyələndirilir. Nizami heç də dövlətin və ordunun saxlanması üçün əhalidən alınan vergilərin əleyhinə olmamışdır. Lakin o, idarəedənlərin, məmurların vergi siyasətində apardıqları özbaşınalığın, əyalətlərdə və şəhərlərdə müxtəlif adlarla hər şeydən vergi toplanmasına qarşı çıxış edirdi. Nizaminin iqtisadi görüşlər sistemində mühüm məsələlərdən biri də peşə bölgüsü, ixtisaslaşma, əmək bölgüsü mövzusudur. “Xəmsə”də Nizami bu məsələyə ölkədə sərvətin və bolluğun artırılmasına təsir edən bir amil kimi yanaşır. Onun fikrincə, əməksevərlik, çalışqanlıq, halal əməklə yorulmadan məşğul olmaq insanda bir sıra müsbət əxlaqi keyfiyyətlər formalaşdırır. Dahi şair-pedaqoq bazar iqtisadiyyatına aid olan başlıca anlayışlarla gənc nəsli tanış etmiş, ailə həyatında və cəmiyyətin inkişafında iqtisadiyyatın rolu barədə gənc nəsildə təsəvvür yaratmışdır.

Açar sözlər: Nizami ili, Nizami Gəncəvi, iqtisadi baxışlar, “Xəmsə”, bölgü və istehlak.

Qarabağ İqtisadiyyatının Klasterləşdirilməsi ilə Ölkənin İqtisadi İnkişafı Arasındakı Əlaqə

Baba Məmmədov
Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti

Xülasə
Bu məqalədə klasterlərin nəzəri cəhətləri araşdırılmış, eləcə də qlobal trendlər və dünyada uğurlu olan klasterlər vurğulanmışdır. Dünya təcrübəsində həyata keçirilən klaster siyasətinin bir neçə modeli araşdırılmış və dünya səviyyəli bu modellər ümumiləşdirilərək təqdim edilmişdir. İqtisadiyyatın klasterləşmənin sahəvi istiqamətlərinin rolu qeyd olunmuşdur. Məqalədə Azərbaycan Respublikasının iqtisadi rayonları və hər birinin resurs potensialı göstərilmiş və inkişaf səviyyəsinə görə də qruplaşdırılmışdır. Burada həmçinin dünyadakı klasterləşmə mərhələləri vurğulanmışdır ki, bu da elmi şəhərlərin yaranmasından sənaye cəmiyyəti şəbəkəsinə qədərki inkişaf prosesini əhatə edir. Hazırda Azərbaycanın müxtəlif bölgələrində fəaliyyət göstərən, ölkənin iqtisadi artımında böyük rolu olan sənayə parkları təsvir olunub. Xüsusilə yeni işğaldan azad edilmiş Qarabağ zonası diqqət mərkəzində saxlanılmışdır. Bu səbəbdən dolayı bölgədə yeni bir iqtisadi inkişaf modelinə keçid gözlənilir. Bu ərazilərdə yeni infrastrukturların, başqa sözlə desək, "tikinti bumu"nun yaradılması gözlənilir. Bu bölgənin mümkün potensialı izah olunmuşdur. Həmçinin bölgədə həm bölgənin, həm də bütövlükdə ölkənin sosial-iqtisadi vəziyyətini daha da yaxşılaşdıracaq biznes inkubatorları, sənaye parkları və turizm zonalarının yaradılması təklif olunmuşdur.

Açar sözlər: Qarabağ, klaster, sənaye parkı, biznes inkubator, turizm zonaları.

Azərbaycanın Emal Sənayesinin Dövlət Tənzimlənməsi Zərurətinin Nəzəri Əsaslandırması

Rüxsarə Seyfullalı
Azərbaycan Texniki Universiteti

Xülasə
İqtisadiyyatın dövlət tənzimlənməsi iqtisad elminin formalaşması dövründən bu günə qədər müzakirə edilən ən uzunömürlü mövzulardan hesab edilir. İctimai rifahın yüksəldilməsi və müxtəlif iqtisadi vəziyyətlərdə səmərəli tənzimləyici mexanizmlərin tapılması yolları həmişə iqtisadçı alimlərin diqqət mərkəzində olmuşdur. İqtisad elminin tənzimləmə üzrə müddəalarının təkamülünün, eləcə də bu sahədə irəli sürülən ideyaların real nəticələrinin tədqiqi dövlətin iqtisadi proseslərə müdaxiləsinin zərurəti və səmərəliliyinin artırılması istiqamətində yeni ideyalar mənbəyi ola bilər. Məqalənin məqsədi dövətin iqtisadi proseslərə müdaxiləsinin zəruriliyini vurğulayan elmi fikirlərin sintezini aparmaqdır. Tədqiqatın aparılmasında təhlil və məntiqi ümumiləşdirmə kimi yanaşmalardan istifadə olunmuşdur. İqtisad elminin nəzəri əsasları və beynəxalq maliyyə qurumlarının dövlət idarəetməsinin keyfiyyəti ilə bağlı hesabatları tədqiqatın informasiya bazası kimi qəbul edilmişdir. Məqalənin yazılmasında iqtisadi tənzimləmə üzrə elmi ədəbiyyatın təhili aparılmış və bu əsasda iqtisadi tənzimləmə sahəsində mövcud olan nəzəri mənzərənin təsvirinə cəhd edilmişdir. Tədqiqatda dövlətin iqtisadi proseslərə müdaxiləsinin zəruriliyi barədə elmi mülahizələrin ümumiləşdirilməsinə cəhd edilmiş, iqtisadi inkişaf üçün prioritet tənzimləmə obyektlərinin seçilməsi, həmin sahələrə təsir alətlərinin müəyyən edilməsi, tənzimləmənin keyfiyyətinin yüksədilməsi, tənzimləmə tədbirlərinin nəticələrinin qiymətləndirilməsi kimi məsələlərin Azərbaycan iqtisadiyyatı üçün aktuallığı əsaslandırılmışdır.

Açar sözlər: Dövlət tənzimlənməsi, bazarın fiaskosu, dövlətin fiaskosu.

Avropa Birliyində Siyasi Populizmin İqtisadi Səbəbləri

Paşa Mahmudov
Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti

Xülasə

Populizm sözü Latın dilində “populus” sözündən yaranır, sözün kollektivist mənasında "insanlar" mənasını verir. Avropada həddindən artıq sağda və ifrat solda olan populist partiyalar 2008-ci ilin Böyük tənəzzülündən sonra böyük səs payları qazandılar və bir çox ölkədə və hətta Avropa Parlamentində siyasətin əsas ölçüsünün sol-sağ dekoltendən qloballaşma / parçalanma tərəfdarı hissəsinə çevrilməsini müşahidə edirik. Bunun seçicilərin münasibətindəki dəyişikliklərlə və siyasi partiyaların bu dəyişikliklərə uyğunlaşması ilə əlaqəsinin olmasını sübut edən araşdırmalar zamanı populizmin yüksəlməsinin iki əsas səbəbi ortaya çıxmışdır: iqtisadi və mədəni səbəblər. Dəlilləri nəzərdən keçirərkən iqtisadi və mədəni amillər arasında kompleks qarşılıqlı əlaqənin olduğunu görünür. Qlobal maliyyə böhranından bəri populistlər iqtisadi çətinlikləri mühacirlər, AB və hökumət xərcləri ilə əlaqələndirirlər. Bunların hamısı müsəlman qadağaları, Brexit və qənaət kimi həddindən artıq tədbirlərə yönəldilmişdir. Buna baxmayaraq, tədbirlərin heç biri iqtisadi çətinliyi aradan qaldırmır. Böyük tənəzzül və qənaət siyasəti ilə əlaqəli böyük seçici qrupları arasındakı iqtisadi narahatlıq, populist partiyaların mədəni əks-səda mesajlarını yüksək səviyyədə qəbul etməyə səbəb olur.

Açar sözlər: Siyasi populizm, Avropada poppulizm, populizmin iqtisadi səbəbləri.

Covid-19 Salgınının Birinci Döneminde Ülkelerin İnsanların Yaşam Kalitesini Artırıcı Tedbirleri: Azerbaycan ve Türkiye Değerlendirmesi

Ali Rzayev
İstanbul Üniversitesi
Gafar Shamilov
Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi

Özet

Yaşanan salgınların ekonomik krizleri doğurması kaçınılmazdır. Son olarak yaşanan ve tüm dünyayı etkisi altına alan COVİD-19 salgını döneminde tüm dünyada büyük bir arz yönümlü kriz meydana gelmiş, bu etki hem gelişmiş hem de gelişmekte olan ülkeleri etkisi altına almıştır. Salgının ekonomik etkilerinin ve sonuçlarının araştırıldığı mevcut çalışmada Azerbaycan ve Türkiye açısından salgının etkilerinin ağır olduğunun, her iki ülkenin ekonomisinde bir daralma meydana geldiğini söyleyebiliriz. Nitekim, salgının sosyal ve ekonomik etkilerini azaltıcı tedbirler uygulayan ülkeler bu amaçla birçok alanı kapsayan tedbirler paketini salgının ilk dönemlerinden itibaren sunmaya başladı. Çalışma kapsamında Azerbaycan ve Türkiye`de uygulanan sosyo-ekonomik alanı iyileştirici tedbirler değerlendirilmiştir. Mevcut dönemde Türkiye`de istihdamı koruyucu tedbirler kapsamında, kısa çalışma ve ücretsiz izin uygulaması, bankalar tarafından sunulmuş düşük faizli kredi destekleri, sosyal yardım destekleri sunulduğu görülmüştür, Nitekim, aynı dönemde Azerbaycan`da insanlara minimum gelir seviyesini karşılamak için sosyal yardımlar sunulurken, işletmelere de çeşitli piyasayı koruyucu paket sunulmuştur. Bu çerçevede sunulan ekonomi paketlerinin dezavantajlı gruplar olan çalışanlar, işsizler ve sosyal yardımlara ihtiyaç duyan kesimlere yönelik olduğu gözlenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Covid-19, ekonomik kriz, Azerbaycan, Türkiye.

Dövlət Dəstəyi ilə Formalaşan Rəqabət

Günel Kazımova
Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti

Xülasə
Məqalədə Azərbaycanda fəaliyyət göstərən müəssisələrin rəqabət mühitinin vəziyyəti və rəqabət qabiliyyətinin yüksəldilməsi məqsədilə sahibkarlığın inkişafı və biznes mühitinin daha da yaxşılaşdırılnıasının müasir vəziyyəti statistik göstəricilər əsasında təhlil edilmişdi. İnkişaf etmiş ölkələrin praktikası göstərir ki, sağlam rəqabət mühitinin mövcudluğu, əslində təsərrüfat subyektlərinin mülkiyyət mənsubiyyətindən asılı olmayaraq, bərabər iqtisadi və hüquqi şərait yaradılmasını, təsərrüfat subyektlərinə iqtisadi müstəqilliyin verilməsini özündə əks etdirir. Təsərrüfat subyektləri o halda sağlam rəqabət apara bilərlər ki, bərabər iqtisadi və hüquqi mühitdə təşkil olunsunlar. Bazarın dəyişməz atributu kimi səciyyələnməklə, hər bir təsərrüfat subyektinin əlvərişli şəraitdə mövcudluğu öz fəaliyyətini həyata keçirmək uğrunda həyata keçirdiyi könüllü rəqabətin əyani təzahürü kimi qiymətləndirilir. Rəqabət strategiyasını planlaşdırarkən müəssisə həm daxili imkanlarına, həm də xarici amillərin verdiyi imkanlara güvənir. Bundan əlavə biznes subyektinin atdığı bir çox addımlar xarici təsirlərin nəticəsində formalaşır. Startegiyanın düzgün qurulmasının əsasını onun ayrı ayrı elementlərinin düzgün formalaşması təşkil edir. Hal hazırda ölkəmizdə fəaliyyət gösətərən müəssisələr fəaliyyət istiqamətindən asılı olaraq fərqli imkanlara malikdirlər. Belə ki, qeyri neft sektoruna dövlət tərəfindən xüsusi diqqət göstərilməkdədir.

Açar sözlər : Rəqabət mühiti, rəqabətqabiliyyətlilik, sağlam rəqabət.

Kiçik və Orta Sahibkarlıq Subyektlərində Klasterlərin Rolu və Turizm Sektoru üçün Uyğunluğunun Araşdırılması

İlahə Əlibəyli
Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti

Xülasə

Müasir dünyamızda sürətlə inkişaf edən texnika və texnologiya,bazarların qloballaşması sahibkarlıq subyektləri arasında rəqabətin artmasına səbəb olmuşdur.Bu rəqabət mühitində daha az xərclə daha yaxşı məhsul istehsal edə bilən,ətrafdakı dəyişikliklərə tez ayaq uydura bilən,üstün rəqabətqabiliyyətinə malik olan iri firmalar bazar paylarını daha da, artırmağa müvəffəq olurlar.Belə çətin rəqabət yarışında kiçik və orta sahibkarlar (KOS) üçün nəinki yeni bazar payı qazanmaq,hətta öz bazar payını əldə saxlamaq belə çox çətin bir hal alır.Bu baxımdan da, bəzi kiçik və orta sahibkarlıq subyektləri müflisləşərək bazardan çıxmalı olur.Öz rəqabətqabiliyyətini geri qazanmaq və bunun davamlı hal almasına nail olmaq isəyən KOS-lar isə bir sıra tədbirlər görməyə məcbur olurlar.Xüsusilə də, xidmət sektorunun ÜDM içərisindəki payının artması bu sahənin rəqabətqabiliyyətliyinin artırılmasının diqqətəlayiq olduğunun isbatıdır.Rəqabət üstünlüyünün əldə olunması,ixrac potensialının artırılması,firmaların öz imkanlarını genişləndirilməsi,bölgədə sosial-iqtisadi dəyişiklikləri əldə olunması üçün ən optimal yol klasterlərin yaradılmasıdır.

Bu məqalədə klasterlərin iqtisadi inkişafdakı rolu,inkişaf perspektivləri və xidmət sektoru içərisində xüsusi önəmə sahib olan turizm sektorunda klasterlərin yaradılmasının mümkünlüyü və üstünlükləri araşdırılmağa çalışılmışdır.

Açar Sözlər: Klasterlər, turizm sektoru, rəqabətqabiliyyətlilik.

Azərbaycanda Qastronomik Turizmin İnkişaf Prespektivləri

Elnurə Məmmədova
Azərbaycan Milli Kulinariya Mərkəzi

Xülasə

Qastronomik turizm - turistlərin başqa ölkələrin milli mətbəx xüsusiyyətləri, mətbəx mədəniyyəti, süfrə adət və ənənələri ilə tanış olmaq üçün turizm marşurutlarının təşkil olunması, unikal olan yemək və ya məhsullarla tanışlığıdır. İnsanlar səyahət etdikləri ölkənin milli mətbəxi, məhsul və yeməklərin istehsalı və hazırlanması xüsusiyyətləri ilə tanış olur, eyni zamanda təlim və peşəkar bilik əldə edirlər. Bəzi ekspertlərin fikrincə qastronomik turizmi həmişə digər turizm sahələrindən ayırmaq mümkün deyil. Lakin bu turizm növünün sürətli inkişafı onun geniş imkanlara malik olmasının göstəricisidir.

Əlbətdə bu xarici turist üçün qastronomiya və yerli mətbəx, süfrə mədəniyyət haqqında dəyərli məlumat əldə etməyin bir yoludur.

Qeyd etmək yaxşı olar ki, xarici turistin ölkəyə münasibəti çox vaxt ölkənin yerli mətbəxi ilə tanışlıqdan başlayır. Bunun üçün ölkəmiz geniş potensiala malikdir. Azərbaycan milli mətbəxi Azərbaycan mədəniyyətinin bir hissəsidir, bu səbəbdən qastronomik turizmi milli mətbəx restoranları və milli xörəklərimiz olmadan təsəvvür etmək olmaz.

Bu turizm növü Azərbaycanda yeni inkişaf edir və təssüf ki, müstəqil formada belə turlar yoxdur, bu səbəbdən qastronomik turların komponentləri əsas proqramlara əlavə olunur. Qastronomik turizmin dünyada sürətlə inkişaf etdiyini nəzərə alasaq, qədim tarixə və mədəniyyətə malik olan ölkəmiz bu sahədə böyük uğurlar əldə edə bilər. Milli şərabların, milli məhsulların dünyada tanındılması ölkəmizdə turizmin bu formasınına dövlətin və yerli sahibkarların diqqətini artırır.

Açar sözlər: Turizm, qastroturizm, milli mətbəx, kulinariya, şərabçılıq.

Karabağ’ın Yumuşak Güç Unsuru Olarak Turizm

Ahmet Akalın
Ankara Üniversitesi

Özet

Azerbaycan küresel turizm piyasası içerisinde önemli bir oyuncu olma potansiyeline sahiptir. Bu potansiyelin işgal altındaki Karabağ’ın azat edilmesiyle önümüzdeki dönemde daha da artması beklenmektedir. 2020 yılı sonunda Azerbaycan’da, Karabağ’da işgal altındaki toprakların 44 günlük Vatan Muharebesiyle (sert güç ile) azat edilmesiyle yeni bir dönem başlamıştır. Azerbaycan, “Kafkasya’nın Cenneti’ni dünyanın turizm merkezi haline getireceğiz” stratejisiyle Karabağ’da turizm alanında önemli yatırımlara başlamıştır. Çünkü Karabağ bölgesi doğal güzellikleri, tarihi dokusu, kültürel zenginlikleri ve endemik bitki örtüsüyle turizm sektörü için el değmemiş bir coğrafyadır.

Bu çalışmada Karabağ’da turistleri cezbedecek yumuşak güç unsurlarına değinilmektedir. Bu unsurların turizm potansiyelinin Azerbaycan’a ekonomik getirisinin öneminin ortaya konulması amaçlanmaktadır. Bu araştırma sert güç (muharebe) ile işgalden özgürleştirilen edilen Azerbaycan topraklarının yumuşak güç potansiyeli bakımından değerlendirilmesini içermektedir. Bu nedenle çalışma, örneklem olarak ele alınan Karabağ’ın yumuşak güç potansiyelinin turizmle birlikte Azerbaycan için nasıl yumuşak güç unsuru haline getirebileceğinin tartışılması açısından önemlidir.

Anahtar Kelimeler: Karabağ, yumuşak güç, turizm, kültür diplomasisi, Kafkas’ın cenneti.

Nizami Gəncəvi Əsərlərində İqtisadi Fikirlər

Vəfa Balakişiyeva
Mingəçevir Dövlət Universiteti

Xülasə

Nizaminin əsərlərində cəmiyyətin iqtisadi-sosial quruluşu, ictimai münasibətləri xüsusi formalarda ifadə olunmuşdur. Onun bu sahədə yürütdüyü fikir və ideyaları "Xəmsə"nin beytlərində, misralarında, yaratdığı çoxsaylı obrazların deyimlərində iqtisadçıların adət etmədiyi bir tərzdə açıqlanır və nəticədə onun baxışları bir sistem şəklində müəyyənləşir. Nizaminin cəmiyyətin iqtisadi quruluşuna dair baxışlarında cəmiyyət həyatının idarə edilməsi, qurulması və təzələnməsi haqqında yürütdüyü ideyalar iqtisadi fikir tariximizin inkişafında mühüm yer tutur.

Açar sözlər: Maddi nemətlərin bölgüsü, qənaətçilik, iqtisadi-sosial quruluş.

Azərbaycan İqtisadiyyatında Transmilliləşmə Səviyyəsinin Qiymətləndrilməsi

Natiq Şixizadə
Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti

Xülasə

Qloballaşma iqtisadi perspektiv çərçivəsində iki fərqli şəkildə müəyyən edilə bilər. Bunlardan birincisi qloballaşmanın nəzəri tərifi olaraq, reallaşması üçün tələb olunan şərtlər tam deyil. Yaxın gələcəkdə tamamlanacağına dair bir işarə yoxdur. İkinci tərif, nəzəri tərifdə yer alan əsas elementlərin yalnız bir hissəsini əhatə edən mövcud iqtisadi fenomeni təsvir etməyi hədəfləyir.

"Bütün dünyada heç bir maneə olmadan ölkələr arasında hər növ məhsulların, istehsal amillərinin və məlumatların sərbəst hərəkətini təmin edəcək ortaq qanuna əsaslanan və ümumi razılığa əsasən formalaşan ortaq bazarın inkişaf prosesinə dünya ölkələrinə Qloballaşma deyilir " Qloballaşma konsepsiyası istifadəçinin mövqeyinə görə, yəni səhv düşüncələrə səbəb olan bir anlayışdır. Məsələn zaman məkanının sıxılması, rabitə və yüksək texnologiyasının çatdığı nöqtəyə vurğu edərək verilən təriflər və buna bu nöqtədən sonra ortaya çıxan qaçılmaz reallığı (müsbət və ya mənfi mənada) qloballaşma kimi qəbul edir. Beləliklə, qloballaşma məkan baxımından kiçilir və fərdlər və bu yaxınlaşmada fərqlərini aydınlaşdırır, yerlərini daha çox ifadə edə biləcəkləri və yaşaya biləcəkləri bir müddət ərzində və az inkişafla və əmək kapital münasibətlərini istisna edərək, qloballaşma prosesinin hər bir fərd və hər bir ölkə üçün eyni fürsətlər təqdim edir. Qloballaşmanın tərifi iqtisadi fərqlər və bu səbəbdən prosesin təsirlərindəki bərabərsizliklər gözardı edilməməlidir. Qloballaşma, 1970-ci illərin sonlarından bəri kapitalizmin özüdür və yenidən qurulma ehtiyacı və bu ehtiyac nəticəsində iqtisadi siyasətin dəyişdirilməsi prossesi mənasında istifadə olunur. Qloballaşma, yeni liberal siyasətin həyata keçirilməsi ilə fərqli ictimai quruluşlar sosial strukturların qeyri-bərabər dərəcədə təsirləndiyi bir prosesdir.

Açar sözlər : Transmilliləşmə, qloballaşma, investisiyalar, TANAT, TAP.

Nizami Gəncəvi Yaradıcılığında İqtisadi-Nəzəri İdeyalar

Firuzə Sadıqova
Bakı Dövlət Universiteti

Xülasə
Dahi mütəfəkkir Nizami Gəncəvinin iqtisadi fikir və ideyaları, onun «Xəmsə»sindəki iqtisadi baxışları sistem halında yaşadığı ictimai-iqtisadi quruluşun tənqidi təhlili və ifadəsi kimi meydana çıxmışdır. Onun bu sahədə söylədiyi fikir və ideyaların «Xəmsə» boyu səpələnmiş beyitlərdə, misralarda yaratdığı çox saylı obrazların deyimlərində iqtisadçıların adət etmədiyi bir tərzdə açıqlanır və nəticədə onun baxışları bir sistem halında müəyyənləşir. Buna görə də o dövrdə iqtisad elmi olmadığını, iqtisadi fikrin başqa elm sahələri tərkibində inkişaf etdirilməsini nəzərə alaraq dahi mütəfəkkir şair N.Gəncəviyə haqq qazandırmaq və qiymət vermək olar.
Böyük mütəfəkkirin layihəsini verdiyi nümunəvi ölkənin sakinləri insanlara mənəvi, yaxud ziyan vurmaqdan uzaqdırlar. Bir nəfərin təsadüf nəticəsində vurduğu belə ziyan hamılıqla ödənilir. Deməli, ideal ölkənin sakinləri nəinki özlərinin, həm də mənsub olduqları cəmiyyətin məsuliyyətini dərindən hiss edən nümunəvi insanlardır. Müasir dövr üçün də son dərəcə aktual olan bu müddəanı Nizami hələ XII yüzillikdə irəli sürmüşdü. Hüquqların təminatına və bərpasına dair ideya irəli sürməklə Nizami nəinki öz vətənində, eləcə də bütün müsəlman Şərqində öz dövrünü xeyli qabaqlamış birinci mütəfəkkir idi
Nizaminin ideal dövlət layihəsində cəmiyyət üzvlərinin yüksək mənəviyyatı, dinpərvərliyi və şəxsi tərbiyəsi ədalətin tələblərini qorumağa və onlara əməl etməyə kömək edir. Cəmiyyətdə qüvvədə olan əxlaq normaları elə köklənmişdir ki, onlar hər cür qeyri-əxlaqiyliyi və mənəviyyatsızlığı rədd edir. İdeal ölkənin sakinləri rahat və əmin-amanlıqda yaşamaq üçün, artıq əzab-əziyyətə düşməməkdən ötrü düzlüklə ömür sürürlər. Əslində, bu dövlətin qanunları elə ahəngdarlıqla işləyir ki, xətalı işlərə nəinki yol verilmir, onlar yaxına belə buraxılmır. Nizami təsvir etdiyi ideal cəmiyyətin mahiyyətini onun sakinlərinin dili ilə təqdim edir.

Açar sözlər: İqtisadi, Nizami Gəncəvi, cəmiyyət, fikir, dövür.

Differential Item Functioning Analysis of Pisa 2015 Reading Items: Singapore, Australia and USA

Judith Cristina Espinoza
University of Newcastle

Abstract

The purpose of this study is to determine whether there is DIF in the PISA 2015 reading section items from Singapore, Australia and the United States by employing the Mantel-Haenszel and the Logistic Regression methods. In order to calculate uniform DIF two research questions are asked: 1) Is there gender-related DIF and or (2) culture-related DIF in the 16 selected binary items of the PISA 2015 reading section from Singapore, Australia and the United States? The data was obtained from the PISA 2015 reading items section and the sample was divided according to the variables gender and culture for a total of 2293 students. The DIF values were determined and classified into categories A, B or C. MH findings showed that considering the variable gender, males and females were equally advantaged whereas the LR results demonstrated that females were favoured over males. Regarding the variable culture, MH showed that Australia was advantaged over Singapore, Singapore over USA and Australia over USA. However, LR analysis showed exactly the opposite results in all the cases. A total of 7 items were classified with C level and the overall levels were higher. In general, when the variable gender was studied most of the items were classified with A levels. Nevertheless, once the countries were paired to evaluate the variable culture, the DIF level increased into major occurrence of B and C levels. The overall results demonstrated that the items from the reading section of PISA 2015 functioned equally among the group members.

Keywords: Differential item functioning, mantel-haenszel, logistic regression, PISA, Singapore, Australia, United States.

Səmərəli Büdcə İdarəçiliyi və Nəticəəsaslı Büdcənin Tərtibi

Orxan Sadıqov
Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti

Xülasə
Bu tədqiqatda dövlət büdcəsinin idarəçiliyi sahəsində mühüm islahat mexanizmlərindən biri kimi orta və uzunmüddətli büdcə planlaşdırması ilə bağlı nəzəri yanaşmalar, bu sahədə bir sıra ölkələrin təcrübəsi və Azərbaycanda büdcə planlaşdırması sahəsində mövcud durum təhlil edilib, ölkəmizdə bu istiqamətdə islahatlar üçün təklif və tövsiyələr işlənilib.
Tədqiqatın əsas məqsədi: İnkişaf etmiş ölkələrin dövlət büdcəsinin tərtibi prosesini, büdcə qanunvericiliyini və büdcə sistemini araşdırmaqla onların ölkəmizdə makroiqtisadi səviyyədə tətbiqi perspektivlərinin öyrənilməsidir.
Tədqiqat işi: əsaslı və sistemli təhlil üsulları əsasında yerinə yetirilmişdir. Həmçinin tədqiqat zamanı İqtisadi Əməkdaşlıq və İnkişaf Təşkilatının, Beynəlxalq Valyuta Fondunun və digər maliyyə institutlarının təklif etdikləri fiskal siyasət və makroiqtisadi tədbirlər nəzərdən keçirilmiş və nəticələr təhlil olunmuşdur.
Tədqiqatın praktiki əhəmiyyəti ondan ibarətdir ki, məqalədə təklif edilən kompleks tədbirlərin reallaşdırılması nəticəsində ölkəmizdə səmərəli və dayanıqlı büdcə sisteminin, nəticəəsaslı büdcənin tərtibini reallaşdırmaqla davamlı iqtisadi inkişafın təmin ediləcəyi sübutlarla əsaslandırılmışdır.
Araşdırmalar onu da göstərir ki, strateji planlaşdırmaya əsaslanan nəticəli büdcə mexanizmlərinin tətbiq edilmədiyi şəraitdə dövlətin xərcləmələrin effektivliyini, şəffaflığını və hesabatlılığını təmin etmək imkanı son dərəcə məhdud olur.
Təqdim olunan araşdırma müxtəlif ölkələrin təcrübəsi əsasında Azərbaycan üçün nəticəəsaslı büdcə sisteminin tətbiqi ilə mexanizmlər təklif edir.

Açar sözlər: Nəticəəsaslı büdcə, ortamüddətli xərclər çərçivəsi (OMXC), səmərəli büdcə mexanizmi, büdcə planlaşdırılması.

İşğaldan Azad Edilmiş Ərazilərimizin Bərpasında Beynəlxalq Təcrübədən İstifadə Edərək Biznes Mühitinin Formalaşdırılması

Gülü Tağıyeva
Azərbaycan Dövlət Aqrar Universiteti

Xülasə
Məqalədə işğaldan azad edilmiş ərazilərdə müasir infrastrukturun qurulmasında, kənd təsərrüfatında biznes mühitinin yaradılmasında, eləcə də biznes münasibətlərinin qurulmasında xarici ölkələrin təcrübəsindən istifadənin vacibliyi qeyd olunur. Kənd təsərrüfatında beynəlxalq əməkdaşlıqda biznesin xüsusiyyətləri müəyyənləşdirilir. Təhlil etdiyimiz mövzuda məqsəd böyük qayıdış proqramının reallaşdırılması və milli prioritetlərdən irəli gələn öhdəliklərin icra edilməsi istiqamətlərinin xüsusi əhəmiyyətini vurğulamaqdır. Sosial-iqtisadi inkişafa dair qarşıya qoyulan məqsədlərə çatmaq üçün möhkəm sosial-iqtisadi baza yaradılmalıdır. Mövzunun aktuallığı regionda sabitliyin, təhlükəsizliyin qarantı olan Azərbaycanda, sosial və maddi rifahın, qarşılıqlı faydalı əməkdaşlığın formalaşması, iqtisadi və ticarət əlaqələrinin inkişaf etməsi, milli və multikultural dəyərlərin möhkəmləndirilməsidir. Qarşıdakı dövrdə dövlətin əsas vəzifəsi işğaldan azad edilmiş ərazilərdə milli prioritetlərin müəyyənləşdirilməsi, sosial – iqtisadi inkişafın reallaşdırılması, kənd təsərrüfatı sektorunda xarici ölkələrlə biznes əlaqələrinin genişləndirilməsidir. Həmçinin Türkiyə, İsrail, Pakistan, Ukrayna, İtaliya kimi ölkələrlə işğaldan azad edilmiş ərazilərdə biznes əlaqələrinin inkişafı, sabitliyin və dayanıqlığın qorunub saxlanması əsas prioritetlərdəndir. İşğaldan azad edilmiş ərazilərimizin qısa müddət ərzində müasir innovasiyalar məkanına çevrilməsi qarşıya hədəf kimi qoyulmuşdur.

Açar sözlər: Beynəlxalq təcrübə, biznes, kənd təsərrüfatı, infrastruktur.

Activity Based Costing and its Implementation in The World Practice

Gunesh Ragimova
Baku Engineering University

Abstract
The subject of this logical investigate is “Activity Based Costing and its Implementation in the World Practice”. Although the topic of ABC costing isn’t relevant in our country, it may be a production philosophy that is connected in numerous countries and gives expectionally important comes about. ABC was first characterized within the late 1980s by Kaplan and Bruns. It can be considered as the modern version to absorption costing, enabling managers to better understand product and customer net profitability. This provides the better knowledge to the company, make more value-based and therefore more succesful decisions. Cost accounting and process accounting are difficult for companies with intricate processes and manufacturing practices such as a company where many raw goods are used to create many different items.ABC was created out of the need to overcome these difficulties by core operations in order to overcome this problems. The aim of this article is to provide a comprehensive overview of studies on activity-based costing from around the world. ABC is commonly more widely used in developed countries than in developing countries. Better product costing, which improves a company's profitability and productivity, is one of the main advantages of using ABC. Using ABC enables cost transparency, which has consequences for planning, monitoring, and making decisions. The key to a successful ABC implementation is to address the relevant behavioral, technological, and organizational factors. The majority of the issues identified in the literature were related to ABC's realistic, technological, and device challenges. Many businesses struggle due to cultural and operational problems, as strategies must be modified when used in various environments.

Keywords: Activity Based Costing, ABC Implementation, Traditional Costing System.

Dahi Mütəfəkkir Nizami Gəncəvinin Əsərlərində İqtisadi Fikirlər

Gülnarə Tağıyeva
Təranə Byramova
Azərbaycan Dövlət Aqrar Universiteti

Xülasə

Məqalədə Azərbaycanın dahi şairi Nizami Gəncəvinin ictimai-iqtisadi fikirləri öyrənilir. Nizami Gəncəvinin ölkənin təsərrüfat həyatının idarə olunması qaydaları, var-dövlət, sərvət, insan və onun əməyinə verilən qiymət, elm və digər məsələlərlə bağlı fikirləri araşdırılır. Nizami Gəncəvinin iqtisadi fikirləri Azərbaycan elmi ədəbiyyatlarında da öyrənilib. Nizami irsinə diqqət yetirsək, orada biz əmək nünasibətləri ilə yanaşı, iqtisadi münasibətlərin ifadəsini də görə bilərik. İnsanın şərəfini və üstünlüyünü əməkdə,çalışmaqda görən Nizami onların təbiətlə qarşılıqlı kömək və yardım münasibətləri şəraitində fəaliyyət göstərmələrini zəruri hesab edir. Dahi şairin iqtisadi fikirlərinin dəyərləndirilməsinə xüsusi ehtiyac vardır. 2021-ci ildə dahi şair və mütəfəkkir Nizami Gəncəvinin anadan olmasının 880 illiyinin tamam olması ilə əlaqədar Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyev bu ilin respublikada Nizami Gəncəvi ili elan edilməsi ilə bağlı Sərəncam imzalamışdır.

Açar sözlər: Nizami Gəncəvi, iqtisadi düşüncə, Xəmsə.

Süni İntellekt Sistemləri və Onun İnsan Hüquqlarına Təsiri

Fidan Rüstəmli
Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyası

Xülasə
Süni intellect sistemləri 1950-ci ildən etibarən meydana çıxmağa başladı və o, texnoloji inqilabın ayrılmaz hissəsidir. O, kifayət qədər maraq doğuran və invesitisiya cəlb edən sahələrdəndir. Süni intellektin inkişafı insan intellekti ilə rəqabət apara bilən və bəzi hallarda onu üstələyən sistemlərin yaranmasına gətirib çıxardı. Süni intellektin inkişafı insan həyatının köklü surətdə dəyişməsinə və əsasən də, əmək hüququ ilə bağlı məsələlərin yenidən qurulmasına gətirib çıxara bilər. Süni intellekt sistemləri fərdi hüquq və öhdəliklərə münasibətdə bir sıra problemlər meydana gətirir. Texnologiyalar insan əməyini daha çox əvəzlədikcə, bizim fərdi vəzifələrimiz daha çox qaranlıq məqam olur. Buna görə də, bu məqalədə süni intellekt sistemlərinin inkişafı çərçivəsində, onun insan hüquqlarına, əsas azadlıqlara və etik normalara uyğunluğunun araşdırılması vacibdir.

Açar sözlər: Süni intellekt, insan hüquqları, robotlar.

The Impact of The Stock of Foreign Direct Investment Inflows and Domestic Investment on Income: Empirical Evidence From Australia, Germany, Brazil, and Turkey

Alfusainey Touray
Yeditepe University

Abstract
According to all the economic growth models, the source of economic growth is domestic investment, DI, technological progress, ideas and innovation. Thus, countries design policies to stimulate these sources of economic growth. Unfortunately, sometimes DI and domestic technology are not sufficient to start economic growth process, hence, policy-makers design policies to attract foreign direct investment, FDI to fill the saving gap. While the impact Of DI on an economy is unambiguous, the impact of FDI on the economy of a host country is not clear-cut in the literature. It is due to this ambiguousness this thesis examines the impact of the stock of FDI inflows on aggregate income of Australia, Germany, Brazil and Turkey. To compare the productivity of DI and the stock of FDI inflows, the study also includes the impact of DI on aggregate income. The study used bounds testing approach to cointegration. In all the countries the results show that there exist cointegration among the variables, and the impact of DI on aggregate income is greater than the impact of the stock of FDI inflows in all the countries in both short-run and the long-run. While the impact of DI on aggregate income is positive and significant in all the countries, the impact of the stock of FDI inflows is mixed.

Key words: Domestic investment, the stock of FDI inflows, economic growth, income, bounds testings, ARDL, Australia, Germany, Brazil, and Turkey.

Biznes Proseslərinin Optimallaşdırılmasında Modelləşdirmənin Tətbiqi Zəruriliyi və Əhəmiyyəti

Günel Həmidova
Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti

Xülasə
İşgüzar dünyada iqtisadi proseslərin sürətli artım tempi sosial-iqtisadi sistemlərin biznes proseslərinin optimallaşdırılmasını zəruri edir. Müasir informasiya texnologiyalarının dəyişikliklərinin və imkanlarının idarəetmə üsullarından istifadə edilməsi ciddi irəliləyişlərlər əldə etməyə imkan verir.
Alimlər tərəfindən sosial-iqtisadi sistemlərdə biznes modelləşdirmənin tətbiqi və istifadəsinin bir sıra problemləri təsvir edilmiş və işlənib hazırlanmışdır, lakin təşkilati layihələndirmənin kompleks mexanizminin yaradılması problemi hələ də dərindən tədqiq edilməmişdir.
Azərbaycan üçün yeni bazar şəraitində təşkilati idarəetmə sisteminin təkmilləşdirilməsi, neft hasilatı müəssisələrində biznes prosesinin inkişafının səmərəliliyinin idarə edilməsinə yüksək tələblər qoyur. Müəssisələrin rəqabətqabiliyyətliliyi əsasən biznes proseslərinin idarə olunması strategiyasının düzgün seçilməsindən asılıdır.
Tədqiqatın əsas məqsədi təşkilati layihələndirmənin hərtərəfli mexanizmini quraraq təsərrüfatçılıq subyektinin rəqabət qabiliyyətinin artırılması ideyasını inkişaf etdirməkdir.
Tədqiqat kontekstində biznes prosesi dedikdə, təşkilatın imkanları nəzərə alınmaqla istehlakçı üçün gəlirin əldə edilməsinə və faydalılığın (dəyərin) artırılmasına yönəldilən istehsal-idarəetmə tədbirlərinin məntiqi ardıcıllığı başa düşülür.

Açar sözlər: Biznes prosesləri, optimallaşdırılma, modelləşdirmə.

The Development of Former Satellite States of the Post Soviet Union after the Fall of the Communism

Christopher Herchen
Svenja Weber
Siegen University

Abstract

The present paper deales with Bulgaria, Czechia, Poland, Hungary, and Romania as former satellite states of the Soviet Union, becoming independent after the fall of the communism and the disinte-gration of the eastern bloc. Along the paper these states were examined regarding their development and a special focus on their economy. The paper describes the economy of each of the beforehand named states in depths, with a special focus on trade. After the evaluation of all results achieved through the collection and analysis of previous research and already existing data, a conclusion has been formalized, putting into a relationship theory and the current data of the observed countries. As a conclusion it can be said that further research would be needed for a comprehensive evalua-tion whether parity between countries is possible or not.

Keywords: Entrepreneurship, Innovation, Communism, Products, Innovative entrepreneurship, disintegration, Government support, GVC, Western European countries, NATO, EU member states, Warsaw Pact.

Azərbaycanda İnfrastruktur Sahələrin İnkişafının Emal Sənayesinin Rəqabətqabiliyyətliliyinə Təsiri

Bağış Əhmədov
Sadıx Əsgərli
Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti

Xülasə
Məqalədə ölkənin infrastruktur sahələrinin inkişafının emal sənayesinin rəqabətqabiliyyətinə təsiri, bu sahədə həyata keçirilən dövlət proqramları,strateji planlar,konsepsiyalar və tədbirlər planları, onlarda nəzərdə tutulan tədbirlərin həyata keçirilməsi vəziyyəti haqqında hesabatlar təhlil olunmuşdur.Bu məqsədlə, Azərbaycan Respublikasında sənayenin inkişafına dair 2015-2020-ci illər üçün dövlət proqramı və Strateji Yol Xəritəsində infrastruktur sahələrinin inkişafı üzrə qarşıya qoyulan müfaviq hədəflər nəzərdən keçirilmişdir.

Açar sözlər: İnfrasturktur, infrastruktur sahələri, emal sənayesi, rəqabət qabiliyyətliliyi, konsepsiya, infrastruktura.

Turizminin İnkişafında Marketinqin Tətbiqi və Rolu

Elxan Məmmədli
Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti

Xülasə
Turizm dünyada ya birbaşa sənayedə ya da əlaqəli sektorlarda dünya səviyyəsində 260 milyona yaxın iş yeri ilə qlobal iqtisadiyyata (və ya qlobal ümumi daxili məhsulun 9% -i) hər il 6 trilyon dollar töhfə verən dünyanın ən böyük sahələrindən birini təşkil edir. Dünya Səyahət və Turizm Şurasının 2011-ci il mart hesabatına görə, qlobal səyahət və turizmin 2011-2021-ci illərdə ildə orta hesabla 4% böyüməsi gözlənilir. 2021-ci ilədək turizmin 69 (altmış doqquz) milyon daha çox iş yeri - təxminən bunun 80 % -i Asiya, Latın Amerikası, Orta Şərq və Afrikada olacaq (Dünya Səyahət və Turizm Şurası, 2011). Üstəlik, Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Dünya Turizm Təşkilatı (2011) 2030-cu ilə qədər beynəlxalq turist gəlişinin 1,8 milyarda çatacağını gözləyir. Beynəlxalq turizm 2010-2030-cu illərdə də artmaqda davam edəcək, lakin son onilliklərə nisbətən daha orta sürətlə dünya səviyyəsində beynəlxalq turizm gəlişinin ildə orta hesabla 3,3% artması gözlənilir. Hal-hazırda bütün dünyada turizm xidmətləri tənəzzül, bazar qloballaşması, intensiv rəqabət və yeni texnologiyaların dinamik təkamülü sayəsində yeni problemlərlə və sürətli dəyişikliklərlə üzləşir. Terror hücumları, müharibələr və ağır xəstəliklər (yəni SARS, Cov19, A-H1N1 qripi) kimi beynəlxalq hadisələr turist tələbinin azalması və nəticədə işlərini azaltmaqla nəticələnmişdir. Üstəlik, turizmin mövcud tənəzzüldən ən çox təsirlənəcək sahələrdən biri olacağı gözlənilir. Getdikcə daha çox tələb olunan turizm istehlakçıları, sürətli texnoloji inkişaflar, iqtisadi, sosial, siyasi və ekoloji inkişaflarla yanaşı davamlılıq məsələlərinə vurğuların artması turizm sektorunda iş yerlərinin icra edilməsini dəyişdirdi (Tsiotsou & Ratten, 2010). Turizm xidmətləri marketinq prinsiplərini getdikcə daha çox idarəetməyə inteqrasiya edir və daha çox bazar yönümlü olur (Tsiotsou, 2010; Tsiotsou & Vlachopoulou, 2011). Bu kitab (Strategic Marketing in Tourism) turizm firmalarının bu çətinliklərə ən təsirli cavab verə biləcəyinin inteqrasiya olunmuş marketinq strategiyaları olduğu ehtimalına əsaslanıb. Lakin bunun uğurla həyata keçirilməsi üçün turizm menecerləri turizm sənayesinin özünəməxsus xüsusiyyətlərini tanımalı və uyğunlaşmalıdırlar.

Açar sözlər: Turizm, idarətetmə, marketinq.

Изучение Питательной Ценности Некоторых Дикорастущих Ягод

Афет Касумова
Азербайджанский Технологический Университет

Резюме
Многие дикорастущие плоды и ягоды не уступают своим культурным сородичам, являясь важным источником витаминов, микроэлементов и других ценных питательных веществ. По многим показателям пищевой ценности дикорастущие плоды и ягоды превосходят культурные сорта. Вместе с тем одни и те же виды существенно различаются, особенно по витаминности, в зависимости от районов произрастания. В качестве объекта исследования были выбраны черника обыкновенная и крыжовник, произрастающие в лесах Гянджа-Газахской зоны. С помощью хромато-масс-спектрометрии были исследованы фенольные соединения этих ягод. Из результатов исследования стало известно, что крыжовник богат кверцетином, чем черника (соответственно 3,61 и 9,32). Количественное соотношение других фенольных соединений мало отличаются друг от друга. Поэтому особое внимание уделено кверцетину. Этот флавоноид положительно действует на организм человека, предотвращает появление некоторых заболеваний, потому добавление в пищевой рацион изученных дикорастущих ягод имеет важное значение.

Ключевые слова: Черника, крыжовник, химический состав, фенольные соединения, кверцетин.

Covid 19-un Ülkeler Üzerindeki Ekonomik Etkileri

Shehla Eyvazova
İstanbul Universitesi

Özet

Bu çalışma Covid-19 krizinin ülkeler üzerindeki ekonomik etkilerine odaklanmakta ve ekonomik faaliyetlerin etkilenebileceği ekonomik kanallar tartışılmaktadır. 2019'un sonlarında Çin'in Wuhan Kentinde başlayan ve tüm dünyaya yayılan Covid-19 salgını 2021'nin ortalarına gelinmesine rağmen başta sağlık ve ekonomi olmak üzere gündelik yaşamın her alanını- marketten ilaçlara, seyahatten olaylara, spordan cenazelere, ekonomiden siyasete ve dinden sosyal haklara kadar sarsmıştır, etkisi derin ve kalıcı olacaktır. COVID19'un küresel ekonomi üzerindeki olumsuz etkileri hala devam etmektedir. Hastalığın evrimi ve ekonomik etkisi oldukça belirsizdir. Yüksek bulaşıcılığı, yüksek ölüm oranı ve kuluçka süresi nedeniyle, temel önleyici tedbirler sosyal mesafeyi ve izolasyonu kontrol etmektir, bu da birçok ekonomik faaliyeti imkansız hale getirir. Çalışmada daha sonra Covid-19'un potansiyel küresel ekonomik maliyetleri incelenmekte, yayılmasını önlemek için alınması gerekli olan önlemlere ve uygulanması gereken politikalara yer verilmektedir. Veriler, dünya çapında çeşitli kuruluşlar ve kurumlar tarafından yayınlanan çeşitli raporlardan ve bu konuda mevcut olan son sınırlı araştırma literatüründen gelmektedir. Acı gerçek şu ki, pandeminin ülkelerin ekonomisi üzerindeki, özellikle finans ve konaklama endüstrisi üzerindeki etkileri önemli ve uzun süreli olacaktır.

Anahtar sözler: Covid-19, ekonomi, salgının etkileri.

Müəssisələrdə Kapital Ehtiyatlarının və Əməyin Ölkə İqtisadiyyatında Rolunun Təhlili

Ceyhun Abbasov
Firuzə Məmmədova
Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti

Xülasə

Bu məqalədə kapital ehtiyatı və əməyin ölkə iqtisadiyyatındakı rolu araşdırılacaqdır. Əvvəla, kapital ehtiyatı və ehtiyat kapitalı eyni şərtlər deyil. Onların fərqli xüsusiyyətləri daha da izah ediləcəkdir. Növbəti mərhələdə əməyin müəssisədəki rolunun əhəmiyyəti göstəriləcəkdir. Kapital ehtiyatı və işçi qüvvəsi əsasən bir-birini təsir edən iki amildir. Müəssisələr daim kapital ehtiyat hesabındakı vəsaitlərin artırılmasına çalışırlar. Əmək, kapital ehtiyatları hesabının artmasına da təsir göstərir. Ümumiyyətlə, əmək ehtiyatlarından düzgün istifadə istehsal səviyyəsinin yüksəlməsinə kömək edir. Əmək ehtiyatlarından düzgün istifadə kifayət qədər geniş ifadədir. Bu, sonrakı hissələrdə müzakirə olunacaq. Nəticədə kapital ehtiyatı ilə işçi qüvvəsi arasında dəqiq əlaqənin yaradılması ölkə iqtisadiyyatında əsas rol oynayır.

Açar sözlər: Kapital ehtiyatı, ehtiyat kapitalı, əmək, ölkə iqtisadiyyatı, strategiya, müəssisə növləri.

Elektron Ticarətin Müəssisələr üçün Əhəmiyyəti

Gülnar Əhmədova
Azərbaycan Dövlət Mədəniyyət və İncəsənət Universiteti

Xülasə
Dünyada elektron ticarət getdikcə populyar ticarət növünə çevrilir. Bir çox alıcı məhsulu almazdan əvvəl keyfiyyət xüsusiyyətlərini onlayn axtarmağa başlayır. Onlayn mağazalar, müəyyən bir məhsulu axtarmağa və mağazalarda gəzməyə bir adamın sərf etdiyi vaxta qənaət etməyə imkan verir. Məqalədə elektron ticarət konsepsiyası, elektron ticarətin üstünlükləri, mənfi cəhətləri və Azərbaycanda elektron ticarətin vəziyyəti təhlil edilmişdir. Elektron ticarət tətbiqetmələrini izah edilmiş və tətbiqetmə prosesinə başlayarkən şirkətlərin qarşılaşdığı maneələri və faydaları araşdırılmışdır. Elektron ticarətin qəbul edilməsinin əsas üstünlükləri daxili səmərəliliyin artırılmasıdır. Bazarda rəqabət etmək istəyən şirkətlər strategiyalarını yeni reallıqlara uyğunlaşdırmalıdırlar. Elektron ticarət iş aparmağın yeni bir yoludur və nüfuzu ildən-ilə artır. Eyni zamanda, elektron ticarət şirkətlərə çox miqdarda məlumat verir, əməliyyatların sürətini artırır və xərcləri azaldır, həm də marketinq strategiyaları və təcrübələrini yenidən formalaşdırır. Elektron ticarət, şirkətin bütün proseslərinin, fəaliyyətlərinin və xidmətlərinin məhsul alqı-satqısı və şirkətin tərəfdaşları ilə kompüter şəbəkələri və elektron texnologiyalar vasitəsi ilə məlumat və fond mübadiləsinə inteqrasiya prosesidir. Tətqiqatda elektoron ticarət zamanı internetdən istifadədə yarana biləcək problemlər, hüquqi və etik məsələlər araşdırılmışdır.

Açar sözlər: İqtisadiyyat, ticarət, biznes, elektron.

Müasir Vergi Sisteminin Nəzəri-Konseptual Məsələləri

Elgiz Seyidov
Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti

Xülasə
Tədqiqatın əsas məqsədi müasir vergi sistemində istifadə edilən əsas konsepsiyaları araşdırmaqla vergi münasibətlərinin subyektləri arasındakı fərqi əsaslandırmaq, habelə sahibkarları daha çox maraqlandıran məsələlərə aydınlıq gətirmək və onlar üçün maksimal əlverişli şəraitin yaradılmasına şərait yaratmaqdır. Müqayisəli təhlil və dialektik sintez metodlarından istifadə yolu ilə vergi sisteminin ən mühüm terminoloji aparatları arasındakı fərqləri üzə çıxarmaqla vergi sistemində daha çox hansı elementlərin tətbiq edildiyini müəyyənləşdirdiririk.
Vergi sistemi ilə əlaqəli məsələlərin öyrənilməsi ilə məşğul olan bir sıra alimlər öz araşdırmalarında müəyyən terminlər və konsepsiyalar təqdim etmiş və istifadə etmişlər. Bu tədqiqatın məqsədləri üçün ən vacib anlayışlar aşağıdakıları əhatə edir: vergi yükü, vergi mühiti, vergi güzəştləri. Xüsusi terminologiyanın istifadəsi dövlət orqanları tərəfindən verilmiş vergi sisteminə aid bu və ya digər şəkildə rəsmi sənədlərdə də mövcuddur. Sözügedən tədqiqatın aparılması məqsədi ilə bu terminlərin təhlil edilməsi və ümumiləşdirilməsi tələb olunur.

Açar sözlər: Vergi sistemi, vergi yükü, vergi mühiti, vergi güzəştləri.

Toplumsal Cinsiyetin Sosyal Temsilleri

Şeyma Ece Dinler
Muhsin Halis
Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi

Özet

Cinsiyet ve toplumsal cinsiyet rollerine atfedilen nitelikleri ve toplumun cinsiyet rolleri üzerine algılarını da içeren sosyal temsil; gerçekliği adlandırma, anlamlandırma ve sınıflandırmayı mümkün kılar. Fikirler, metaforlar ve imgeler ağı olan ve duyguları, tutumları ve yargıları içeren sosyal temsiller; kültürün etkisi ile nesilden nesile aktarılan toplumsal cinsiyet rolleri, cinsiyet stereotipleri ve bunların doğurduğu olumsuz sonuçları anlamlandırmayı mümkün kılar. Çalışmada, cinsiyetçi ideolojinin temsiller yoluyla ürettiği gerçekler üzerine odaklanarak, toplumsal cinsiyet rolleri bağlamında gelişen kadın temsili ve algısı ortaya koyulmaya çalışılmıştır. Çalışmada; temsil, sosyal temsil, toplumsal cinsiyet ve cinsiyet stereotiplerine kavramsal olarak açıklık getirilmekte, ardından kuram, örnek ve araştırmalara yer verilmektedir. İkincil verilerin kullanıldığı çalışmada, literatür taraması yöntemi ile veriler elde edilmiş ve irdelenmiştir. Biyolojik cinsiyetin çok daha ötesinde olan toplumsal cinsiyet rolleri bağlamında, doğuştan gelen biyolojik cinsiyetin farkında olarak, niteliklerin bir biyolojik cinsiyetin tüm temsillerine atfedilemez olduğu, kullanılan veri toplama yöntemleri ile derlenip, ortaya koyulmaya çalışılmıştır. Çalışma sonucunda, biyolojik cinsiyete dayalı ayrımcılığa dikkat çekerek, toplumda cinsiyetlere atfedilen rollerin yarattığı ayrımcı basma kalıplar ve cinsiyet rollerinin doğurduğu olumsuz sonuçları en aza indirmek ve daha eşit bir toplumsal düzen oluşturmak için bireysel sorumluluklar almanın gerekliliği ortaya koyulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Sosyal temsil, temsil, toplumsal cinsiyet, cinsiyet rolleri, cinsiyet stereotipleri.

Dövlətin Maliyyə Siyasətinin Tənzimlənməsinə Dair Beynəlxalq Təcrübənin Azərbaycan Respublikasına Tətbiqi İmkanları

Səlimə Əliyeva
Bakı Dövlət Universiteti

Xülasə
Hal-hazırda maliyyə bazarının tənzimlənməsi problemi bank sektoru ilə bütövlükdə maliyyə bazarı arasındakı qarşılıqlı əlaqədir. Bununla əlaqədar olaraq, elmi ictimaiyyətə maliyyə termini üzərində nəzarəti birləşdirmək üçün xüsusi terminlər - "meqa tənzimləmə" və ya "sektorlararası nəzarət və maliyyə bazarının tənzimlənməsi" tətbiq edilmişdir.
Meqa tənzimləyicinin yaradılması bank sistemi ilə maliyyə bazarını bir-birinə bağlamağa imkan verir, bunun nəticəsində pul investorlardan banka, daha sonra qiymətli kağızlar vasitəsilə kredit yoluna köçürülə bilər.
Dünya təcrübəsindən də göründüyü kimi, maliyyə bazarını tənzimləmək və idarə etmək üçün yaradılmış xüsusi bir qurumdur. Müstəqil bir qeyri-hökumət orqanı olsa da, hökumət qarşısında hesabat verir. Həm də kollegial əsasda fəaliyyət göstərir və qanunvericilik təşəbbüsü yoxdur. Maliyyə tənzimlənməsi maliyyə qurumlarının sabitliyini və bütövlükdə maliyyə bazarının sabitliyini təmin etməyə, riskləri (valyuta, kredit, satış və s.) məhdudlaşdırmağa yönəlmiş tədbirlər sistemidir.
Bunlarla yanaşı, qiymətli bazarların büdcədənkənar tədavülünün kompüter texnikası və müasir rabitə vasitələrinin tətbiqinə başlanan yeni təşkilatı formaları da inkişaf edir.

Açar sözlər: Maliyyə siyasəti, elastik valyuta, meqatənzimləmə, maliyyə institutlarının dayanıqlılığı, tənzimləyici orqan.

Qarabağın İqtisadiyyatı və İnkişaf Potensialı

Mahir Şəkərov
Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti

Xülasə
2020-ci il hər nə qədər uğursuz bir il olaraq tanınsa da, Azərbaycan xalqı üçün, xüsusilə də sonlara doğru, çox önəmli hadisələrlə yadda qaldı. Məhz bu ildə şanlı Azərbaycan ordusu 30 ildir ki, xain düşmənlər tərəfindən işğal edilən Qarabağı mərdcəsinə savaşan şəhid və qazilərimiz hesabına geri qaytardı. Bu geri dönüş öz yuvalarından, ata-baba torpaqlarından didərgin düşən məcburi qaçqınlar üçün bir bayram ab-havası yaratdı. Qarabağ Azərbaycanın tarixində çox önəmli bir hissəyə sahibdir. Lakin bu geri dönüşlə yaranan irəliləyiş sadəcə tarixi və ya etnik dirçəlmələri deyil, həm də iqtisadi inkişafı da öz bərabərində gətirir. Nəzərə alsaq ki, ölkəmizdə son dövrlərdə qeyri-neft sektorunda kəskin inkişaf baş verir, Qarabağın alınması ilə Azərbaycanda məhz bu sahədə yatırımların edilməsi iqtisadi inkişafda mühüm rol oynaya bilər. İstər faydalı qazıntılar, istər kənd təsərrüfatı, istərsə də turizm sahələri üçün Qarabağ çox ciddi önəm daşıyır. Bir neçə il ərzində Qarabağda baş verə biləcək iqtisadi irəliləyişlər ölkə iqtisadiyyatına kifayət qədər töhfə verəcəkdir.

Açar sözlər: Azərbaycan, Qarabağ, iqtisadiyyat, inkişaf.

The Ways of Eliminating Market Risks That Will Emerge in The Liberated Karabakh Territories

Sanan Babishov
Baku Business University

Abstract

Today, the Azerbaijan nations are living the most memorable and glarious days in history. Under the far-sighted policy and strategic leadership of the Supreme Commander-in-Chief, President Ilham Aliyev, the glorious Azerbaijani Army has given us happy days of victory, liberating the territories of Karabakh, which we have longed for and occupied by our hated neighbor, for nearly thirty years. At present, the main policy of the country is the rapid restoration of the liberated territories and ensuring economic development here. In this research I am going to try to indicate the trade risks that will emerge in the market in the liberated territories and how to eliminate them by showing as many ways as possible.

Key words: What are business risks, what are trading risks, the way how to eliminate trading risks, the trading risks that will emerge in the liberated Karabakh territories, the way to elimante the trading risks in those territories.

A Paradıgmshıft of Teachıng From Blackboard to Vırtual Board: An Experıence of Legal Educatıon in Indıa

Ved Pal Singh Deswal
Maharshi Dayanand University Rohtak (Haryana)

Abstract

Today in the time of Pandemic Covid-19, the entire society has been suffering on account of various problems such as Corona, health and education. The Corona has shaken the world to its core. In India all the educational institutions were locked down on 22 March 2020 resulting into a breakdown on education system throughout the territory of the nation. As said where there is a will; there is a way, Covid-19 has prompted experts to rethink the traditional mode of teaching. For this safety of the individual and others coming into contact the class room teaching was suspended and Digital Learning came into existence.

Keywords: India, legal education, Virtual Board, Blackboard.

Ortalama-Varyans Modeli ile Portföy Optimizasyonu: COVID-19 Pandemisinin ABD ve Çin Üzerindeki Etkilerinin Kıyaslanması

Leyla Tahirzade
Azerbaycan Devlet İktisat Üniversitesi

Özet

Portföy yöneticileri riskini minimize ederken, getirisinin de maksimum olmasını ister. Fakat çok sayda menkul kıymet arasından hangi varlıkların seçilmesi ve her birine hangi ağırlığın verilmesi çok zorlu bir süreçtir. Riskini minimum ve o risk düzeyine uygun getirisini de maksimum yaparken, bu getiri/risk özelliklerine uygun varlıkların seçilmesi, optimal portföy yaratmada önemli konulardır. Geleneksel teoride optimal portföy için riski minimum etmek ve bunun için de çeşitlendirme yapmanın yeterli olduğu savunulurdu. Markowitz'in literatüre kazandırdığı Ortalama Varyans modeli, modern portföy teorisinin temel taşlarını koydu. Markowitz'e göre menkul kıymetlerin getirileri arasındaki ilişkinin de riski azaltma üzerinde etkisi vardır. Bunun için varlıklar arasındaki korelasyonu dikkate almak gerekir. Pozitif ilişki içinde bulunan varlıkların aynı portföye dahil edilmesi riski artıracaktır.

Pandemi, savaş ve bu gibi olayların portföy çeşitlendirmesindeki etkilerini göz önünde bulundurarak, bu etkilerin farklı ülkelere farklı etkiler ettiğini de göz ardı etmemek gerekir. Bu makalede, COVID-19 pandemisinin portföy seçimindeki etkileri gelişmiş (ABD) ve gelişmekte olan (ÇİN) 2 ülke arasındaki etkileri bakımından araştırılmıştır. Portföyde olan varlık sayının her iki ülkede de pandemi döneminde pandemi öncesine kıyasla arttırıldığı kanıtlanmıştır. Pandemi döneminde iki ülkede hangi hisse senetlerine ve hangi sektöre ağırlık verildiği bulunmuştur.

Anahtar kelimeler: Portföy optimizasyonu, ortalama varyans modeli, Covid-19.

Azerbaycan’ın Eğitim Sistemi ve Rekabet Gücü

Vusala Rahimova
Nigar Babayeva
İstanbul Üniversitesi

Özet

Herhangi bir toplumun ilerlemesi, her şeyden önce, o toplumdaki eğitimin gelişmesiyle bağlantılıdır. Eğitim için temel gereksinimlerden biri kişilik yönelimi ve sonuç yönelimidir.Yani bir toplum kalkınmak ve kendini geliştirmek istiyorsa, önce bireylerine kaliteli ve sağlıklı bir eğitim vermek mecburiyetindedir. Eğitim temelli insan sermayesi, bir ülke için doğal kaynaklar ve finansal kaynaklardan daha önemli olan en değerli kaynaktır. Eğitim, kalkınma beklentilerini belirleyen kilit bir alandır. Eğitim seviyesi aynı zamanda yüksek düzeyde bilimsel ve teknolojik ilerlemeyi de belirler. Bu, ülkelerin en yüksek gelişme düzeyine doğal kaynaklarla değil, bilgi, eğitim, bilim, olgun insan zihni yoluyla ulaştığını göstermektedir. Her ülke yetiştirdiği toplumun gücüne, ekonomik durumuna uygun bir eğitim sistemi oluşturmaktadır. Aynı zamanda bilimsel ve teknolojik yeniliklerin sürekli desteği olmadan eğitimde gelişme imkansızdır. Bu çalışmada bağımsızlık sonrası dönemde Azerbaycan’ın Eğitim Sisteminin incelenmesi amaçlanmış ve bu amaç doğrultusunda literatür taraması yapılmıştır. Buna dayalı olarak ülkenin sosyal, siyasal ve ekonomik durumu, eğitim sistemi, eğitimin dili, eğitim programları bakımlarından değerlendirilmiştir.

Aynı zamanda makaledeki değerlendirmede örnek olarak Azerbaycan’ın başkenti Bakü'de konumlanmış Azerbaycan Devlet İktisat Üniversitesin’in (UNEC) 2018 yılında kabul edilen “UNEC-100” Kalkınma Stratejisini uygulayarak önümüzdeki yıllarda daha büyük bir başarıyla dünyanın en iyi 500 üniversitesi listesine girmeyi hedeflenmesinden ve şimdiye kadar Üniversiten’in kazandığı başarılardan, üniversite yönetiminde yapılmış inovasyonlardan bahs edilmektedir.

Anahtar kelimeler: Azerbaycan, Eğitim Sistemi, okul, üniversite, UNEC.

The Role of Women Entrepreneurs in Small And Medium Entrepreneurship

Lyaman Dunyamaliyeva
La Sapienza University

Abstract

Recently, research and studies on women's entrepreneurship in the world is one of the topical issues. It is valued as one of the main factors driving economic, political and social development in the world. Countries where women's entrepreneurship is widespread are more developed, and this topic remains relevant, as mentioned above. There is a great need for research in this field in Azerbaijan. The reforms carried out, a number of decisions made in connection with women's entrepreneurship, decrees and orders signed by the President of the Republic of Azerbaijan in this area, mentioned in the strategic road map, work in this direction once again proves that the development of women's entrepreneurship is one of the priorities. One of the main tasks facing our state today is to stimulate the development of the non-oil sector. That is why ensuring the development of women's entrepreneurship is one of the main tasks of the state. Although this topic is very relevant, it has been little developed in the past as a research work. There is a need for research, especially for a developing country like ours, and the fact that the topic is very relevant and relevant for the modern era requires it. Women's entrepreneurship, which leads to the development of small and medium enterprises, is one of the key elements in the development of the economy. The topic, co-authored by Brigham and Smith in 1967, is considered to be the first scientific work on entrepreneurship. Prior to 1970, only a few examples of entrepreneurship were mentioned. Since 1986, this area has been studied theoretically. Although there is not much material in this field in Azerbaijan, the ILO Project "Development of Women's Entrepreneurship through Employers' Organizations in Azerbaijan and Georgia" has prepared a National Report on the Development of Women's Entrepreneurship in Azerbaijan.

Key words: Women entrepreneurship, empowering women, social life.

Əhali Gəlirləri, Onların Növləri və Yaranma Mənbələri. Gəlirlərin Bərabərsizliyi

Zeynəb Ayazlı
Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti

Xülasə
Ölkədə baş verən bütün proseslər ümumi sistemin funksionallığına təsir göstərir.Bu təsir həm mənfi xaraklterli, həm də müsbət xarakterli rol oynaya bilər. Lakin sistemin inkişafı və adaptiv olması yaranan problemlərin həllinin tapılmasından sonra formalaşır. İqtisadi sahə də bu sistemin əsas hissəsidir. Ona görə ki, cəmiyyətin həyat səviyyəsi birbaşa bundan asılıdır. Bu sahədə olan inkişaf bütün həyat sferalarında öz əksini tapır və dövlətin dinamikası üçün ideal zəmin yaradır. Təsadüfi deyil ki, bizim ölkədə baş verən dəyişikliklər sosial-iqtisadi sahədə irəliləmələrlə nəticələnir.
Azərbaycan respublikasının beynəlxalq standartlara əsaslanan iqtisadiyyatı, formalaşdıqdan sonra yeniliklərlə zənginləşib və hazırda, elmi-texnoloji inkişafları özünə inteqrasiya edərək dahada təkmilləşir. Xüsusəndə 20-ci əsrin sonlarından başlayaraq, müstəqil iqtisadi sferanın yenilənməsi və daha qabaqcıl aspektlərə əsaslanması, bu sahəyə pozitiv təsir etmişdir. Demək olar ki, hazırki sosial-iqtisadi, siyasi vəziyyət eyni sistem daxilində fəaliyyət göstərən mexanizm prinsipinə əsaslanır. Yəni, əlaqəli düşüncə tərzinə dayanan bu faktorlar, məqsədli şəkildə bu tip inovvativ metod əsasında dinamik fəaliyyətdədir. Bunlar isə öz növbəsində bir-birinə dəstək verməklə, dövlətin sosial və iqtisadi sferalarını formalaşdırmaqla yanaşı, qloballaşan dünyada rəqabətə dayana biləcək formaya salırlar.

Açar sözlər: Gəlir bölgüsü, iqtisadi siyasət, sosial-iqtisadi problem, ədalətli bölgü, milli gəlir.

A Game Theoretic Analysis for Communities Satisfaction on PPP Infrastructure Projects

Jason Salim
Hokkaido University

Abstract
Private sector involvement in Public Private Partnership (PPP) projects may raise public suspicion, as PPP is often mistaken as merely a partnership between private and government agencies without consideration for greater "public" (community). Opinion of greater public is often neglected, and in many occasions, turning a PPP project into merely an opportunity for both private and government agents to make as much profit as possible. This public marginalization is crucial to the projects because undermining opinion of public may cause problems such as protests and/ or low demand. In some events of public opposition, public opposition can even turn into violent riots, causing high financial loss to the host country and disrupting the economic activities inside the country. This paper proposes a game theory approach that shows probability of public acceptance towards a project is affected by overall public's perception on Private sectors' total profit from the project. When greater public perceives the private consortiums as honest and trustworthy (can be done with positive media coverage), the chance of public acceptance on a PPP project increases significantly. On the contrary, goodwill of government and private coalition alone is not enough to minimize the probability of public opposition towards a PPP project. Even though both government and private sectors have pure altruistic goal on a PPP project, if the project is not wellperceived as greater public, the chance of public acceptance towards the project will not be maximum. Additionally, threat of loss or damage raised from public opposition does not affect the profit-maximization behavior of Private sectors. This means no matter how dangerous and extreme negative reaction from the public, this will not prevent the opportunistic behavior of private consortium from excessively taking advantage from the project.

Keywords: Community satisfaction, game theory, non-cooperative, PPP, public policy.

Azərbaycanda Külək və Günəş Enerjisindən İstifadə İmkanları

Samir Paşayev
Mingəçevir Dövlət Universiteti

Xülasə

Getdikcə böyüyən iqtisadiyyatların enerjiyə yüksələn tələbi resursların tükənməsinə tərs mütənasibdir. İnkişaf edən ölkələrin, sayı sürətlə artan dünya əhalisinin enerji tələbini ödəməkdən ötrü Yer təkinin amansızcasına istismarı və yanacağın yandırılması ənənəvi mənbələri tükətməklə yanaşı, ətraf mühitə də böyük zərər vurur. Qlobal iqlim dəyişikliyi bəşəriyyət üçün getdikcə böyük təhdidə çevrilməkdədir.

Planetimizi və onun bir hissəsi kimi Azərbaycanı karbon emissiyaları ilə daha da güclənən belə bir ekoloji fəlakətdən xilas etmək üçün enerjiyə tələbi minimallaşdırmaq çıxış yolu deyil. Çünki ölkələrin iqtisadi və sosial inkişafının sürətləndirici ünsürlərindən sayılan enerji davamlı inkişafın təmin olunmasının ən önəmli şərtlərindən biri kimi çıxış edir. Onun məhdudlaşdırılması inkişaf proseslərinin də dayandırılması demək olardı. Belə olan halda ən uyğun yol, enerjini davamlı şəkildə və ətraf mühitə minimal təsirlərlə təmin etməkdən ibarətdir. Bu da bərpa olunan enerji mənbələrinə marağı artırır. Bəşəriyyət qarşısında ekoloji təmiz, bərpa olunan alternativ enerji mənbələrinin mənimsənilməsi məsələsini getdikcə aktuallaşdırır.

Açar sözlər: bərpa olunan enerji mənbələri, alternativ enerji, Azərbaycan iqtisadiyyatı, günəş enerjisi, külək enerjisi, ekologiya

Xidmət Sektorunun İnkişaf Etdirilməsində Turizmin Həlledici Rolu

Röyal Məhərrəmov
Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti

Xülasə
Müasir dünyada turizm, əlaqəli bütün infrastrukturun inkişafına birbaşa və dolayı təsir göstərən sosial-iqtisadi bir fenomen kimi qəbul edilir. Müasir turizm nəqliyyat, sosial və xidmət sahələrinin yüksək inkişaf səviyyəsinə əsaslanır və bu da onu iqtisadiyyatın yüksək gəlirli bir sektoruna çevirir.
Ümumdünya Turizm Təşkilatına (ÜTT) görə turizm bu gün dünya iqtisadiyyatının ən gəlirli və dinamik sahələrindən biridir. Turizm dünyanın ümumi milli məhsulunun təxminən 6% -ni, qlobal investisiyaların 7% -ni, hər 16-cı işi, qlobal istehlak xərclərinin 11% -ni və bütün vergi gəlirlərinin 5% -ni təşkil edir. Bu baxımdan turizm sektoru bir çox ölkədə dövlət dəstəyi ilə fəal şəkildə inkişaf edir.
Bu gün turizm dünya iqtisadiyyatının ən gəlirli və dinamik inkişaf edən sahələrindən birinə çevrildi, çünki turizm hazırda mal və xidmətlər ixracının 8% -dən çoxunu təşkil edir. Tədqiqat turizm sənayesinin xidmət fəaliyyətinin yaxşılaşdırılmasına təsirinin mövcud vəziyyətini araşdırır və əsas məqsəd turizm sənayesinin inkişaf tendensiyalarını öyrənməkdir. Məqalədə turizm sənayesinin əhəmiyyəti və xidmət keyfiyyətinin anlayışı və ölçüləri, xidmət keyfiyyətinin turizmə və müştəri məmnuniyyətinə təsiri araşdırılır. Sonda turizmin keyfiyyətini göstərən nəzəri tədqiqat modeli təqdim edildi.
Turizm sənayesi sosial-iqtisadi problemlərin və məşğulluq problemlərinin həllinə kömək edən ən perspektivli və gəlirli sahələrdən biridir. Həm sabit valyuta gəlir mənbəyi, həm də digər ixracat üzərində üstünlüklərə malikdir. Turizm sahəsində ticarət əməliyyatları müqavilə əsasında aparılarkən, məsələn, müəyyən bir turist qəbul edən və xidmət satan bir şirkətlə xidmət istehsalçısı tərəfindən bağlanan müqavilə əsasında əvvəlcədən ödənişlər geniş istifadə olunur. Turizm xidmətlərinin inkişafının konseptual istiqamətlərinin həyata keçirilməsi infrastruktur, xidmət səviyyəsi baxımından beynəlxalq tələblərə cavab verən və əhalinin müxtəlif turizm xidmətlərinə olan tələbatını ödəyəcək bir turizm kompleksinin formalaşmasına imkan verəcəkdir.

Açar sözlər: Turizm, xidmət sektorunun inkişafı, sosial rifahda turizmin rolu.

Debitor Borclarının Mahiyyəti, Təsnifatı və Müəssisələri Debitor Borclarından Qorumağın Üsulları

Mirşahin Ağayev
Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti

Xülasə

Məqalədə Müasir şəraitdə iqtisadi fəaliyyət prosesində bir şirkət və ya müəssisə mütəmadi olaraq debitor borclarını optimallaşdırmalı və hərəkətlərini digər tərəflərlə, büdcə və vergi orqanları ilə əlaqələndirməlidir. Bir xidmət və ya məhsul təqdim edildikdə və ya digər xidmətlər göstərildikdə, fərdi müəssisəyə dərhal ödəniş əvəzinə kompensasiya verilmir, əslində müştərilərə borc verir. Bu səbəbdən şirkətin vəsaitləri, xidmətlər göstərildiyi andan ödəniş alana qədər bir çox amillərlə təyin olunan borc hesabı şəklində "dondurulur". İnvestorlar şirkətin balansında olan debitor borc məlumatlarını şirkətin gələcəkdə müəyyən bir tarixdə müştəriləri tərəfindən ödəniləcəyinə dair əsaslı bir əminlik olduğu pul kimi şərh etməlidirlər. Bununla birlikdə şirkətlərin ödəməli olduğu məbləği ödəyəcəklərinə dair heç bir qəti zəmanət yoxdur.

Bu mənada tədqiqat mövzusu çox aktualdır. Beləliklə, debitor borclarının düzgün təsnifatı, onun aradan qaldırılması metodlarını öyrənməklə yanaşı, kreditorlarla hesablaşmaları yaxşılaşdırma yollarını öyrənmək və müəyyənləşdirmək, habelə bu hesablaşma əməliyyatlarını daha da optimallaşdırmaqdır.

Mövcud ən sadə metodlardan biri, debitor borc satışa nisbətinin istifadəsidir. Ticarətin debitor borclarının satışlarına bölünməsindən ibarət olan bu nisbət investorlara, iş satışlarının müştərilər tərəfindən müəyyən bir zamanda hələ ödənilmədiyi dərəcəsini təyin etməyə imkan verir. Daha yüksək bir rəqəm, işin müştərilərindən ödəniş yığmaqda çətinlik çəkə biləcəyini göstərir.

Digər bir sadə metod, müəssisənin pis borclar üçün ehtiyatının zamanla dəyişmə qaydasını araşdırmaqdan ibarətdir. Bu ehtiyat, bəzən balans hesabatına daxil edilməsinə baxmayaraq, ümumiyyətlə maliyyə hesabatlarının qeydlərində əks olunur. Ümidsiz borclar üçün ehtiyatlar əhəmiyyətli dərəcədə artmışdırsa, müştərilərindən ödəniş yığma qabiliyyəti baxımından müəssisə struktur çatışmazlığından əziyyət çəkə bilər.

Açar sözlər: Debitor, nağd borcları, debitor borcu riskləri, müəssisələr, mühafizə üsulları.

Azərbaycanda Özünüməşğulluq Proqramları: Problemlər və Həlli Yolları

Müşfiq Cəfərov
Azərbaycan Dövlət Aqrar Universiteti

Xülasə
Sosial dövlət anlayışında təməl faktorlardan biri də, məşğulluğun təmin olunmasıdır. Çünkü sosial dövlət anlayışı, insanın iqtisadi azadlığına; sahibkarlar və onların birliklərinin, muzdlu əmək işçilərinin və onların həmkarlar ittifaqlarının hüquqlarının tanınmasına; dövlətin iqtisadi və sosial həyatın axarının nizamlanması üçün şəraitin yaratmasına və vətəndaşların rifahının təmin olunmasına; cəmiyyətdə sosial ədalət və həmrəyliyin bərqərar olmasına, iş qabiliyyəti olanların işlə təminatına; işçilərin istehsalın idarə olunmasında və bölüşdürülməsində iştirakı, eyni vaxtda iqtisadi demokratiyanın müxtəlif formalarının inkişaf etdirilməsinə və digər bu kimi prinsiplərə əsaslanır. Özünüməşğulluq isə, Azərbaycan Respublikasının "Məşğulluq haqqında" Qanununun 1.1.15 maddəsində qeyd olunduğu kimi, şəxsin müstəqil surətdə və yaxud dövlətin dəstəyi ilə özünü işlə təmin etməsi deməkdir. Özünüməşğulluq proqramı həmçinin alternativ sosial müdafiə tədbirləri ilə müqaisədə əhəmiyyətli üstünlükləri ilə fərqlənir. Beləki, proqram eyni vaxta bir neçə makro məqsədlər istiqamətində parallel nəticələrin əldə edilməsinə imkan yaradır. Bu tədqiqat işində ölkəmizdə özünüməşğulluq proqramı təhlil olunacaq və beynəlxalq təcrübə araşdırılaraq təkliflər veriləcək.

Açar Sözlər: Məşğullu, özünüməşğulluq, özünüməşğulluq proqramları.

Пути Развития Азербайджана на Южно-Кавказском Регионе

Нигяр Тагиева
Азербайджанский Государственный Экономический Университет

Резюме
На современном этапе геополитика стала одним из основных факторов развития народов, государств и регионов. Поскольку судьба любого государства и народа зависит от различных географических факторов и позиций, занимаемых геополитическими центрами силы в данном пространстве, предпринимаемых ими шагов и проводимой политики. Регион, в котором расположен Азербайджан, представляет собой геополитическое пространство, способное влиять на формирование мирового порядка.

С этой точки зрения было бы правильным проанализировать события, происходящие на Кавказе и в бассейне Каспийского моря, которые считаются одним из самых чувствительных регионов мира, не только в рамках процессов, происходящих в регионе. мира и интересов центров силы в регионе, но и с точки зрения геополитической политики, проводимой здесь веками.

Среди направлений и приоритетов внешней политики Азербайджана особое место всегда занимали отношения со странами. Находится на стыке Европы и субрегиона Азии, условно именуемого Евразией. В связи с тем, что сам Азербайджан относится к категории этих стран региона, его и внутреннее, и внешнее положение постоянно менялось в зависимости от события в регионе, отношения между государствами региона, их совпадающие и пересекающиеся интересы, а также транснациональная политика ведущих государств мира в этом субрегионе. Благодаря своему геостратегическому и геополитическому значению Евразия всегда привлекала внимание всех ведущих государств мира, центров глобализации и интеграции, международных и региональных организаций.

Ключевые слова: Геополитический, регион, развитие.

Rəqəmsal İqtisadiyyata Baxış

Orxan Məmmədov
WSB Universiteti

Xülasə

Texnoloji dəyişikliklərlə ortaya çıxan yeni rəqəmsal iqtisadiyyatın əsas elementi internet, şəbəkə əlaqələri, kompüterlər və bir çox elektron cihaz ilə rəqəmsal platformalarda həyata keçirilən fəaliyyətlərdir. Rəqəmsal fəaliyyətlərin geniş tətbiqi ilə coğrafi sərhədlərin itməsinə, iqtisadiyyatın qloballaşmasına və ənənəvi ticarətin əsas elementlərində baş verən dəyişikliklərə baxmayaraq, ölkələrin vergi qanunvericiliyindəki hüquqi tənzimləmə kifayət deyil.

Qeyri-rəsmi iqtisadiyyat ölkələrin iqtisadi quruluşlarından asılı olaraq müxtəlif fəaliyyətlərlə baş verə bilər. Qeydə alınmamış fəaliyyətlərin müxtəlifliyinə görə nəticələr də müxtəlifdir. Bu səbəbdən də qeyri-rəsmi iqtisadiyyatın qeydiyyata alınması ölkəmizin və digər ölkələrin əsas hədəflərindən birinə çevrilmişdir. Rəqəmsal platformalar vasitəsi ilə alqı-satqı halına gəlməsi, ölkələrin qanunvericiliyindəki natamam və qeyri-kafi tənzimləmə səbəbindən milli gəlir hesablarına daxil olmayan bir iqtisadi sahə yaradır.

Məqaləmizdə ədəbiyyat nəzərdən keçirmə metodundan istifadə edilmişdir. Əldə edilən məlumatlar müqayisəli şəkildə təhlil edildi. Rəqəmsal iqtisadiyyatın tərifi, əhatə dairəsi, elementləri, dünya ölkələrində rəqəmsal iqtisadiyyatın və elektron ticarətin mövcud vəziyyəti və mövcud iqtisadiyyatda payı müzakirə olunur. Nəhayət, rəqəmsal iqtisadi fəaliyyətlərin qeyri-rəsmi iqtisadiyyata qarşı mübarizədə təsirli ola biləcəyi qənaətinə gəlinir, zəruri hallarda rəqəmsallaşma sahəsində qabaqcıl olan ölkələrdən nümunələr gətirilərək təqdim olunan tövsiyələrə uyğun tənzimləmələr aparılır.

Açar sözlər: İqtisadiyyat, rəqəmsal, şəbəkə, rəqəmsal iqtisadiyyat, davamlı inkişaf.

Nizami Gəncəvinin İrsində İqtisadi Fikirlər

Aygün İsmayılova
Mingəçevir Dövlət Universiteti

Abstract

Nizami Ganjavi, one of the most prominent figures of classical Azerbaijani literature, in his works, along with the most pressing problems of the time, expressed interesting views on economic principles, various aspects of ecnomic life. These ideas are always relevant for aur lives today. He expressed his thoughts and ideas in this filed in a way that economists are not accustomed to say in the numerous images he created in the numerous images he created in the verses of “Khamsa. During the analysis, along with labor relations, economic relations were touched upon in the poet`s legacy. Seeing the honor and superiority of man in work, Nizami considered it necessary for them to act in conditions of mutual assistance and assistance with nature. Nizami, who understands the social nature of economic relations between people, reminds us that they depend on each other, and as a result they all create wealth together and serve each other. In his works, Nizami spoke at length about the role of reason, science and foresight in the management of the country and socio-economic life. He considered it important that the Shah, the ministers and officials should be ranked according to their abilities, not according to their lineage.

Keywords: Distribution of material goods, economic and social structure, gold shop.

Nizami Gəncəvi Əsərlərində Tərbiyəvi Fikirlər Kompotensiyalara Əsaslanan Təlimin Əsası Kimi

Ülviyyə Verdiyeva
Mingəçevir Dövlət Universiteti

Xülasə
Məlum olduğu kimi, əmək tərbiyəsi ilə sıx bağlı olan tərbiyə sahələrində biri də iqtisadi tərbiyədir. Ölkəmizin bazar iqtisadiyyatına keçdiyi və həyatımıza yeni iqtisadi anlayışların getdikcə daha böyük sürətlə daxil olduğu indiki zamanda iqtisadi tərbiyə üzrə işlərin keyfiyyətcə yeni səviyyəyə qaldırılması qarşıda duran aktual vəzifələrdəndir. Milli pedaqogikamızda iqtisadi tərbiyənin mahiyyəti belə açıqlanır:"Bazar iqtisadiyyatı ilə bağlı olan anlayışların və faydalı keyfiyyətlərin gənc nəsldə məqsədyönlü, planlı və mütəşəkkil formalaşdırılması prosesi iqtisadi tərbiyədir".

Şair-pedaqoq başa salır ki, qənaətlə yaşayan insanın həyatı sevincşadlıq içərisində keçər, o, hörmət sahibi olar. Lakin həvəsinin, arzu-istəyinin qulu olub hərislik, acgözlük edənlərin axırı yoxsulluqdur, qəmdir, kədərdir:

N.Gəncəvinin «Xəmsə»sində səpələnən, xüsusi forma və üslubla ifadə edilən iqtisadi fikir və ideyalar müəyyən sistem halına salındıqda, onun cəmiyyətin ictimai-iqtisadi münasibətləri haqqındakı təsəvvürləri daha aydın formada nəzərə çarpır. Buna görə də dahi mütəfəkkir şairimizin irsinin tədqiqi göstərir ki, onun humanizm və demokratizmi iqtisadi baxışlarının da əsasını təşkil edir. İqtisadi-nəzəri və tarixi araşdırmalar mövqeyindən yanaşdıqda onun iqtisadi həyat hadisələri və prosesləri haqqında irəli sürdüyü fikir və ideyalar çoğdaş dövrümüzdə də çox mütərəqqi və öz aktuallığını itirməyən bir sistem haqqında ifadə edilmişdir.

Açar söz: Xəmsə, əmək, iqtisadiyyat.

Energy Factor in European Union - South Caucasus Relations

Mercan Dolu
ISM University of Management and Economics

Abstract

Being the second largest energy consumer in the world, the European Union aims to provide cheap, high quality and uninterrupted energy services to its consumers. The objectives of the EU Energy Policy are: Increasing the competitive capacity, ensuring safe energy supply, protecting the environment, reducing the share of coal in total consumption, increasing the share of natural gas, realizing the production of safe nuclear energy and promoting renewable energy. In addition to these, in order to become one of the power centers of the world, it is important to provide the EU economy with safe, clean, cheap and uninterrupted energy. In order for the Union to achieve these goals, there have been initiatives such as the rational use of limited energy resources, taking saving measures, efficient use of renewable energy resources and establishing a single energy market in order to achieve effective control at the Union level. Furthermore, it was understood that diversification of energy sources was beneficial in dealing with disruptions in future crises. In this regard, South Caucasus energy resources emerge to provide the uninterrupted energy flow to the Union.

It has been proven time and again that the energy supplied from outside, especially in Russia, to meet the energy needs of the Union is unreliable. Due to the fragility of stability in the Middle East, the South Caucasus stands out in terms of alternative energy sources and transit routes. This thesis aims to analyze the importance of South Caucasus energy resources in ensuring EU energy security.

Keywords: European Union, Energy Policies, South Caucasus.

www.conferences.az